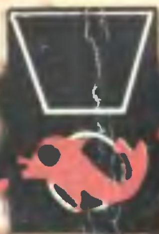

SIR JOHN BARROW

REVOLTA DE PE BOUNTY

SIR JOHN BARROW

REVOLTA DE PE BOUNTY

Versiune românească, cuvînt înainte
şi glosar de
CONSTANTIN PAPADOPOL CALIMAH

EDITURA MERIDIANE
Bucureşti, 1976

Coperta: WALTER ADRIAN HUNEL

Sir John Barrow
The Mutiny and Piratical Seizure of H.M.S. Bounty
London, 1831

Sir John Barrow (1764—1848) a fost o personalitate de seamă în Anglia vremii sale: mare călător, eminent geograf, autor al mai multor lucrări de specialitate; a făcut parte din prima ambasadă engleză în China și, după multe alte călătorii, a lucrat în Amiralitatea britanică, încheindu-și cariera cu funcțiunea de secretar permanent al acestei organizații. În această calitate, a avut posibilitatea să cunoască multe documente de care s-a folosit la elaborarea lucrării publicată în 1831 sub titlul „The Mutiny and Piratical Seizure of H.M.S. Bounty" *(Revolta și capturarea piraterească a navei Majestății Sale* Bounty), *lucrare care se referă la o revoltă izbucnită în 1789 pe susnumita navă, în plin Pacific, precum și la urmările acelui act pentru toți cei implicați.*

În Anglia, lucrarea se reeditează și azi, fiind considerată ca operă clasică a istoriei marinei. Nu este o operă de imaginație; adevărul istoric este scrupulos respectat, toate personajele au existat și au trăit evenimentele relatate. Evitînd orice lirism personal, autorul citează documente în sprijinul afirmațiilor sale, păstrează obiectivitate în caracterizarea personajelor și în explicarea motivațiilor care au declanșat întîmplările. Relatarea nu este aridă, din contră, savuroasă, cu accente de umanitate progresistă, de multe ori cu umor. Lirice sînt unele interca-

lații dintr-un poem închinat acelorași evenimente de către poetul Lord Byron, vibrant la toate simptomele revoluționare din vremea sa.

Evenimentele descrise sînt mai bine înțelese dacă ne gîndim la epoca în care s-au desfășurat : în ajunul acelei răscruci a secolelor XVIII—XIX, atît de bogată în evenimente la scara mondială a vremii : se prăbușea o lume veche, o societate, cea feudală ; privilegii, credințe, principii se clătinau vehement, săpate de deșteptarea și participarea la evenimente a unor mase de oameni din ce în ce mai largi.

În diverse țări, la diferite date și în numeroase limbi au apărut relatări despre întîmplările în legătură cu Bounty ; *multe sînt doar adaptări sau prescurtări ale lucrării lui Sir John Barrow, singura care redă în întregime filmul cronologic al faptelor. Cartea prezintă mai întîi locurile și descrierea eroilor, apoi relatează în amănunt răzvrătirea, urmată de odiseele respective ale personajelor. Voit și mai ales nevoit, cei angajați în această desfășurare au suferit consecințe, mai mult sau mai puțin dramatice.*

După douăzeci de ani de la rebeliune, adică în 1809, a fost descoperită o parte din răzvrătiți care, după o escală în Tahiti, se refugiaseră într-o insulă pustie din micul arhipelag Pitcairn, pierdut în imensitatea Pacificului, unde, împreună cu femei indigene care i-au urmat din Tahiti, au întemeiat o așezare sui generis, *devenită mai tîrziu posesiune britanică.*

În 1971, ziarele din lumea întreagă au anunțat decesul în acea insulă al ultimului descendent direct al lui Christian Fletcher, căpetenia răzvrătiților de pe Bounty : *o dovadă a interesului mondial pe care l-au stîrnit acele întîmplări, interes care a dăinuit aproape două secole, pînă în vremea noastră.*

Versiunea românească de față urmărește relatarea lui Sir John Barrow, căutînd să păstreze intact și stilul oarecum arhaizant al textului inițial.

S-a crezut necesar ca, pentru o mai completă cunoaștere a datelor geografice, biografice și a termenilor marinărești să se adauge un glosar la finele lucrării, iar la începutul lucrării, pentru orientare, se prezintă rolul echipajului în care sînt nominalizați toți cei îmbarcați inițial pe Bounty, *cu funcțiunile respective.*

C. PAPADOPOL CALIMAH

ROLUL ECHIPAJULUI INIŢIAL DE PE *BOUNTY*

William Bligh, locotenent de marină, comandantul navei
John Fryer, locotenent, secundul comandantului
William Elphinstone, al doilea secund
Fletcher Christian, adjunct de secund
Thomas Huggan, medic, asasinat de indigeni la prima escală în Tahiti, înainte de rebeliune
William Peckover, şef tunar
John Mills, adjunctul şefului tunar
William Cole, şeful echipajului
James Morrison, adjunctul şefului de echipaj
James Churchill, instructor de luptă cu arme albe
Thomas Hayward, aspirant
John Hallet, aspirant
Edward Young, aspirant
George Stewart, aspirant
Peter Heywood, aspirant
Robert Tinkler, elev marinar
William Purcell, dulgher
Charles Norman, ajutor de dulgher
Thomas M'Intosh, dulgher pentru postul echipajului
John Norton, caporal de marină
Peter Lenkletter, caporal de marină
George Simpson, adjunct de caporal de marină
Joseph Coleman, armurier

Lawrence Lebogue, velar
Thomas Hall, bucătar
John Smith, bucătarul comandantului
Robert Lamb, măcelar
John Samuel, intendent
David Nelson, botanist
William Brown, grădinar
Thomas Ledward, matelot, cu funcţiune de chirurg, după moartea lui Thomas Huggan
Thomas Burkitt, matelot
Matthew Quintal, matelot
John Sumner, matelot
John Millward, matelot
William M'Koy, matelot
Henry Hillbrant, matelot
Michael Byrne, matelot
William Muspratt, matelot, ordonanţa comandantului
Alexander Smith, matelot
John Williams, matelot
Thomas Ellison, matelot
Isaac Martin, matelot
Richard Skinner, matelot
Matthew Thompson, matelot

I. TAHITI, INSULA FERICIRII

In căutarea unei *Terra Australis incognita*. — Insula ispitelor. — O debarcare dificilă. — Bombardament preventiv. — Emoționante preliminarii de pace. — Regina din Tahiti. — Mare durere. O neplăcută întîmplare a lui Cook. — Furtișaguri și plînsete. — Doliu și înmormîntări. — Tatuaje.— Pirogi tahitiene. — Frumusețea indigenilor. — Moravurile tahitienelor. — O gustoasă friptură de cîine. — Alimente și otrăvuri. — Dejunul șefului. — De la climat, la îmbrăcăminte. — Petreceri populare. — Paradisul pierdut.

„Insulă a desfătării, pămînt primitor,
Inimi prietene, ospețe ce nu cer efort,
Comportare delicată, inspirată de natură,
Bogății neadunate de avariție, dragoste care nu se cumpără"

LORD BYRON
(Din poemul „Insula, sau Christian și tovarășii lui")

Domnia lui George al III-lea se remarcă în istorie prin dezvoltarea și progresele considerabile realizate de știința geografiei sub impulsul direct al monarhului. Curînd după urcarea sa pe tron, a dat ordin să se întreprindă expediții de explorare „nu pentru a descoperi comori sau a extinde dominația engleză, ci pentru ameliorarea relațiilor dintre

oameni și pentru progresul și răspîndirea științei". Suveranul era el însuși un pasionat geograf și este sigur că, în acea epocă, nici unul dintre supușii lui nu avea o colecție de cărți marinărești și de hărți atît de bogată și de bine organizată ca a sa și nimeni nu cunoștea ca el cît erau de corespunzătoare și precise.

Primele expediții spre mările Sudului s-au desfășurat sub comanda unor mari navigatori ca John Byron, Wallis și Philippe Carteret. În instrucțiunile date lui John Byron se poate citi : „Sînt motive suficiente care îndreptățesc să se creadă că în Oceanul Atlantic, între Capul Bunei Speranțe și Strîmtoarea Magellan există continente și insule întinse, încă nevizitate de cercetători europeni, la latitudini propice pentru navigație și cu climat capabil să furnizeze produse comerciale utile". Afirmația că între Capul Bunei Speranțe și Strîmtoarea Magellan navigatorii puteau descoperi tărîmuri bogate în produse comerciale utile nu avea un caracter senzațional. De fapt, noile expediții aveau un obiectiv care reținuse atenția oamenilor de știință încă din timpul călătoriilor lui Quiros : acel abil navigator spaniol afirmase că, undeva în latitudinile emisferei sudice exista neapărat o *Terra Australis incognita* care contrabalansa marile mase terestre situate în emisfera nordică, menținînd astfel echilibrul globului pămîntesc (!).

În timp ce se desfășurau aceste expediții, în 1768, Royal Society a adresat regelui o cerere solicitînd ca Majestatea Sa să binevoiască a desemna o navă militară care să transporte spre mările Sudului pe Alexander Dalrymple (care își însușise ipoteza lui Quiros) precum și pe alți cîțiva savanți, mai ales pentru a observa trecerea planetei Venus peste discul solar, eveniment astronomic urmînd să aibă loc în acel timp. La ordinul regelui, Amiralitatea a destinat pentru realizarea misiunii o navă cu trei catarge de

trei sute șaptezeci de tone ; Dalrymple fiind civil, nu i s-a putut încredința comanda navei ; el s-a formalizat și a refuzat să mai ia parte la expediție.

Comanda a fost atunci încredințată locotenentului de marină James Cook : ofițer cu competență încercată, priceput în astronomia necesară navigației, expert în teoria și practica călătoriilor pe mare. Pentru a-l ajuta la observațiile necesare în timpul călătoriei, Royal Society i-a dat ca adjunct pe Charles Green, fost asistent al astronomului doctor Bradley. În această expediție interesantă, Cook a mai fost însoțit de Banks, un nobil bogat, care ulterior a devenit președinte al lui Royal Society, și de doctorul Solander, suedez foarte cultivat, avînd cunoștințe remarcabile de istorie naturală. Royal Society a recomandat ca obiective de observații insulele Marchize sau insulele Rotterdam și Amsterdam. Dar înaintea plecării locotenentului Cook, căpitanul Wallis s-a întors dintr-o expediție și a pledat călduros cauza unei insule pe care tocmai o descoperise și o botezase „Insula Regelui George", devenită ulterior cunoscută sub numele indigen de Otahiti sau Tahiti *.

Farmecele acestei insule au fost strîns legate de revolta izbucnită la bordul navei *Bounty*, precum și de destinul răzvrătiților și a inocentelor lor progenituri. Multiplele ispite oferite de insulă au fost considerate ca una din cauzele importante ale revoltei. După spusele unora, prin-

* De fapt, insula a fost descoperită în 1606 de Fernandez de Quiros care i-a dat numele *La Sagittaria* ; inițial nu s-a știut că era vorba de insula Tahiti, dar mica diferență de cîteva mile în privința latitudinii și două grade la longitudine, descrierea formei insulei, cu micul istm, distanța față de alte insule vecine, toate concordă, dovedind că *La Sagittaria* și Tahiti sînt una și aceeași insulă, cu toate că Quiroș o descrie ca avînd sol plat, ceea ce nu corespunde realității. — N.A.

tre care și Bligh comandantul navei, revolta unei părți din echipajul de pe *Bounty* a fost provocată :

„De inimi tinere, suspinînd după o insulă a soarelui,
Unde surîd ani de vară continuă și femei pasionate ;
De oameni fără patrie care, de prea mult timp plecați de-acasă
Nu și-ar mai fi regăsit acoperișul natal sau l-ar fi găsit schimbat,
Și care, indiferenți la confort, au preferat coliba
Unei blînde sălbatice în locul valului înșelător".

Socotim deci necesar ca, în chip de introducere la prezenta povestire, să descriem bogățiile și darurile spontane cu care natura a binecuvîntat această insulă odinioară fericită ; vom evoca obiceiurile simple și naive ale băștinașilor ; vom arăta în amănunt tentațiile care, după multe opinii mai mult sau mai puțin pripit formulate, ar fi la originea catastrofei ; vom arunca, de asemenea, o privire asupra *„nimfelor seducătoare și a colibelor încîntătoare"* așa cum existau cînd au avut loc primele contacte între indigeni și echipajele navelor ce s-au perindat succesiv sub comanda lui Wallis, Bougainville și Cook pe țărmurile insulei Tahiti.

Dar primele contacte ale lui Wallis cu tahitienii n-au fost deloc amicale. Cînd vasul său s-a apropiat de țărm, căutînd un loc potrivit de acostare, l-au înconjurat numeroase pirogi ; la bordul uneia din ele, un indigen ridica o ramură de bananier sălbatic, simbol tradițional de pace și prietenie. Cu aceeași prietenie, tahitienii au fost invitați să urce pe nava engleză, ceea ce s-au grăbit să facă, în mare număr. Dar, speriată de invazie, o capră de la bord a împuns cu coarnele partea mai cărnoasă a unui vizitator ; acesta s-a întors sărind și s-a găsit brusc în față cu

un animal necunoscut, mult deosebit de vietățile văzute și care, cabrat pe picioarele posterioare, se pregătea să-i mai tragă o nouă lovitură. Indigenul și-a pierdut capul și, îngrozit, a sărit peste bord ; toți indigenii l-au imitat în mare grabă.

Micul incident părea a nu avea consecințe grave. Dar cînd bărcile lansate de navele engleze au început să sondeze golful, numeroase pirogi le-au urmărit de aproape evoluțiile. Văzînd acestea, Wallis și-a închipuit că tahitienii aveau intenția să-i atace și, pe baza acestei bănuieli, a ordonat prin semnale ca ambarcațiile să revină la bord. „În același timp, spune el, pentru a intimida pe indieni, am tras o ghiulea de nouă livre pe deasupra capetelor lor". Bineînțeles, indigenii au fost foarte speriați de această lovitură de avertizare ; au căutat să taie drumul uneia din ambarcațiile care se îndreptau spre navă și au deschis un tir de pietre asupra ei ; ofițerul care comanda barca a luat o muschetă, a încărcat-o cu alice și a tras asupra celui care aruncase prima piatră, rănindu-l la umăr.

Găsind că locul nu era potrivit pentru acostare, Wallis s-a îndreptat spre o altă parte a insulei. Acolo, una din bărcile lansate a fost atacată de două sau trei pirogi încărcate cu indigeni care agitau vîsle și bîte. „Fiind în mare pericol, spune comandantul, oamenii noștri s-au văzut obligați să folosească armele de foc ; tirul lor a omorît pe unul din agresori și a rănit grav pe altul". Această neplăcută luare de contact nu a împiedicat totuși ca un mare număr de pirogi să se prezinte a doua zi de dimineață, cînd nava engleză era ancorată, oferind purcei, păsări și fructe. S-a stabilit îndată un comerț activ ; marinarii englezi au schimbat cuțite, cuie, și tot felul de mici podoabe pe alimentele substanțiale de care aveau mare nevoie.

Printre ultimele pirogi sosite se aflau unele mari, cuplate cîte două, fiecare încărcată cu cincisprezece oameni robuști ; Wallis a observat că aduceau cu ele un fel de pîini rotunde, în mare cantitate. Le însoțeau alte ambarcații : acestea transportau numai femei care îndată au început să danseze seducător, cu atitudini care nu lăsau nici o îndoială asupra scopurilor: încercau să atragă atenția marinarilor. În acest timp, pirogile cuplate au încercuit nava ; ocupanții lor au început să danseze, alții suflau în cochilii mari de melci de mare sau cîntau din flaut. O ambarcație prevăzută cu acoperiș sub care stătea un indigen a avansat atît de aproape, încît respectivul a putut lansa pe navă un buchet de pene roșii și galbene, indicînd prin semne că era destinat comandantului ; ambarcația s-a îndepărtat apoi, pînă cînd tahitianul a putut să apuce ramura unui arbore de cacao. Îndată, de pe toate pirogile, lansate simultan spre navă, s-a ridicat un mare strigăt, urmat de o ploaie de pietre.

Marinarii de veghe au primit ordin să tragă și, în același timp, două din tunurile de pe puntea de la pupa, încărcate cu alice, au deschis focul. Sub acest potop omorîtor, pirogile au bătut în retragere, în mare învălmășeală. Dar cîteva minute mai tîrziu, indigenii au reluat atacul. Wallis a pus atunci în acțiune piesele mari : au bombardat nu numai pirogile cuplate, dar și întreaga flotilă de ambarcații ușoare care se lansau pe mare pentru a participa la lupta contra invadatorului. În jurul navei engleze se aflau cel puțin trei sute de pirogi, avînd la bord peste două mii de oameni. Indigenii s-au risipit din nou, dar nu pentru multă vreme ; s-au regrupat într-o oarecare ordine, au ridicat banderole albe, și s-au îndreptat vîslind puternic către pupa vasului englez, apoi, deodată, cu praștii și cu o forță plină

de îndemînare, au reînceput să lanseze pietre cam de cîte două livre fiecare, rănind mai mulți marinari. În sfîrșit, o ghiulea a tăiat în două piroga celui ce părea să fie șeful. Cînd indigenii au văzut efectul loviturii, au șters-o în grabă ; o jumătate de oră mai tîrziu, nu se mai vedea nici o pirogă și toți tahitienii adunați pe plajă au fugit cît îi țineau picioarele, spre interior.

La bord, toată lumea se întreba ce se va întîmpla a doua zi ; curînd au primit răspunsul :

„Omul alb a debarcat ; să vă mai spun ce a urmat ?
O lume nouă a întins mîna bronzată celei vechi".

A doua zi de dimineață, locotenentul Furneaux a acostat fără opoziție în apropiere de gura unui rîu care se vărsa în golf ; a înfipt în pămînt o prăjină înaltă cu drapelul englez, luînd astfel locurile în posesie în numele Majestății Sale britanice ; insula a fost botezată „Insula regelui George al III-lea". În momentul cînd se reîmbarca pentru reîntoarcere la navă, un bătrîn, căruia îi dăruise în ajun mici obiecte fără valoare, a adus multe ramuri verzi pe care le-a depus la prăjina drapelului ; apoi s-a îndepărtat, revenind cu o duzină de compatrioți care s-au apropiat cu atitudini rugătoare, s-au retras și au reapărut după un moment cu doi purcei vii pe care i-au depus alături de ramurile verzi ; după care au început să danseze. Cînd ceremonia s-a terminat, au pus purceii într-o pirogă și bătrînul i-a transportat la bord ; el purta frunze verzi de bananier sălbatic, pe care le-a distribuit echipajului, pronunțînd o frază adresată fiecărui destinatar. Marinarii au vrut să-i ofere în schimb cîteva daruri, dar el nu le-a acceptat.

De astă dată, pacea părea bine stabilită. Convins că nu era cazul să se teamă de o nouă ofensivă, în ziua urmă-

toare, Wallis a trimis oameni pe uscat pentru a face provizii de apă. În timp ce matelotii umpleau butoaiele, Wallis a observat mai mulți indigeni adunîndu-se prin păduri în spatele muntelui ; de asemenea, a apărut o întreagă flotă de pirogi care ocoleau un promontoriu al golfului, dirijîndu-se spre navă. Cum acestea erau încărcate cu pietre, el a crezut că tahitienii aveau de gînd să înceapă o nouă serie de atacuri de mare anvergură. „Dat fiind că cu cît lupta este mai scurtă, cu atît pagubele sînt mai mici, relatează căpitanul Wallis, am decis să trec la o acțiune decisivă și să pun imediat capăt ostilităților".

În consecință, nava a deschis un foc puternic asupra pirogilor ; efectul a fost imediat : ambarcațiile s-au dispersat. Pericolul pe apă fiind înlăturat, englezii au luat ca țintă pădurile pentru a izgoni pe indigenii adunați acolo în număr mare. Tahitienii s-au refugiat atunci spre munte, de unde femeile și copiii urmăreau spectacolul. Dată fiind distanța, ei se credeau în perfectă siguranță. Dar Wallis a dat ordin să se tragă patru ghiulele pe deasupra capetelor lor. Două au căzut în apropierea unui arbore, la piciorul căruia staționa un grup întreg ; cuprinși de stupefacție și teroare, indigenii au dispărut ca prin minune.

Coasta a fost astfel eliberată. Wallis a lansat bărcile și dulgherii au mers cu topoare pe mal pentru a distruge toate pirogile aflate acolo. Se spune că și-au îndeplinit conștiincios misiunea și au prefăcut în bucăți peste cincizeci de ambarcații, din care multe măsurau șaizeci de picioare lungime și trei picioare lățime, cuplate cîte două, cum s-a mai spus.

Represaliile severe au fost crud simțite de bieții indigeni, care fără instrumente metalice și folosind doar pietre, scoici și oase munciseră luni, fără îndoială chiar ani,

pentru a construi una singură din aceste extraordinare pirogi duble.

Sub aceste auspicii nefavorabile s-au desfăşurat primele raporturi cu indigenii din Tahiti. Ostilitatea lor neabătută, perseverenţa în a duce o luptă inegală erau inspirate de două motive : sau îşi imaginaseră că o navă atît de impozantă, cum nu mai văzuseră vreodată, ancorase în faţa coastei lor pentru a le cuceri ţara ; sau, poate, au cedat tentaţiei irezistibile de a încerca să-şi însuşească indiferent de riscuri, o pradă de valoare considerabilă.

În orice caz, spaima provocată de canonadă şi poate afirmaţia noastră că „nu doream decît unele provizii şi apă dulce" au transformat cu totul comportarea lor. A doua zi după bombardament s-au stabilit relaţii foarte amicale care s-au dezvoltat fără întrerupere pînă la plecarea *Dolphin*-ului, nava lui Wallis, din acele locuri. Indigenii i-au aprovizionat cu o mare cantitate de purcei, cîini fructe şi legume, primind în schimb bucăţi de fier, cuie şi alte obiecte de valoare neînsemnată.

O anecdotă duioasă dovedeşte, dealtfel, promptitudinea acestui popor simplu în a ierta adversitatea cu care a fost tratat. Însoţită de doi tineri, unul purtînd o ramură de bananier sălbatic şi celălalt doi purcei, o biată femeie s-a apropiat de şeful tunar, însărcinat de Wallis cu operaţiile de troc ; cu mare atenţie, ea privea pe toţi „străinii" din apropiere, apoi a izbucnit în plîns. Din explicaţiile ei, s-a înţeles că soţul şi trei fii ai ei fuseseră omorîţi în cursul atacului. În timp ce vorbea, nenorocita manifesta o mare durere şi cei doi tineri însoţitori au trebuit s-o sprijine ; judecînd după lacrămile pe care şi ei le vărsau, reieşea că, fără îndoială, erau fiii supravieţuitori. Cînd s-a mai calmat, femeia a dăruit şefului tunar doi purcei şi i-a

întins mîna în semn de prietenie, dar nu a acceptat nimic în schimb.

Acum, căpitanul Wallis era perfect lămurit asupra sentimentelor indigenilor. A trimis un detașament în interiorul insulei pentru aprovizionare cu lemne ; toți indigenii întîlniți i-au întîmpinat cu prietenie și i-au găzduit generos.

Curînd, *Dolphin* a primit vizita unor indigeni de ambe sexe, ale căror costume și purtare dovedeau că făceau parte din notabilii insulei. Printre ei, se afla o femeie de vreo patruzeci și cinci de ani, cu fizic agreabil și ținută plină de demnitate. Ignorînd rezervele dictate de neîncredere și frică, ea s-a comportat la bord cu libertatea unei persoane conștiente de superioritatea proprie și obișnuită să comande. A acceptat cu bunăvoință, chiar cu vădită plăcere micile daruri oferite de căpitan, apoi, observînd că acesta era suferind și slăbit, i-a arătat cu insistență țărmul. Căpitanul Wallis a înțeles că gestul era o invitație și a răspuns prin semne că a doua zi de dimineață va veni în insulă. Vizita a avut un caracter atît de neobișnuit și a dat ocazia manifestării unor sentimente atît de amicale, încît mai bine să-i dăm cuvîntul căpitanului :

„A doua zi de dimineață, am coborît pe uscat pentru prima dată ; prințesa, mai bine spus regina (părea să exercite o autoritate reală), a apărut în curînd și a venit în întîmpinarea mea, escortată de o numeroasă suită. Cum eram foarte slăbit din cauza stării precare a sănătății mele, a ordonat să fiu purtat pe brațe ; am crezut că se proceda astfel numai pentru traversarea unui rîu, dar m-am înșelat : m-au lăsat din brațe numai în fața locuinței reginei. Observînd că și alți tovarăși ai mei, în special secundul și intendentul erau de asemenea bolnavi, a dat

ordin să fie transportaţi în acelaşi mod şi un corp de gardă a urmărit cortegiul. Pe drum, era îngrămădită o mare mulţime ; a fost suficient un gest cu mîna al reginei, fără pronunţarea vreunui cuvînt, şi indigenii s-au dat deoparte, liberîndu-ne trecerea. Ajunşi în apropierea locuinţei reginei, ne-au ieşit în întîmpinare numeroase persoane de ambele sexe ; regina ni le-a prezentat, făcîndu-ne să înţelegem prin semne că erau membrii familiei sale ; ea mi-a ridicat mîna şi toţi au venit pe rînd să mi-o sărute.

Casa ocupa o suprafaţă de trei sute douăzeci şi şapte picioare lungime pe patruzeci şi două lăţime, avînd un acoperiş din frunze de palmier sprijinit pe treizeci şi nouă de coloane de fiecare lature şi patrusprezece la centru. Culmea acoperişului, în interior, se afla la treizeci de picioare deasupra solului, iar marginile, la douăsprezece picioare. Sub acoperiş, totul forma o singură încăpere.

Îndată ce am trecut pragul, am fost invitaţi să ne aşezăm pe sol, apoi a chemat patru tinere fete şi cu ajutorul lor m-au descălţat, mi-au scos ciorapii şi vestonul ; după care, le-a ordonat să-mi maseze încet pielea şi să mă fricţioneze. Secundul şi intendentul au beneficiat de aceleaşi îngrijiri, dar cei care păreau sănătoşi nu au avut parte de tratament. În cursul şedinţei, medicul nostru, venit pe jos şi transpirînd puternic, şi-a scos peruca pentru a se răcori. Văzînd aceasta, un indigen şi-a exprimat cu glas tare mirarea, făcînd şi pe ceilalţi asistenţi să se întoarcă ; toate privirile s-au îndreptat asupra acestei minuni şi masezele noastre şi-au suspendat activitatea. Cîtva timp, mulţimea a stat imobilă, stupefiată, mută şi cred că indigenii nu ar fi manifestat mai mare surpriză dacă ar fi descoperit că şi membrele medicului nostru erau înşurubate în trup. În sfîrşit, masezele au reînceput lucrul ; după o bună jumătate de oră ne-au îmbrăcat, dar

la această ultimă operație au arătat o lipsă de îndemînare, perfect de înțeles. Îngrijirile lor ne-au făcut mult bine, atît mie, cît și secundului și intendentului.

Ceva mai tîrziu, generoasa noastră binefăcătoare a ordonat să i se aducă cîteva valuri de pînză indiană cu care ne-a îmbrăcat pe mine și pe însoțitori după moda locului. Mai întîi am încercat să refuz ; dar aș fi avut aerul că disprețuiam un gest prin care încercau să-mi facă plăcere, așa că am sfîrșit prin a accepta. La plecare, regina a ordonat să fie dusă la navă o enormă scroafă cu purcei și ne-a însoțit personal pe tot drumul de întoarcere. A hotărît ca oamenii săi să mă poarte pe brațe, la fel ca la venire, dar am arătat prin semne că preferam să merg pe jos ; atunci ea mi-a luat brațul și de fiecare dată cînd ajungeam înaintea unei bălți sau porțiuni noroioase, mă ridica spre a nu-mi murdări picioarele, cu aceeași ușurință cu care eu aș fi ridicat un copil, dacă aș fi fost sănătos".

A doua zi de dimineață, căpitanul Wallis i-a trimis reginei un dar prin tunarul șef ; acesta a găsit-o în cursul unei mari petreceri, cu peste o mie de persoane. Alimentele erau așezate în coji de nucă de cocos ; cojile erau dispuse pe tăvi de lemn și regina, cu propriile mîini, le distribuia invitaților așezați după rang, în aer liber, în jurul locuinței. Cînd toată lumea a fost servită, regina s-a așezat pe un loc ceva mai ridicat și două femei, de o parte și de alta, au început să-i dea să mănînce ; regina se mulțumea doar să deschidă gura cînd servantele ridicau mîinile purtînd hrana.

Mai tîrziu, totul a mers cum nu se poate mai bine : regina a făcut numeroase vizite căpitanului Wallis la bord ; de fiecare dată aducea un dar, însă nu a acceptat nici un troc și a refuzat să primească la rîndul ei vreun dar.

În sfîrşit, căpitanul Wallis a mers în vizită pentru a-şi lua rămas bun, dîndu-i să înţeleagă prin semne că se pregătea să părăsească insula peste o săptămînă. Regina a prins imediat înţelesul mesajului şi tot prin semne şi-a exprimat dorinţa ca el să mai stea trei săptămîni, ca să petreacă cîteva zile cu ea în interiorul insulei. A adăugat că la reşedinţa din interior, Wallis îşi putea procura mulţi porci şi păsări pentru călătorie. Cum el persista în hotărîre, ea a izbucnit în plînsete şi foarte greu a reuşit s-o calmeze.

Regina a fost apoi invitată pe nava engleză, împreună cu demnitarii ei şi Wallis a oferit un bun dejun în onoarea lor. Dar regina nu a vrut nici să bea, nici să mănînce. Cînd a plecat, înainte de a coborî în pirogă, a întrebat, tot prin semne, pe căpitan, dacă într-adevăr avea de gînd să părăsească insula în ziua fixată. La răspunsul afirmativ, regina şi-a exprimat regretul izbucnind în plîns ; cînd i s-a potolit emoţia, a spus căpitanului că va reveni şi a doua zi.

Într-adevăr, în ziua următoare l-a vizitat de două ori, de fiecare dată aducîndu-i o abundenţă de daruri : purcei, păsări, fructe. Căpitanul Wallis i-a mulţumit călduros pentru bunătate, declarîndu-i că se pregătea de călătorie pentru a doua zi. Vestea a fost iarăşi primită cu lacrămi, apoi regina şi-a stăpînit emoţia şi l-a întrebat cînd se va reîntoarce ; înţelegînd că va reveni peste cincizeci de zile, a părut mai liniştită.

„Regina a rămas la bord, povesteşte căpitanul Wallis, pînă seara, cînd, cu mari dificultăţi, am convins-o să se reîntoarcă pe insulă. Înţelegînd că nava era pregătită de plecare, s-a lăsat pe un fotoliu, plîngînd cu un exces de pasiune, imposibil de potolit. În fine, plină de tristeţe, a consimţit să fie condusă în piroga sa, urmată de escortă.“

A doua zi, la plecarea navei, plaja era neagră de lume. A sosit şi regina, ordonînd să fie pusă la apă o pirogă dublă, manevrată de suită și escortată de cincisprezece sau şaisprezece alte pirogi ; s-a urcat la bordul navei, incapabilă de a vorbi, s-a aşezat și a dat drumul durerii, plîngînd cu lacrămi fierbinţi. S-a pornit o briză slabă, pînzele navei s-au umflat ; în momentul cînd trebuia să se reîntoarcă în pirogă, „ne-a îmbrăţişat pe toţi, relatează căpitanul Wallis, în modul cel mai afectuos şi plîngînd din toată inima ; toţi cei din suită şi-au exprimat în acelaşi mod tristeţea de a ne vedea plecînd. În pirogă, ea s-a aşezat la provă, continuînd hohotele de plîns ; părea inconsolabilă. Îi dăruisem multe lucruri, unele foarte utile, precum şi cîteva podoabe ; a acceptat totul în tăcere, fără a privi ceea ce îi ofeream. Către ora zece, am trecut de zona brizanţilor însoţiţi de pirogile indigenilor ; amicii noştri indigeni şi mai ales regina şi-au luat încă o dată rămas bun cu semne de afecţiune şi de întristare care ne-au înduioşat inima şi ne-au adus lacrămi în ochi".

Se pare că o tandră dragoste se înfiripase între cele două personaje aduse de hazard faţă în faţă pe litoralul insulei Tahiti. Căpitanul Wallis şi-a adus aminte de spusele Didonei către Enea, cînd îl ruga să rămînă cu ea :

„Nec te noster amor, nec te data dextera quondam
Nec moritura tenet crudeli funere Dido ?" *

Această regină nu a murit totuşi din cauza durerii, ca prea nefericita Didona ; din contra, o vom găsi mereu activă, plină de bună dispoziţie, tot atît de generoasă şi la sosirea locotenentului Cook. Îi cunoaştem şi numele : Oberea. De fapt, nu era regină ; Cook şi însoţitorii lui de

---

* Nu te opreşte nimic, nici dragostea, nici jurămintele tale de ieri, nici cruda moarte ce o va răpi pe Didona ?" (Vergiliu, *Eneida)*.

călătorie au descoperit că se măritase cu regentul, unchiul tînărului rege în acea vreme minor, dar că trăia separată de soţ. Ea nu întîrzie să manifeste o preferinţă marcată pentru Banks, ofiţer de pe nava lui Cook ; poate că noul sentiment nu a fost tot atît de puternic ca cel încercat pentru căpitanul Wallis ; se pare însă că a fost reciproc, cel puţin pînă cînd gentilomul englez a aflat, din nefericire, că ea mai avea la dispoziţie un neobosit cavaler servant, cu talie de atlet.

Cele aflate au coincis cu un furt de natură destul de comică, care a provocat o oarecare răceală în relaţiile lor ; întîmplarea merită să fie povestită.

Un grup compus din Cook, Banks, Solander şi alţi trei sau patru englezi au fost surprinşi de sosirea nopţii, la oarecare distanţă de locul de acostare. Dacă ar fi să credem pe locotenentul Cook, Banks s-a socotit foarte fericit cînd Oberea i-a oferit azil în piroga personală ; a urat o noapte tot atît de bună camarazilor şi i-a abandonat soartei lor. După obiceiul locului, s-a culcat devreme ; ca de obicei, s-a dezbrăcat, nopţile fiind calde. Oberea a insistat să-i încredinţeze veşmintele, altminteri, afirma ea, îi vor fi furate. Asigurat de această garanţie, Banks a adormit cu toată liniştea sufletească. S-a trezit spre orele unsprezece şi, dorind să se scoale, şi-a căutat veşmintele, fireşte, în locul unde văzuse că Oberea le aşezase cu mare grijă. Dar, consternare, nu se mai aflau acolo ! A trezit-o imediat pe Oberea ; la reproşurile lui, regina a sărit în sus, a ordonat să se facă lumină şi s-a pregătit în grabă să găsească cele dispărute. Tootahah, regentul regatului, dormea în piroga vecină ; a fost alertat şi a propus ca Banks să o însoţească pe Oberea în urmărirea hoţului. Banks nu era în stare să participe la cercetări, căci nu mai avea ca veşmînt decît chiloţii. O jumătate de oră mai

tîrziu, cei doi eminenți amici s-au reintors cu mîinile goale : nu descoperiseră nici veșmintele, nici hoțul. Banks nu cunoștea locul unde dormeau Cook și Solander ; dar a auzit o muzică, care nu putea proveni decît de la o reuniune populară la care probabil că participau și ei ; s-a sculat și s-a îndreptat intr-acolo, unde și-a găsit camarazii ; „a venit, ne spune Cook, aproape în pielea goală" și le-a povestit cele ce i se întîmplaseră.

Banks s-a consolat cînd a aflat că și camarazii lui au pățit cam la fel : lui Cook i-au dispărut ciorapii, furați de sub cap, deși nu închisese deloc ochii. Celorlalți li s-au subtilizat vestoanele. În zori, Oberea îi aduse lui Banks niște rochii de-ale ei. „Așa că, povestește Cook, Banks a apărut îmbrăcat pestriț, jumătate indian, jumătate englez." Întîmplarea l-a făcut totuși să rîdă pe erou (după ce s-au rezolvat inconvenientele), afirmă toți cei care l-au cunoscut pe Banks, venerabilul președinte al lui Royal Society. Fără îndoială Oberea era amestecată în cele întîmplate, a fost chiar complicea hoțului, dîndu-i veșmintele să le pună în loc sigur. Oberea nu era deloc proastă : simțind bănuielile al căror obiect era, ea a dispărut cîtva timp. Cînd s-a întors, a declarat că hainele lui Banks au fost furate de unul dintre consilierii ei, pe care l-a bătut și l-a concediat. Cook adaugă : „Părea că își da perfect seama că nu era crezută ; manifesta simptome de frică intensă, dar a făcut față cu surprinzătoare îndrăzneală. A insistat să i se permită să mai doarmă în cortul lui Banks ; dar am fost neînduplecați și am refuzat-o". Fără îndoială, lui Banks i-a fost teamă că de astă dată i-ar fi dispărut și chiloții.

De la naștere, tahitienii sînt puși pe frutișaguri, nefiind în stare să reziste tentației de a șterpeli. „Trebuie însă să mărturisesc, ne spune Cook, că indiferent de rang și

indiferent că sînt bărbaţi sau femei, tahitienii sînt poporul cel mai hoţ de pe pămînt. Dar aceasta nu mă duce la concluzia că pentru ei furtul este un viciu. Desigur, am suferit consecinţele necinstei lor : dar ce tentaţii le-am oferit ! Dacă ar fi rezistat, ar fi dat dovada unei integrităţi extraordinare, mult mai meritoasă decît cea a oamenilor instruiţi, înarmaţi cu principii sănătoase şi posedînd puternice suporturi morale ca să reziste la tentaţiile unui profit ilicit. Puneţi pe un indian în faţa unor cuţite, mărgele, cuie sau bucăţi de sticlă colorată : se va afla exact în aceeaşi dispoziţie sufletească ca un umil european în faţa unor lădiţe cu bijuterii, sau înaintea unei grămezi de aur".

Înaintea lui Cook, căpitanul Wallis făcuse reflecţii identice ; încercase chiar o experienţă cu indigeni care, după veşminte şi ţinută, se cunoştea că aparţineau unei categorii superioare. „Pentru a descoperi care obiect i-ar interesa mai mult, povesteşte el, am aşezat înaintea lor o monedă de o guinee, o piesă de o coroană, un dolar spaniol, cîţiva şilingi, ceva monedă măruntă, două cuie mari ; apoi, le-am dat să înţeleagă prin semne că puteau să ia ceea ce preferau : şi-au disputat cuiele, apoi au împărţit între ei moneda măruntă de bronz sau de aramă, nici nu s-au uitat la aur şi argint."

Pe bună dreptate, cum spune poetul, trăiau ca în :

„Epoca fără aur, cînd aurul nu tulbură nici un vis".

Manifestau însă o dorinţă irezistibilă pentru a obţine obiecte de fier. Nava lui Wallis a fost deposedată de întreaga provizie de cuie, de către matelotii care încercau să cîştige bunele graţii ale tahitienelor. S-a întîmplat chiar că indigenii au smuls cuie din diverse părţi ale navei, la care au avut acces. Dar legăturile stabilite cu indigenii, mai ales cu femeile, au făcut pe unii marinari să uite de

disciplină și pentru a evita slăbirea generală a acesteia, a fost necesar să se aplice cîtorva pedeapsa biciului.

Indigenii au fost îngroziți cînd au văzut aplicîndu-se aceasta pedeapsă. Unul din marinarii lui Cook a insultat pe soția unui șef local și a fost condamnat la biciuire în prezența celor doi soți. Indigenii au asistat la legarea omului, cu torsul gol, de catarg ; în tăcere, au așteptat urmarea spectacolului la care erau poftiți ; dar îndată ce prima lovitură de bici a marcat o brazdă roșie pe spatele vinovatului, au intervenit extrem de agitați, rugînd ca restul pedepsei să fie anulat ; fiind refuzați, și-au exprimat mila, vărsînd lacrămi.

„Lacrămile adulților, ca și cele ale copiilor, explică Cook, erau totdeauna gata de a exterioriza o emoție puternică, dar erau uitate, îndată ce au fost vărsate."

Celebrul explorator își sprijină observația pe următorul exemplu : zărind o tînără femeie plîngînd cu lacrămi fierbinți și părînd a fi victima unei profunde mîhniri, Banks a întrebat-o de ce era atît de tristă ; în loc de răspuns, ea a scos din buzunarul rochiei un dinte de rechin și s-a lovit peste cap de șase sau șapte ori, cu toată puterea ; sîngele a început să curgă, dar, fără a da atenție întrebărilor, ea a continuat să vorbească singură, cu voce tare, plină de tristețe, pe cînd indigenii aflați în apropiere rîdeau și vorbeau fără să se ocupe cît de puțin de nenorocirea ei. Cînd rănile nu au mai sîngerat, ea a ridicat capul surîzînd, apoi a strîns bucățile de pînză folosite pentru oprirea sîngelui și a mers să le arunce în mare ; pe urmă s-a reîntors la marginea unui pîrîu, s-a îmbăiat, după care s-a îndreptat spre casă, veselă și voioasă, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

La fel, cînd un șef localnic s-a comportat urît față de Banks, atît el cît și tot anturajul au fost deodată cuprinși

de remușcări și supărare, iar una dintre femeile prezer
s-a lovit în cap de mai multe ori cu un dinte de rechi
cînd fața i-a șiroit de sînge, atmosfera s-a schimbat bru
și risetele au urmat disperării. Wallis a asistat la mu
asemenea scene. Concluzia ar fi că loviturile și lacrăm
sînt considerate ca ispășire, pocăință pentru fapta com
și cu aceasta totul reintră în normal.

La aceste ființe simple și naive tristețea este foa
trecătoare. Cook observă că niciodată nu se prefac și
ascund ceea ce simt. Neobișnuiți să judece, adică să evo
trecutul și să anticipeze viitorul, ei sînt afectați de schi
barea adusă de fiecare moment și acționează prom
Moartea unei rude este prilej de mare indurerare : cor
este așezat pe un fel de estradă situată pe piloni și cu
acoperiș de frunze, căci morții nu sînt înhumați și nim
nu se apropie de aceste *morai*-uri decît cu mare smereni
dar tristețea lor nu durează mult.

Banks căuta să le cunoască obiceiurile și în acest sc
se transformase în adevărat tahitian. La moartea unei b
trîne, a cerut autorizația să asiste la ceremonie și să
inițiat în toate tainele desfășurate cu ocazia depunerii c
davrului pe estradă. Cererea i-a fost admisă, cu condi
să se supună personal la ritualuri, tocmai ceea ce urm
rea. Seara, s-a dus la casa mortuară unde a fost primit
fiica defunctei și alte persoane, printre care un tînăr
patrusprezece ani. Unul din șefii locali, conducătorul c
liului, purta o rochie cu totul fantezistă. Banks a fost rug
și el să se dezbrace de veșmintele și lenjeria european
la talie i s-a înnodat o bucată de pînză, apoi i s-a mîzgă
figura și torsul cu cărbune și apă, căpătînd înfățișarea un
negru ; întreaga asistență s-a supus la aceeași operaț
unele femei fiind aproape tot atît de goale ca și el, ș
tînărul a fost înnegrit din cap pînă în picioare. După ca

procesiunea s-a pus în mișcare, în timp ce șeful conducător al ritualului mormăia ceva ce semăna cu o rugăciune.

Obiceiul cere ca indigenii să se ferească cu grijă de trecerea cortegiului funebru. Banks a observat pe unii care fugeau cît îi țineau picioarele și nimeni nu apărea din casele prin fața cărora trecea procesiunea. Cînd corpul a fost depus pe estradă, membrii cortegiului funebru au fost invitați să se scalde în rîu, apoi au alergat să-și reîmbrace veșmintele și și-au regăsit îndată buna dispoziție naturală.

Indigenii detestă ca cineva să se apropie de estradele mortuare. Unul din membrii expediției Cook, plimbîndu-se, a cules o floare dintr-un arbore plantat lîngă un asemenea loc sepulcral ; a fost îndată lovit de un indigen, care alergase și îl atacase pe la spate.

Morai-ul lui Oberea era un fel de piramidă din zidărie, avînd două sute șaptezeci și șapte picioare lungime, optzeci și șapte picioare lățime și patruzeci și patru picioare înălțime ; se termina cu o coamă ascuțită, ca acoperișul unei case. Se ajungea la estradă pe trepte confecționate din coral alb, admirabil cioplit și netezit ; unele dale măsurau trei picioare și jumătate pe două picioare și jumătate. „Un asemenea edificiu, spune Cook, construit fără mortar și fără unelte de fier, ne-a umplut de mirare ; era o operă de artă, realizată cu măiestrie desăvîrșită și, desigur, cu o muncă de neînchipuit."

Animat de aceeași dorință de a cunoaște obiceiurile, Banks a asistat la tatuarea unei fete de treisprezece ani. Căpitanul Cook redă scena :

„Banks a urmărit de aproape operația pe partea de jos a spatelui pacientei. Instrumentul întrebuințat avea treizeci de dinți ; la fiecare lovitură (și erau cel puțin cîte o sută pe minut), țîșnea un lichid însîngerat. Fata a supor-

tat cu stoicism exemplar timp de un sfert de oră ; dar suferința provocată de miile de înțepături a devenit insuportabilă ; fata a început să murmure, să se vaiete, apoi să plîngă, izbucnind în cele din urmă în lamentări zgomotoase și rugînd pe călău să înceteze chinul. Dar acesta nu s-a lăsat înduioșat. Fata se zbătea, două matroane o țineau în poziția necesară ; cînd o certau, cînd o consolau. Din timp în timp, cînd devenea prea recalcitrantă îi aplicau cîteva palme. Banks a stat acolo o oră ; cînd a plecat tatuajul încă nu se terminase."

Spectacolul acestor suferințe nu l-a împiedicat totuși pe viitorul președinte al lui Royal Society de a se supune unui tratament similar.

Ingeniozitatea, știința, munca desfășurată de indigenii din Tahiti la construcția marilor pirogi cuplate merită tot atîta admirație cît și efortul de a construi *morai*-urile din piatră. Sînt, într-adevăr, capodopere, de o perfecție absolută, extraordinare ținînd seama de mijloacele de care dispun în doborîrea și prelucrarea arborilor pentru a sculpta ornamentele care decorează prova și pupa ambarcației ; trebuie știut că nu folosesc nici un instrument metalic.

„Cu sculele de care dispuneau, spune Cook, construcția unei pirogi din cele mari necesită o muncă considerabilă, mai dificilă decît construcția unei nave de război cu sculele noastre perfecționate."

Pirogile de luptă aveau cîteodată peste șaptezeci de picioare lungime, dar niciodată mai mult de trei picioare lățime ; cum am spus, erau cuplate în perechi, la trei picioare distanță una de cealaltă ; prova și pupa erau arcuite ; la unele, pupa se ridica pînă la șaptesprezece sau optsprezece picioare deasupra suprafeței apei. Pentru

construcţia acestor pirogi şi a altor ambarcaţii mai mici, pentru construirea locuinţelor şi a mobilierului modest din acestea, pentru doborîrea arborilor, pentru a despica, sculpta şi lustrui lemnul în chipuri variate, deci pentru toate prelucrările lemnului, iată ce scule foloseau : o teslă din piatră, un sfredel sau o daltă de os (de obicei, un cubitus sau un radius), o răzuitoare din coral, o bucată de piele de calcan şi nisip de coral pentru pilit sau lustruit.

Ca fizic, bărbaţii tahitieni sînt în genere înalţi, puternici, musculoşi şi bine făcuţi, de talia unor atleţi europeni. Femeile de rang superior sînt şi ele de statură mai impozantă decît media europenelor, dar tahitienele de clasă inferioară sînt mai micuţe. Cele care aparţin elitei sociale a insulei au tenul brun, pielea catifelată şi netedă. Forma figurii indigenilor este plăcută : pometii nu sînt prea ieşiţi în afară şi ochii nu sînt prea înfundaţi în orbite, nici fruntea exagerat de proeminentă ; nasul le este uşor turtit ; dar ochii, mai ales ai femeilor, sînt foarte expresivi : cîteodată se aprind şi aruncă flăcări, altă dată reflectă bunătate ; aproape toţi au dinţii albi, bine plantaţi şi sănătoşi ; respiraţia nu le este niciodată dezagreabilă.

Gesturile lor reflectă vigoare şi supleţe ; au mers graţios, o ţinută plină de dezinvoltură ; în general, fie faţă de străini, fie între ei, comportamentul lor este afabil şi curtenitor. Temperamentul pare înclinat spre bravură. sinceritate, o candoare ingenuă care exclude bănuiala, trădarea, cruzimea, răzbunarea. Banks avea atîta încredere în ei, încît dormea deseori în casele lor, în mijlocul pădurii, fără a fi acompaniat, deci la bunul lor plac. În marea lor majoritate, sînt foarte îngrijiţi şi foarte curaţi.

„Indigenii din Tahiti, precizează Cook, își spală regulat corpul de trei ori pe zi cu apă curgătoare, bărbații ca și femeile: prima dată dimineața, cînd se scoală, a doua oară la amiază și a treia oară seara, înainte de culcare. La mese, își spală gura și mîinile aproape după fiecare fel; veșmintele le sînt totdeauna fără pete și tot atît de curate ca trupurile."

Pentru a evita bănuiala că descrierea noastră este părtinitoare, ne vom referi la spusele unor oameni nu prea dispuși să prezinte cele lumești sub lumină favorabilă; primii misionari, debarcați pe insulă în 1797, descriu pe indigenii din Tahiti precum urmează:

„Culoarea naturală a carnației lor este măslinie cu reflexe arămii. Femeile se îmbracă cu grijă și evită bătaia prea puternică a soarelui; sînt ceva mai scunde și mai oacheșe decît o europeană brunetă, au ochii mari, strălucitori, pielea catifelată și delicată, membre fin profilate, părul negru ca smoala, parfumat și ornat cu flori; de obicei, au un tors lat. Ca să fim sinceri, am fost cam decepționați față de părerea pe care ne-o formasem după descrierile vizitatorilor precedenți: am observat unele persoane care pot fi calificate de atrăgătoare, dar puține merită realmente să fie considerate ca frumuseți; totuși, toate tahitienele posedă enorm de multă grație feminină. Figurile nu le sînt niciodată îmbufnate, posomorîte sau bănuitoare. Au maniere politicoase, atrăgătoare, pasul le este suplu și hotărît, mersul, grațios; se comportă cu mare libertate, căci nu au de ce să se ferească; între ele, ca și față de străini, sînt de o generozitate fără limite, au caracter blînd, amabil, fără afectare; nu se ofensează sau formalizează din orice, își recapătă repede buna dispoziție, nu caută niciodată să se răzbune, indiferent de ofensa

adusă. Brațele și miinile le sint delicate ; cu toate că umblă cu picioarele goale, acestea nu sînt nici vătămate, nici deformate.

În viața familială, soțiile sint afectuoase, tandre și îngăduitoare față de soți ; își cresc copiii cu o dragoste puțin obișnuită, îi îngrijesc cu atenție neostenită și își dau silința ca, mai ales, membrele să le fie suple și drepte. Aproape că nu se văd infirmi, niciodată rahitici ; mama unui copil slăbănog s-ar simți dezonorată.

În casele lor, indigenii din Tahiti nu au pereți interiori sau alte despărțituri. Dar putem afirma că, în multe privințe, au despre decență o noțiune mai rafinată decît noi. Toți care au stat mai mult timp pe insulă declară că nu i-au văzut satisfăcîndu-și apetiturile în public, în afară de foame sau sete. Este foarte adevărat că pentru a obține cîte ceva din felurilele mărfuri de la bordul navelor și pentru a place neciopliților matelоți, femeile indigene s-au comportat cam fără modestie ; dar ele susțin că greșeala este a noastră, că englezii nu au rușine de nimic și le-au dat exemple de acte indecente în public, pe care nu le-ar fi comis vreodată înainte de a ne cunoaște. În Tahiti, mai prețios decît aurul, fierul face să cadă toate barierele ținutei cuviincioase : onestitatea și modestia cedează tentației."

Alimentația tahitienilor se compune mai ales din legume. Singurele animale existente sînt porcii, cîinii și păsările care le servesc pentru completarea menu-urilor. Cook declară : „Am căzut toți de acord că un cîine preparat după moda din insulele Sudului este aproape tot atît de gustos ca un miel din Anglia." Și adaugă că, în Tahiti, cîinii sînt hrăniți exclusiv cu legume.

Indigenii nu folosesc focul decît pentru preparare de fripturi sau pentru copt. În această privință, merită să fie arătată o observație a căpitanului Wallis : deoarece indigenii nu posedă vase în care să fiarbă apa, nu cunosc deloc apa caldă și nici posibilitatea de a o îngheța. Iată un exemplu de această ignoranță : unul dintre curtenii așa-zisei regine a văzut pe medicul de la bord umplînd cu apă un recipient cu robinet pentru fiert ceaiul ; la rîndul său, a învîrtit robinetul și apa opărită i-a curs pe mînă ; simțind opăreala, a scos adevărate răgete, și a început să danseze în cabină, făcînd o mulțime de strîmbături grotești pentru a-și exprima atît surpriza, cît și durerea ; tovarășii lui nu înțelegeau, crezînd că își pierduse mințile ; îl contemplau cu mirare, oarecum terorizați..

Oberea a căutat să se împace cu Banks și ca să i se ierte furtul veșmintelor de pe pirogă, i-a dăruit un cîine dolofan ; iată cum a fost preparat și copt :

Marele preot Tupei a fost pe rînd măcelar și bucătar. Mai întîi a omorît cîinele, comprimîndu-i botul timp de un sfert de oră. Apoi a săpat în pămînt o gaură adîncă de un picior ; a aprins focul și a pus alternativ rînduri de pietre mici și lemne, lemnele pentru a încălzi pietrele. A trecut prin flacără corpul cîinelui, l-a răzuit cu o cochilie de scoică, curățindu-l de păr ca și cum l-ar fi opărit cu apă clocotită. Apoi, l-a tranșat cu aceeași scoică și a spălat cu grijă măruntaiele. Cînd groapa a fost suficient de caldă, a scos focul și a acoperit cu frunze verzi pietrele din fund. Cîinele împreună cu măruntaiele a fost așezat pe frunze, apoi acoperit cu alte frunze și peste toate, marele preot a pus restul de pietre încinse ; în fine, a astupat gaura cu pămînt vegetal. Peste mai puțin de patru ore, a deschis „cuptorul" și a scos cîinele care era foarte bine copt. Toți

englezii invitați la ospăț au declarat că a fost un fel de mîncare foarte fină.

Se pare că acești cîini sînt crescuți numai pentru a fi mîncați ; sînt hrăniți în exclusivitate cu fructele arborelui de pîine, nuci de cocos, igname și alte diverse legume.

Tahitienii sînt mai ales vegetarieni, hrana lor constînd din preparate variate din fructul arborelui de pîine, din nuci de cocos, banane dulci sau sălbatice și tot felul de fructe, toate produse naturale ale unui pămînt fertil și ale unui climat generos. Copt în cuptor la fel ca și cîinele, fructul arborelui de pîine se înmoaie și seamănă cu un cartof fiert ; poate nu este atît de făinos ca un cartof de soi bun, dar mai făinos decît patata.

Majoritatea fructelor arborelui de pîine se culeg înainte de a fi coapte ; cu ajutorul unui procedeu special, se supun la două rînduri de fermentații, apoi li se dă o formă rotundă obținîndu-se *mahie* : o pastă acră, aproape nelipsită de la mesele indigenilor.

Apa sărată servește ca sos universal : cu ea se asezonează toate mîncărurile.

Beau mai ales apă sau suc de nucă de cocos ; din fericire pentru ei, la acea epocă nu cunoșteau arta de a obține prin fermentare alcooluri toxice ; contrar indigenilor din multe alte țări care sînt amatori de opiu, tahitienii nu fac uz de stupefiante, nu cunosc nici nuca de betel, nici tutunul. Într-o zi, soția unui șef a venit în grabă la Banks (acesta era totdeauna consultat în cazuri de urgență și la dificultăți neobișnuite) și, cu un amestec de durere și teroare ce i se citea pe față, l-a făcut să înțeleagă că soțul ei trăgea să moară pentru că mîncase ceva dat de „străini". Banks a pornit repede și l-a găsit pe prietenul său cu capul sprijinit de un lemn, părînd că se zbate în cea mai teribilă apatie și profundă depresiune. Servitorii i-au

arătat o frunză îndoită care conținea o parte din otrava din a cărei pricină stăpînul lor murea. Banks a desfăcut frunza și a găsit în interior o bucată de tutun de mestecat ; șeful o obținuse de la un matelot și, imitînd obiceiul marinarilor englezi, o făcuse sul în gură și o mestecase, devenind o pastă ce putea fi ușor înghițită. Banks examină frunza și șeful i-a aruncat o privire vrednică de milă, dîndu-i a înțelege că nu mai avea mult timp de trăit. O copioasă porție de lapte de nucă de cocos a fost suficientă pentru a-l vindeca, după care șeful și servitorii săi, ca prin minune, și-au regăsit antrenul și buna dispoziție ce caracterizează acest popor de naivi.

Există totuși o plantă din rădăcina căreia indigenii extrag un suc alcoolic pe care îl numesc *ava* ; dar membrii expediției Cook nu au avut ocazia să-i vadă efectele, probabil fiindcă tahitienii consideră beția ca o dezonoare. Se pare că viciul de a bea *ava* este apanajul exclusiv al șefilor, care participă la concursuri de „înghițituri", fiecare putînd fi evaluată la o pintă ; au grijă ca această băutură amețitoare să nu ajungă la îndemîna soțiilor.

Pentru că în Tahiti, ca și în alte părți, trebuie să mănînci pentru a trăi, vom reproduce descrierea prînzului unui șef din insulă la care a asistat Cook :

„Șeful se așează pe pămînt, la umbra unui arbore apropiat de casa sa ; în fața lui, pe sol, servitorii aranjează o mare cantitate de frunze de arbore de pîine sau de bananier, servind ca față de masă. Apoi, în apropierea stăpînului așează un coș cu alimente și două coji de nucă de cocos, una plină cu apă sărată, alta, cu apă dulce. Dacă alimentele sînt de carne sau pește, ele sînt aduse gata preparte și asezonate, învelite în frunze. Numeroșii servitori se așează în cerc în jurul șefului. Cînd totul este gata,

șeful își spală cu grijă miinile și gura cu apă dulce, mai repetînd astfel de abluțiuni între bucate. Apoi scoate din coș o parte din alimente : în general, unul sau doi pești mici, două sau trei fructe ale arborelui de piine, patrusprezece sau cincisprezece banane coapte, șase sau șapte mere. Mai întîi ia jumătatea unui fruct al arborelui de piine, îl curăță de coajă, îi detașează miezul cu unghiile și își umple gura ; în timp ce mestecă, scoate peștii, rupe unul în bucăți în apă sărată iar pe celălalt, împreună cu restul fructului arborelui de piine, îl așează pe frunzele întinse în fața lui. După care, cu degetele miinii, ia o mică bucată de pește muiat în apa sărată și o suge pentru ca să piardă cît mai puțin din apă. Înghite restul, bucată după bucată, și aproape între fiecare înghițitură, bea cîte puțină apă sărată, fie direct din coaja de nucă de cocos, fie din pumn. În acest timp, unul din servitori i-a preparat o nucă de cocos tînără, curățindu-i coaja exterioară cu dinții ; această operație uimește pe europeni, fiind o veritabilă scamatorie, o ispravă de prestidigitator, pe care mulți din noi am reușit să o realizăm după numeroase exerciții. Cînd șeful vrea să bea, găurește nuca de cocos cu degetele sau o taie cu o piatră ascuțită și îi suge sucul. După ce a terminat de mîncat fructul arborelui de piine și peștele, șeful atacă bananele : o banană constituie o singură înghițitură, cu toate că uneori are mărimea unui caltaboș. Dacă în loc de banane sînt mere, nu le gustă decît după ce au fost preparate : un servitor ia o scoică de pe sol (totdeauna se află o mulțime) și o întinde șefului care începe să curețe coaja ; operația este executată foarte neîndemînatic, încît se risipește cea mai mare parte a fructului.

Dacă, în loc de pește, meniul cuprinde carne, șeful se servește de un fel de cuțit ca să o taie : servitorul îi în-

tinde o bucată de bambus, din care își pregătește un instrument tăios, despicînd-o transversal cu unghia.

În timpul acestor operații, alți servitori zdrobesc fructe de arbore de pîine cu o bucată de piatră, pe o placă de lemn. Astfel sfărîmat și stropit din timp în timp cu apă, fructul arborelui de pîine este adus în formă de pastă moale, care se introduce într-un recipient în formă de copaie și se servește separat sau, după gustul șefului, amestecată cu banane și cu *mahie*, umezită progresiv și frămîntată în mînă ; din această operație se obține consistența unei creme groase. În fața stăpînului, se așează o coajă mare de nucă de cocos plină cu acest produs și șeful o consumă cu mici înghițituri, cum am proceda noi cu jeleul, dacă n-am avea linguriță.

Masa se termină cu noi abluțiuni ; după care, cojile de nucă de cocos sînt curățite și resturile sînt puse în coș."

Căpitanul Cook adaugă : „Cantitatea de hrană înghițită de indigeni la o masă este uluitoare. Am văzut un om devorînd trei pești mari, cît niște bibani, trei fructe ale arborelui de pîine, fiecare umplînd doi pumni, cincisprezece banane măsurînd în medie șase sau șapte inci lungime și cel puțin patru în circumferință, și două pinte de pastă preparată din fructul arborelui de pîine, tot atît de substanțială ca o smîntînă groasă, netrecută prin cuptor. Apetitul indigenilor este extraordinar, nu știu dacă voi fi crezut. Dar am asistat personal la meniul șefului și la alte mese. Au mai asistat Banks, doctorul Solander și alți însoțitori ai mei și le pot invoca mărturia pentru asemenea fapte de mirare."

De obicei femeile participă totdeauna la petreceri alături de bărbați (prezența lor este mult apreciată), dar sînt excluse de la mese. Ele nu vroiau niciodată să participe

împreună cu soții lor cînd veneau să dejuneze la bord : spuneau că nu se cuvine. Fratele și sora veneau fiecare cu coșul lor, cu provizii preparate separat. Din contra, cînd ofițerii sau marinarii englezi vizitau pe o tahitiană, utilizau cîteodată un singur pahar pentru toți, consternînd femeile cu lipsa lor de igienă ; și dacă dintr-un motiv oarecare englezii nu consumau proviziile aduse, ele le aruncau cu coș cu tot.

În acest minunat climat, locuințele sînt aproape inutile. Temperatura minimă la umbră este de șaizeci și patru grade Fahrenheit, maxima de optzeci și șase, adică o medie de aproximativ șaptezeci și cinci grade Fahrenheit *. În general, locuințele tahitienilor constau dintr-un acoperiș din frunze de palmier, susținut de stîlpi, streașina ajungînd pînă la trei sau patru picioare deasupra solului. Pe jos se află un strat de fîn moale pe care sînt întinse rogojini, astfel că întreaga podea este o enormă saltea pe care locuitorii se așează ziua și dorm noaptea. Indigenii mănîncă în aer liber, la umbra unui arbore din apropierea casei. Un grup de mai multe locuințe au o casă comună, mai vastă decît celelalte : unele depășesc două sute de picioare lungime, treizeci lățime și douăzeci înălțime ; sînt folosite pentru diverse ocazii de întreaga populație.

Casele de locuit sînt toate situate în centura împădurită care înconjoară pe țărm insula, între poalele munților și mare ; fiecare proprietar de teren a degajat un mic spațiu, tocmai atît pentru ca arborii să nu se întindă peste acoperiș. În Tahiti, pădurea se compune mai ales din arbori de pîine și cocotieri ; nu există mărăcinișuri ; în toate direcțiile se încrucișează poteci care duc de la o casă la alta. „Nu cunosc ceva mai binefăcător, spune Cook,

* Respectiv, 17,5, 30 și 23,5 grade Celsius.

decît aceste poteci umbrite în climatul atît de cald, şi nimic mai agreabil decît o plimbare pe ele."

Cu toate că uneori sînt capabili să dezvolte o intensă activitate şi cu tot caracterul lor vioi, indigenii din Tahiti sînt foarte înclinaţi către trîndăvie. Majoritatea pomilor de la care îşi obţin alimentele ajung spontan la maturitate : în special arborii de pîine, cocotierii şi treisprezece sorturi de bananieri, fără a mai menţiona bananierii sălbatici ; fructele lor seamănă cu merele şi coapte sînt foarte savuroase ; au patate dulci, igname şi o specie de *arum (Jambosa vulgaris)* ; apoi mirtacee, pandanus, trestie de zahăr şi alte plante cu rădăcini suculente. Toate aceste bogăţii vegetale necesită atît de puţină cultură, încît Cook avea dreptate să scrie că : „Tahiti pare să fie exclusă de la primul blestem universal, conform căruia omul trebuie să-şi cîştige pîinea cu sudoarea frunţii". Vor să se îmbrace ? Tahitienii au la dispoziţie scoarţa fibroasă a trei arbori : dudul, arborele de pîine şi un arbore care seamănă cu smochinul sălbatic din Antile ; dintre toate, doar dudul cere oarecari îngrijiri.

La confecţionarea ţesăturilor, dau dovadă de mare ingeniozitate. Pentru a vopsi stofele, folosesc mai ales roşul şi galbenul ; roşul are o strălucire incomparabilă, bătînd puţin în stacojiu : îl obţin amestecînd sucul a două plante care, separat, nici una, nici alta nu prezintă nuanţa roşie: *Cordia sebestina* şi o specie de ficus ; sucul din frunzele de *Cordia sebestina* şi cel din fructul de ficus se amestecă, obţinîndu-se colorantul roşu. Galbenul se extrage din coaja rădăcinii de *Morinda citrifoli,* rasă şi infuzată în apă.

Au rogojini foarte frumoase, mai ales cele confecţionate cu fibre de scoarţă de *Hibiscus tiliaceus* sau de o specie de pandanus. Se mai confecţionează rogojini din stuf

sau iarbă, cu o viteză incredibilă. Fac coşuri admirabile şi alte obiecte împletite în forme şi modele felurite ; au plase de prins peşte foarte rezistente şi undiţe cu cîrlige făcute din cochilii sidefate. Îşi mai confecţionează un fel de bîte, remarcabile opere de artă sculptate în lemn.

Un popor atît de vesel şi plin de antren este natural să fie şi petrecăreţ. Tahitienii manifestă predilecţie pentru muzica realizată cu un flaut grosolan şi cu o tamburină ; iubesc dansul, lupta, tirul cu arcul, aruncatul lanciei. Deseori organizează campionate de lupte pentru a pune la încercare îndemînarea şi puterea celor tineri. Cook asigură că specialiştii în lupte greco-romane ar fi foarte miraţi de similitudinea existentă între luptele din antichitate şi meciurile la care a asistat susţinute de indigenii dintr-o mică insulă din mijlocul Oceanului Pacific.

Dar aceşti oameni simpli au şi defecte, unele foarte mari. Multe femei nu ştiu ce este castitatea : există un grup denumit *Arreoy*, compus se pare din principalii şefi militari ai insulei, în care bărbaţii şi femeile trăiesc în comun ; cînd se naşte un copil, este îndată sugrumat pentru ca îngrijirile necesare educaţiei lui să nu fie o piedică pentru satisfacerea plăcerilor trupeşti ale părinţilor. O altă practică sălbatică constă în sacrificarea de fiinţe omeneşti pe *morai*-uri, care servesc drept temple şi morminte ; totuşi, afirmă misionarii, tahitienii posedă concepţia unei divinităţi, căreia îi consacră o veneraţie temătoare.

Căpitanul Cook spune : „În ce priveşte exercitarea unui cult, mulţi creştini s-ar ruşina : nu se vede niciodată un tahitian apropiindu-se cu nepăsare şi neatenţie de locul unde se celebrează cultul : se apropie cu respect şi timiditate, se descoperă cînd păşeşte pe solul sacru şi se

roagă cu o ardoare demnă de un scop mai bun. Crede cu fermitate în tradiţiile strămoşeşti ; nimeni nu îndrăzneşte să pună la îndoială existenţa unei divinităţi.“

Cum am mai spus, printre defectele lor trebuie citat şi obiceiul de a fura ; este un viciu banal la toate popoarele necivilizate şi, putem adăuga, destul de răspîndit şi la cele civilizate. Pentru a judeca pe indigeni, să facem o comparaţie : iată pe un indigen din Tahiti care se urcă la bordul unei nave engleze ; se pomeneşte dintr-o dată în mijlocul unei mulţimi de buloane de fier, de cuie, de cuţite ; cum să nu fie tentat de asemenea lucruri de mult dorite şi este explicabil că încearcă să plece cu cîteva din ele. Să presupunem acum că pe Tamisa soseşte o navă venind din Eldorado şi că, urcînd la bord, vameşii se trezesc în mijlocul unei grămezi de buloane, toporaşe, foarfeci, toate din aur masiv, răspîndite pe punte ; este uşor de înţeles ce ar rezulta ! Indigenul din Tahiti nu poate rezista tentaţiei de a-şi însuşi obiecte de primă necesitate, iar vameşul din Londra nu va rezista pornirilor sale de lăcomie sau la atracţia plăcerilor ce şi-ar putea procura cu aurul, sau la amîndouă tentaţiile.

Aşa era această minunată insulă şi locuitorii ei cînd, primul, căpitanul Wallis şi, după el, căpitanul Cook au debarcat pe ea. Şi este dureros să constaţi ce transformări au survenit de atunci, transformări menţionate în raportul de mai tîrziu al căpitanului Beechey.

Mai întîi, misionarii sosiţi acolo s-au opus la tradiţionalele şi inocentele lor divertismente şi le-au interzis ; bieţii indigeni, obişnuiţi cu indolenţa şi apatia, au căutat atunci alte distracţii. Simplitatea caracterului lor, care le scuza şi multe din defectele lor, s-a prefăcut din această

cauză în șiretenie și ipocrizie. Mai mult încă, beția, sărăcia, bolile au redus mult populația insulei. În 1797, după un raport al primilor misionari pe baza recensămîntului locuitorilor, populația se ridica la 16 050 suflete ; în 1830, căpitanul Waldegrave, cu ajutorul misionarilor face un nou recensămînt și ajunge la cifra de 5000 de suflete. Cu drept cuvînt, diminuarea este efectul abuzurilor de rugăciuni, de citiri ale psalmilor și ale versetelor din biblie.

Insula Tahiti este formată din două cercuri legate între ele printr-un istm plat și îngust : cercul mai mare se numește Tahiti Mooé și are un diametru de treizeci de mile ; cel mic se numește Tiaraboo, cu un diametru de zece mile. De jur împrejur, țărmul plat se prelungește cu numeroase văi care urcă în pante dulci spre un munte central a cărui altitudine de șapte mii de picioare domină cercul cel mare ; în cercul mic, altitudinile sînt mai modeste. Prin văi coboară șuvoaie și pîraie cu apă limpede ; cursurile lor sînt adăpostite de o vegetație luxuriantă și totdeauna verde care urcă și pe crestele stîncoase ale văilor ; în boschete, odinioară erau împrăștiate locuințele vesele și micile plantații ale indigenilor. Astăzi, construcțiile sînt distruse * și populația supraviețuitoare a coborît pe terenurile mlăștinoase și plate de la malul mării. Indigenii sînt complet sub influența a șapte organizații de misionari, care execută ei micile munci manuale altădată efectuate de indigeni ; ei comercializează produsele, posedă magazii proprii și se poartă ca stăpîni, monopolizînd chiar toate vitele insulei... Este adevărat că în schimb, le-au dat indigenilor o nouă religie, ba chiar un parlament *(risum teneatis !)* ** și i-au adus în stare de

---

* Adică prin 1831, cînd Sir John Barrow a publicat lucrarea. — N.T.

** Țineți-vă rîsul ! în latinește. — N.T.

paupertate totală... Toate acestea, spun ei (și fără îndoială, sînt convinși !) pentru gloria lui Dumnezeu și salvarea sufletelor indigenilor. Cît sînt de lamentabile schimbările aduse prin atari metode ! Și cit este de trist că, o insulă dăruită cu toate bogățiile naturii, cu care nici Cipru, nici Cythera, nici insula mitologicei regine Calypso nu se pot compara, este condamnată la un destin atît de nenorocit, într-o epocă zisă a luminii și de un popor care se pretinde civilizat '

II. MISIUNEA LUI *BOUNTY*

Arborele de pîine și fructele lui. — Fletcher Christian obține un galon. — Prima pedeapsă. — Nu reușesc să înconjoare Capul Horn. — Pămînt ! — Cum i-au primit tahitienii. — Tîrgul încheiat. — Pedeapsă, ca exemplu. — Amabilitate și simplitate. — Jocuri pe plajă. — Incidente serioase. — Plecarea din Tahiti. — Trombă. — Escală în arhipelagul Tonga. — În ajunul rebeliunii.

„Tărîmuri fericite, necunoscînd asuprirea,
Unde toți stăpînesc pămînt, fără certuri,
Unde pîinea se culege ca un fruct,
Unde nimeni nu contestă posesiunea unui cîmp,
Unei păduri, a unui curs de apă !
Aurul e necunoscut și nu tulbură nici un vis ;
Epocă fericită ce-a dăinuit pînă în ziua
Cînd Europa a început să-i educe pe localnici,
Convertindu-i la obiceiurile ei, schimbînd pe ale lor,
Și dăruindu-le viciile ei".

LORD BYRON

Iată-ne în 1787 ; au trecut șaptesprezece ani de cînd Cook se reîntorsese din prima lui călătorie în Tahiti. Negustori și plantatori, cu reședința la Londra, dar avînd interese în Antile, au propus regelui George al III-lea in-

troducerea arborelui de pîine în acele insule, în scopuri comestibile, constituind astfel o resursă alimentară importantă pentru localnici. Monarhul a admis propunerea ; în consecinţă, s-a cumpărat o navă şi a fost echipată la Deptford cu toate cele necesare pentru îndeplinirea acestei misiuni, pe cît de generoasă, pe atît de pacifică. Sir Joseph Banks a pus la punct un dispozitiv ingenios şi eficace pentru transportul puieţilor de arbori de pîine ; a vegheat personal cu grijă şi răbdare la pregătirea navei pînă la pornirea ei pe mare, dîndu-i numele „*Bounty*“ *. Pentru postul de comandant, Banks a recomandat pe locotenentul Bligh care participase la expediţiile căpitanului Cook.

Bounty avea o capacitate de două sute cincizeci de tone ; oficial, echipajul se compunea dintr-un locotenent cu funcţiune de comandant, trei ofiţeri de marină, un medic, doi caporali de marină, cinci aspiranţi şi treizeci şi unu de mateloţi, adică patruzeci şi trei de oameni în total. La aceştia, s-au adăugat doi specialişti pentru transferul puieţilor de arbori de pîine în Antile (se prevedea că o mică parte din ei să fie descărcaţi în Anglia, pentru grădina Majestăţii sale de la Kew), specialişti recomandaţi tot de Joseph Banks : unul se numea David Nelson şi acompaniase pe căpitanul Cook în ultima lui călătorie şi avea ca asistent pe un anume William Brown.

Aducem aminte cititorului că toate expediţiile precedente în mările australe întreprinse la ordinul regelui George al III-lea au avut ca scop progresul cunoştinţelor umane prin noi descoperiri şi mai ales, dezvoltarea istoriei naturale şi a geografiei.

---

* În engleză, *Bounty* înseamnă : dar, generozitate, mărinimie. — N.T.

De fapt, misiunea lui *Bounty* consta în obținerea de avantaje practice din descoperirile făcute la antipozi; arborele de pîine se încadra perfect în acest scop: așa cum oferea indigenilor din Tahiti esențialul subzistenței lor, se presupunea că se va realiza același lucru pentru populația de negri din Antile.

Arborele de pîine nu a fost descoperit de Wallis sau Cook; încă din 1688, un excelent navigator, pe nume Dampier, publica următoarea descriere:

„Fructul arborelui de pîine, astfel botezat de noi, crește într-un pom înalt, cît merii noștri cei mai înalți, coroana fiindu-i formată din multe ramuri cu frunze de culoare închisă. Fructele cresc pe ramuri, la fel ca merele, fiecare fiind cît o pîine obișnuită; sînt rotunde și au o coajă zgrunțuroasă și groasă. Cînd fructul se coace, coaja devine galbenă și netedă și gustul fructului este dulceag. Indigenii din Guam îl folosesc în loc de pîine; se culege înainte de a fi copt, cînd este încă verde și tare. Apoi se încălzește în cuptor, coaja se rumenește bine, se îndepărtează crusta exterioară, cam neagră, rămînînd doar o coajă subțire și fragedă. Interiorul este dulce, moale, alb ca miezul de pîine, fără semințe sau sîmburi. Trebuie mîncat proaspăt, căci dacă se usucă, adică după douăzeci și patru de ore, devine tare și înecăcios. Perioada de cultură este de opt luni pe an; în acest timp, indigenii nu mănîncă altceva în loc de pîine. Nu am văzut acest fruct în altă parte, dar mi s-a spus că arborele de pîine crește și pe alte insule ale arhipelagului Marianelor. Personal, nu l-am găsit în altă parte decît în Guam."

Lordul Anson (1697—1762) confirmă această descriere a fructului arborelui de pîine și adaugă că, atunci cînd se afla în acele locuri, ofițerii și echipajul navei l-au consumat în loc de pîine, timp de două luni cît au făcut

escală și l-au găsit atît de bun, încît nu se mai atingeau de pesmeții marinărești. Cît privește opiniile lui Cook, acestea nu diferă de descrierea lui Dampier, decît prin afirmația că în interiorul fructului există un fel de cocean despre care Dampier nu pomenește. Cook are însă dreptate : fructul arborelui de pîine are un cocean și ceea ce se mănîncă, se află între acest cocean și coajă. Cook adaugă că fructul arborelui de pîine este insipid, dulceag și seamănă oarecum cu miezul pîinii de grîu amestecat cu topinambur.

Ținînd seama de aceste rapoarte, nu este de mirare că plantatorii din Antile au dorit să introducă și în insulele lor acest faimos arbore de pîine ; operația a reușit, în ciuda eșecului voiajului lui *Bounty* care nu a dat rezultatele așteptate. Climatul și latitudinea Antilelor erau asemănătoare sau destul de aproape de cele din Tahiti, dar, natura solului nu era aceeași, ceea ce a împiedicat răspîndirea arborelui în multe din insulele Atlanticului. În Tahiti și în alte insule din Pacific, arborele de pîine :

„. . . . . fără ajutorul plugului,
Oferă omului o recoltă nesecerată, de pe cîmpuri nearate,
Coace pîini ca din cea mai bună făină
Fără cuptor, în crînguri, la îndemîna tuturor."

Lord Byron

Pentru indigeni, constituie un dar de inestimabilă valoare ; dar, cel puțin pînă în prezent, nu a adus avantaje similare locuitorilor din Antile.

La 23 decembrie 1787, *Bounty* pornea de la Spithead ; la 26, a izbucnit o furtună puternică care a ținut pînă la 29, provocînd navei serioase avarii : un val puternic a

smuls vergile de rezervă și școndrurile lanțurilor mari de manevră din tribord. Un alt val a pătruns în navă și a smuls legăturile bărcilor de salvare. Multe butoaie de bere, fixate pe punte, s-au desprins și au fost proiectate peste bord. Echipajul și-a dat multă osteneală și numai cu mari riscuri a împiedicat ca bărcile să fie și ele aruncate în mare. Printre alte pagube, furtuna a stricat o mare cantitate de pîine, care nu s-a mai putut mînca ; valurile au spălat pupa și au inundat magazia în care era păstrată.

Toate acestea au obligat nava să se oprească la Tenerife pentru reparații ; *Bounty* a ajuns acolo la 5 ianuarie 1788 și a plecat la 10 ianuarie.

„Atunci, relatează locotenentul Bligh, am repartizat echipajul în trei schimburi și am încredințat lui Fletcher Christian, unul din ofițeri, răspunderea celui de al treilea cart. Totdeauna am considerat acest mod de repartizare ca foarte recomandat, dacă circumstanțele sînt favorabile, și sînt convins că odihna mai prelungă contribuie mult la sănătatea echipajului și permite oamenilor să depună mai multă energie în caz de pericol."

Cum comandantul dorea să nu mai acosteze nicăieri înainte de Tahiti și cum, pe de altă parte, furtuna din Atlantic redusese proviziile la bord, a decis că toată lumea nu va mai primi decît două treimi din rația de pîine acordată inițial ; de asemenea, a ordonat ca apa potabilă să fie filtrată prin pietrișul procurat în acest scop la Tenerife.

„Atunci, arată Bligh, am făcut cunoscut echipajului scopul călătoriei noastre și am promis că vor avea avantaje de care vor beneficia toți cei care vor merita".

Este adevărat că Bligh n-a neglijat nimic pentru bunăstarea ofițerilor și matelotților săi. El însuși era marinar priceput, știa să țină seama de toate mijloacele posibile și imaginabile pentru a ocroti sănătatea echipajului.

Ploaia continuă și atmosfera năbușitoare au produs la bord rugină și mucegai : sub punte, nava a trebuit aerisită și uscată prin încălzire și stropire frecventă cu oțet ; cînd timpul era uscat, se deschideau toate tambuchiurile și se făcea curățenie în toată nava, se spăla și usca rufăria umezită. Datorită precauțiilor luate, au străbătut atmosfera cețoasă și sufocantă a latitudinilor ecuatoriale fără vreun motiv de a se plînge.

După cum notează locotenentul Bligh, duminică 2 martie „după ce am trecut oamenii în revistă, am oficiat după obicei serviciul divin. În acea zi, după ce îi repartizasem răspunderea celui de-al treilea schimb, i-am înmînat lui Fletcher Christian ordinul scris de a exercita fucțiunea de secund al navei.“

La 9 martie *Bounty* a ajuns la latitudinea 36° sud și „a început să se facă simțită, spune Bligh, schimbarea temperaturii ; față de ziua precedentă, termometrul a coborît cu 11° Fahrenheit *. Pentru ca oamenii să nu aibă de suferit de pe urma propriei lor neglijențe, le-am dat ordin să-și schimbe ținuta ușoară potrivită la tropice cu veșminte pentru climă mai rece. Înainte de a pleca din Anglia, luasem măsuri, cumpărînd veșminte călduroase, a căror necesitate o prevedeam. În acea zi, continuă comandantul, pe baza raportului secundului, am fost obligat să pedepsesc pe matelotul Matthew Quintal, supunîndu-l la două duzini de lovituri de bici pentru obrăznicie și răzvrătire. Pentru prima oară, de la plecarea de la Spithead, prescriam o pedeapsă la bord.“

Cînd au ajuns in preajma insulelor Falkland, lui Bligh i-a trecut prin gînd să introducă un regim mai puțin sever ; dar anotimpul era destul de avansat și oamenii în condiții

* Aproximativ 6° Celsius.

de perfectă sănătate... Așa că, pînă la urmă, a renunțat, așteptînd mai întîi să ajungă la Tahiti : avea mare grijă de starea fizică a întregului echipaj și dorea să iasă cît mai curînd din acea zonă rece și neospitalieră.

Curînd, *Bounty* a fost confruntat cu o vreme groaznică în largul Capului Horn : vifor, grindină și lapoviță. A fost necesar să se facă foc pentru încălzire, ziua și noaptea ; in cele trei schimburi era totdeauna un matelot cu sarcina uscării veșmintelor.

Vremea rea a dăinuit nouă zile. Nava gemea din încheieturi, la fiecare oră trebuia pompată apa pătrunsă în interior, pe punți se strîngea totuși apă și a fost necesar ca, din ordinul comandantului, să se pună cabina cea mare la dispoziția celor ale căror cușete erau umede, pentru a-și suspenda acolo hamacurile.

Pînă la sfîrșit, Bligh a ajuns la concluzia că, în loc să cîștige timp, mai mult pierdea și nu era îndreptățit să persiste în acest anotimp să caute o trecere spre Insulele Societății. După ce a luptat o lună cu marea dezlănțuită, a luat decizia care se impunea : să se lase purtat în voie către Capul Bunei Speranțe. S-a schimbat cîrma sub vînt, spre marea bucurie a tuturor celor de la bord.

Bounty a ajuns la Capetown la 23 mai și a stat acolo treizeci și opt de zile pentru remedierea avariilor, refacerea proviziilor și odihna echipajului. La 1 iulie a pornit la drum și la 20 august a acostat în golful Aventurii, din Țara lui Van Diemen. A rămas acolo pînă la 4 septembrie pentru a îmbarca lemne pentru încălzit și apă potabilă. Apoi...

În seara zilei de 25 octombrie, omul de veghe a strigat : „Pămînt !“ Era Tahiti.

La 26 octombrie 1788, *Bounty* a ancorat în golful Matavai al acestei insule. După cum arătase lochul, de la pleca-

rea din Anglia se străbătuseră douăzeci și șapte de mii optzeci și șase mile, realizîndu-se o medie de o sută opt mile pe zi.

Pentru relatarea celor petrecute pe insula Tahiti, ne vom referi la jurnalul ținut de locotenentul Bligh, în care sînt redate amplu întîmplările respective.

Îndată ce au ajuns, indigenii au întrebat de căpitanul Cook, de Sir Joseph Banks și de alți însoțitori ai acestora, ca de niște vechi prieteni. La rîndul lui, spune Bligh : „am întrebat de amicul nostru Omai, pe care îl cunoscusem cu ocazia călătoriei întreprinse împreună cu Cook ; am fost întristat, aflînd că nu numai Omai, dar și doi neo-zeelandezi rămași cu el muriseră. Indigenii ne-au arătat multă bunăvoință și păreau mulțumiți de sosirea noastră. În primele douăzeci și patru de ore nu am observat nici o adversitate din partea lor ; mulțimea vizitatorilor pe navă era atît de mare, încît nu puteam gîndi deocamdată să aleg un loc mai bun de acostare : riscam să ofensez pe indigeni, dacă îi invitam să părăsească nava."

Șeful localnic se numea Otoo ; cînd a auzit că a sosit *Bounty*, i-a trimis în dar lui Bligh un purcel și un arbust tînăr de bananier sălbatic, semn de prietenie. Curînd, pe navă s-au îngrămădit tot felul de provizii ; toți cei de la bord au putut să mănînce după poftă.

După acostare, locotenentul Bligh a coborît la țărm cu șeful Poeeno, care l-a condus pe un drum admirabil umbrit de arbori de pîine, pînă la propria sa locuință, unde soția și sora lui se ocupau cu vopsirea în roșu a unei bucăți de țesătură. L-au poftit să se așeze pe o rogojină și, cu multă amabilitate, i-au oferit băuturi răcoritoare. Au venit apoi mulți alți indigeni ca să-l salute pe comandant, comportîndu-se cu deosebit respect și atenție. Cînd și-a exprimat dorința să plece, arată el, „doamnele, care meritau acest

titlu prin buna lor dispoziţie neafectată şi distincţie rezervată, s-au ridicat, au ales cîteva din cele mai frumoase ţesături şi m-au îmbrăcat după moda tahitiană, declarîndu-mi : „Vă însoţim pînă la navă". M-au luat de mînă şi, străbătînd marea mulţime adunată, m-au condus pînă la ţărm, apoi s-au retras."

În această primă plimbare, Bligh a constatat cu satisfacţie că insula profitase de pe urma precedentelor vizite ale căpitanului Cook ; astfel, a primit în dar două grepuri, fruct pe care indigenii nu-l cunoşteau înainte de a fi introdus de Cook în Tahiti. Apoi, printre cele aduse la navă pentru troc, se aflau ardei, dovlecei şi două tinere capre, tot consecinţe ale aceloraşi vizite. „După două sau trei zile, relatează Bligh, intimitatea între indigeni şi echipaj a atins un asemenea grad, încît nu mai era nimeni la bord care să nu aibă un *tayo* pe insulă, adică un prieten sau o prietenă".

Botanistul Nelson şi grădinarul au fost trimişi în interiorul insulei pentru a cerceta cum se prezintă tinerii arbori de pîine. Conducerea navei a fost foarte bucuroasă cînd a primit raportul lor : după toate aparenţele, *Bounty* putea uşor îndeplini misiunea ; erau foarte numeroşi puieţi şi nu se prevedea nici o obiecţiune din partea indigenilor dacă Bligh lua oricît de mulţi Nelson s-a bucurat găsind doi pomi de grepuri pe care el însuşi îi plantase în 1777; aveau o mulţime de fructe, dar încă nu erau coapte.

Au făcut daruri şefului Otoo din Matavai, care acum îşi schimbase numele în Tinah. Comandantul lui *Bounty* i-a declarat că, dată fiind comportarea poporului insulei faţă de căpitanul Cook şi avînd dorinţa să-i fie util lui şi ţării sale, regele George îi trimitea personal cîteva daruri. „Şi, întrebă Bligh pe Tinah, n-aţi dori să trimiteţi şi voi ceva regelui George ?"

— Da, a răspuns șeful ; aș vrea să-i trimit multe din tot ce posed."

Și Tinah a început să enumere diversele obiecte și diferitele alimente pe care le poseda, citînd și arborele de pîine. Era exact ceea ce Bligh aștepta de la el ; l-a asigurat că arborii de pîine vor face nespusă plăcere regelui George și șeful i-a declarat că va putea îmbarca o cantitate oricît de mare.

Deocamdată nu se comisese nici un furt și Bligh se felicita de progresele realizate de tahitieni pe calea onestității, întrucît li se ofereau, ca și în trecutele vizite de europeni, tot atîtea tentații și ocazii. Ca și în alte dăți, la bordul navei se îngrămădeau continuu numeroși indigeni în vizită.

Dar într-o bună zi, se constată totuși că suportul de fixare a unei bărci fusese demontat și dispăruse, fără ca matelotul de gardă să fi observat. În aceeași zi, s-au mai descoperit și alte mici furturi, datorate în parte și neglijenței echipajului. Cum tendința lua amploare și ar fi avut ca rezultat deteriorarea raporturilor cu șefii indigeni, „am gîndit, explică Bligh, că ar fi nimerit să pedepsesc pe matelotul de gardă în prezența indigenilor și, în consecință, l-am condamnat la o duzină de lovituri de bici. Toți indigenii prezenți au intervenit cu stăruință, cerînd să se oprească pedeapsa ; în special femeile și-au manifestat mila pentru condamnat, cu acea vioiciune de sentimente care caracterizează pe cele mai amabile reprezentante ale sexului slab."

Pe măsură ce se prelungea șederea în insulă, marinarii aveau motive să se bucure de comportarea indigenilor care nu îi mai deranjau ca în primele zile ale sosirii lor, năvălind pe navă sau escortîndu-i în mare număr cînd coborau la țărm. Marinarii aveau acces oricînd doreau în casele

indigenilor, fiind primiți cu extremă bunăvoință, fără obrăznicie, nici formalism. Bligh face de mai multe ori remarci de felul : „Tahitienii au o ingenuitate și o sinceritate în maniere cu totul încîntătoare". De exemplu, cînd oferă răcoritoare, nu este bine să fie refuzați mai ales cînd ești însetat, căci nu vor insista ; nici nu le trece prin cap că refuzul ceremonios înseamnă că aștepți o a doua invitație..

„Într-o zi, povestește locotenentul Bligh, m-am expus prea mult la soare și mi-a venit rău. Îndată, toți indigenii valizi, bărbați și femei, s-au adunat în jurul meu, cătînd să-mi fie de ajutor. Necazul acelei neînsemnate insolații a fost larg compensat de dovezile de afecțiune ale acestor bravi oameni."

S-a întîmplat că odată *Bounty* a fost pe punctul de a eșua în cursul unei violente furtuni și altă dată chiar a eșuat. În ambele cazuri, „acești bravi oameni" au venit în mare număr pentru a felicita pe comandant că și-a salvat nava ; se pare că mulți din ei au plîns tot timpul cît *Bounty* s-a aflat în pericol.

La 9 decembrie a decedat medicul bordului, ca urmare a exceselor la care se deda și a firii lui de leneș. Nenorocitul era permanent în stare de intoxicație alcoolică și manifesta o asemenea aversiune pentru orice activitate fizică, încît în tot timpul călătoriei nu apăruse pe punte mai mult de douăsprezece ore. Locotenentul Bligh a obținut de la indigeni autorizația să-l îngroape pe insulă. Cînd s-a dus cu șeful Tinah la locul pregătit pentru înmormîntare, a constatat că indigenii și începuseră să sape groapa ; Tinah l-a întrebat pe Bligh dacă era orientată cum trebuie : „Acolo este răsăritul soarelui și acolo, apusul", a explicat el. Oare orientarea mormîntului de la est la vest era un gînd al lor ? Sau își aminteau de spaniolii care, în trecut,

fuseseră înmormîntaţi pe insulă şi aşa ceruseră comandanţii navelor respective ? În orice caz, de la bordul lui *Bounty* nu se făcuse nici o sugestie.

La funeralii au asistat toţi şefii şi mulţi alţi localnici, manifestînd o atenţie deosebită în timpul serviciului religios.

Dealtminteri, majoritatea notabililor asistau de obicei la serviciul religios de duminică oficiat la bord şi se comportau extrem de decent ; prima dată însă, cîteva femei au manifestat o irezistibilă poftă de rîs în timpul răspunsurilor recitate în comun ; o simplă privire mai severă a comandantului a fost suficientă pentru ca ele să ia o înfăţişare smerită.

Pe marginile insulei, adică pe o lăţime de trei mile între ţărm şi poalele munţilor, se afla un minunat teren umbrit de arbori de pîine şi cocotieri, printre care sînt răspîndite case în jurul cărora se joacă roiuri întregi de copii, băieţi şi fete. Să cităm din nou pe Bligh : „Este foarte plăcut să priveşti, mai peste tot, aceste cete de copii, dedîndu-se la jocurile favorite : înalţă zmee, se leagănă pe frînghii legate de crengile arborilor, se plimbă pe picioroange, se luptă între ei. Pe scurt, se joacă la fel ca toţi copiii englezi. Fetele participă şi ele la jocuri, dar au şi unele speciale ; preferă *heivahs*, adică dansurile".

Bligh povesteşte că în fiecare seară, cu puţin înainte de apusul soarelui, plaja în faţa căreia era acostată nava se înnegrea de mulţimea bărbaţilor, femeilor şi copiilor care se dedau la un adevărat exces de întreceri sportive şi jocuri, pînă la căderea nopţii, cînd toţi se îndreptau paşnic spre locuinţe. Se adunau pe nisipul fin pînă la trei sau patru sute de oameni care se distrau cu veselie, cu bună dispoziţie permanentă, schimbînd amabilităţi reciproce.

Nici un fel de dispute nu tulbura armonia ce domnea între acești oameni prietenoși. Băieții și fetele sînt foarte frumoși și plini de voioșie.

Trebuie spus că indigenii nu prea se omorau cu muncile agricole, doar culturile de *ava* și de duzi necesitau o oarecare osteneală. De obicei, duzii erau împrejmuiți cu garduri scunde din pietre, înconjurate de șanțuri. Natura era atît de darnică cu tahitienii, aproape că nu aveau nevoie de eforturi pentru a-și procura hrana și îmbrăcămintea. Dar cînd Bligh a început să strîngă puieți de arbori de pîine, el a obținut un larg concurs din partea indigenilor, atît la colectare, cît și la curățirea ramurilor de pe o porțiune a tulpinilor, operație la care indigenii se pricepeau foarte bine.

Hotărît lucru, comportarea băștinașilor merita numai laude. Dar într-o dimineață, la ora schimbului echipelor, ofițerii au observat că o mică barcă care fusese mai de mult dezlegată pe furiș dispăruse complet. A fost convocat echipajul și Bligh constată că trei mateloți lipseau la apel și că luaseră cu ei arme și muniții. În ce scop ? Unde fugiseră ? Nimeni la bord n-a putut da comandantului vreo indicație. Bligh a reușit să descopere încotro se îndreptaseră, așa că a trimis pe secundul Fryer în urmărirea bărcii cu fugari, însoțit de unul din notabilii locali. Curînd însă au întîlnit pe mare cinci indigeni care aduceau barca înapoi la navă. Bligh le-a dat o recompensă frumoasă. Șefii au promis că vor face tot posibilul să prindă și să readucă la navă pe dezertori. Într-adevăr, cîteva zile mai tîrziu, indigenii i-au prins și i-au legat, dar le-au dat drumul cu condiția să se întoarcă la navă ; aceștia nu și-au respectat angajamentul și s-au constituit prizonieri numai cînd au fost prinși de o expediție organizată pentru capturarea lor.

Cîteva zile mai tîrziu, a avut loc un incident mai grav, care putea aduce comandantului serioase neplăceri. Noaptea vîntul se întețise și în zori s-a constatat că două funii din cablul ancorei erau tăiate aproape de suprafața apei și mai rămăsese o singură funie care ferea pe *Bounty* să se sfărîme de stînci. În timp ce echipajul se ocupa cu reparatul cablului și amararea solidă a navei, Tinah a urcat pe bord. Bligh nu avea nici un motiv să-l suspecteze, totuși, relatează el : „I-am vorbit cu ton foarte sever și am insistat să-l descopere și să-mi predea pe răufăcător. S-a jurat că va face totul pentru a găsi pe vinovat. A doua zi de dimineață, împreună cu soția sa, a revenit și ambii au afirmat că au procedat la o anchetă amănunțită, dar fără rezultat pozitiv. Cum spusele lor nu mă satisfăceau, m-am purtat foarte rece cu ei, ceea ce i-a întristat. Pînă la sfîrșit, soția șefului a izbucnit în plîns. Nu mai era cazul să mă îndoiesc de afirmațiile lor, dar i-am făcut foarte serios să înțeleagă că, dacă apreciau amiciția regelui Angliei, aveau datoria să depună toate eforturile pentru descoperirea vinovaților ; cu toată sinceritatea, mi-au promis că așa vor face."

Să deschidem acum o paranteză : locotenentul Bligh și-a exprimat mai tîrziu părerea că tentativa de a eșua nava a avut ca autori pe unii din membri echipajului, care, deciși să prelungească cu orice preț șederea lor în Tahiti, ar fi încercat să aducă nava cît mai aproape de coastă. Această părere i-a venit mai tîrziu și, explică Bligh, în momentul sabotajului, n-a avut o asemenea bănuială ; nu își închipuia că tentațiile acestor insule din Sud le putea înăbuși dorința de reîntoarcere în țara natală.

Dar părerea comandantului s-a dovedit pînă la urmă a fi cu totul nefondată. Momentan, era îndreptățit să aibă acea părere, date fiind raporturile foarte strînse pe care

oamenii lui le aveau cu indigenii ; am mai spus, fiecare matelot avea un *tayo* adică un prieten sau o prietenă personală. Pe insulă, fiecare marinar era bine primit ; chiar din momentul cînd cobora la țărm, era asediat de tot felul de tentații în paradisul ușurinței și indolenței, se simțea în condiții de incomparabilă bună dispoziție, fără să aibă de îndeplinit vreo muncă. În mod firesc, tentațiile multiple puteau stîrni pofta unui matelot oarecare să rămînă cît mai mult posibil într-o țară ca un adevărat rai... În orice caz, evenimentele ulterioare nu au confirmat bănuiala comandantului. După toate aparențele, avaria constatată la cablu fusese cauzată prin frecarea de stîncile din fundul mării.

Bounty acostase în golful Matavai la 26 octombrie 1788 și a rămas acolo pînă la 4 aprilie 1789. La 31 martie, comandantul nota în jurnalul său personal :

„Astăzi am terminat cu îmbarcarea puieților la bord : șapte sute șaptezeci de ghivece mari, treizeci și nouă de butii, douăzeci și patru de lăzi. În total, erau o mie cincisprezece puieți de arbori de pîine. Pe lîngă ei, am mai îmbarcat și alte plante : *ava,* ale cărei fructe sînt cele mai parfumate de pe pămînt, *ayyah,* cu fructul tot atît de bogat în arome, dar foarte răcoritor, *rattah* cu fructe care seamănă cu alunele. Fiecare fruct de *rattah* este învelit într-o coajă care are doi inci grosime și se poate consuma ca atare sau fiert ; în ambele cazuri, este foarte gustos. Am mai luat și *oraiab,* bananieri sălbatеci de un sort superior ; primisem de la prețuitul meu prieten, Sir Joseph Banks, recomandații speciale în această privință."

În timp ce se executau activ preparativele de plecare, notabilul Tinah a adus un dar pentru regele George și nu-și reținea plînsul. Pînă la finele șederii lui *Bounty,*

indigenii au înmulțit manifestările lor de tristețe ; erau foarte amărîți de plecarea prietenilor englezi și se întreceau în tot felul de amabilități. Însoțit de nevastă, de soră și de frați, Tinah a cerut permisiunea să petreacă la bord ultima seară înaintea plecării. Toată ziua, nava a fost invadată de indigeni încărcați cu nuci de cocos, cu banane, cu fructe ale arborelui de pîine, cu purcei, cu capre. Contrar obiceiului, seara nu au mai avut loc nici jocuri, nici dansuri, nici un fel de petreceri pe plajă ; domnea liniște completă.

La apusul soarelui, barca l-a dus la țărm pe Tinah și familia lui, apoi *Bounty* a pornit luîndu-și rămas bun de la Tahiti unde, spune Bligh, „timp de douăzeci și trei de săptămîni am fost tratați cu cea mai profundă afecțiune și cea mai mare considerație ; afecțiunea și considerația au crescut tot timpul cît a durat șederea noastră. Că nu am rămas insensibili la bunătatea lor, a probat-o limpede urmarea evenimentelor ; deoarece tocmai în aceste dovezi de prietenie și tandrețe trebuie căutată cauza evenimentului care a provocat eșecul expediției, cînd totul părea a justifica speranța unei reușite cu maximum de succes."

În dimineața următoare plecării lui *Bounty*, a apărut la orizont insula Huaheine. Curînd, a apărut o pirogă cuplată, cu zece indigeni, printre care un tînăr ce l-a salutat pe nume pe comandant : îl cunoscuse în 1780, cînd Bligh îi vizitase la bordul lui *Resolution* sub comanda căpitanului Cook. Au mai venit și alte pirogi, încărcate cu purcei, igname și alte alimente pe care echipajul le-a cumpărat. Tînărul indigen a confirmat moartea lui Omai și a mai dat comandantului alte vești. Dintre toate animalele aduse, numai o iapă supraviețuise ; toate semințele, toți arborii au fost distruși, în afară de unul, dar nu știa să spună care.

Cîteva zile mai tîrziu s-a pornit grindina și la est cerul s-a acoperit cu mari nori negri. În apropierea navei, a trecut o trombă, care se detașa net pe opacitatea norilor. Partea superioară avea cam două picioare diametru și baza în jur de opt inci. Cum tromba înainta repede spre *Bounty*, comandantul a socotit mai prudent să modifice capul și să reducă velele, păstrînd numai vela foc. Tromba a trecut la mai puțin de zece yarzi de pupa, cu muget asurzitor, dar nu s-a întîmplat nimic ; se deplasa cu viteză de cel puțin zece mile pe oră, îndreptîndu-se spre vest, în sensul vîntului. La un sfert de oră după ce a depășit nava, s-a risipit.

Bounty, tocmai trecea în largul unor insule apropiate între ele, cînd indigenii, locuitori ai uneia dintre ele, au lansat pirogile pe mare, îndreptîndu-se spre navă ; vorbeau aceeași limbă ca și tahitienii. Comandantul le-a dăruit cîteva obiecte de fier și de sticlă, precum și o oglindă, dar la plecarea lor de pe navă, a observat că șeful lua de la ceilalți toate cele distribuite. Unul dintre indigeni a protestat, manifestîndu-și dezaprobarea. A izbucnit o mică altercație, dar după scurt timp, protestatarul s-a apropiat și și-a frecat nasul de cel al șefului, semn de împăcare.

Bounty a ancorat la țărmul insulei Anamooka, la 23 aprilie. Un bătrîn indigen șchiop, pe nume Tepa, cunoscuse pe Bligh în timpul călătoriei din 1777 și cînd s-a urcat la bord împreună cu alți băștinași din insulele învecinate, i-a amintit comandantului că s-au cunoscut. Acest Tepa învățase odinioară modul cum englezii pronunțau unele cuvinte din limba băștinașilor și comandantul a putut conversa destul de bine cu el. A aflat că animalele lăsate pe insulă supraviețuiseră și că, acum deși bătrîne, mai trăiau. Tepa și-a manifestat dorința de a vizita nava

și a fost condus în cală cu tovarășii lui, unde Bligh i-a arătat arborii de pîine și alte plante depozitate; natura încărcăturii i-a surprins grozav pe indigeni.

„Am coborît la țărm, spune Bligh, pentru a procura cîțiva puieți de arbori de pîine ca să înlocuiesc pe unul veșted și doi sau trei ce păreau cam bolnavi. Am mers în partea de vest a golfului, unde căpitanul Cook semănase diverse grăunțe și răsădise cîteva plante. Într-o plantație apropiată, am avut satisfacția de a găsi vreo douăzeci de arbuști de ananas, dar fără fructe, căci nu era sezonul potrivit. Indigenii mi-au spus că de la acești arbuști recoltaseră multe fructe mari, foarte parfumate și în cantitate mare."

În jurnalul său, Bligh mai arată că a remarcat numeroase urme de mutilări pe care indigenii și le făceau cu ocazia unui doliu: tîmple însîngerate, capete cu părul smuls aproape în întregime și, din păcate, frecvente mutilări ale degetelor. Băieți frumoși, sub șase ani, aveau două degete sacrificate; numeroși adulți aveau tăiat degetul din mijloc al mîinii drepte.

S-a început un comerț activ; indigenii au adus la bord igname, arbori de pîine și banane, dar n-au adus purcei. În cursul zilei, s-au apropiat pirogi cu vele, destul de încăpătoare pentru a conține nouăzeci de pasageri. Ofițerii și mateloții au cumpărat porci, cîini, păsări, grepuri și mari patate dulci din care una cîntărea patruzeci și cinci de livre. Au venit tot mai mulți indigeni, astfel că a doua zi, duminică 26 aprilie, a fost imposibil ca echipajul să-și mai vadă de treabă. Echipa plecată pentru aducerea apei a primit ordin să se reîntoarcă la bord și comandantul s-a decis să pornească la drum. Nava a fost deci dezancorată, dar dispăruse una din ancore și Bligh a informat pe

căpeteniile rămase la bord că nu vor părăsi nava pînă nu li se înapoiază ancora. Şefii au părut surprinşi. foarte alarmaţi. „I-am reţinut, spune Bligh, pînă la apusul soarelui ; proasta lor dispoziţie şi nerăbdarea au crescut în aşa hal, încît au început să se zgîrîie pe faţă şi să se lovească peste ochi ; cîţiva scoteau zbierete îngrozitoare. Cum ancora dispărută nu merita atîta disperare, am considerat inutil să mai reţin pe prizonieri şi am semnalat pirogilor să se alăture de navă. Apoi i-am anunţat că erau liberi să plece şi le-am făcut cîteva mici daruri : o mică secure, un fierăstrău, cîteva cuţite, sfredele, cuie. Darurile nesperate şi eliberarea le-a produs o bucurie mare, împrăştiindu-le temerile. M-au copleşit cu mulţumiri şi ne-am despărţit ca buni prieteni, ca şi cum incidentul n-ar fi avut loc."

Ajungînd în largul insulei Anamooka, *Bounty* a pus capul spre nord pe tot timpul nopţii, cu o briză favorabilă ; la 27 aprilie, la amiază, nava se afla la jumătate distanţă de insulele Tofoa şi Kotoo.

„Pînă atunci, notează Bligh în jurnalul său, călătoria a decurs în cele mai bune condiţii, atmosfera pe navă era calmă şi satisfăcătoare. Dar se pregătea ridicarea cortinei pentru o scenă cu totul diferită. Se urzea un complot şi rezultatele au fost şicane şi spaime. Şefii instigatori erau înţeleşi şi preparau operaţia cu multă circumspecţie şi în mare secret, astfel că nimic nu m-a făcut să bănuiesc iminenţa catastrofei. Se punea la cale un act de piraterie curată, unul din cele mai oribile făptuite vreodată."

Vom vedea mai departe dacă Bligh era îndrituit să atribuie „catastrofa" unui veritabil complot. Capitolul următor va relata episoadele rebeliunii aşa cum au fost prezentate de către comandantul lui *Bounty*.

III. IZBUCNEŞTE RĂZVRĂTIREA

In cămaşă şi cu mîinile legate. — Şalupa este lansată la apă. — Încărcarea şalupei. — Reţinuţi la bord, contra voinţei lor. — Ultimele momente petrecute de căpitanul Bligh la bordul lui *Bounty*. — Călătorii din şalupă. — Echipajul rămas pe *Bounty*. — „Sînt în infern !" — „Ura, spre Tahiti !" — Cum explică Bligh. — Oare Bligh a prezentat o versiune falsă a evenimentelor ? — Dar iată un document important. — Primii germeni de discordie. — Un afront adus lui Fletcher Christian. — Afronturile continuă. — Pedepse corporale. — Bligh şi Christian faţă în faţă. — Nu a fost complot. — Diverse planuri ale lui Christian. — Rolul lui Stewart. — O altă legendă ce trebuie distrusă.

„Asta este... căpitane Bligh... : sînt în infern ! Sînt în infern !".

Fletcher Christian

„In seara de 27 aprilie, avînd la nord-est insula cea mai depărtată a arhipelagului Tonga, pe nume Tofoa, am pus capul direct spre vest, cu o navă în perfectă stare şi toţi puieţii de plante în excelentă condiţie, cu ofiţerii şi echipajul în bună sănătate, pe scurt, în condiţii care încurajau şi confirmau previziunile cele mai optimiste.

Părăsind puntea, am dat ordinele pentru capul ce trebuia urmărit în timpul nopţii. Secundul prelua primul cart,

șeful tunar pe cel din mijlocul nopții și Christian Fletcher, cartul de dimineață. Așa era prevăzut pe tabelul de serviciu.

Marți 28 aprilie, chiar înaintea răsăritului soarelui, în timp ce încă dormeam, Christian, ofițer de cart, Charles Churchill, instructor de luptă cu arme albe, John Mills, al doilea tunar și Thomas Burkitt, matelot au pătruns în cabina mea, m-au arestat, mi-au legat mîinile la spate cu o frînghie și m-au amenințat că mă omoară dacă vorbesc sau fac cea mai mică gălăgie. Totuși, am strigat din toate puterile după ajutor ; dar răzvrătiții neutralizaseră deja pe ofițerii care nu făceau parte din complot, plasînd sentinele înaintea ușilor cabinelor respective. La ușa cabinei mele se aflau trei oameni, pe lîngă cei patru pe care i-am menționat, din interior ; Christian nu avea în mînă decît o sabie de abordaj ; ceilalți erau înarmați cu muschete și baionete.

Am fost tras din pat și, numai în cămașă, dus pe punte. Frînghiile îmi strîngeau atît de tare încheieturile, încît mă dureau. Fletcher Christian mă ținea în scurt de frînghie ; James Churchill avea baioneta îndreptată spre pieptul meu ; în spate, mă escortau doi mateloți, Alexander Smith și Thomas Burkitt cu muschetele încărcate și baionetele montate.

Am întrebat de ce eram supus la această violență dar răspunsul a fost o serie de insulte, impunîndu-mi-se să tac. Secundul, șeful tunar, locotenentul secund Elphinstone și botanistul Nelson erau prizonieri jos ; sentinelele păzeau tambuchiurile din provă. Șeful de echipaj, dulgherul și intendentul Samuel au fost autorizați să urce pe punte ; m-au văzut acolo, stînd în spatele arborelui artimon, cu mîinile legate, păzit de un grup al cărui șef era Christian.

Şeful echipajului a fost somat să lanseze şalupa la mare şi somaţia a fost însoţită de ameninţarea că era rău pentru el dacă nu asculta imediat.

Cînd şalupa a fost lansată la apă, doi din aspiranţi, Hayward şi Hallet, precum şi Samuel, au primit ordin să se îmbarce. Am întrebat pe răzvrătiţi ce urmăreau prin acest ordin şi am căutat să conving pe cei din apropierea mea să nu persiste în acte de violenţă ; îndemnul a rămas fără efect, mereu mi se repeta : „Taci, altminteri eşti mort".

În acest timp, secundul ceruse să i se permită să urce pe punte ; i s-a dat voie, dar imediat a fost obligat să coboare înapoi în cabina lui.

De fiecare dată cînd încercam să vorbesc cu glas tare, să readuc pe aceşti oameni la simţămîntul datoriei, eram întrerupt cu apostrofări de felul : „Fir-ar al dracului de cîine !... Zburaţi-i creierii !" Iar Christian ameninţa mereu că mă omoară, dacă nu tac.

Cum totuşi persistam în a încerca să redresez situaţia, Christian şi-a schimbat sabia de abordaj pe care o ţinea în mînă cu o baionetă şi, strîngînd şi mai tare frînghia care îmi lega mîinile, s-a jurat că mă omoară imediat, dacă nu stau liniştit ; acoliţii lui mă ţineau in bătaia muschetelor încărcate şi mă ameninţau cu baionetele. Au fost chemaţi pe punte mai mulţi membri ai echipajului şi li s-a dat ordin să se îmbarce în şalupă ; am înţeles că urmam să fiu abandonat împreună cu ei, în derivă pe ocean. Am dublat eforturile, încercînd să-i conving să renunţe, fără alt efect decît ameninţarea că mi se va zdrobi capul.

Şeful echipajului şi matelotii obligaţi să se îmbarce în şalupă au fost autorizaţi să ia cu ei sfoară, pînză, frînghii,

vele de schimb și un butoi cu două sute cincizeci pinte de apă. Samuel a mai obținut o sută cincizeci livrė de pîine, puțin rom și vin, un sextant și o busolă ; dar, sub amenințarea cu moartea, i s-a interzis să ia hărți, efemeride, cărți de observație astronomică, cronometru sau vreuna din hărțile geografice și relevmentele întocmite de mine personal.

După ce răzvrătiții au obligat să coboare în șalupă pe cei de care vroiau să se debaraseze, Christian a dat ordin să se servească băutură celor care rămîneau sub comanda lui. Am înțeles atunci că nu mai puteam face ceva pentru a redeveni stăpînul navei, nu mai aveam pe nimeni la bord care să mă ajute, orice încercare de a-i convinge să revină la ordine era întîmpinată cu amenințări.

Apoi, a fost rîndul ofițerilor să coboare în șalupă ; personal, eram încă menținut izolat, în spatele arborelui artimon. Înarmat cu o baionetă, Christian n-a slăbit nici un moment frînghia cu care îmi imobiliza mîinile, bandiții care mă înconjurau aveau muschetele încărcate, dar i-am sfidat cu declarația că nu vor avea curajul să tragă și nu au tras.

Am observat că unul din paznicii mei, Isaac Martin, manifesta o oarecare dorință de a mă ajuta ; în timp ce-mi dădea să sug sucul unui grep (aveam buzele uscate ca pergamentul), ne-am înțeles din priviri că amîndoi doream să scăpăm de rebeli. Dar am fost observați și Martin a fost îndepărtat de Christian. Martin a încercat să părăsească nava, coborînd în șalupă, dar a trebuit să revină la bord, sub amenințări.

Armurierul Joseph Coleman și doi dulgheri, M'Intosh și Norman au fost și ei reținuți la bord, contra voinței lor; ceva mai tîrziu, cînd eram și eu în șalupă, mi-au strigat

să nu uit că nu luaseră parte la răzvrătire. Mi s-a spus mai apoi că și Michael Byrne a vrut să părăsească nava, dar a fost împiedicat.

Nu are nici un rost să mai relatez eforturile făcute pentru a readuce pe rebeli la ascultare. Eram ținut izolat și în afară de paznici, nimeni nu avea voie să se apropie de mine.

Sînt recunoscător intendentului Samuel de a fi reușit să ia cu sine jurnalul meu personal și brevetul de căpitan, precum și cîteva acte referitoare la navă și la misiunea ce-mi fusese încredințată. Fără aceste documente, nu aș fi avut nici o dovadă de cele ce realizasem și ar fi putut rezulta suspiciuni în privința onoarei și comportării mele, nu aș fi avut cu ce să mă apăr. Cu toate că era îndeaproape supravegheat, Samuel a procedat cu curaj și a luat aceste dovezi ; a încercat să mai ia și cronometrul meu, precum și un cufăraș cu relevmentele, desenele și notele mele, strînse în cei cincisprezece ani de navigație, dar a fost pur și simplu gonit din cabina mea, spunîndu-i-se : „Șterge-o! Să fii bucuros că te-am lăsat să iei cîte ceva !"

Am avut impresia că Christian a ezitat cîtva timp dacă să-l păstreze la bord pe dulgher sau pe ajutorii acestuia ; pînă la sfîrșit, a optat pentru ajutori și dulgherul a fost expediat în șalupă, dar numai cu mari stăruințe a reușit să-și ia lada sa cu scule.

Echipajul rebel era divizat de violente dispute. Unii se jurau : „Să fiu al dracului, dacă bătrînul vulpoi nu va reuși să ajungă în Anglia, în caz că i se permite să ia cu el ceva !" Și cînd l-au văzut pe dulgher coborînd în șalupă cu lada de scule, alții au strigat : „Punem rămășag că, în mai puțin de o lună, va construi o navă nouă !" Privind șalupa, unii rîdeau : era teribil de încărcată, neîncăpă-

toare pentru toţi cei înghesuiţi pe ea. Cît despre Christian, părea că ştie că îşi pregăteşte propria lui distrugere şi a altora.

Am cerut să mi se dea arme, dar mi s-a rîs în faţă, spunîndu-mi că cunoşteam destul de bine pe indigenii spre care mă voi îndrepta şi, în consecinţă, nu aveam nevoie de arme. Totuşi, ni s-au aruncat patru cuţite mari de bucătărie, după ce rebelii au coborît şalupa sub pupa navei.

Ofiţerii şi mateloţii din şalupă mă aşteptau doar pe mine. Instructorul de luptă l-a anunţat pe Christian şi acesta mi s-a adresat :

„Căpitane Bligh, ofiţerii şi oamenii dumitale sînt acum în şalupă ; du-te şi dumneata ; dacă încerci să opui cea mai mică rezistenţă, eşti imediat mort."

Şi fără altă ceremonie, un grup de derbedei mi-au dezlegat mîinile şi m-au împins peste bord. Cu ajutorul unei parîme, răzvrătiţii au coborît şalupa la apă sub pupa navei, ne-au mai aruncat cîteva bucăţi de carne de porc, cîteva veşminte şi cuţitele de care am pomenit ; în acel moment, dulgherii şi armurierul mi-au strigat să-mi amintească neparticiparea lor la cele întîmplate. Am mai fost expuşi apoi la tot felul de insulte şi, după ce ne-au mai ţinut amaraţi cîtva timp pentru ca acei bandiţi nesimţitori să ne batjocorească, am fost, în fine, abandonaţi în derivă, în plin ocean.

Iată numele şi funcţiunile celor îmbarcaţi cu mine, la bordul şalupei : John Fryer, căpitan secund ; Thomas Ledward, îndeplinind funcţiunea de medic ; David Nelson, botanist ; William Peckover, tunar şef ; William Cole, şef de echipaj ; William Purcell, dulgher ; William Elphinstone, locotenent secund ; Thomas Hayward, aspirant ; John Hallet, aspirant ; John Norton, caporal de marină ; Peter Lenkletter, caporal de marină ; Lawrence Lebogue, velar ; John Smith, bucătar ; Thomas Hall, bucătar ; George Simp-

son, caporal de marină secund ; Robert Tinkler, elev marinar ; Robert Lamb, măcelar ; Samuel, intendent ; adică, în total, optsprezece inși în afară de mine.

Echipajul rămas pe *Bounty :* Fletcher Christian, cu grad de comandant secund ; Peter Heywood, aspirant ; Edward Young, aspirant ; George Stewart, aspirant ; James Churchill, instructor de luptă ; John Mills, ajutor de tunar; James Morrison, ajutorul șefului de echipaj ; Thomas Burkitt, matelot ; Matthew Quintal, matelot ; John Sumner, matelot ; John Millward, matelot ; William M'Koy, matelot ; Henry Hillbrant, matelot ; Michael Byrne, matelot ; William Muspratt, matelot ; Alexander Smith, matelot ; John Williams, matelot ; Thomas Ellison, matelot; Isaac Martin, matelot ; Richard Skinner, matelot ; Matthew Thompson, matelot brevetat ; William Brown, grădinar, Joseph Coleman, armurier ; Charles Norman, ajutor de dulgher ; Thomas M'Intosh, dulgher pentru cabinele echipajului ; adică, în total, douăzeci și cinci inși, cei mai capabili din întregul echipaj.

Să vedem acum ce fel de oameni sînt cei ce s-au dedat la rebeliune : Fletcher Christian, căpetenia lor, descinde dintr-o respectabilă familie originară din nordul Angliei. Era a treia călătorie pe care o făceam împreună ; dîndu-mi seama că era necesar să repartizez echipajul în trei schimburi, i-am încredințat lui conducerea celui de-al treilea, întrucît era cel mai dificil și el poseda calitățile necesare.

Și Heywood este dintr-o familie onorabilă din nordul Angliei : originar din insula Man, unde tatăl lui a fost judecător. Ca și Christian, se remarca prin calități profesionale.

Ambilor le-am acordat încredere și considerație și m-am silit să-i instruiesc, sperînd să devină buni navigatori, să facă cinste patriei lor.

Young mi-a fost foarte bine recomandat și părea un marinar robust și capabil ; n-a corespuns însă nici recomandării, nici aparențelor fizice.

Stewart era un tînăr din Orcade, descendent din părinți onorabili ; în acele insule, în 1780, cînd ne-am întors cu *Resolution* din mările Sudului, ni s-a făcut o primire admirabilă și numai pe baza amintirii acelei primiri l-aș fi luat bucuros pe *Bounty* ; s-a dovedit un bun marinar în toate împrejurările.

Cu toată răutatea cu care m-a tratat la rebeliune, cred că totuși Christian avea remușcări ; fără îndoială, își amintea de amiciția noastră din trecut. În timp ce eram forțat să părăsesc nava, l-am întrebat dacă modul cum se comporta cu mine era recompensa numeroaselor dovezi de camaraderie ce-i arătasem pînă atunci. Întrebarea a părut că îl tulbură destul de mult și mi-a răspuns, cu vădită emoție : „Asta este !... Căpitane Bligh... : sînt în infern ! Sînt în infern !"

Mai tîrziu, în șalupă, am avut timp să reflectez asupra celor întîmplate și am simțit că nu aveam ce să-mi reproșez, ceea ce m-a ferit de pesimism și disperare : conștient de integritatea mea și de dorința de a duce la îndeplinire misiunea încredințată, moralul mi s-a ridicat și am început să nutresc speranța că, cu toată catastrofa survenită, voi putea într-o zi să dau socoteală regelui și patriei de cele întîmplate și că voi fi absolvit de orice culpabilitate. Numai cîteva ore înainte de rebeliune, eram îndrituit să privesc cu deplină încredere viitorul : nava era în perfectă stare, bine aprovizionată cu cele necesare pentru îndeplinirea misiunii și pentru sănătatea echipajului. Dădusem importanța cuvenită tuturor detaliilor și luasem măsuri, pe cît îmi stătea în putință, ca să previn orice accident în cazul cînd nu reușeam să trecem prin

strîmtoarea Endeavour, unde ne pîndeau numeroase obstacole. Apoi, plantele transportate se păstrau perfect, în foarte bună stare. Primele două treimi ale călătoriei erau îndeplinite și erau premize ca ultima treime să se desfășoare normal. La bord, toți erau în excelentă sănătate, ceea ce dovedea că nu neglijasem nimic din îndatoririle mele în acest domeniu esențial.

Aceasta fiind situația, în mod firesc se pune întrebarea: pentru ce a izbucnit rebeliunea ? Ca să răspund, nu pot emite decît ipoteza că răzvrătiții urmăreau să ducă la Tahiti, printre indigeni, o existență mai fericită decît cea care îi aștepta în Anglia. Această speranță și anumite legături ale unor membri ai echipajului cu femei indigene au constituit probabil elementul motor al acțiunii.

De fapt, după ce am fost părăsiți în derivă, cît timp *Bounty* a mai rămas în cîmpul nostru vizual, a păstrat capul spre vest-nord-vest ; cred însă că încercau să ne înșele, deoarece în momentul cînd am fost abandonați și au tăiat parîma am auzit mai mulți din răzvrătiți strigînd repetat : „Ura, spre Tahiti !"

Indigenele din Tahiti sînt frumoase, blînde, vesele, atît în comportare cît și în conversație, foarte sensibile și suficient de rafinate ca să se facă admirate și iubite. Cît despre notabilii indigeni, ei se atașaseră de marinarii noștri și de multe ori le-au propus să rămînă printre ei, mergînd pînă la a le promite să le dea în proprietate terenuri întinse. Dat fiind aceste oferte, fără a mai pomeni de alte tentații, nu este cazul să ne mai mirăm (deși, practic, a fost imposibil să se prevadă evenimentul) că un anumit număr de mateloți, din care majoritatea nu aveau un cămin în Anglia, s-au lăsat antrenați ; sperau să se stabilească într-un adevărat corn al abundenței, pe una din cele

mai frumoase insule din lume, unde nu mai aveau nevoie să muncească pentru a trăi, bucurîndu-se de plăceri ale căror atracţii depăşesc tot ce se poate imagina.

Dar chiar în această situaţie, cel mai rău lucru pe care îl putea prevedea un comandant de navă se limita la dezertarea cîtorva din membrii echipajului, mai slabi de fire, care nu ar fi rezistat unor tentaţii atît de puternice. La obiecţiunea că un comandant trebuie să ia măsuri în orice caz contra unui eventual atac de rebeliune şi piraterie la bordul navei sale, cu vigilenţă mai mare decît prevăd regulamentele marine, se poate răspunde că pentru a o preveni, ar trebui să se încuie cu cheia în cabină cînd doarme iar în orele de veghe să poarte cîte un pistol în fiecare buzunar.

Defecţiuni mai mult sau mai puţin importante s-au produs aproape la bordul tuturor navelor care au făcut escale în insulele Tonga ; dar de fiecare dată, comandantul respectiv a obţinut de la căpeteniile locale predarea dezertorilor, astfel că, ştiind dinainte cît era de periculoasă dezertarea, poate că oamenii mei au ajuns la concluzia că o mică navă ca *Bounty* putea fi capturată prin surpriză şi şi-au dat seama că pentru un atare proiect, momentul ales era foarte favorabil şi nu se va mai prezenta vreodată.

Secretul complotului a fost foarte bine păstrat. Din cei aflaţi împreună cu mine în şalupă, treisprezece trăiseră tot timpul la provă, împreună cu toţi matelotii şi totuşi, nici eu, nici camarazii de popotă ai lui Christian, adică Stewart, Heywood şi Young nu au observat nimic care să-i facă să bănuiască cele urzite. Nu este deci de mirare că eu nu am avut nici o suspiciune că se organizează o rebeliune şi am căzut victimă complotului. Dacă aş fi organizat la bord o veghe de puşcaşi înarmaţi, poate că planul sceleraţilor ar fi fost dejucat. Dar obişnuiam să dorm cu uşa cabinei totdeauna descuiată, pentru ca ofiţerul de cart să

poată veni să mă consulte în orice împrejurare și, repet nici nu-mi trecea prin gînd posibilitatea existenței unui complot. Dacă revolta ar fi fost declanșată din cauza altor motive, reale sau imaginare, aș fi descoperit, fără îndoială simptome de nemulțumire și aș fi fost mai atent; dar nu era deloc justificată vreo bănuială. De exemplu, cu Christian întrețineam raporturi foarte amicale; chiar pentru ziua revoltei îl invitasem să ia dejunul cu mine; în seara precedentă, el se scuzase că nu ia cina cu mine, pretinzînd că nu se simte bine; iar eu am fost îngrijorat de indispoziția lui, căci nu aveam nici un motiv să-i pun la îndoială cinstea și onoarea."

Aceasta este relatarea publicată de locotenentul Bligh la întoarcerea sa în Anglia, după una din cele mai teribile călătorii întreprinse vreodată: nouăsprezece oameni la bordul unei simple șalupe, în care au parcurs aproape patru mii de mile, în plin ocean.

Relatarea a fost crezută, fără rezerve. E drept că locotenentul Bligh nu trecea în rîndurile Marinei Regale engleze drept un exemplu de amabilitate și blîndețe angelică, dar era considerat excelent marinar și nimeni nu a pus la îndoială veracitatea raportului.

Totuși, în epoca noastră de liberalism rafinat *, în care criminalii cei mai oribili găsesc pe cineva să-i scuze, sînt unii care, după ce au murit toți cei care puteau confirma sau infirma faptele, susțin că evenimentele au fost consecința exclusivă a tiraniei comandantului de pe *Bounty* și nu mai pomenesc nimic despre perversitatea căpeteniei răzvrătiților.

„Știm cu toții, se spune, de exemplu, că o revoltă nu poate avea decît două motive: un exces de prostie sau

* Aluzie malițioasă la curentele revoluționare ale epocii cînd a apărut lucrarea lui Sir John Barrow (1831). — N.T.

un exces de tiranie ; în consecință (admirați logica !), întrucît se admite că Bligh nu era deloc idiot, concluzia vine de la sine." * Dacă un asemenea analist are dreptate, ne putem întreba căruia dintre cele două motive îi putem atribui revolta izbucnită la Nore ? Răspunsul nu poate fi decît : nici unuia, nici celuilalt. Dar să urmărim mai departe spusele acelor „liberali" :

„Relatarea publicată de Bligh s-a dovedit nu numai inexactă în privința multor amănunte, cum s-a stabilit în cursul dezbaterilor Curții marțiale, dar toate actele vieții publice a lui Bligh, ulterioare evenimentului, în care timp a comandat succesiv alte nave, ca *Director, Glatton* și *Warrior,* pînă la puțin onorabila lui expulzare din New South Wales, poartă pecetea unei insolențe, a unei inumanități și a unei grosolănii care spun destul despre caracterul lui."

Descriind episoadele rebeliunii, nu am deloc intenția de a acuza sau scuza caracterul sau comportarea lui Bligh, care și-a încheiat viața și cariera ca amiral. Extrema lui irascibilitate este de notorietate publică ; dar sînt și argumente care pledează în favoarea lui. Astfel, s-a remarcat ca însoțitor și amic al căpitanului Cook, iar Sir Joseph Banks i-a acordat înalta sa apreciere, chiar după evenimentele petrecute la bordul lui *Bounty* ; Amiralitatea, tot după evenimente, l-a promovat la gradul de căpitan și i-a încredințat imediat comanda navei *Providence* pentru o nouă expediție la Tahiti. De unde, după scurtă vreme, a revenit în Anglia cu deplin succes și a recomandat pe toți ofițerii de sub comanda lui să fie promovați pentru comportarea lor exemplară. Apoi, Bligh a ocupat multe posturi importante în administrația navală, a comandat

* Citat din „United Service Journal", aprilie 1831. — N.A.

vase de linie în bătăliile navale de la Copenhaga și Camperdown și a terminat cariera ca amiral.

Trebuie recunoscut că toate acestea se înscriu ca probe că, pe lîngă defecte, Bligh avea și calități.

S-a comportat grosolan și brutal, a aplicat disciplina după principii eronate ; dar defectele lui sînt compensate de numeroase calități.

Acuzația că Bligh a prezentat o versiune inexactă a evenimentelor este foarte gravă și, poate, nu prea lipsită de temei. Dar este mai corect să spunem că în narația publicată a călătoriei sale cu *Bounty* și în raportul pe baza căruia rebelii au fost judecați sînt omise lucruri importante, chiar dacă se compară cu manuscrisul original al jurnalului său personal ; omisiuni despre care vom avea în curînd ocazia să mai vorbim."

Același comentator mai scrie :

„Știm că s-a purtat cu ofițerii mai rău decît cu oamenii din echipaj și că tînărul Heywood a fost pedepsit și a stat legat de catarg timp de opt ore, tocmai în timpul celei mai teribile furtuni cu care *Bounty* a fost confruntată în largul Capului Horn."

Este cazul să cităm în această privință părerea lui Heywood însuși, dacă nu pentru a dezminți, cel puțin pentru a stabili veracitatea faptului dacă a fost sau nu maltratat de comandant ; iată ce afirmă tînărul ofițer în apărarea sa :

„În relatarea sa, căpitanul Bligh recunoaște că i-au rămas cîțiva prieteni la bordul lui *Bounty ;* cred că purtarea mea nu i-a dat prilej vreodată să nu mă considere printre aceștia. În realitate, dat fiind vigilența lui generală față de toți și marea bunătate ce a manifestat față de mine, aș fi fost un monstru de falsitate dacă l-aș fi trădat. Simpla idee de trădare m-ar fi făcut să ezit, totdeauna s-a recunoscut că sînt animat de sentimente de

umanitate, acestea constituind caracteristica mea principală."

La rîndul său, într-o scrisoare adresată unchiului lui Heywood, după ce îl acuză pe tînăr de ingratitudine, Bligh declară : „Pe tot timpul călătoriei, înainte de rebeliune niciodată nu i-am reproșat ceva lui Peter Heywood ; comportarea lui nu mi-a pricinuit nici o neplăcere, a fost cu totul satisfăcătoare."

Dacă însă consultăm jurnalul manuscris ținut de Morrison, șef secund de echipaj, care a fost judecat și condamnat ca rebel, dar a beneficiat de grația regelui, comportarea lui Bligh apare într-o lumină foarte defavorabilă

Prin cunoștințele și calitățile sale, acest Morrison se situa mult deasupra postului ce ocupa la bordul lui *Bounty* anterior, el servise în Marina Regală militară în calitate de aspirant. Cînd a fost grațiat de rege, a primit postul de tunar șef pe nava *Blenheim*, la bordul căreia și-a găsit moartea odată cu Sir Thomas Troubridge.

Comparînd jurnalul lui cu alte documente, datele și faptele par a corespunde, dar evenimentele sînt uneori redate în culori excesiv de vii. Este de mirare cum a reușit el să păstreze jurnalul, ținînd seama că se găsea la bordul *Pandorei* cînd aceasta a naufragiat *. Dar autenticitatea jurnalului nu poate fi pusă la îndoială ; dealtminteri, l-am găsit printre hîrtiile rămase de la răposatul căpitan Peter Heywood. Unele pagini au fost corectate de autor, poate de altcineva, dar sensul general nu este deloc alterat.

Din acest document important rezultă că germenii discordiei au apărut la bordul nefericitei *Bounty* chiar de la

---

* A se vedea mai departe, în capitolul V, odiseea *Pandorei*. — N.T.

începutul călătoriei. Cum se întîmplă totdeauna la bordul micilor nave, funcţiunile de comandant şi de adjunct erau îndeplinite de aceeaşi persoană : locotenentul Bligh. Se pare că acest cumul a fost originea unei grave nemulţumiri, atît a ofiţerilor, cît şi a echipajului. Morrison relatează un incident care permite să înţelegem situaţia.

Anume, la Tenerife, locotenentul Bligh a dat ordin ca brînza aflată la bord să fie scoasă pe punte şi expusă la aer. La finele operaţiei, comandantul a început să vocifereze, pretinzînd că lipsea o anumită cantitate, desigur furată. Cambuzierul Henry Hillbrant a declarat că putina respectivă fusese deschisă conform dispoziţiei intendentului Samuel şi că brînza ce lipsea a fost dusă la domiciliul comandantului înainte ca *Bounty* să plece de la Deptford spre Portsmouth. Dar fără altă anchetă, Bligh a ordonat îndată să se suprime raţia de brînză, atît a ofiţerilor, cît şi a echipajului, pînă cînd se va compensa deficitul şi ameninţă pe cambuzier că va ordona să fie biciuit pînă la sînge dacă mai pronunţă vreun cuvînt.

Cu greu se poate presupune că, admiţînd că ar fi şterpelit brînza, un om inteligent ca Bligh s-ar fi dat în mîinile cambuzierului într-o chestiune care, dacă ar fi fost divulgată, ar fi dus la îndepărtarea lui de la comanda navei.

Altădată, în apropierea ecuatorului, Bligh a ordonat să se distribuie echipajului dovlecii cumpăraţi la Tenerife, o livră de dovleac urmînd să înlocuiască două livre de pesmeţi ; dar dovlecii erau stricaţi. S-a raportat locotenentului Bligh refuzul oamenilor de a accepta produsul înlocuitor stricat ; înnebunit de mînie, s-a repezit pe scări sus pe punte, a convocat echipajul şi a ordonat să iasă din rînd primul om de la fiecare masă din popotă şi a strigat : „Acum, să văd cine va îndrăzni să refuze dovleacul, sau orice alt aliment ce voi dispune să fie servit !" Apoi adă-

ugă : „... Auziţi, fir-aţi ai dracului să fiţi, am să vă fac să mîncaţi iarbă, ba şi mai rău, înainte de a vă face felul !“

Ameninţarea şi-a făcut efectul : toată lumea, inclusiv ofiţerii au acceptat dovlecii.

Apoi au apărut reclamaţii în privinţa modului cum se prepara carnea de vită şi de porc. Dar, cînd, după prevederile articolului douăzeci şi unu al regulamentului, reclamaţia a ajuns la Bligh, acesta iar a convocat echipajul, le-a spus că modul de preparare şi distribuţie a alimentelor era reglementat numai de el şi, în consecinţă, era inutil să mai reclame, căci regimul hotărît nu va fi modificat cîtuşi de puţin, comandantul fiind cel mai bun judecător pentru a stabili ceea ce se cuvenea sau nu şi că va condamna să fie biciuit pe cel care va mai îndrăzni să protesteze. Faţă de această categorică ameninţare, oamenii au acceptat situaţia fără murmur şi nimeni n-a mai spus nimic în restul călătoriei pînă la Tahiti, hotărînd să obţină dreptate pe cale legală la întoarcerea în Anglia a navei *Bounty*. Păcat că nu s-au menţinut pe această poziţie ! Căci în acest caz, dacă cele reclamate se dovedeau adevărate, li s-ar fi făcut dreptate, multe vieţi omeneşti ar fi fost cruţate şi multe necazuri evitate.

După spusele lui Morrison în jurnalul său, „germenii unei permanente discordii între Bligh şi unii din ofiţerii săi“ au apărut în cursul escalei din golful Aventurii, în insula Ţara lui Van Diemen. În fine, îndată ce *Bounty* a ajuns la Tahiti, în golful Matavai, se pare că comandantul a dat ordin să fie luaţi purceii şi fructele arborelui de pîine aparţinînd ofiţerilor pentru a fi serviţi la mesele echipajului ; iar cînd secundul i-a reproşat procedeul, Bligh ar fi răspuns că „va sfîrşi totuşi prin a-l convinge că orice obiect adus la bord devine proprietatea comandantului ; că are dreptul la nouă zecimi din bunurile fiecăruia şi vom

vedea cine îndrăzneşte să-l contrazică !“ Fără alte forme, el a confiscat toţi porcii, şi oamenii au fost obligaţi să considere ca o favoare obţinerea în schimb a unei livre de carne suplimentară.

Iată ce mai scrie Morrison :

„Obiectivul expediţiei noastre în Insulele Societăţii fiind atins, la 4 aprilie 1789 am plecat ; toată lumea era în excelentă dispoziţie, am început să discutăm despre reîntoarcerea în patrie ca şi cum nu lipsisem mult şi reveneam dintr-o scurtă călătorie la Jamaica, nu tocmai din Tahiti ; dar pluteam pe apele înşelătoare ale imaginaţiei. La 23 aprilie, am acostat în largul insulei Anamooka, ai cărei indigeni erau mai sălbatici şi au încercat să-şi însuşească cu forţa butoaiele şi topoarele echipei trimise pentru aprovizionare cu apă de băut şi cu lemne de foc. Cînd o muschetă a fost îndreptată spre ei, au răspuns ameninţînd cu lănci şi bîte ; dar locotenentul Bligh dăduse ordin să se evite folosirea armelor de foc. Îndrăzneala indigenilor a fost stimulată de pasivitatea oamenilor noştri ; au hărţuit pe debarcaţi cu un curaj ameninţător, aşa că echipa, comandată de Christian, cu greu şi-a putut îndeplini misiunea. Iar cînd Christian a raportat comandantului cele întîmplate, a fost tratat de secătură şi laş şi acuzat că i-a fost frică de sălbatici, deşi avea arme la îndemînă. La care, foarte respectuos, Christian a răspuns : «Sir, armele nu ne-au servit la nimic din cauza ordinului dumneavoastră de a evita să le folosim».

Incidentul a avut loc cu trei zile înaintea rebeliunii ; faptul este relatat şi de Bligh în jurnalul de bord, dar cu diferenţe importante. De exemplu, scrie : „Oamenii s-au descurcat cum au putut şi nu a fost cazul să aplic pedepse ; nu mă pot încrede şi bizui pe ofiţeri.“

Lectura atentă a relatării de mai sus și a altor documente duce la concluzia că ofițerii lui Bligh nu erau oameni de calitate, nu erau la înălțimea situației ; adăugînd și faptul că Bligh îi trata cu un dispreț vădit, se explică aversiunea față de comandant și indiferența față de misiunea navei manifestate prin rebeliune.

Morrison susține că teribila catastrofă a fost grăbită, poate chiar provocată de incidente comise de Bligh ; el scrie :

„În cursul după-amiezii de 27 aprilie, locotenentul Bligh a urcat pe punte unde a observat lipsa unei părți din grămada de nuci de cocos aflată între tunuri. A început îndată să strige că nucile au fost furate și că furtul nu se făcuse fără știința ofițerilor, așa că i-a convocat pentru a-i interoga. Toți au afirmat însă că nu au văzut pe nimeni atingîndu-se de nucile de cocos. Furios, Bligh a exclamat :

— Atunci chiar voi le-ați furat !

Și a continuat să-i interogheze separat, întrebîndu-i cîte au cumpărat din cele furate. Cînd i-a venit rîndul lui Christian acesta i-a răspuns :

— Nu știu, sir, dar sper că nu mă credeți capabil de furt.

La care Bligh i-a replicat :

— Ba da, blestematule, cred ! Le-ai furat, altminteri le-ai fi păzit mai bine.

Și, adresîndu-se celorlalți ofițeri, a adăugat :

— Să vă ia dracul, ticăloșilor ! Toți sînteți niște hoți și vă aliați cu mateloții ca să mă furați ! Probabil că data următoare veți fura igname, dar vă vin eu de hac, canaliilor ! Am să arunc peste bord o jumătate dintre voi înainte de a fi ieșit din strîmtoarea Endeavour !...

Apoi a chemat pe intendent și i-a ordonat :

— Ticăloşilor ăstora să nu le mai dai raţia de grog şi mîine vor avea dreptul doar la o jumătate de livră de igname ; dacă vor mai încerca să fure, le voi reduce raţia la un sfert de livră !"

Este penibil ca un ofiţer în serviciul Majestăţii Sale să se înjosească folosind un limbaj atît de ordinar. Cum se poate motiva acest mod de a se adresa ofiţerilor ! Din nefericire, veracitatea spuselor lui Morrison nu poate fi pusă la îndoială ; în orice caz, relatarea lui este confirmată de mărturia secundului Fryer, depusă în faţa Curţii marţiale, unde a fost întrebat :

— După părerea dumneavoastră, ce sens au vorbele lui Christian că de două săptămîni era în infern ?

Răspuns :

— S-a referit la frecventele certuri cu Bligh şi la insultele pe care acesta nu i le precupeţea.

— Avusese loc o ceartă recentă ?

— În ajun ; locotenentul Bligh acuzase pe tinerii ofiţeri şi pe mateloţi că i-au furat nişte nuci de cocos.

Bligh în relatarea sa susţine că tocmai în acea zi l-a invitat pe Christian să ia dejunul cu el, însă acesta s-a scuzat, spunînd că nu se simte bine ; invitaţia a fost atunci amînată pentru a doua zi, adică ziua revoltei.

Toate aceste detalii şi multe altele, citate din jurnalul lui Morrison, sînt omise în relatarea publicată de locotenentul Bligh ; se face însă aluzie la majoritatea lor în jurnalul iniţial al lui Bligh, jurnal care conţine şi alte incidente rezultate din cauza reproşurilor continue cu care copleşea pe ofiţeri şi se arată proastele relaţii ce existau între ofiţeri şi comandant. Cîteva extrase din acest jurnal sînt dovezi suficiente, fără posibilitate de contestare.

Chiar de la începutul călătoriei, căci primul incident a avut loc la sosirea lui *Bounty* în golful Aventurii, Bligh

se plînge de oamenii săi și arată că a condamnat pe dulgher la carceră. Ajuns în golful Matavai la 5 decembrie 1788, Bligh arată că :

„Am ordonat dulgherului să taie o piatră mare, adusă de un indigen, care mi-a cerut să i-o aranjez pentru ascuțitul topoarelor. Foarte surprins, am constatat că dulgherul refuză să execute ordinul, răspunzîndu-mi hotărît :

— Nu pot să tai piatra, căci îmi stric dalta. Poate că legea permite să mi se ia hainele de marinar, dar nu mi se pot lua sculele, proprietatea mea !

Cum individul nu era la prima obrăznicie, l-am condamnat la arest în cabină."

La 5 ianuarie, trei mateloți au dezertat cu o barcă. Referitor la această împrejurare, Bligh declară :

„Dacă aspirantul Hayward, șeful schimbului, ar fi deschis ochii, dezertarea nu ar fi fost posibilă. L-am degradat și retrogradat matelot de rînd ; n-am pomenit niciodată subalterni atît de păcătoși ca pe această navă. Nu ascultă de ordine și în general se comportă atît de rău, că nu le pot acorda deloc încredere. Pe scurt, am fost obligat să le aplic tot felul de pedepse, în afară de pedeapsa corporală, dar o voi aplica dacă nu se astîmpără."

După cum arată Morrison în jurnalul său, se pare că pedepsele corporale nu au întîrziat. Chiar în acea zi, spune el, aspirantul a fost pus în lanțuri, apoi condamnat la arest de la 5 ianuarie pînă la 23 martie : unsprezece săptămîni !

La 17 ianuarie s-a dat ordin să se scoată la aerisire velele din depozit și, cu această ocazie, Bligh a descoperit că multe din ele erau foarte umede și pe alocuri, putrezite ; a început să strige :

— Dacă aș avea alți ofițeri capabili să-i înlocuiască pe actualul secund și pe șeful de echipaj, sau dacă m-aș putea

lipsi de ei, i-aş degrada ca simpli mateloţi ; neglijenţa lor este o adevărată crimă.

La 24 ianuarie, au fost prinşi cei trei dezertori, aduşi la bord, biciuiţi şi puşi în lanţuri. Iată comentariile comandantului :

„Dezertarea nu ar fi avut loc dacă ofiţerii de schimb erau vigilenţi şi le-am făcut tuturor o prelucrare cu acest subiect ; le-am arătat că, deşi deocamdată nu îi supuneam şi pe ei la pedepse analoage, conform regulamentului meritau o pedeapsă exemplară."

Apoi le-a declarat că nu aplica pedepse, deoarece nu avea cum, în plină mare, să-i aducă în faţa Curţii marţiale, adăugînd o observaţie, nu prea inteligibilă, dar pe care el însuşi a considerat-o înjositoare despre „această categorie de delicvenţi fără onoare şi fără ruşine".

La 7 martie, un indigen din Tahiti pe care Bligh îl condamnase la lanţuri la bord a reuşit să sfărîme lacătele cătuşelor şi să scape.

„Stabilisem, scrie Bligh, că secundul de schimb este responsabil de prizonieri şi obligat să facă ronduri pentru a verifica dacă se aplicau condiţiile pedepsei. Dar sînt secundat de o asemenea bandă de leneşi, încît numai o pedeapsă exemplară îi poate schimba. După o lună, ordinele sînt cu totul uitate, ba mi se răspunde cu obrăznicie că nici nu le-am dat vreodată şi, în disperare de cauză, am fost obligat să emit ordine pentru acţiuni care, dacă ofiţerii ar fi fost corespunzători, s-ar fi executat de la sine, ca reguli obişnuite de serviciu. În schimbul respectiv, şef era Stewart."

Extrasele de mai sus pun în evidenţă raporturile dintre Bligh şi ofiţerii săi. Faptele arătate şi altele relatate

tot în jurnalul lui Morrison lămuresc un punct capital: Christian, fire tot atît de violentă și pasionată ca a comandantului său și dotat cu sensibilitate prea ascuțită pentru a suporta la nesfîrșit brutalitățile și insultele ce i se aruncau în față, a fost, desigur, unicul instigator al rebeliunii și Bligh nu putea spera nici un ajutor (și nici nu a primit) de la ceilalți ofițeri.

Din pasajul următor al jurnalului lui Morrison rezultă și mai categoric că unicul instigator al rebeliunii a fost Christian :

„Cînd Bligh a înțeles că trebuia să coboare în șalupă, l-a rugat pe Christian să renunțe la cele plănuite și i-a spus :

— Îți dau cuvîntul de onoare că voi uita totul dacă revii asupra celor puse la cale!

Pentru a-l îndupleca, Bligh s-a plîns că, lansat astfel în mijlocul oceanului, soția și familia lui își vor pierde singurul lor sprijin ; la care Christian a răspuns :

— Nu, căpitane Bligh ; dacă ai fi avut puțină inimă, lucrurile nu ar fi ajuns aici. Acum ești îngrijorat de soție și familie, dar era mai bine să te fi gîndit la ei mai demult și să nu te comporți ca un ticălos.

Locotenentul Bligh a încercat să mai insiste, dar a fost împiedicat. Și șeful de echipaj a căutat să-l îmbuneze pe Christian, care i-a replicat :

— E prea tîrziu. Trăiesc în infern de cincisprezece zile și m-am hotărît să scap din el. Știi foarte bine, Cole, că în tot cursul călătoriei am fost tratat cu brutalitate!"

Rezultă evident că, spre deosebire de ceea ce declară Bligh în relatarea lui, rebeliunea nu a fost urmarea unui complot. Se va vedea mai departe din minutele Curții

marţiale că evenimentele au fost plănuite şi executate la 28 aprilie, între orele 4 şi 8 dimineaţa, în timp ce Christian era de cart pe punte. Se va mai vedea că acesta, nemai putînd suporta insultele, se gîndise în ajun să fugă singur de pe navă, preferînd să înfrunte pericolele oceanului decît să mai sufere reproşurile continue de care se săturase. Dar, nefericita întîmplare cu nucile de cocos l-a împins la actul de rebeliune, care, ca în majoritatea acţiunilor criminale, s-a terminat cu propria lui nimicire şi a multor altora, dintre care unii complet nevinovaţi.

Ca toţi impulsivii cărora li se întunecă raţiunea, locotenentul Bligh şi-a manifestat violent furia din cauza nucilor de cocos dispărute, apoi s-a calmat ; se vede aceasta din faptul că l-a invitat pe Christian să ia cina cu el, desigur dorind să reia relaţiile cordiale. Ce păcat că Christian nu a acceptat invitaţia ; ar fi fost mult mai bine pentru toată lumea !

În cursul aceleaşi seri, către ora zece, în timp ce secundul era de cart, Bligh s-a urcat pe punte, ca totdeauna înainte de culcare. Era una din acele nopţi liniştite şi minunate, frecvente la tropice, a cărei influenţă calmantă nu poate fi apreciată decît de cei care au încercat-o vreodată, cînd, după o zi de căldură înăbuşitoare, aerul capătă o răcoare binefăcătoare... Pe o astfel de noapte, a urcat Bligh pentru ultima oară pe puntea lui *Bounty* cu toate prerogativele gradului său. O briză plăcută abia învălura suprafaţa apei şi luna, la primul ei pătrar, împrăştia pe ocean o lumină plăcută. După potolirea furtunii verbale din dimineaţa aceleaşi zile şi înaintea exploziei ororilor rebeliunii şi pirateriei, această conversaţia scurtă şi paşnică

amintește pasajul din Shakespeare : în seara omorului, apropiindu-se de castelul lui Macbeth, Duncan îi șoptește lui Banco :

„...Aerul
Agreabil și delicat reflectă
Gîndurile noastre bune...“

Pasaj pe care Sir Joshua Reynolds îl consideră ca un exemplu de ceea ce în critică se numește „o pauză“ : „Subiectul acestei conversații, pașnică și simplă, procură spiritului o pauză foarte necesară după frămîntările scenelor precedente și contrastează teribil cu scena de teroare care îi urmează imediat.“

Cînd în admirabila noapte, Bligh și secundul său comentau plăcuta perspectivă a unei luni pline, semn de vreme bună, Christian, frămîntat sufletește, probabil își rememora nedreptățile suferite și medita asupra actului criminal pe care urma să-l comită a doua zi dimineață ; după propria lui declarație, a adormit abia către ora trei și jumătate din cauză că era foarte agitat.

Martorii care s-au perindat în fața Curții marțiale au arătat în amănunt cum s-a petrecut actul de piraterie. Pentru relatarea faptelor ne vom referi la jurnalul lui James Morrison, în care sînt arătate spusele lui Christian către cei doi aspiranți Heywood și Stewart (ambii reținuți sub punte în momentul rebeliunii), cînd aceștia au fost autorizați să urce din nou pe punte, după ce șalupa cu Bligh și însoțitorii lui a fost abandonată în derivă pe ocean. Iată ce spune Morrison că a declarat atunci Christian :

„Teribil de jignit de modul cum îl trata de atîta vreme Bligh, el luase hotărîrea ca în seara ajunului rebeliunii să părăsească nava și îi informase de intențiile sale pe șeful

de echipaj și pe cei doi aspiranți Stewart și Hayward, care chiar i-au pregătit provizii în acest scop : o bucată de friptură de porc, cuie, obiecte de sticlă și diverse fleacuri pentru troc cu indigenii. Christian le adunase într-un sac dat de Hayward, sac pe care l-a ascuns în hamacul lui Tinkler ; cînd acesta a venit să se culce, l-a descoperit, dar n-a divulgat faptul nimănui.

Christian a explicat că fixase cîteva scînduri pe un butuc solid de lemn, alcătuind astfel o plută cu care să fugă. Dar n-a ținut seama că nu putea părăsi nava în timpul primelor două carturi de noapte : nava înainta foarte încet și multă lume se plimba pe punte, pe o vreme atît de frumoasă. Așa că a coborît ca să se odihnească în cabină. Cînd Stewart a venit să-l trezească pentru a prelui ultimul cart de ora patru, Christian abia adormise și era foarte agitat ; văzîndu-l în această stare, Stewart l-a sfătuit cu insistență să renunțe la planul său. Christian și-a luat în primire cartul și a văzut că ajutorul său se întindea pe o ladă cu arme pentru a trage un pui de somn ; apoi a constatat că Hallet, celălalt aspirant, n-a venit să preia schimbul. Atunci și-a schimbat pe dată planul și a decis să pună stăpînire pe navă.

A împărtășit această intenție mai întîi lui Matthew Quintal și lui Isaac Martin ; ambii fuseseră biciuiți din ordinul lui Bligh, așa că au fost de acord și l-au pus în cunoștință pe Charles Churchill, care și el gustase mîngîierile pisicii cu nouă cozi, precum și pe Matthew Thompson ; toți s-au raliat la cele plănuite. Alexander Smith (alias John Adams), John Williams și William M'Koy s-au declarat și ei de acord și, însoțiți de Churchill, s-au dus la armurier și i-au cerut cheile de la lada cu arme, pretextînd că au văzut un rechin ce urmărea nava și aveau nevoie de o muschetă ; armurierul le-a dat cheile. L-au

trezit pe Hallet care dormea pe lada cu arme și l-au expediat pe punte. În acest timp, neștiutor de cele ce se petreceau, Charles Norman l-a trezit pe Hayward ca să meargă împreună să vadă rechinul. Tocmai urmăreau evoluțiile acestuia, cînd Christian și tovarășii lui s-au urcat pe punte prin tambuchiul din provă, după ce distribuiseră arme mai multor oameni care nu erau la curent cu cele urzite. Matthew Thompson a fost pus de pază lîngă lada cu arme și a împărțit din ele lui Thomas Burkitt și lui Robert Lamb. Atunci Christian s-a dus să-i facă prizonieri pe locotenentul Bligh, pe secundul Fryer, pe șeful tunar și pe botanist."

Morrison adaugă următoarea remarcă în jurnalul lui:

„Cînd am aflat că Christian îi pusese la curent pe cei doi aspiranți cu planul lui de fugă, mi-am amintit că, într-adevăr îl văzusem fixînd scînduri de un butuc de lemn aflat pe puntea de la prova din babord și l-am auzit pe șeful de echipaj spunînd dulgherului: «Nimic de făcut astă seară». Îmi mai amintesc că seara, Christian s-a dus de mai multe ori să vorbească cu cei doi, cu toate că nu avea obiceiul să intre în cabinele ofițerilor."

Dacă declarația lui Morrison este conformă cu faptele (și, în cea mai mare parte, a fost confirmată în cursul dezbaterilor Curții marțiale), ea înlătură îndoielile în privința a trei puncte importante: 1) Christian a fost unicul instigator al rebeliunii; 2) nu a existat un complot sau plan stabilit dinainte; 3) ideea rebeliunii s-a născut subit în mintea lui Christian, tînăr cu sînge iute, foarte agitat (ceea ce i-a provocat o rătăcire mintală temporară) din cauza comportării prea deseori ofensatoare a superiorului său ierarhic.

Trezit după un somn agitat de numai o jumătate de oră pentru a lua comanda navei în ultimul cart de noapte,

a găsit adormiți pe Hayward și Hallet, cei doi secunzi ai echipei de cart (și care ar fi meritat o pedeapsă exemplară), tentat de ocazia ivită, simțind nava în întregime în stăpînirea lui, Christian a cedat unei impulsii necugetate, a coborît în fugă prin tambuchiul din provă, a obținut cheile lăzii cu arme, a înarmat oamenii în care știa că se poate încrede și s-a lansat în îndeplinirea planului său.

În raportul pe care mult mai tîrziu l-a făcut căpitanul Beechey după vizita sa în insula Pitcairn * găsim un pasaj care, dacă este conform faptelor, umbrește memoria nefericitului Stewart ; dar totul lasă să se creadă că dacă pe *Bounty* exista un inocent, tocmai acesta era ! Vorbind de Christian, căpitanul Beechey povestește :

„Inițial, a conceput un plan destul de straniu pentru un tînăr ofițer care nu era la începuturile unei cariere : voia să lanseze pe mare o plută, să părăsească singur nava pentru a ajunge în insula Tofoa, care se vedea la orizont. Prompt în execuție, nu numai în concepție, a pregătit curînd pluta, a adunat diverse obiecte utile ; era pe punctul de a-și lansa ambarcația improvizată cînd, un tînăr ofițer, aspirantul Stewart, mai tîrziu pierit în naufragiul *Pandorei*, căruia Christian i-a împărtășit planul l-a sfătuit să încerce mai bine să pună stăpînire pe navă, decît să-și riște viața într-o expediție aventuroasă ; a adăugat că acțiunea nu i se părea greu de realizat, dat fiind că numeroșii mateloți nu vedeau cu ochi buni pe comandant și ar fi fost foarte fericiți să se întoarcă în Tahiti și să se stabilească la prietenii ce-i aveau în acea insulă. Această sugestie îndrăzneață era mai extraordinară decît proiectul premeditat al lui Christian ; dacă ar fi fost într-adevăr

* Vezi capitolul VIII, „Miracolul din insula Pitcairn". — N.T.

realizată, fără îndoială ar fi scutit pe Christian de vinovăţia de instigator unic al rebeliunii.“

L-ar fi scutit ? Nicidecum ! Dealtminteri, dacă ţinem seama de o declaraţie a unui martor foarte important, sugestia nici nu a fost făcută ; martorul este tocmai fostul amic şi camarad al lui Stewart, anume, Heywood.

Urmărind să relateze numai adevărul, căpitanul Beechey a prezentat lui Heywood capitolul despre insula Pitcairn pentru ca acesta să facă observaţiile considerate necesare în legătură cu relatarea rebeliunii.

Într-o notă alăturată capitolului, căpitanul Beechey sublinia că relatarea, dictată de John Adams, prezenta, în legătură cu faptele, diferenţe faţă de o notă existentă în josul unei pagini din lucrarea lui Marshall, *Naval Biography*. Heywood i-a răspuns cu următoarea scrisoare :

5 aprilie 1830

„Stimate domn, am citit cu atenţie relatarea pe care aţi auzit-o chiar din gura lui Adams despre rebeliunea de la bordul lui *Bounty* ; într-adevăr, ea diferă foarte mult de o notă apărută în *Naval Biography* a lui Marshall, căruia i-am comunicat verbal amănunte absolut conforme cu adevărul asupra modului cum au decurs întîmplările.

Este sigur că Christian a informat pe şeful de echipaj şi pe dulgher, precum şi pe Hayward şi Stewart despre hotărîrea de a părăsi nava cu o plută, în cursul nopţii precedente rebeliunii. Dar că vreunul dintre ei, şi mai ales Stewart, ar fi sugerat ca «în loc de a-şi risca viaţa într-o expediţie aventuroasă, mai bine să pună stăpînire pe navă» etc. este o afirmaţie cu totul în contradicţie cu caracterul şi comportarea lui Stewart astfel cum s-a manifestat înainte şi după rebeliune, în contradicţie cu afirmaţia lui Christian însuşi care, după rebeliune, cînd a pă-

răsit Tahiti, a declarat că încercarea de a pune stăpînire pe navă nu-i trecuse prin minte niciodată și i-a venit numai cînd, cu mintea în dezordine, a părăsit puntea în dimineața aceea și i-a găsit adormiți pe cei doi secunzi de cart *.

În cursul ultimei convorbiri avută cu Christian, acesta mi-a împărtășit și alte amănunte despre nefericitul eveniment, amănunte care nu pun în cauză pe nimeni dintre cei morți sau supraviețuitori și se referă doar la Christian însuși ; ele atenuează oarecum vinovăția crimei comise contra legilor țării, dar Christian nu a pronunțat vreun cuvînt direct care să-i justifice fapta.

Rămîn al dumneavoastră,

P. Heywood"

•

Căpitanul Beechey a raportat ce i-a spus mai tîrziu bătrînul Adams, la Pitcairn, dar care nu a relatat vizitatorilor insulei totdeauna la fel cele întîmplate. Dar această parte a relatărilor lui a afectat profund pe Heywood care, chiar pe patul de moarte, și-a exprimat dorința ca, pentru memoria lui Stewart și a altor supraviețuitori să se dezmintă public afirmațiile lui Adams ; pentru aceste motive credem necesar să inserăm aici scrisoarea lui Heywood către Beechey.

Să vedem acum altceva ; amintirea vieții plăcute din Tahiti, despre care s-a pretins că a rămas atît de vie în mintea echipajului de pe *Bounty*, nu a fost nici ea determinantă pentru izbucnirea rebeliunii ; foarte probabil, faimosul strigăt : „Ura ! spre Tahiti !" nici n-a existat vreodată.

---

* Este vorba de Hayward și Hallet care, deci, ar fi considerați drept cauză *pasivă* a rebeliunii. — N.A.

Dacă Tahiti ar fi fost obiectivul urmărit de Christian de ce echipajul, ar fi procedat la rebeliune abia după ce se depărtaseră cu trei sute de mile de ea ? Apoi, odată crima comisă, nu ar fi fost natural să-și orienteze speranțele spre insula fericită și spre locuitorii ei atît de binevoitori ? Să admitem chiar că, într-un moment de exaltare, poate cîțiva au strigăt într-adevăr : „Ura ! spre Tahiti !" ; în orice caz, Bligh este singurul care i-a auzit.

Apoi, să admitem că amintirile despre „Insula Soarelui" și respectivele „femei surîzătoare" i-au tentat într-adevăr pe oameni să se răzvrătească ; ar fi prin aceasta Bligh complet spălat de orice vină ? Desigur că nu, căci el le-a permis să trăiască timp de șase luni în mijlocul unei populații voluptoase și seducătoare.

Bligh era socotit printre comandanții de navă cei mai activi și mai atenți din acele vremuri ; dar, așa cum remarcă un ofițer de marină, „serviciul se executa atunci după reguli foarte deosebite de cele de astăzi ; acum, nu s-ar permite ca *Bounty* să petreacă șase luni de-a rîndul lîngă o insulă pentru a colecta plante, șase luni în timpul cărora ofițerii și mateloții au avut acces liber la țărm. În prezent, în circumstanțe asemănătoare, dacă plantele nu erau gata pentru îmbarcare, nava ar fi pornit din nou în larg după zece zile, fie pentru a vizita alte insule, fie pentru a studia recifurile de corali, fie pentru a face diverse observații astronomice ; „adică, pentru a goni prin orice mijloace diavolul din spiritele oamenilor."

Se pare că și Bligh și-a dat seama de greșeala comisă, căci într-o următoare expediție la bordul lui *Providence* a strîns mai mulți puieți de arbori de pîine, dar a staționat în apele tahitiene de două ori mai puțin timp.

În orice caz, Bligh avea dreptate cînd declara că marinari de pe *Bounty* „aruncau înapoi priviri pline de dor"

spre Tahiti. Cu ani în urmă, Forster, unul din insoţitorii lui Cook, scria :

„Comparînd cinstit situaţiile respective : a unui simplu matelot la bordul lui *Resolution* şi a unui tahitian pe insula sa, nu avem dreptul să blamăm pe matelot dacă încearcă să scape de multiplele neplăceri ale unei că ători în jurul lumii şi preferă o existenţă uşoară, lipsită de griji, în cel mai fericit climat din lume şi renunţă la nenumăratele vicisitudini inerente vieţii de marinar la bord. La întoarcerea lui în Anglia, perspectivele cele mai favorabile la care ar putea aspira sînt palide faţă de speranţa de a trăi ca cel mai modest dintre tahitieni. Să presupunem că va scăpa de pericolele care pîndesc neîncetat pe «un lup de mare», reîntors în Anglia însă, va trebui să-şi asigure existenţa muncind din greu «cu sudoarea frunţii», în timp ce biblicul blestem adresat umanităţii nu atinge pe tahitieni. Doi sau trei arbori de pîine care cresc fără a cere vreo muncă şi produc fructe tot timpul îi furnizează pe toată viaţa o hrană abundentă. Duzii şi majoritatea leguminoaselor nu cer mai multă îngrijire decît varza sau verdeţurile noastre. Bananierii, palmierii, merii se dezvoltă din abundenţă şi necesită atît de puţine îngrijiri, încît sînt tentat să afirm că sînt o adevărată vegetaţie spontană. Aşa că tahitienii petrec cea mai mare parte a timpului distrîndu-se într-un loc pe care natura l-a copleşit cu daruri, unde temperatura caldă a aerului este continuu răcorită de o briză marină binefăcătoare, sub un cer aproape totdeauna senin. Viaţa indigenilor decurge parcă într-o uniformitate a fericirii ; ei se trezesc din somn odată cu răsăritul soarelui şi se îndreaptă grăbiţi spre rîuri sau fîntîni pentru a se deda la abluţiuni revigorante. Dimineaţa o petrec lucrînd cîte ceva sau plimbîndu-se, dar numai pînă începe a fi prea cald ; atunci se retrag în locuinţe sau sub frunzişul

des de arbori, pentru a se odihni. Își piaptănă părul, ungîndu-l cu uleiuri parfumate sau cîntă din flaut sau în mici coruri, sau, simplu, ascultă cîntecul păsărilor. Spre amiază sau ceva mai tîrziu, prînzesc, după prînz, reiau petrecerile familiale în timpul cărora în inimi se răspîndește flacăra afecțiunii mutuale și se nasc legături tandre între cei tineri. Spre seară, se dedau la glume pline de animație, dar fără răutate, ascultă povești naive, dansează voioși și se mulțumesc cu o cină frugală. Alte vizite la rîuri pentru abluțiuni încheie programul zilei. Mulțumiți de modul lor simplu de viață, trăiesc într-o țară a deliciilor, nu au deloc griji, sînt fericiți în ignoranța lor."

Această descriere a vieții din Tahiti este opera unui doctor german, spirit metodic, logic, fără entuziasme neîntemeiate ; descrierea era încă valabilă în epoca călătoriei lui *Bounty*.

Revenind la rebeliunea echipajului, este categoric cazul să renunțăm la ipoteza pusă în circulație de Bligh, anume că tentațiile vieții din Tahiti au jucat un rol în declanșarea revoltei. Dealtminteri, un om perspicace cum era Christian și-ar fi dat seama că, văzîndu-i revenind atît de curînd, fără comandant, fără puieții de arbori de pîine și doar cu jumătate din echipaj, tahitienii le-ar fi pus fel de fel de întrebări la care, ce ar fi putut răspunde ? Este adevărat că, mai tîrziu, el a revenit de două ori în insulă, dar numai pentru că nu putea face altfel : urmărea să găsească un ascunziș unde, uitat și în liniște, să-și petreacă restul zilelor și să aibă, poate, timp ca să-și aline remușcările, singura iertare ce putea obține pentru o crimă care a adus atîta nenorocire multor ființe omenești, iar unora o moarte prematură... Dar despre aceasta, vom vorbi mai departe.

IV. O CALATORIE EXTRAORDINARA

Cruzimea lui Christian. — La Tofoa, prima decepție și un mort. — Vremea se strică. — Sporește mizeria oamenilor din șalupă. — În largul insulelor Fidji. — Cîntărirea rațiilor și o ședință de informare. — Din nou furtuni. — Furia cerului și a mării. — Sporesc chinurile. — Aproape morți. — În fine acalmie! — Bligh reduce iarăși rațiile. — Metoda „A cui să fie?“ — Și acum, supliciul căldurii! — Marea Barieră de corali. Stridii! Apă potabilă! — Insula Restaurației. — Insula Duminicii. — Ultimele zile la adăpostul Marii Bariere. — Din nou în plină mare. — Oare este începutul sfîrșitului? — Oribilul coșmar se termină — Reîntoarcerea în Anglia. — Meritele puțin obișnuite ale locotenentului Bligh. — Nu mai aveau provizii decît pentru cinci zile — Un loch de meșteșugar. Dificultăți cu dulgherul... — ...Apoi cu secundul. — Severitatea fără rost a lui Bligh. — Din fericire, o soră iubitoare... — Un comandor înțelegător.

„Șalupa a fost lansată cu graba urii
Și curînd, o Bligh! nu vei mai avea decît o scîndură
fragilă între tine și moarte.“

Lord Byron

Inițial, Christian a avut intenția să coboare pe comandant și însoțitorii lui în mica barcă de salvare existentă la bord și dăduse chiar ordin să fie dezlegată și lansată la apă. Era o ambarcație nenorocită, pe care se puteau în-

ghesui maximum opt pînă la zece oameni cu foarte puține bagaje ; apoi, era atît de mîncată de carii, atît de putrezită (mai ales fundul), că aproape sigur se va scufunda înainte de a fi parcurs cîteva mile. Carcasa putrezită a bărcii, la fel cu cea în care au fost îmbarcați Prospero și frumoasa lui fiică.

„...n-avea greement,
N-avea nici un instrument, nici velă, nici catarg ;
Îndemnați de instinct, și șobolanii o părăsiseră.“ *

Aceasta era ambarcația în care Christian voia să lanseze în derivă pe comandant și alți optsprezece nevinovați, dacă ar fi putut încăpea ; în mod sigur, nu-i aștepta decît moartea în fundul oceanului.

Secundul, șeful de echipaj și dulgherul i-au adus reproșuri care au sfîrșit totuși prin a-l impresiona și s-a hotărît să le dea nefericiților șalupa, în care s-au înghesuit nouăsprezece inși. Greutatea lor și a celor cîteva obiecte pe care au fost autorizați să le ia cu ei a coborît ambarcația atît de adînc în apă, încît cea mai mică hulă risca s-o scufunde. Atît cît omenește se putea prevedea, nici șalupa nu era în stare să străbată lungul drum pe care cei nouăsprezece oameni erau obligați să-l parcurgă în plină mare ; contrar oricărei speranțe, prin minune, au reușit.

Abandonați în voia soartei, după ce *Bounty* a dispărut la orizont, locotenentul Bligh și cei optsprezece însoțitori au avut prima grijă să facă inventarul proviziilor aruncate de cîțiva camarazi îndurători, și anume : o sută cincizeci livre de pîine, șaisprezece bucăți de carne de porc

* Versuri din „Furtuna“, de Shakespeare. — N.T.

conservată de cîte două livre fiecare, doisprezece pinte de rom, șase sticle de vin, vreo două sute cincizeci de pinte de apă potabilă şi patru butoiașe goale.

Insula Tofoa nu era departe ; Bligh a hotărît să se îndrepte imediat spre ea pentru a căuta apă şi fructe ale arborelui de pîine, păstrînd astfel intact, cît mai mult timp, stocul de provizii menţionat. Navigînd însă de-a lungul coastei, nu au zărit decît cîţiva cocotieri pe creasta unei faleze abrupte ; cu tot pericolul resacului, au acostat, au escaladat cu greu faleza şi au reuşit să adune vreo douăzeci de nuci de cocos.

A doua zi s-au aventurat spre interiorul insulei, dar fără vreun rezultat mai grozav ; au întîlnit cîţiva indigeni, care i-au însoţit pînă la golfuleţul unde acostaseră. Au mai apărut și alţi indigeni, toţi întrebînd ce devenise *Bounty*. Bligh a avut inspiraţia nefericită şi a recomandat însoţitorilor săi să spună că nava naufragiase, că erau singurii supravieţuitori. Era o minciună inocentă, dar Bligh a greșit spunînd indigènilor că se aflau în asemenea situaţie de slăbiciune. Au îmbarcat ceva provizii, cîteva fructe de arbori de pîine, nuci de cocos, banane sălbatice, dar apă de băut nu au putut procura decît foarte puţină.

Chiar așa redus, suplimentul de provizii a ridicat moralul oamenilor ; Bligh relatează :

„Nu mă mai priveau cu ochii aceia înspăimîntaţi, cu care mă fixau de cînd pierise din vedere *Bounty*. Le revenise ceva din buna dispoziţie, toţi păreau mai încrezători că o vom scoate la capăt."

Numărul indigenilor a crescut ; formau acum un adevărat brîu de oameni pe plajă și curînd au început să lovească pietre între ele, ceea ce, de obicei, constituie semnalul precedent unui atac. Cu toate dificultăţile resacului, englezii au reușit să îmbarce proviziile colectate și

să se refugieze pe șalupă, cu excepția caporalului de marină John Norton, ocupat să desprindă ancora cu gheare de pe plajă. Indigenii l-au atacat și i-au zdrobit capul cu pietre. Apoi au aruncat o ploaie de pietre în direcția șalupei și toți ocupanții au fost mai puțin sau mai grav răniți.

Ostilitatea manifestată a hotărît pe englezi să se îndrepte cît mai repede spre largul mării ; dar curînd au observat cu consternare că indigenii lansau în urmărirea lor pirogi încărcate cu pietre ; fiind mai ușoare, pirogile i-au ajuns din urmă și au suportat un nou atac.

Cum puteau riposta, fără arme ? Doar adunînd pietrele aruncate și trimițîndu-le înapoi ; dar în această activitate, neobișnuită pentru ei, indigenii le erau mult superiori.

Ultima resursă pentru a face pe inamici să abandoneze urmărirea consta în a arunca peste bord cîteva veșminte ; pirogile s-au oprit pentru ca indigenii să pescuiască aceste comori, apoi, înoptîndu-se, atacatorii s-au înapoiat pe insulă cu prada, lăsînd pe cei optsprezece ocupanți ai șalupei să mediteze asupra situației lor dramatice.

Toți au cerut comandantului să-i conducă în direcția Angliei ; acesta le-a răspuns că nu puteau spera nici un fel de ajutor înainte de a fi atins insula Timor la o distanță de cel puțin o mie două sute de leghe. Cu toții s-au declarat de acord să se mulțumească cu rația zilnică fixată de Bligh, după calculul proviziilor, anume, o uncie de pîine și un sfert de pintă de apă potabilă.

Cu toată solemnitatea, Bligh i-a pus să jure că vor respecta hotărîrea.

„Ne-am depărtat de coastă, spune Bligh, spre a străbate un ocean aproape necunoscut, pe o mică ambarcație de treizeci și trei de picioare de la provă pînă la pupă,

greu încărcată cu optsprezece oameni. Am constatat totuşi, cu satisfacţie că fiecare, mai mult chiar decît mine, se împăca cu soarta. Erau aproape orele opt seara, în ziua de 2 mai, cînd, cu vela cît mai redusă am pornit spre larg. Am repartizat oamenii în schimburi, am făcut puţină ordine în şalupă. Apoi i-am mulţumit lui Dumnezeu de a ne fi scăpat ca prin minune ; am recăpătat încredere, mi-am simţit sufletul mai liniştit."

La 3 mai, în zorii zilei, cei din şalupă au constatat cu o descurajare vecină cu disperarea că soarele se ridica deasupra orizontului ca un glob roşu de foc : semn al unei puternice furtuni în pregătire.

Într-adevăr, la ora opt, vîntul a început să sufle cu violenţă şi marea să se agite ; valurile erau atît de înalte, încît vela cădea inertă de fiecare dată cînd şalupa se afla între două valuri, apoi se umfla brusc, oricît era de redusă, cînd se escalada o creastă ; Bligh arată că nu putea să reducă complet vela, fiecare clipă reprezenta un pericol : valurile treceau peste pupă şi îi obligau să golească apa fără întrerupere, cît mai grabnic posibil. „Fără îndoială, declară locotenentul Bligh, rareori oamenii au trăit ore mai înspăimîntătoare."

Pîinea se afla în saci, expusă pericolului de a fi udată şi de a mucegăi ; dacă nu se luau măsuri, consecinţele puteau fi fatale căci, dacă cei optsprezece aveau norocul să scape de furtună, ar fi murit de foame. Bligh a decis atunci să arunce peste bord veşmintele mai puţin folositoare, majoritatea rolelor de parîme şi vela de schimb ; şalupa a fost sensibil uşurată. Pe de altă parte, dulgherul şi-a golit lada cu scule pe care le-a aranjat pe fundul ambarcaţiei, în santină, ceea ce a permis ca pîinea să fie pusă la adăpost în ladă. Toţi erau înţepeniţi de frig şi uzi

pînă la piele astfel ca la dejun Bligh a ordonat să se dea fiecăruia o linguriță de rom și un sfert de fruct al arborelui de pîine care abia se putea mesteca. Chiar cu pericolul vieții sale, comandantul era hotărît să facă respectat angajamentul la care echipajul consimțise liber : dorea ca mica rezervă de hrană să dureze opt săptămîni și știa că nu putea realiza aceasta decît impunînd săraca rație zilnică pe care o calculase.

După dejun, valurile au devenit și mai înalte ; munca pentru golirea apei epuiza oamenii ; iar pilotul trebuia cu orice preț să evite ca șalupa să vină la traversul valului. Noaptea a fost rece, ceața a dăinuit fără încetare ; în zori, oamenii aveau membrele atît de amorțite, încît numai cu mari dificultăți le puteau folosi. I-a reanimat încă o linguriță de rom distribuită tuturor. La dejun, au împărțit cele cinci mici nuci de cocos ; seara, au primit cîteva fărîme din fructul arborelui de pîine. După care, s-au pregătit să doarmă.

În noaptea de patru spre cinci, intensitatea furtunii s-a micșorat. În dimineața de 5 mai, Bligh a verificat situația proviziei de pîine : o mare parte era stricată și mucegăită, dar nu a aruncat-o, a păstrat-o.

Șalupa naviga acum printre cîteva insule ; dar amintirea primirii de către indigenii din Tofoa era încă prea vie pentru a fi tentați să se mai aventureze pe țărm. La 6 mai, au văzut de departe multe alte insule. Pentru prima dată, au prins cu undița un pește, dar bucuria a fost scurtă : „Am fost foarte decepționați, spune comandantul, căci l-am scăpat încercînd să-l ridicăm la bord." Seara, fiecare a primit drept cină o uncie de pîine stricată și sfertul de pintă de apă.

„Se poate uşor imagina, notează locotenentul Bligh, cît sufeream de lipsă de spaţiu, cît eram de înghesuiţi.“ A căutat să remedieze situaţia, repartizînd oamenii în schimburi : jumătate din ei erau aşezaţi, ceilalţi se întindeau pe fundul ambarcaţiei ; dar drept acoperiş, nu aveau decît cerul.

Bligh mai arată că sufereau teribil de cîrcei din cauză că nu-şi puteau întinde suficient membrele ; nopţile erau foarte reci şi, din cauza umezelii, după o oră-două de somn, abia se mai mişcau. În zorii zilei de 7 mai, toţi erau într-o stare de mizerie fizică atît de mare încît, spune Bligh : „le-am acordat un mic dejun compus dintr-o linguriţă de rom şi o bucată de pîine.“

În cursul zilei de 7 mai, au trecut pe lîngă un şir de cîteva insule stîncoase, din care au pornit în urmărirea lor două mari pirogi cu pînze, dar curînd s-au lăsat păgubaşe. Păreau a fi construite la fel ca cele din arhipelagul Amicilor şi Bligh a presupus, cu dreptate, că insulele pe care le vedeau mereu de două zile aparţineau arhipelagului Fidji. Dar cum vizibilitatea era mereu împiedicată de ceaţă, el adaugă : „Cu mare dificultate am putut deschide un carnet pentru a scrie, şi regret că nu am putut decît să însemnez poziţia acelor insule şi să dau o idee aproximativă de întinderea lor.“

În după-amiaza aceleiaşi zile, s-a pornit o ploaie violentă. Toţi cei din barcă au căutat să strîngă apă : au umplut butoaiele şi butoiaşele goale şi, pentru prima dată de cînd părăsiseră pe *Bounty*, şi-au potolit setea după poftă. Dar ploaia torenţială a fost urmată de o noapte tristă : muiaţi pînă la oase, nu aveau nimic uscat pentru a se acoperi sau schimba ; au tremurat tot timpul, pradă unor frisoane îngrozitoare.

La 8 mai, raţia individuală a fost de o zecime de livră de carne de porc, o linguriţă de rom, o uncie de pîine şi o optime de pintă de lapte de nucă de cocos ; acordat cu zgîrcenie, romul aducea totuşi multă înviorare.

Au folosit după-amiaza pentru curăţirea generală a şalupei ; şi-au pus lucrurile la uscat şi le-au mai reparat. „Pînă acum, spune Bligh, am distribuit raţiile după apreciere. Azi am fabricat o balanţă din două jumătăţi de coajă de nucă de cocos. Am descoperit din întîmplare cîteva gloanţe de pistol în fundul navei şi am calculat că douăzeci şi cinci de gloanţe realizau greutatea unei livre. Am hotărît să adopt greutatea unui glonţ pentru determinarea fiecărei raţii de pîine distribuită. Apoi, am făcut o conferinţă cu toată lumea, spunîndu-le ce ştiam despre Noua Guinee şi Noua Olandă, arătîndu-le, pe cît cunoşteam, situaţia noastră în acest ocean atît de puţin frecventat de navigatori. Le-am dat aceste informaţii pentru cazul cînd personal mi s-ar întîmpla o nenorocire, astfel ca supravieţuitorii să aibă o anumită idee despre calea spre Timor. Unii nici nu cunoşteau denumirea Timor. Seara, le-am distribuit raţia stabilită de pîine şi un sfert de pintă de apă."

În dimineaţa de 9 mai, micul dejun s-a compus dintr-un sfert de pintă de lapte de nucă de cocos şi fărîmituri de pîine stricată. La dejun, Bligh a distribuit miezurile de la patru nuci de cocos şi restul de pîine mucegăită care, afirmă el, nu putea fi înghiţită decît de oameni foarte înfometaţi. S-a pornit din nou o furtună, însoţită de tunete şi fulgere ; dar cel puţin, şi-au putut procura o nouă provizie de apă.

„Disperaţi din cauza frigului şi a umidităţii, am distribuit fiecăruia o linguriţă de rom ; numai astfel se puteau suporta condiţiile atît de groaznice. Vremea a de-

venit tot mai rea, vîntul sufla tot mai tare. Incapabili de a închide ochii, am petrecut o noapte îngrozitoare sub ploaia torențială."

Ziua următoare nu a adus altă ameliorare decît lumina zilei. Valurile se rostogoleau cu atîta furie peste șalupă, încît Bligh a ordonat ca oamenii în schimburi de cîte doi să golească apa fără încetare ; a manevrat evitînd pe cît posibil ca valurile să nu umple șalupa cu apă. Rația distribuită acum regulat de trei ori pe zi, dimineața, la prînz și la apusul soarelui, se compunea dintr-un sfert de livră de pîine și un sfert de pintă de apă. În ziua aceea, Bligh a mai adăugat la dejun cîte a douăzeci și cincea parte dintr-o livră de carne de porc pentru fiecare ; în mod normal, această cantitate nu constituia decît o înghițitură, dar pe șalupă, oamenii o împărțeau ca să aibă trei sau patru înghițituri.

În dimineața de 11 mai, marea era tot agitată.

„În zori, am distribuit fiecăruia o linguriță de rom ; mîinile și picioarele ne erau atît de îndurerate, încît abia le mișcam. Situația devenise extrem de periculoasă : cantități mari de apă inundau frecvent ambarcația, obligîndu-ne să o golim mereu. La amiază, a apărut soarele ; ne-a făcut tot atîta plăcere, ca într-o zi de iarnă în Anglia.

În seara de 12 mai, a reînceput să plouă, cu o violență neobișnuită. A fost încă o noapte atroce. În sfîrșit, zorile au luminat un grup de oameni mizerabili, torturați de tot felul de lipsuri și suferințe. Unii se plîngeau de dureri mari în pîntece ; aproape toți pierduseră putința de a folosi membrele. Somnul puțin de care avusesem parte nu ne odihnise, căci tot timpul am fost inundați de valuri și de ploaie.

Vremea rea continua şi, fără soare, nu puteam spera să ne uscăm veşmintele ; aşa că i-am sfătuit pe toţi să se dezbrace şi să-şi înmoaie veşmintele în apa de mare ; mi-au urmat sfatul şi au beneficiat de o încălzire pe care rufăria udă de ploaie nu le-o mai procura." *

Cantităţi mari de apă de ploaie ameninţau să cufunde şalupa ; trebuia deci neîncetat golită. Deşi oamenii erau scuturaţi de teribile frisoane provocate de frig şi umiditate, Bligh a fost obligat să-i anunţe că nu le putea oferi linguriţa de rom cu care, pînă atunci, îi reconfortase în mod regulat.

Furia mării şi a cerului nu s-a liniştit nici în ziua de 13, nici în 14 mai ; au zărit ţărmuri în depărtare, au trecut pe lîngă mai multe insule. Uşor de înţeles, vederea acestor ţărmuri nu a făcut decît să le sporească simţămîntul mizeriei şi lipsurilor îndurate. Păreau condamnaţi să moară de foame, în faţa unui peisaj de abundenţă. Dar tentativa de procurare a unui supliment de alimente era legată de pericole atît de mari, încît au judecat că era mai înţelept să renunţe : preferau să-şi prelungească existenţa, chiar în condiţii îngrozitoare, atît timp cît mai păstrau speranţa să posede forţe ca să ajungă la un liman.

Toată ziua de 15 mai şi noaptea următoare a plouat cu găleata. Nu se vedeau stele, întunericul era opac, şi Bligh a trebuit să conducă fără vizibilitate, luptînd cu valurile rostogolite continuu peste şalupă. A doua zi, la 16 mai, locotenentul Bligh a distribuit fiecăruia la dejun cîte două uncii de carne de porc conservată, supliment la minuscula raţie de a douăzeci şi cincea parte dintr-o livră de pîine. Noaptea următoare le-a oferit o adevărată vi-

* Într-adevăr, apa de mare se evaporă mai lent decît apa dulce şi, la aceste latitudini, oceanul era relativ călduţ. N.T.

ziune a infernului, cu tunete, fulgere, ploaie, fără nici o stea. Bligh a manevrat bara complet orbește.

În dimineața de 17 mai, chiar din zori, „toată lumea, relatează comandantul, se plîngea și gemea ; mulți m-au rugat să le acord o rație suplimentară, dar am refuzat cu hotărîre. Situația era îngrozitoare : veșnic uzi, noaptea înghețați de frig, nu aveam nici cel mai mic adăpost la bordul micii ambarcații nepuntate pentru a ne proteja de intemperii. Puținul rom pe care îl mai posedam ne aducea imense servicii, distribuiam fiecăruia o linguriță, cîteodată două și cînd anunțam distribuirea, toți se bucurau ca de o veste foarte bună.

Noaptea de 17 spre 18 mai a fost tot atît de îngrozitoare : cantități mari de apă sărată se rostogoleau continuu peste șalupă, greu de condus din cauza vînturilor și a valurilor. Aveam de gînd să ajungem, dacă era posibil, la coasta Noii Olande și să navigăm de-a lungul ei spre sudul strîmtorii Endeavour ; știam că puteam găsi un vînt prielnic din sud. Speram că, navigînd de-a lungul Marii Bariere de corali, vom ajunge să descoperim o deschidere care să ne permită să trecem în ape mai calme unde ne vom putea odihni și reaproviziona cu hrană".

La 18 mai, ploaia a încetat. Din nou, Bligh a recomandat oamenilor să se dezbrace și să-și înmoaie rufele în apă de mare ; ca și prima dată, operația a fost binefăcătoare, s-au simțit încălziți și mai odihniți. Dar toți se plîngeau de violente dureri în oase.

Cînd s-a lăsat seara, ploaia a reînceput : o ploaie tropicală, pe care europenii nu și-o pot imagina, însoțită de fulgere și tunete. Au reînceput să golească apa din șalupă, fără răgaz.

Vremea rea a dăinuit în zilele de 19 și 20 mai : uneori, părea un adevărat potop. Toată lumea a lucrat la golirea

apei, dar locotenentul Bligh a considerat că pentru dejun, nu putea acorda decît o uncie de carne de porc.

Cînd au apărut zorile zilei de 20 mai, declară comandantul, unii păreau pe jumătate morţi ; spectacolul oamenilor livizi, slabi, în zdrenţe era oribil.

„Oriunde îmi îndreptam privirea, spune el, nu vedeam decît suferinţă, groază, tortură morală, epuizare fizică. Chinurile foamei ne turmentau pe toţi. Din contra, aproape ignoram setea, nu aveam deloc poftă să bem apă : probabil, corpul îşi primea cantitatea necesară prin piele. Dormeam aproape în apă, astfel că ne deşteptam cu crampe şi dureri intolerabile în oase. La amiază, a apărut soarele şi ne-am mai înviorat.

În toată după-amiaza zilei de 21 mai am fost astfel inundaţi de ploaie şi apă de mare, încît torentele de apă transformate în mici picături ne împiedicau vizibilitatea şi abia ne distingeam unul de celălalt. Frigul devenea tot mai pătrunzător şi toţi ne temeam de apropierea nopţii. Doream să dormim, dar somnul nu ne aducea vreo uşurare. În ce mă priveşte, pot spune că nu am dormit deloc în acele teribile zile.

La 22 mai, ne găseam în preajma catastrofei finale ; eram obligaţi să urmăm direcţia valurilor şi, cu orice preţ, trebuia să evităm a ne aşeza la travers : cea mai mică eroare la manevrarea cîrmei ar fi provocat instantaneu distrugerea noastră. Toată ziua, ceţurile s-au abătut fără încetare asupra şalupei.

Supliciul îndurat în noaptea următoare a depăşit în oroare pe cel din noaptea precedentă. Valurile se succedau şi ne submersau cu o brutalitate de neînchipuit, condamnîndu-ne să executăm continuu operaţia de golire într-o stare de nelinişte vecină cu groaza. În zori, am constatat că toată lumea era extenuată ; mizeria fizică a

unora era atît de mare, încît mă temeam că o noapte la fel de grea să nu le fie fatală : păreau a fi devenit incapabili să mai suporte suferințele. Am servit o rație generală de cîte două lingurițe de rom. După ce au băut-o, și și-au înmuiat veșmintele în mare au luat micul dejun compus din pîine și apă, și s-au simțit ceva mai bine.

În seara de 24 mai, vîntul s-a mai potolit și cerul s-a înseninat, spre satisfacția generală ; am mîncat sărăcăcioasa noastră rație cu mai multă plăcere. Și noaptea a fost vreme bună, dar uzi încă de apa mării, am suferit îngrozitor de frig. Totuși, am fost fericit să văd că dimineața însorită reînvia bună dispoziție și curajul. Pentru prima dată, după cincisprezece zile, am cunoscut plăcerea soarelui cald. Ne-am dezbrăcat și am întins rufăria la uscat ; dar rufăria, ca și veșmintele, erau uzate atît de mult, încît nu mai ofereau nici o protecție contra frigului și umidității. În după-amiaza zilei, au început să se învîrtească în jurul șalupei numeroase păsări : gîște de mare și rîndunici de mare, care nu se aventurează niciodată departe de țărm."

S-a liniștit și marea și în șalupă pătrundea mai puțină apă ; Bligh a profitat pentru a examina în ce stare se afla pîinea și a verificat ce cantitate mai aveau. Pe baza rațiilor din zilele precedente, a calculat că le mai ajungea douăzeci și nouă de zile. Era îndreptățit să creadă că în acest răstimp ajungeau la Timor, dar nu putea fi sigur de nimic și nu trebuia să respingă aprioric ipoteza unui ocol pînă la Java. A decis deci să mai reducă rațiile pentru ca provizia de pîine să dureze șase săptămîni.

„Îmi era frică, explică el, că această decizie va fi rău primită și o să trebuiască să fac apel la întreaga mea

energie ca s-o impun ; într-adevăr, oricît de mică era cantitatea pe care aveam intenția să o sustrag fiecăruia pentru securitatea colectivă viitoare, gestul meu putea fi interpretat ca o încercare de scurtare a vieților. Știam că unii era la capătul răbdării și mă așteptam să primească foarte rău hotărîrea.

Totuși, cînd am arătat oamenilor necesitatea în care ne aflam de a face față unor întîrzieri provocate de vînturi contrare sau alte motive, cînd le-am promis să sporesc rațiile pe măsură ce ne apropiam de țintă, s-au declarat toți, spontan, de acord cu propunerea."

În consecință, s-a decis că fiecare va primi mai departe a douăzeci și cincea parte dintr-o livră de pîine la micul dejun și tot atîta la dejun dar să fie suprimată rația de seară. Prin acest aranjament, provizia de pîine ajungea pentru patruzeci și trei de zile.

La 25 mai, spre amiază, cîteva rîndunici de mare au zburat atît de aproape de șalupă, încît una a fost capturată cu mîna ; era de mărimea unui porumbel mic.

„Am împărțit-o, povestește Bligh, inclusiv mațele în optsprezece porții. Apoi am distribuit-o, pe lîngă rația de pîine și apă de la prînz, după metoda binecunoscută pe mare : «a cui să fie ?» *

Rîndunica de mare a fost mîncată cu oase cu tot, asezonată cu apă de mare. Seara s-au apropiat mai multe gîște de mare, am avut norocul să prindem una de

* O persoană se așează cu spatele față de obiectul care trebuie repartizat : alta prezintă separat fiecare porțiune și întreabă cu voce tare : „a cui să fie ?". Persoana cu spatele la obiect numește pe beneficiar. Metoda este imparțială căci acordă fiecăruia o șansă egală de a i se atribui cea mai bună porțiune. Bligh a povestit că bieții lui însoțitori rîdeau cînd lui i-au revenit ciocul și labele. — N.A.

mărimea unei rațe. Era o dovadă sigură că ne aflam în apropierea unei coaste. Am ordonat ca pasărea să fie pregătită pentru cină și sîngele a fost distribuit la trei oameni, cei mai slăbiți din lipsă de hrană. Corpul păsării, cu mațele, ciocul și labele a fost împărțit în optsprezece porții ; și cu o rație de pîine pe care mi-am permis s-o acord, toți am avut parte de o cină excelentă în comparație cu mesele din ultimul timp.

A doua zi, la 26 mai, am capturat o altă rîndunică de mare. Oare Providența începea să aibă grijă de noi ? Oamenii au fost încîntați de noul supliment la prînz. Rîndunica de mare a fost împărțită la fel ca în seara precedentă, adică am dat sîngele celor mai slăbiți. Pentru a ameliora gustul pîinii, majoritatea însoțitorilor mei o înmuiau în apă sărată ; eu însă preferam s-o tai în mici bucățele și s-o mănînc cu cîte o linguriță de apă dulce aflată într-o coajă de nucă de cocos ; din motive de economie, nu mîncam o bucată mare deodată și pînă la sfîrșit dedicam atîta timp mîncatului ca și cum aș fi consumat o masă copioasă."

Vremea devenise frumoasă, dar, oricît de ciudat ar părea, au apărut și inconveniente, oamenii din șalupă au cunoscut un supliciu nou, foarte diferit de cele suferite pînă atunci : soarele a răspîndit o căldură toridă, atît de greu de suportat, încît mulți au căzut victimele unei apatii bolnăvicioase, un fel de slăbiciune, de indiferență dacă mai trăiau sau ba.

Din fericire, seara au fost prinse încă două rîndunici de mare și această captură le-a remontat moralul. Stomacul păsărilor conținea mici pești zburători și mici sepii care au fost păstrate cu grijă pentru prînzul de a doua zi. Păsările, inclusiv mațele, au fost împărțite în optsprezece

porţii. Suplimentul era important şi Bligh l-a repartizat după regula : „a cui să fie ?“ şi face următorul comentariu : „Astăzi, cu toată raţia mică de pîine la micul dejun şi la prînz, am constatat cu bucurie că oamenii aveau impresia că benchetuiseră“.

Pe cer se adunau nori şi Bligh a anunţat că, sigur, se aflau în apropierea unei coaste, aşa că însoţitorii au petrecut agreabil seara, cu gîndul că în curînd vor scăpa de suferinţe.

Bligh nu se înşela : în dimneaţa de 28 mai, omul de la cîrmă a auzit zgomotul brizanţilor ; era „Marea Barieră de corali“ care se întinde de-a lungul coastei orientale a Noii Olande. Se punea problema, destul de îngrijorătoare de a găsi o trecere ; Bligh a hotărît să încerce imediat, fără să piardă un minut.

Perspectiva de a ajunge într-o zonă de ape calme şi de a găsi cele necesare pentru mîncat şi băut le-a reanimat curajul. Pretutindeni, valurile se rostogoleau cu furie peste recife ; dar dincolo de ei, apa părea atît de calmă, de netedă, încît fiecare savura în imaginaţie recompensele pe care urmau să le culeagă îndată ce treceau Marea Barieră.

După lungi explorări, au descoperit în fine o trecere lată de un sfert de milă în care şalupa s-a angajat graţie unui curent puternic ce o împingea spre vest şi au pătruns îndată în zona de apă calmă : grelele încercări ale trecutului au fost repede uitate.

Dar nu au omis să mulţumească lui Dumnezeu pentru protecţia generoasă acordată. După care s-au mulţumit să înghită mizerabila lor raţie de a douăzeci şi cincea parte dintr-o livră de pîine şi un sfert de pintă de apă care formau prînzul.

Acum se vedea limpede coasta. În seara zilei de 28 mai au debarcat pe promontoriul nisipos al unei insule și după scurt timp au descoperit existența a numeroase stridii prinse de stînci căci era perioada refluxului. O echipă trimisă în recunoaștere a revenit în stare euforică : găsiseră multe stridii și apă potabilă !

Cu ajutorul unei lupe au aprins focul. Printre obiectele aruncate în ultimul moment în șalupă se afla o brichetă cu cremene și o bucată de iască ; erau deci asigurați că puteau face foc. Unul dintre oameni, destul de prevăzător, luase cu el o mică oală de aramă. Au amestecat stridii, pîine și carne de porc, pregătind astfel o tocană din care au primit fiecare cîte o pintă. Stridiile erau așa de bine prinse de stînci, încît numai cu mare greutate le-au desprins ; pînă la sfîrșit, le-au deschis pe locul de prindere, pentru a le extrage carnea.

Dar toți se plîngeau de cîte ceva. Sufereau mai ales de amețeli și slăbiciune, dar simptomele nu erau alarmante. Cu tot frigul și foamea suferite, mai aveau încă o oarecare rezervă de vigoare.

Bligh le-a recomandat să nu se atingă de fructele pe care întîmplător le găseau ; dar ca niște copii, îndată ce n-au mai fost observați s-au precipitat asupra celor trei feluri de fructe care se găseau în abundență pe insulă și s-au ghiftuit. Rezultatul a fost o gravă indispoziție care i-a făcut să creadă că fructele fuseseră veninoase. Din fericire, a fost o indispoziție trecătoare, fructele fuseseră sănătoase.

„În ziua de 29 mai, aniversarea restaurării pe tron a regelui Carol al II-lea, notează locotenentul Bligh, am botezat insula pe care debarcasem Insula Restaurării,

ceea ce era şi în legătură cu situaţia noastră, căci şi noi ne «restaurasem» fizic şi moral ; am gîndit că probabil nu fusese semnalată de căpitanul Cook."

Din stridii fierte împreună cu măduvă de palmier, oamenii au pregătit excelente prînzuri şi nu se mai atingeau de raţiile de pîine.

În dimineaţa zilei de 30 mai, Bligh notează cu mare bucurie o ameliorare vizibilă în sănătatea însoţitorilor săi. A trimis o echipă să colecteze o provizie bogată de stridii, de luat cu ei pe mare, căci a decis plecarea chiar în seara aceea. Oamenii au adus şi apă dulce cu care au umplut butoaiele disponibile. Comandantul a calculat că mai aveau suficientă pîine pentru treizeci şi opt de zile, conform raţiilor stabilite mai înainte.

Chiar înainte de plecare, Bligh a reunit toţi oamenii pe mal şi a rostit o rugăciune de mulţumire. Dar în momentul cînd se îmbarcau, au apărut alergînd vreo douăzeci de sălbatici făcîndu-le semn să-i aştepte. Erau înarmaţi cu lăncii şi Bligh a considerat mai prudent să nu ia contact cu ei. S-au îndepărtat deci de Insula Restauraţiei, punînd capul spre nord : la stînga aveau continentul australian şi la dreapta, numeroase insule de corali aparţinînd Marii Bariere.

La 31 mai au debarcat pe una din aceste insule şi au botezat-o Insula Duminicii. Bligh relatează : „Am hotărit să trimit două echipe în recunoaştere, una spre nord, alta spre sud, în căutare de alimente, restul oamenilor rămînînd pe plajă, în dreptul şalupei. De astă dată, epuizarea fizică a fost mai tare decît simţul datoriei : cîţiva oameni şi-au manifestat nemulţumirea de a fi muncit mai mult ca alţii şi au declarat că preferau să se lipsească de prînz

decît să meargă să-l procure. În special unul din ei a ajuns să strige pe ton de revoltă că nu mă recunoștea de șef și nu se va mișca. Momentul era critic : cine putea prevedea cum vor decurge lucrurile dacă criza nu era rezolvată scurt ? Hotărît să curm pe viitor asemenea incidente, am decis să rezolv problema fundamental : ori îmi păstram autoritatea intactă, ori muream încercînd să mi-o păstrez. Am luat două săbii scurte cu un singur tăiș, i-am oferit una și i-am ordonat să se apere. Îndată, a început să strige că voiam să-l omor și a sfîrșit prin a cere scuze. Cum urmăream o bună înțelegere cu tot echipajul, nu am mai insistat și totul a redevenit calm".

Pe insula unde debarcaseră au cules stridii, scoici comestibile, cîini de mare și un soi de mici boabe pe care botanistul Nelson le-a recunoscut ca fiind o specie de leguminoasă din zonele calde, înrudită cu fasolea.

La 1 iunie, șalupa s-a oprit în mijlocul unor insule nisipoase cunoscute sub numele de bancuri de corali, unde am făcut o nouă provizie de scoici comestibile și boabe ca de fasole.

Acolo, Nelson a simțit brusc o durere, manifestată prin căldură și arsuri intolerabile în intestine, pierderea aproape completă a vederii, sete intensă, însoțită de o incapacitate totală de a umbla. Din fericire, Bligh economisise puțin vin pe care i l-a dat cu bucățele de pîine muiate ; absorbit în mici doze, remediul a permis botanistului să-și revină. Șeful de echipaj și dulgherul s-au plîns și ei de dureri de cap și de stomac. Alții sufereau atroce de hemoroizi. În sfîrșit, puțini erau cei care nu aveau motive să se vaite.

Seara, Bligh a ales o grupă de oameni cărora le-a încredințat misiunea să prindă păsări ; s-au întors numai cu douăsprezece rîndunici de mare, din cauza unuia dintre

„vînători“ care a pretins că se rătăcise și speriase păsările. Cel în cauză se numea Robert Lamb ; cînd au ajuns la Java, a mărturisit că, de fapt, se izolase de camarazi și devorase singur *nouă* păsări crude. În afară de rîndunici de mare și scoici comestibile, bancurile de corali nu le-au mai oferit alte alimente.

La 3 iunie, au părăsit bancurile de corali și alte insule, au ocolit capul York, punctul cel mai de nord-est al Noii Olande. Seara i-a găsit, din nou în larg, în plină mare.

„Cît de mizerabilă era situația noastră ! scrie locotenentul Bligh ; dar am constatat cu surprindere că situația îi îngrijora mai puțin pe cei din echipaj, decît pe mine. Oamenii parcă se îmbarcaseră pentru Timor la bordul unei nave în care se bucurau de confort și securitate. Asemenea încredere mi-a făcut mare bucurie și pot să afirm că mai ales acestei încrederi se datorește salvarea noastră. I-am lăsat să spere că în opt sau zece zile vom debarca într-un loc sigur. După ce m-am rugat lui Dumnezeu să ne acorde mai departe protecția lui îndurătoare, am distribuit fiecăruia o rație de apă pentru cină și am pus capul spre vest-sud-vest.

Nu am stat decît șase zile pe coasta Noii Olande ; acolo am găsit stridii, scoici comestibile, păsări și apă. Dar am mai găsit ceva care ne-a folosit tot atît de mult ca și suplimentul de alimente : faptul că nu mai eram obligați să stăm înghesuiți în barcă și ne-am bucurat de binefacerea unei adevărate odihne. Aceste ameliorări ale vieții noastre, cert, ne-au salvat ; oricît erau de mărunte, ele au transformat complet dispoziția noastră. Natura sfîrșise prin a ceda în fața extremei oboseli și foametei prelungite. Starea noastră fizică era încă înspăimîntătoare, dar moralul ni s-a

ridicat cu speranța că ne apropiam de sfîrșitul nenorocirilor.

În ce mă privește, și știu că lucrul va părea de necrezut, nu am simțit niciodată chinurile foamei și setei. Îmi ajungea rația mea, știam că nu puteam avea mai mult..."

În manuscrisul jurnalului lui Bligh se mai citesc următoarele comentarii : „...Acesta este motivul pentru care, poate, ezit să emit o judecată despre comportarea unor oameni ajunși într-un hal ca al nostru, dar pe care necesitatea i-a îndemnat să se întredistrugă pentru a se hrăni. Dar mă îndoiesc de veracitatea unor asemenea întîmplări. Într-adevăr, nu pot crede că așa ceva ni s-ar fi putut întîmpla ; cred că moartea prin foamete ar fi fost acceptată, fără murmur, ca sfîrșitul unei maladii mortale." *

La 5 iunie au prins o gîscă sălbatică și sîngele ei a fost îndată distribuit celor trei oameni care, vizibil, erau cei mai slăbiți, iar corpul a fost păstrat pentru prînzul de a doua zi ; la 6 iunie, Bligh și-a respectat promisiunea de a restabili rația de cină, de cîtva timp suprimată.

La 7 iunie, după o noapte îngrozitor de rece, oamenii uzi din cauza ceții n-au primit la micul dejun decît rația obișnuită ; în schimb, au avut un supliment la prînz : cîte

---

*Dacă Bligh vrea să spună că nu crede că oameni, ajunși la disperare, să se fi omorît între ei pentru a-și potoli foamea, el comite o mare eroare. Faptul este sigur stabilit, și la scară mare, pe pluta de salvare a fregatei franceze *La Méduse*, după naufragiul suferit în largul coastei africane, precum și atunci cînd fregata engleză *Nautilus* s-a ciocnit de o stîncă în Mediterana. Dealtminteri, nu se pot compara oameni ajunși în mare pericol de a muri de foame în timp ce se bucură încă de sănătate robustă cu cei izgoniți de pe *Bounty*, treptat aduși în stare de schelete de o foamete prelungită, care îi făcea indiferenți dacă mai trăiesc sau mor. —N.A.

două uncii de carne de scoică de mare uscată, dar astfel s-a epuizat toată provizia din acest aliment.

Valurile erau mari, toată ziua s-au abătut asupra șalupei. Din oră în oră, starea lui Ledward, care îndeplinea funcțiunea de medic, și a lui Lawrence Lebogue, un matelot mai în vîrstă, destul de oțelit, părea că se înrăutățește ; nu li se putea da alt ajutor decît o linguriță-două de vin, special păstrat de Bligh pentru asemenea împrejurări care, vai ! erau foarte previzibile.

La 8 iunie, vremea s-a mai ameliorat. A fost capturat un mic delfin pe care l-au împărțit în bucăți de cîte patru uncii. Dar noaptea următoare, vîntul a suflat cu furie și șalupa a luat multă apă ; frigul și umiditatea au devenit atroce, intolerabile. Doctorul și Lebogue se simțeau încă foarte rău ; îi mențineau lingurițele de vin și speranța că, dată fiind viteza cu care navigau, vor ajunge la Timor în cîteva zile.

„În dimineața de 10 iunie, după o noapte îngrozitoare, scrie Bligh, am observat o sensibilă schimbare în rău a înfățișării majorității oamenilor, fapt ce m-a îngrijorat. Simțeau o slăbiciune de neînvins, picioarele le erau umflate, fața palidă și fantomatică, manifestau o irezistibilă poftă de somn, o greutate crescîndă a perceperii. Erau toate acestea prevestiri sinistre ale începutului sfîrșitului ? Cei mai atinși erau doctorul și Lebogue : păreau muribunzi ; din timp în timp le mai dădeam cîteva lingurițe de vin, care îi mai înviorau. Nu mai trăiam decît cu speranța că teribila noastră călătorie se va termina curînd. Plin de candoare, șeful de echipaj mi-a mărturisit că, după părerea lui, eu arătam cel mai rău ; m-a amuzat părerea lui și i-am răspuns complimentîndu-l de modul cum arăta el.“

La 11 iunie, locotenentul Bligh a împărtăşit însoţitorilor săi convingerea că nu mai erau departe de extremitatea estică a insulei Timor, veste care i-a mai încurajat pe bieţii oameni ; a avut dreptate : a doua zi, către orele trei dimineaţa, coasta insulei Timor s-a profilat la orizont, la mai puţin de două leghe de şalupă.

„Nu este posibil, scrie mai departe Bligh, acest priceput navigator, să descriu bucuria ce ne-a cuprins la vederea ţărmului atît de mult dorit. Nu ne venea să credem că, la bordul unei ambarcaţii nepuntate, cu atît de puţine provizii, am reuşit să ajungem în insula Timor, la patruzeci şi una de zile după părăsirea insulei Tofoa, parcurgînd în acest timp, după înregistrările lochului nostru, o distanţă de trei mii şase sute optsprezece mile marine şi, cu toată mizeria îndurată, nici unul din noi nu a pierit în cursul acestei extraordinare călătorii."

Duminică, 14 iunie, au acostat în golful unde se află localitatea Coupang ; au fost primiţi cum nu se poate mai bine, cu ospitalitate şi omenie. Casele căpeteniilor locale s-au deschis larg ca să-i adăpostească. Bieţii supravieţuitori erau într-o condiţie fizică lamentabilă, cînd au debarcat, abia se ţineau pe picioare.

„Ar fi fost demn de pana unui mare maestru să prindă momentul cînd cele două grupe de oameni, localnicii şi supravieţuitorii, înaintau una către cealaltă. Un spectator indiferent (admiţînd că ar fi rămas indiferent !) greu şi-ar fi ales obiectul admiraţiei sale : ochii strălucitori ai înfometaţilor în momentul salvării, sau oroarea gazdelor la vederea spectrelor al căror aspect scheletic, dacă nu i-ar fi ghicit cauza, le-ar fi provocat mai multă groază decît milă. Eram doar piei şi oase, membrele ne erau pline de răni, îmbrăcămintea ne era în zdrenţe ; în timp ce lacrimi de

bucurie ne curgeau pe obraji, populaţia din Timor ne privea cu un amestec de oroare, stupefacţie şi compătimire.

Cînd mă gîndesc, urmează Bligh, la modul providenţial în care am scăpat de pericol la Tofoa, atunci cînd indigenii au renunţat să ne atace, precum şi la călătoria noastră de peste o mie două sute de leghe în plin ocean, aproape fără provizii pentru o subzistenţă vitală şi fără un pic de adăpost care să ne protejeze de lipsa de clemenţă a vremii, cînd reflectez că, într-o simplă şalupă, înfruntînd atîtea violente furtuni, am scăpat fără naufragiu, că nici unul din noi n-a pierit din cauză de boală, că am avut norocul de a naviga fără accidente pe lîngă ţărmuri locuite de indigeni ostili şi că, în sfîrşit, am găsit o călduroasă primire şi o frăţească prietenie la capătul imensei noastre mizerii, cînd îmi dau seama de miracolele care ne-au păstrat în viaţă, pot afirma că acest rezultat extraordinar îmi permite să suport cu resemnare şi seninătate eşecul unei expediţii al cărei succes îl aveam atît de mult la inimă, eşec care a apărut tocmai cînd mă legănam cu speranţa unei reuşite corespunzătoare intenţiilor Maiestăţii Sale şi se îndeplinea proiectul atît de generos al expediţiei *Bounty* !"

După ce şi-au restabilit sănătatea prin îngrijirile binevoitoare, timp de două luni, ale locuitorilor din Coupang, izgoniţii de pe *Bounty* au pornit spre vest la 20 august 1789, la bordul unei mici goelete ; au ajuns în rada Bataviei la 1 octombrie, unde Bligh s-a îmbarcat pe un vas poştal olandez şi a debarcat în insula Wight la 14 martie 1790.

Însoţitorii lui s-au îmbarcat şi ei treptat pe navele Companiei olandeze a Indiilor orientale, pe măsură ce acestea aveau locuri şi se îndreptau spre Europa.

Dar nu toţi au reuşit să ajungă în patrie : Nelson, botanistul, a murit la Coupang ; Elphinstone, al doilea secund, Peter Lenkletter şi Thomas Hall, mateloţi, au decedat la Batavia. Robert Lamb, cel ce devorase pe furiş rîndunici de mare crude, a murit în timpul călătoriei de întoarcere în Anglia. Ledward, care nu se înzdrăvenise ca să poată suporta drumul spre Anglia, a rămas la Batavia şi nu a mai dat veşti despre el.

Ţinînd socoteală de cazul lui John Norton, omorît cu pietre la Tofoa, din cei nouăsprezece oameni obligaţi de rebeli să se îmbarce în şalupă, doisprezece inşi au scăpat de dificultăţile şi pericolele acestei călătorii fără precedent şi s-au reîntors în ţara natală. Bligh avea dreptul să exclame, ca Lord Byron :

„Îmi revine mie să vă povestesc lamentabila lor întîmplare,

Pericolele continue, rarele lor speranţe,
Zilele de spaimă şi nopţile de suferinţă,

. . . .

Foamea ce le săpa voinţa, făcîndu-i de nerecunoscut,

. . . .

Toanele perpetue ale vastului ocean,

. . . .

Neîncetata febră a setei devorante,
Aversele îngheţate ale nopţilor de furtună.
Sînt spectre palide, descărnate, scăpate parcă din morminte
Pentru a povesti veridic pericolele înfruntate,
Cele mai oribile pericole pe care analele mării
Le-au povestit vreodată, îngrozind bărbaţii şi storcînd lacrămi femeilor."

Are dreptate Bligh cînd spune: „Astfel s-a terminat cu bine, mulțumită unui noroc providențial, o călătorie cum n-a mai fost alta în lume, atît în ce privește durata sau numărul de mile parcurse, cît și prin lipsa aproape totală a celor necesare traiului."

Putem să afirmăm că nimeni nu poate citi relatarea acestei călătorii fără să nu admire pe comandantul Bligh. Prin reușita unei realizări atît de extraordinare, Bligh devine egalul unor navigatori renumiți ca Parry, Franklin și Richardson. Este sigur că puțini oameni s-au găsit vreodată, timp atît de îndelungat într-o situație atît de epuizantă, înspăimîntătoare și periculoasă. Adevărul ne impune să afirmăm că optsprezece suflete au fost salvate de la moarte datorită înțeleptului său talent de conducere a oamenilor și de repartizare a resurselor sărace avute la dispoziție, precum și cunoștințelor sale în privința navigației pe mare. A combătut viclenia unui ocean în plină furie, într-o șalupă supraîncărcată, în condiții care au pus în evidență calitățile sale de excelent navigator și a știut să facă față consecințelor morale inerente unei situații dezastruoase, adică murmurelor și capriciilor unor oameni care își dădeau mai puțin seama ca el de pericolele teribile prin care treceau.

Experiența de la Tofoa, unde indigenii și-au dat curs liber sălbăticiei lor naturale față de echipajul unei mici ambarcații, i-a servit drept lecție: europenii nu trebuie să acorde încredere nici celor mai aparent blînde popoare de indigeni, cînd aceștia posedă superioritatea forței! O dovadă flagrantă a acestei stări de spirit a constat în faptul că însăși tahitienii, fără a fi provocați, au atacat nava căpitanului Wallis, subestimîndu-i posibilitățile și forța; cînd însă și-au dat seama de ce mijloace dispunea, s-au lăsat păgubași. Stăpîn pe propriile sale slăbiciuni, locote-

nentul Bligh a socotit mai prudent să reziste tentației de a se opri în diferitele insule pe lîngă care a trecut în cursul călătoriei sale ; își dădea seama că un mic grup dezarmat, incapabil de apărare nu putea conta pe bunăvoința sălbaticilor.

Pentru oamenii murind de foame, de frig și de umezeală, a fost desigur un chin de Tantal să treacă pe lîngă un țărm împodobit cu o eternă mantie de verdeață și să li se interzică să debarce. Bligh a și avut de înfruntat grave dificultăți din partea echipajului său.

„Necazurile cele mai crude și dureroase, notează el, au constat în aceea că mereu eram asaltat de plîngeri și reclamații ale oamenilor, care cereau sporirea rațiilor pe care eram obligat să le refuz."

Știa bine că degeaba încerca să-i facă înțelegători, pe oamenii ajunși în ultimul stadiu al foametei, refuzîndu-le alimente pe care, dealtminteri, ușor puteau să și le însușească căci nu erau încuiate, ci la îndemîna oricăruia. Știa că era necesar să facă totul ca să-i ferească de efectele propriei lor imprudențe. Iată de ce, chiar de la început a inventariat proviziile, constatînd că nu ajungeau, decît pentru cinci zile de consumuri normale, cînd în realitate putea să se aștepte la cel puțin cincizeci de zile de călătorie !

Așa că locotenentul Bligh le-a spus pe șleau oamenilor care era adevărata situație ; a obținut de la toți consimțămîntul formal și promisiunea solemnă că nu vor reveni sub nici un pretext asupra celor hotărîte, că rațiile astfel reglementate vor fi respectate ; a știut să-i convingă că salvarea lor depindea de stricta observare a acestui acord. Le-a explicat totul, le-a demonstrat atît de clar necesitatea de a respecta cele convenite, încît, la început, nimeni nu l-a contrazis.

Mai tîrziu, de fiecare dată cînd oamenii cereau mai mult, le-a amintit pactul încheiat şi a fost atît de ferm hotărît să nu se abată de la cele aprobate de toţi, încît a reuşit să facă faţă tuturor încercărilor de a modifica cele stabilite.

„În ce priveşte sănătatea noastră, în cursul celor şaisprezece zile de ploaie torenţială aproape continuă, spune locotenentul Bligh, recomand oricui, în situaţie asemănătoare, metoda pe care am practicat-o : înmuierea rufăriei şi veşmintelor în apă sărată cînd erau îmbibate cu apă de ploaie, apoi stoarcerea lor ; era singura noastră posibilitate de a lupta contra frigului şi umidităţii şi cred că ne-a adus un imens serviciu ; este greu de imaginat fără a fi pus metoda în aplicare, dar aveam impresia că ne schimbam veşmintele umede cu altele uscate. Este adevărat că am recurs atît de des la această operaţie, încît la sfîrşitul călătoriei ajunsesem a purta numai zdrenţe."

Esenţialul consta însă în a abate atenţia oamenilor de la situaţia disperată care îi obseda şi a-i împiedica să cadă pradă neurasteniei. În acest scop, locotenentul Bligh le-a încredinţat diverse ocupaţii ; în special, a avut ideea de a-i pune să confecţioneze o stinghie de lemn pentru loch ; toată lumea a fost interesată, şi şi-au dat silinţa ca stinghia să fie cît mai bine divizată şi cifrată. Oamenii s-au obişnuit să numere corect secundele, astfel că distanţa parcursă în fiecare zi a fost calculată cu destulă exactitate, mai precis decît printr-o simplă estimaţie aproximativă. Pe de altă parte, aceste mici activităţi au fost prilej de preocupări : stinghia lochului fiind divizată în zile şi ore, supravegherea ei îi distrăgea de la necazurile prezentului.

De fiecare dată cînd soarele era vizibil sau noaptea cînd apăreau stelele, locotenentul Bligh a efectuat perso-

nal observațiile necesare pentru calculul latitudinii, a recapitulat datele obținute zilnic și a stabilit pozițiile cu destulă exactitate.

În mod firesc, toată lumea de la bord ținea să fie pusă la curent cu progresele navigației și cu situația în care se aflau pe imensul ocean. Această curiozitate foarte legitimă și răspunsurile care o satisfăceau alungau, cel puțin pentru cîtva timp, gîndurile negre care îi năpădeau destul de des.

Observațiile executate de Bligh erau făcute cu multă grijă ; se realizau în condiții destul de dificile, mai ales că deseori un val se abătea asupra observatorului sau șalupa era expusă la tangaj sau ruliu, încît era obligat să se sprijine de umerii celor mai zdraveni dintre oameni în timp ce executa determinările.

Cu intermitențele datorate cîte unui pui de somn, repede întrerupt, au trecut cele o mie de ore de suferințe și pericole și au parcurs pe mare o distanță de patru mii cinci sute de mile marine, cu o viteză medie de patru mile și o cincime pe oră, adică o sută de mile pe zi.

Locotenentul Bligh și-a exprimat convingerea că cele șase zile petrecute pe insulele de corali în largul coastei Noii Olande au fost salvatoare pentru cei din șalupă ; au avut parte de un somn reparator, plimbările le-au dezmorțit picioarele și, mai ales, au fost binefăcătoare alimentele suplimentare (stridii, scoici comestibile, niște fructe cărnoase cu semințe și un fel de fasole) pe care și le-au procurat în timp ce au stat acolo. La sosirea în apropierea Marii Bariere de corali, gradul de epuizare fizică era atît de avansat, încît mulți nu ar mai fi suportat alte cîteva zile de plină mare. Dar pauza pe insulă a fost cît

pe aici să aibă consecințe fatale pentru întregul grup : puțin a lipsit să nu izbucnească o nouă rebeliune ; dacă Bligh nu ar fi curmat-o de îndată, s-ar fi terminat poate printr-o tragedie care, în acele circumstanțe ar fi provocat pieirea sigură a tuturor. În relatarea publicată, Bligh vorbește de purtarea nedisciplinată a unuia din însoțitori, căruia i-a aruncat un cuțit cu invitația de a se apăra. Dar dacă ne referim la originalul manuscris al jurnalului său, constatăm că incidentul a fost mult mai grav :

„Dulgherul Purcell a început prin a se manifesta obraznic față de mine și pînă la sfîrșit mi-a declarat cu un ton de revoltă că nu mă recunoștea drept șef. Momentan, nu mi-am dat seama cum să pun capăt incidentului. Am voit deci să marchez un punct decisiv : sau îmi păstram toată autoritatea, sau muream, încercînd s-o păstrez. Am luat un cuțit și am ordonat canaliei să ia și el unul ca să-și apere pielea. Atunci el a început să strige după ajutor, pretinzînd că voiam să-l omor, și s-a supus. În cursul incidentului, doar Nelson, botanistul, a fost de partea mea. Iar secundul Fryer, care a comandat cu răceală șefului de echipaj să mă aresteze, fără îndoială, ar fi provocat dezordini și mai grave, dacă nu-i declaram hotărît că datoria îmi impunea să fac să domnească ordinea și disciplina și că, în caz de rebeliune, îl omoram imediat chiar pe el.

Atitudinea mea a produs efectul așteptat : secundul a venit să mă asigure că, din contra, puteam conta pe el, că își va da toată silința să-mi execute ordinele și directivele.

Totul s-a rezumat deci la o discuție tumultuoasă care nu a durat mai mult de un sfert de oră..."

Şi locotenentul Bligh adaugă: „Dealtminteri, mi s-a mai spus că secundul și dulgherul au încercat, la ultima noastră escală, să întărîte pe ceilalți să se răzvrătească contra mea și că în tot timpul călătoriei cu șalupa, ei au fost cei doi principali responsabili ai murmurelor cărora trebuia mereu să mă opun."

La sosirea în Anglia, Bligh a cerut ca dulgherul să fie judecat de Curtea marțială, acuzîndu-l de diverse culpe; declarat parțial culpabil, Purcell a primit un blam public. În prezent, se pare că este închis într-un spital de bolnavi mintali.

Altă dată s-a distribuit oamenilor o tocană de stridii și locotenentul Bligh face următoarea observație în jurnalul său de bord:

„În timpul acestei împărțeli am putut compara voracitatea unora cu cumpătarea altora. Secundul și-a manifestat primul nemulțumirea, pretinzînd că nu-i ajunge rația de apă. A încercat să meargă mai departe cu subordonarea, dar cu un ordin hotărît l-am convins să tacă."

Altă dată a refuzat să mai împartă pîine, pe motivul că au stridii destule la dispoziție; Bligh notează:

„Refuzul a fost întîmpinat cu murmure de secund și de dulgher. Secundul căuta cu orice preț să-mi demonstreze că tăierea rației de pîine nu era justificată: cu o penibilă ignoranță, încerca vizibil să îndemne la dezordine, sperînd să găsească urechi ascultătoare pentru revendicările sale."

După cum relatează Bligh faptele, reiese că uneori însoțitorii lui erau în stare să scoată din sărite pe un om, oricît de puțin irascibil ar fi. Iată ce spune despre comportarea dulgherului în momentele de rebeliune la bordul lui *Bounty*:

„Şeful echipajului şi dulgherul erau complet liberi. Este adevărat că primul a fost obligat să lanseze ambarcaţiile pe mare, cu ameninţarea de a fi imediat executat dacă nu ascultă ordinele. Pe dulgher însă, l-am văzut că nu se ocupa de nimic, afişa un aer obraznic şi răutăcios, încît credeam că făcea parte dintre răzvrătiţi, pînă în momentul cînd am constatat că era ales printre cei obligaţi să părăsească nava. Am impresia că Christian a ezitat cîtva timp dacă să păstreze pe navă pe dulgherul Purcell sau pe Norman, ajutorul lui, dar a ajuns la concluzia că Purcell avea un caracter urît şi acesta a fost motivul pentru care, pînă la sfîrşit, a optat pentru Norman."

Jurnalul iniţial al lui Bligh mai cuprinde şi relatarea următoare, datată în ziua rebeliunii, dar care nu mai figurează în versiunea publicată :

„Cabina secundului Fryer era vizavi de a mea ; el i-a văzut pe răzvrătiţi năvălind în cabina mea, căci ni s-au încrucişat privirile prin geamul uşii de la cabina sa. Avea în cabină o pereche de pistoale încărcate, şi muniţii de rezervă ; cu puţin curaj, s-ar fi putut servi de ele ! Mai pe urmă, de două sau trei ori a cerut lui Christian autorizaţia să urce pe punte ; cînd i s-a acordat, el a întrebat : „Mă laşi la bordul lui *Bounty ?*" Răspunsul a fost : „Nu !" Atunci mi s-a adresat mie : „Vedeţi vreun inconvenient, sir ?" Ca răspuns, i-am şoptit să încerce să doboare pe Christian, adăugînd că Martin era foarte dispus s-o facă (era matelotul care, pus de pază lîngă mine, îmi dăduse un grep şi încă nu fusese schimbat). Dar Christian m-a tras înapoi şi l-a expediat pe Fryer, ordonîndu-i să se întoarcă în cabina sa ; nu l-am mai văzut decît cînd a fost şi el obligat să coboare în şalupă cu mine. Ulterior, m-a asigurat că n-a găsit pe nimeni care să mă elibereze impre-

ună cu el, că încercase să rămînă la bordul navei cu speranţa s-o recucerească din stăpînirea răzvrătiţilor şi că, în legătură cu pistoalele pe care le avea în cabină, nici nu şi-a amintit de existenţa lor."

Secundul Fryer a prezentat însă o cu totul altă versiune despre acele pistoale, cînd mai tîrziu a apărut ca martor înaintea Curţii marţiale.

Pe scurt, oricare a fost purtarea lui Bligh faţă de ofiţeri, de multe ori comportarea unora dintre ei a fost susceptibilă să exaspereze şi să provoace reacţia caracterului irascibil al unui om care nu dădea înapoi cînd trebuia să-şi îndeplinească datoria. Pot fi scuzate calificativele usturătoare pronunţate într-un moment de mînie, cînd pasiunea întunecă raţiunea. Dar ce scuză poate invoca cineva care, fără provocare, cu sînge rece, cu nesimţire monstruoasă, înfige un pumnal în inima unei mame sfîşiate de teamă, torturată de incertitudinea soartei unui fiu iubit, a cărui viaţă se află în mare pericol ?

Cine s-a purtat atît de neîndurător ? Răspuns : William Bligh !

Nu este o acuzare făcută cu uşurinţă ; se bazează pe un document scris de propria lui mînă. Într-adevăr, după moartea căpitanului Heywood, fost aspirant pe *Bounty*, din sertarele familiei sale au fost sustrase cîteva documente ; este sigur că acestea aruncau o lumină extrem de nefavorabilă asupra caracterelor comandanţilor Bligh şi Edwards *. Niciodată nu s-au publicat acuzaţii atît de grave pe seama lor, totuşi, de cîte ori numele le-au fost citate în public, nici unul, nici celălalt nu au fost cruţaţi de critici.

---

* După cum se va vedea în capitolul următor, Edwards a fost comandantul *Pandorei*, la bordul căreia au fost aduşi în patrie o parte din fostul echipaj de pe *Bounty*. — N.T.

În declarațiile sale inițiale, Bligh nu a menționat pe tînărul Heywood decît atunci cînd a arătat lista echipajului rămas pe *Bounty*, și nicăieri nu-l acuză că a luat parte la rebeliune. Sînt multe motive care îndreptățesc să se creadă că, în dimineața rebeliunii, Bligh nici nu l-a văzut pe punte ; de exemplu, aspirantul Peter Heywood nu s-a aflat niciodată la mai puțin de treizeci de picioare distanță de comandantul imobilizat și tot timpul au fost despărțiți de ceata răzvrătiților.

La sfîșitul lunii martie 1790, la două luni după ce doamna Heywood, mama aspirantului cu același nume, pierduse pe soțul ei, nefericita văduvă a auzit colportîndu-se zvonul că la bordul lui *Bounty* izbucnise o rebeliune. Cînd, în august 1787, Peter Heywood părăsise căminul părintesc îmbarcîndu-se pe *Bounty*, el nu avea decît cincisprezece ani ; era un tînăr iubit și admirat de toți cei care îl cunoșteau, și pe bună dreptate adorat de propria sa familie pentru inteligența și sensibilitatea lui.

Trista veste a îndurerat profund pe doamna Heywood, mai ales că colportorii o agravau cu tot felul de amănunte pe care calomnia și răutatea le acumulau contra acestui nefericit tînăr. Se afirma că făcea parte din instigatori, că forțase cu armele cabina comandantului... Așa că, la revenirea lui Bligh în țară, doamna Heywood i-a adresat o scrisoare dictată de iubirea maternă și reflectînd în mod firesc profunda dezolare care o copleșea ; iată răspunsul lui Bligh :

Londra, 2 aprilie 1790

„Doamnă, am primit astăzi scrisoarea dumneavoastră și vă plîng din toată inima ; înțeleg perfect suferința ce vă produce comportarea fiului dumneavoastră Peter. *Josnicia lui depășește tot ce se poate imagina.* Sper însă

că, oricît de mare vă este durerea, pierderea lui nu vă va afecta prea crud. Bănuiesc că, împreună cu ceilalţi răzvrătiţi, el se va fi întors la Tahiti. Al dumneavoastră, doamnă,

Wm. Bligh“

Unchiul tînărului Heywood, colonelul Holwell, se adresase şi el lui Bligh, cu aceiaşi cerere de informaţii şi primise următorul răspuns :

26 martie, 1790

„Domnule, am primit scrisoarea dumneavoastră ; cu vie tristeţe, vă informez că nepotul dumneavoastră, Peter Heywood, a făcut parte din rebeli. Este cu atît mai mare ingratitudinea lui faţă de mine, căci i-am fost ca un părinte şi, în tot timpul călătoriei, nu a primit niciodată vreun reproş din partea mea, deoarece comportarea lui a fost satisfăcătoare. Regret enorm că o asemenea josnicie a pus stăpînire pe caracterul acestui tînăr pentru care aveam o reală consideraţie şi sper că cei apropiaţi lui *îi vor putea suporta pierderea fără prea mare durere.* Rămîn, domnule. etc.

Wm. Bligh“

Singura explicaţie a ferocelor sentimente nutrite faţă de un tînăr care n-a fost deloc amestecat în rebeliune trebuie căutată în anumite declaraţii făcute de Hayward, Hallet şi Purcell în faţa Curţii marţiale, declaraţii care nu corespundeau faptelor. Este sigur că în timpul petrecut în şalupă, izgoniţii de pe *Bounty* au comentat în fel şi chip comportarea foştilor camarazi rămaşi la bord ; spusele cu totul nefondate ale unora din ei au creat în mintea lui Bligh o prejudecată defavorabilă asupra tînărului Heywood, dar aceasta nu scuză deloc răutatea cu care

Bligh a înfipt un adevărat pumnal în inimile mamei şi unchiului.

În contrast cu cele două scrisori acuzatoare, este reconfortant să dăm atenţie corespondenţei schimbate, în acele dramatice circumstanţe, între nefericitul Peter Heywood şi familia lui. Astfel, multe din misivele adresate de sora sa Nessy fratelui ei merită să fie inserate în relatarea de faţă : sînt dovada unei afecţiuni vii şi arzătoare pentru fratele aflat în culmea dizgraţiei ; sînt dictate de un sentiment pur şi foarte nobil de onoare şi manifestă încrederea de nezdruncinat în inocenţa tînărului Peter, ale cărui răspunsuri se situează la un nivel tot atît de înalt. Aşa că nu este cazul să cerem scuze că redăm aici aceste scrisori, mai ales că ele se referă şi la multe din aventurile rebelilor de pe *Bounty*.

După ce a trecut multă vreme fără a primi veşti de la fratele ei, iată ce-i scrie tînăra şi sensibila fată :

Insula Man, 2 iunie 1792

„Sînt într-o stare de spirit care numai ea mă poate ajuta să suport interminabila şi dureroasa suferinţă provocată de nenorocirile care s-au abătut asupra ta, scumpul şi iubitul meu frate ! Nu pot să descriu neliniştea crudă simţită din cauza acestei separări lungi şi penibile, devenită şi mai teribilă prin circumstanţe ! Ah, scumpul meu frate, îmi amintesc de ziua teribilă în care am primit vestea oribilă că ai rămas la bordul lui *Bounty* după izgonirea lui Bligh şi că acesta te consideră ca făcînd parte dintre rebeli !... Cînd compar acele ore teribile cu speranţa pe care acum o nutresc de a te revedea, mă întreb ce sentimente predomină în sufletul meu : mila, compasiunea, groaza ce-mi produc suferinţele tale sau bucuria şi liniştea certitudinii că ai ajuns la capătul încercărilor suportate şi

că în curînd te vom putea îmbrățișa cu întreaga afecțiune ce-ți purtăm.

Iubitul meu frate, nu te întreb dacă ești vinovat de oribila crimă de rebeliune și dacă evenimentele acelei zile blestemate s-au petrecut astfel cum le relatează domnul Bligh ; sînt atît de convinsă de onorabilitatea ta, încît, fără cea mai mică ezitare îmi pun chezășie capul că ești nevinovat. Iară dacă, din contra, ești amestecat în complot, sînt tot atît de convinsă că numai purtarea neomenoasă a comandantului a fost cauza. Mă întreb ce ar putea justifica actul de rebeliune și ar trebui să aud din propria ta gură cele întîmplate care te-au adus să comiți un act contrar onoarei și datoriei ! Dealtminteri, faptul că te-ai grăbit înotînd să te refugiezi pe *Pandora*, îndată ce această navă a ajuns la Tahiti (cuvintele sînt neputincioase pentru a-ți descrie bucuria ce ne-a cuprins cînd am aflat de această acțiune a ta), este suficient pentru a convinge pe toți cei care te cunosc că nu ai rămas la bordul lui *Bounty* decît constrîns, sau cu scopul de a salva nava.

Cît mi se pare de minunat că acum mă ocup cu plăcuta sarcină de a-ți scrie ! Acum doi ani, credeam că nu voi avea niciodată o asemenea fericire ! Astăzi încă, mă întreb, și aproape nu-mi vine să cred că într-adevăr ești în viață. Poate că, îndurătoare, soarta va decide ca, în fine, să ne bucurăm de reîntoarcerea ta ! Dar, vai, au trecut cîteva săptămîni de cînd tot așteptăm să sosească *Pandora*. Dacă a mai intervenit și un accident după toate necazurile care te-au copleșit, mizerabila rază de speranță de care ne agățăm de cîtăva vreme ne-ar face să suferim intolerabil, după ce atîta vreme te-am crezut pierdut. Expiediez prezenta scrisoare domnului Hayward ; este tatăl tînărului al cărui nume a revenit atît de des în scrisorile tale, la început, cînd ai plecat pe *Bounty* și care ulterior s-a îm-

barcat ca al treilea locotenent la bordul *Pandorei*, fapt ce ne-a produs o mare bucurie căci știam că aveai în el un bun prieten în timpul cît ai fost la bordul acestei nave. Îndată ce am descoperit unde locuiește domnul Hayward, i-am scris cu speranța că voi afla vești despre data sosirii *Pandorei* în Anglia ; mi-a răspuns plin de cordialitate și mi-a promis că prezenta scrisoare îți va fi înmînată îndată ce te vei întoarce în patrie. Desigur, ești nerăbdător să ai vești despre noi și sînt bucuroasă că vei primi scrisoarea de îndată ce sosești. Scumpe Peter, te rugăm să ne răspunzi imediat, cu prima poștă ; o scrisoare cît de scurtă, numai să aflăm că ești sănătos. Să-ți mai spun cît de mult ne ești drag ! Gîndește cu cîtă nerăbdare așteptăm vești de la tine : ești singura noastră bucurie și fericire ; dacă printr-o nenorocire te-am pierde, am rămîne fără nici o speranță de fericire.

Încercăm să folosim toată influența și încrederea care o avem pe lîngă prietenii și relațiile noastre ca să-ți asigurăm un sprijin eficient în vederea procesului tău. În nici un caz, nu se va putea evita un proces : chiar dacă nu ar fi decît pentru a convinge lumea de nevinovăția ta, de care nu se îndoiește nimeni din cei ce te cunosc. Dar cît timp aparențele sînt contra ta, lumea, în general, te va judeca cu severitate. După cîte mi s-a spus, rapoartele lui Bligh către Amiralitate îți sînt foarte defavorabile și, pînă în prezent, opinia publică s-a manifestat ferm, cu simpatie pentru Bligh.

În prezent, mama este sănătoasă, mai ales în comparație cu suferința ce a încercat de cînd ne-ai părăsit ; căci, iubite frate am cunoscut o perioadă de diferite necazuri, dar care, în comparație cu durerea ce ne-a copleșit din cauza ta, nu erau decît fleacuri.

Acum, îţi spun rămas bun, prea iubite frate ! Sper că prezenta scrisoare să-ţi parvină cît mai curînd ; poate chiar în acest moment ajungi în Anglia şi voi avea nespusa bucurie să te revăd. Mama, fraţii, surorile mi se alătură, exprimîndu-ţi toată afecţiunea şi tandreţea lor. Răspunde-mi imediat ce primeşti această scrisoare şi soarta să-ţi fie binevoitoare ca să ne aduci bucuria prezenţei tale în sînul familiei noastre iubitoare. Prietena şi sora ta cea mai fidelă,

Nessy Heywood"

La început, nefericita familie a lui Peter a fost foarte bucuroasă de unele veşti după care tînărul ar fi înotat precipitat din Tahiti, pentru a ajunge la bordul *Pandorei*, îndată ce aceasta a apărut. Dar lucrurile au fost puse mai exact la punct printr-o scrisoare pe care chiar aspirantul a scris-o mamei sale, la puţin timp după sosirea lui în Anglia. Iată pasajul esenţial :

„Scumpa mea mamă, afirmaţia din scrisoarea primită de la voi că m-aş fi precipitat înot spre *Pandora* îndată ce a sosit în largul coastei insulei Tahiti nu corespunde întocmai cu realitatea. Deseori am voit să vă spun adevărul şi tot adesea am uitat. Iată cum s-au petrecut faptele : În dimineaţa sosirii *Pandorei*, mă îndreptam spre munte însoţit de doi prieteni indigeni. Mă depărtasem la vreo sută de yarzi de casă, cînd un alt prieten al meu (eram foarte iubit de toţi indigenii, a căror limbă o vorbeam curent) ne-a ajuns în fugă şi m-a anunţat că se apropia o navă. M-am urcat îndată pe o movilă şi, cu o bucurie indescriptibilă, am zărit o navă îndreptîndu-se spre ţărm. Tocmai se lumina de zi. Am crezut că Coleman mai dormea încă şi nu cunoştea vestea, aşa că am trimis

pe unul din însoțitorii mei să-l înștiințeze ; îndată ce a aflat, el s-a repezit pe plajă, a sărit într-o pirogă și s-a îndreptat spre navă, vîslind din răsputeri. Din cauza brizei, nava înainta încet spre interiorul golfului. Tocmai cînd Coleman s-a apropiat de navă, hula a răsturnat piroga ; el a lăsat pe însoțitori s-o redreseze și s-a îndreptat înot spre pupă, a fost pescuit și ridicat la bordul *Pandorei ;* așa că el a fost primul dintre noi care a ajuns pe navă. În acest timp, împreună cu camaradul Stewart așteptam pe plajă ; era gata de pornire o pirogă dublă, cu douăsprezece vîsle. Am așteptat ca *Pandora* să fie aproape amarată (nu vedeam utilitatea să pornim mai repede), apoi am pornit și noi și am oprit lîngă navă în momentul cînd ancora. Purtam veșminte după moda indigenă și eram tot atît de bronzați ca localnicii, iar eu însumi eram tatuat într-un mod bătător la ochi, așa că am fost luați drept indigeni. În realitate, nu mă tatuasem decît pentru a face plăcere indigenilor ; am căutat să mă pretez la toate obiceiurile pe care le practicau ; tatuarea a fost destul de penibil de suportat, dar mi-a adus prietenia și încrederea localnicilor, ceea ce nu era de disprețuit, după cum ușor vă închipuiți. Acolo, un om cu cît este mai tatuat, cu atît este mai respectat. Cel care nu are un tatuaj vizibil este considerat un dizgrațiat al naturii, rebut al societății."

Printre numeroșii prieteni și rude ale familiei Heywood se afla și comandorul Pasley ; sora lui Peter Heywood i-a cerut vești și a primit următorul răspuns :

Sheerness, 8 iunie 1792

„Cred, scumpă Nessy, că mă pot bucura cu voi de apropiata sosire în Anglia a fratelui tău. O parte din oamenii de pe *Pandora* au și sosit ; se găsesc acum la bordul lui

Vengeance (navă pe care o comand eu). Căpitanul Edwards, cu restul echipajului și toți prizonierii proveniți de pe *Bounty* (din aceștia au mai rămas zece, căci patru s-au înecat cu ocazia naufragiului *Pandorei)*, sînt așteptați de la o zi la alta.

De cînd au fost prinși, prizonierii sînt ținuți la secret și bine păziți ; aceasta va fi, probabil, situația, pînă la sosirea lui Bligh. Nu pot fi vizitați și nu se va admite depunerea unei cauțiuni pentru punerea în libertate a vreunui prizonier. Informația că Peter ar fi înotat primul către *Pandora* este inexactă. De fapt, un altul, cu numele Coleman, a ajuns la navă, chiar înainte de a fi ancorată. Fratele tău și Stewart au sosit pe navă a doua zi. Cînd *Pandora* a naufragiat, Stewart a refuzat să i se scoată cătușele, preferînd să-și piardă viața.

Nu sînt în stare să-ți ascund ceva, draga mea Nessy, și nu ar fi omenește s-o fac : sînt mărturisiri că fratele tău pare a fi, după Christian, cel mai mare vinovat. Poți fi sigură că nu mă voi da înapoi de la nici un demers pentru a-i salva viața, dar la proces, va fi neapărat condamnat. Dintre cei zece prizonieri pe care îi așteptăm, în relatarea lui Bligh se spune că numai trei au fost reținuți la bordul lui *Bounty* contra voinței lor. Ce bine ar fi fost dacă fratele tău ar fi făcut parte dintre ei ! Nu vreau să-ți mai sporesc suferința, insistînd asupra acestor fapte. Îndată ce voi fi informat că sosesc, te voi preveni. Al tău unchi,

Thos Pasley“

Cît de diferită este această scrisoare de cea a lui Bligh ! în timp ce aduce la cunoștință, cu sinceritate, cele aflate despre evenimente (cel puțin, după cum rezulta din rapoartele lui Bligh), autorul scrisorii declară că va în-

cerca totul pentru a salva viaţa lui Peter Heywood. Orice cititor va înţelege sentimentele exprimate în răspunsul domnişoarei Heywood :

Insula Man, 22 iunie 1792

„Am fost crud rănită sufleteşte, dragul meu unchi, la primirea ultimei dumitale scrisori. Dar ieri dimineaţă am simţit o profundă bucurie căci am primit o scrisoare de la prea iubitul nostru Peter, după care îţi trimit alăturat o copie. Desigur, vei gîndi ca şi mine că este o probă a inocenţei şi demnităţii sale şi poate influenţa în favoarea lui pe toţi cei care o vor citi. În împrejurări mai puţin teribile decît acelea în care a scris, sînt convinsă că o asemenea scrisoare ar face cinste chiar unei persoane mai vîrstnice decît bietul meu frate. Ţinînd seama de extrema sa tinereţe (nu avea decît şaisprezece ani în momentul rebeliunii şi azi are nouăsprezece), de puterea sa sufletească, răbdarea, resemnarea bărbătească faţă de suferinţe şi nenorociri fără precedent, dificil de suportat la orice vîrstă fără sprijinul a ceea ce pare cel mai important temei al iubitului meu frate, adică o conştiinţă curată şi o profundă convingere a nevinovăţiei sale, dacă mai adaug, cu reală satisfacţie, că relatarea sa despre evenimente corespunde în numeroase puncte cu dările de seamă asupra acelei dezastruoase rebeliuni şi dacă mai adaug încă cu mîndrie şi bucurie inexprimabilă că dragul meu Peter nu a pronunţat niciodată o silabă în contrazicere cu adevărul şi onoarea, dacă toate acestea sînt reunite, ce om de pe pămînt s-ar mai putea îndoi de nevinovăţia autorului unei asemenea scrisori ? Pe scurt, scrisoarea pledează pentru el : o lectură a relatării sale, fără prefăcătorie şi patetism, va fi, sînt

convinsă, un puternic sprijin în favoarea lui, mai puternic decît orice aș putea eu scrie *.

Dragul meu unchi, nu mai abuzez de răbdarea dumitale insistînd asupra acestui subiect, cu toate că-l am la inimă. Te conjur să citești scrisoarea alăturată, să reflectezi la nevinovăția și situația nenorocitului ei semnatar, incapabil de a se apăra ; toate acestea, sînt sigură, reclamă și merită toată mila și ajutorul pe care prietenii i-l pot aduce ; sînt sigură că bunăvoința și generozitatea inimii dumitale te vor îndemna să acționezi în acest sens. După neliniștea pe care o simt și greu o pot exprima, mi se pare de prisos să mai adaug că orice bine mi s-ar face, l-aș primi numai cu jumătate din recunoștința pe care o voi simți pentru cel mai mic semn de bunătate în favoarea scumpului meu frate Peter. La revedere, dragă unchiule. Sînt încrezătoare în generoasa dumitale promisiune și rămîn, cu cea mai sinceră recunoștință a dumitale afectuoasă nepoată,

Nessy Heywood."

---

* Respectiva scrisoare, foarte interesantă, va fi reprodusă în capitolul următor, locul ei fiind mai potrivit acolo. — N.A.

V. DEZASTRUOASA ODISEE A *PANDOREI*

Pandora primește misiunea de a captura pe răzvrătiți. — Sosirea *Pandorei* la Tahiti. — Prizonieri pe *Pandora*. — „Cutia Pandorei." — Sfîrșitul lamentabil al lui Peggy Stewart. — Moartea violentă a doi dintre răzvrătiți. — Ce devenise oare *Bounty?* — Aventura epică a goeletei. — Trei luni de căutări în zadar. — *Pandora* eșuează și se scufundă. —Dar prizonierii ? — Cu ambarcațiile de pe *Pandora*. — Comportarea căpitanului Edwards. — Scurtă digresiune istorică. — Patetica aventură a lui Peter Heywood. — Răzvrătit fără voia lui. — Cum să evadeze ? — În cătușe. — Naufragiul. — Îngropați în nisip cald. — Aventuri pe drumul de întoarcere. — Scrisoarea unei mame către fiul ei... ...și a unei surori către fratele ei. — Treburi serioase. — Invocare către speranță. — Vizite interzise. — Procesul se apropie.

„. . . . . Oh ! cît am suferit
Cu cei ce i-am văzut chinuindu-se ! O frumoasă navă
Complet distrusă !..."

LORD BYRON

Datorită încercărilor suferite și din cauza reușitei îndrăzneței călătorii într-o mică șalupă, opinia publică s-a declarat cu totul în favoarea lui Bligh, provocînd o indignare generală împotriva feloniei criminale comise de Christian și complicii lui. Bligh a fost înaintat la gradul

de căpitan de fregată și a primit misiunea de a organiza un nou transport de arbori de pîine din Tahiti în Antile, misiune pe care a îndeplinit-o cu succes, fără nici un incident. Urma să se decidă situația autorilor rebeliunii. Îndată ce a fost informat de actul de piraterie, guvernul Majestății Sale a decis să facă tot posibilul pentru prinderea și pedepsirea în mod exemplar a răzvrătiților.

S-a hotărît ca în acest scop să pornească fregata *Pandora* cu un echipaj de o sută șaizeci de oameni, sub comanda căpitanului Edwards ; instrucțiunile prevedeau să meargă mai întîi în Tahiti și, în cazul cînd nu găsea acolo pe răzvrătiți, să viziteze toate insulele arhipelagurilor Societății și Amicilor precum și alte insule din Pacific, stabilite nominal ; pe scurt, să facă totul pentru a captura și a aduce sub arest măcar o parte din răzvrătiți.

Ulterior, expediția s-a dovedit tot atît de dezastruoasă ca cea întreprinsă de *Bounty*, dar din cauze diferite : a costat mult mai multe vieți omenești, căci *Pandora* a naufragiat și echipajul a îndurat tot atîtea suferințe ca cei din șalupa cu Bligh, din cauza foamei și setei pe care le-au suportat la bordul ambarcațiilor de salvare nepuntate, pe parcursul unei călătorii de o mie o sută de mile. Dar căpitanul Edwards și-a îndeplinit parțial misiunea, prinzînd paisprezece din răzvrătiți, din care zece au fost aduși în Anglia, restul de patru înecîndu-se cu ocazia naufragiului *Pandorei*.

Singura dare de seamă publicată cu referire la această călătorie este cea a lui George Hamilton, medic la bordul *Pandorei*, o brută vulgară, incultă, după cum reiese chiar din lucrarea sa : e mai dispus să povestească scene indecente sau aventuri fără interes, în loc să arate cum s-a desfășurat expediția. În consecință, nu prea avem ce lua din ea ca informații interesante și veridice.

O altă publicaţie, mai recentă, îndreaptă multe săgeţi înveninate împotriva căpitanului Edwards, cu comentarii care ating grav reputaţia acestui ofiţer, reproşîndu-i tratamentul inuman, cruzimea cu care a tratat prizonierii. Din nefericire, se pare că acuzaţiile sînt justificate.

Raportul de activitate înaintat Amiralităţii este confuz, vag şi incomplet. În afară de jurnalul lui Morrison şi o scrisoare amănunţită a tînărului Heywood către mama sa nu a rămas nici o mărturie despre comportarea neomenoasă a căpitanului Edwards. Nenorociţii captivi au fost trataţi pe nava lui cu o asprime nejustificată nici ca necesitate, nici ca prudenţă.

Pandora a acostat în golful Matavai din Tahiti la 23 martie 1791. În raportul său, căpitanul Edwards declară că Joseph Coleman, armurier pe *Bounty*, a încercat să se urce la bordul *Pandorei* chiar înainte ca aceasta să fi ancorat ; cînd a ajuns la bord, i s-au pus de îndată numeroase întrebări despre *Bounty* şi echipajul ei. Coleman a părut dispus să dea toate informaţiile pe care le cunoştea, apoi, mai tîrziu, s-au mai urcat la bord Peter Heywood şi Stewart, înainte ca nava să fi trimis vreo ambarcaţie la ţărm. Cei doi au fost aduşi în cabina lui Edwards şi, după ce au schimbat cîteva cuvinte, Heywood a întrebat dacă pe *Pandora* se găsea şi Hayward, fost aspirant pe *Bounty* şi acum, după cîte aflase, locotenent la bordul *Pandorei*. Chemat imediat, Hayward l-a tratat pe Heywood cu un dispreţ nedisimulat şi a început să-l interogheze despre cele întîmplate pe *Bounty* după rebeliune.

Edwards i-a ordonat lui Hayward să se retragă şi a chemat matelotul de gardă ca să aresteze pe cei trei şi să-i pună în lanţuri. Peste scurt timp, s-au mai prezentat încă alţi patru rebeli şi cîţiva indigeni ; Edwards a aflat că

restul celor rămași în Tahiti din echipajul de pe *Bounty* construiseră o goeletă cu care în ajun porniseră, din golful Matavai spre regiunea nord-vestică a insulei.

Edwards mai relatează că, pe baza acestei informații, a trimis pe cei doi locotenenți ai săi, Corner și Hayward, cu cele două bărci, cea mare și cea mică, de la bord, să încerce să-i prindă. Curînd ei au ajuns din urmă goeleta, dar aceasta naviga cu viteză mai mare și fiindcă se înnopta, au fost obligați să renunțe la urmărire și s-au reîntors la bordul *Pandorei*.

După cîtva timp, Edwards a reușit să afle că goeleta acostase la Paparré ; a trimis din nou pe locotenenții săi în urmărire. Corner a reușit să mai captureze trei din rebeli ; sosind la Paparré, Hayward a găsit goeleta abandonată de rebeli, care se refugiaseră în munți. A luat goeleta la remorcă și a doua zi a mers din nou la Paparré, căci aflase că rebelii nu se depărtaseră prea mult de coastă. Prevenit că vor coborî din munți, a treia zi dimineața și-a plasat oamenii ca să-i prindă ; cînd rebelii s-au apropiat, i-a somat să depună armele și să se predea ; au acceptat, Hayward i-a adus pe fregată și au fost reuniți cu ceilalți puși deja în lanțuri.

Iată numele rebelilor deținuți inițial la bordul *Pandorei:* Peter Heywood, aspirant ; George Stewart, aspirant ; James Morrison, ajutor de șef de echipaj ; Charles Norman, ajutor de dulgher ; Thomas M'Intosh, dulgher pentru cabinele echipajului ; Joseph Coleman, armurier ; Richard Skinner, matelot ; Thomas Ellison, matelot ; Henry Hillbrant, matelot ; Thomas Burkitt, matelot ; John Millward, matelot ; John Sumner, matelot ; William Muspratt, matelot ; Michael Byrne, matelot.

În total, paisprezece inși. Alți doi, din cei șaisprezece care inițial se instalaseră în insulă, fuseseră asasinați, după cum se va arăta mai departe.

Căpitanul Edward spune el însuși cum s-a purtat cu deținuții :

„I-am pus pe pirați într-un fel de cușcă rotundă care am ordonat să fie construită pe partea posterioară a pupei. Se obțineau astfel mai multe avantaje : mai întîi, sănătatea și siguranța deținuților erau mai bine asigurate, într-un loc aerisit ; apoi, erau complet izolați de echipajul navei, nu puteau comunica cu cineva și nici nu incomodau echipajul în activitatea lui."

Doctorul Hamilton consideră locul ales ca foarte potrivit și adaugă :

„Au fost date ordine stricte : deținuții trebuiau să primească hrană la fel cu echipajul, adică aceleași cantități de carne, băuturi și suplimente ; au fost hrăniți abundent, cu toate că regulamentele limitează rația deținuților la două treimi din cea normală. Căpitanul Edwards a arătat multă umanitate în timpul cît au fost deținuți, timp care urma să fie foarte lung."

Unul dintre deținuți, Morrison, dă însă o versiune cu totul diferită despre tratamentul la care au fost supuși ; el declară că Edwards ordonase ca aspiranții deținuți să fie înlănțuiți de ambele picioare, calificîndu-i drept „pirați scelerați" și, ca și celorlalți, mîinile le-au fost prinse în cătușe foarte strînse ; în fine, toți deținuții au fost închiși într-un fel de cușcă rotundă, cu dimensiunea de unsprezece picioare, construită ca să servească drept închisoare și pe drept denumită „Cutia Pandorei" ; se pătrundea înăuntru printr-un hublou tăiat în acoperișul care avea o suprafață de optsprezece inci pătrați.

Scopul acestui aranjament era, desigur, ca deţinuţii să fie ţinuţi separat de echipaj ; căpitanul Edwards, care se gîndea la toate, dorea mai întîi să-i împiedice a comunica cu indigenii ; cînd unii din aceştia, fideli amicilor închişi, riscau să arunce o privire compătimitoare în direcţia cuştii-închisoare, erau îndată expulzaţi de la bord şi nu li se mai permitea să mai vină pe navă. Dealtminteri, pe acoperişul închisorii păzeau două santinele cu schimbul ; aveau ordin să ucidă pe captivul care ar încerca să converseze în limba lor cu indigenii.

Pare fără îndoială că Edwards a luat toate precauţiile ca să nu evadeze deţinuţii şi i-a ţinut închişi aşa cum prevedeau instrucţiunile primite *. Dar probabil că Morrison depăşeşte realitatea cînd declară că s-au dat ordine „să fie ucis captivul care...“, ţinînd seama că aceştia erau în lanţuri. Căpitanul Edwards trebuia să ştie că un asemenea ordin l-ar fi costat brevetul de comandant de navă şi chiar mai mult !

Fapt este că Edwards, cel puţin după cîte afirmă el, a fost înştiinţat de fratele regelui din Tahiti, un şef foarte viclean, că indigenii aveau de gînd să taie cablurile navei, îndată ce un vînt puternic va sufla spre ţărm, astfel că nava să eşueze. Informaţia a fost considerată demnă de încredere, căci mulţi dintre deţinuţi erau căsătoriţi cu fiice de şefi foarte respectabili din zona situată în faţa locului de acostare, mai ales aspirantul Stewart se însurase cu fiica unui mare proprietar de pămînt care locuia în apropierea golfului Matavai. Aceste indicaţii l-au făcut pe căpitan să vegheze mai strict la separarea completă a

---

* Instrucţiunile erau următoarele : „Veţi închide pe rebeli astfel ca să nu aibă nici o posibilitate de evadare ; dar veţi veghea să fie păstraţi în viaţă, ca toţi să fie aduşi în Anglia pentru a-şi primi pedeapsa meritată.“ — N.A.

deţinuţilor şi mai ales să restrîngă vizitele indigenilor la bord. Cităm în această privinţă, pe Hamilton :

„Soţiile deţinuţilor veneau în fiecare zi la bordul *Pandorei*, aducîndu-şi cu ele copiii care au fost autorizaţi să stea înaintea cuştii nefericiţilor taţi. Trebuia să fii foarte insensibil ca să nu te emoţioneze spectacolul bieţilor captivi în lanţuri, vărsînd lacrămi la vederea fragedei lor progenituri. Soţiile le aduceau mari cantităţi din cele mai delicioase alimente ale ţinutului, tot timpul cît am stat acolo, manifestînd o fidelitate şi o dragoste exemplară."

Ataşamentul nezdruncinat al acestor creaturi naive ne mai este confirmat şi intr-o tristă povestire publicată de un grup de misionari care au călătorit şi ei prin acele locuri. Eroina este nefericita soţie a rebelului binecunoscut Stewart. Dealtminteri, povestirea infirmă o parte din acuzaţiile ce i s-au adus lui Edwards :

„Povestea lui Peggy Stewart pune în evidenţă o delicateţe sufletească şi o dragoste de care nu se poate vorbi fără emoţie. Fiica unui şef indigen, ea a devenit soţia lui Stewart, unul din rebelii de pe *Bounty*. Legaţi printr-o dragoste reciprocă, cei doi au trăit în casa bătrînului şef, cînd fostul aspirant a debarcat de pe *Bounty* şi a rămas acolo. Fructul căsătoriei lor a fost o foarte frumoasă fetiţă, încă alăptată cînd a sosit *Pandora*, şi cînd rebelii au fost prinşi şi puşi în lanţuri la bordul navei. Nebună de durere, nefericita Peggy s-a îmbarcat cu copilul într-o pirogă şi s-a dus să-şi îmbrăţişeze soţul. Conversaţia lor a fost sfîşietoare şi ofiţerii de pe *Pandora* au fost impresionaţi ; incapabil de a mai suporta scena atroce, chiar Stewart a cerut ca Peggy să nu mai fie autorizată să urce la bord. A fost necesar un act de violenţă pentru a o separa de soţ şi ea a fost condusă la ţărm într-o stare indescriptibilă de

disperare şi durere. Despărţită de soţ, oprită de a mai reveni pe navă, ea a căzut într-o stare de profundă descurajare ; distrusă de tristeţe, şi-a pierdut pofta de mîncare şi de a mai trăi ; nu se mai bucura de nimic, s-a stins treptat şi după două luni a murit cu inima frîntă, în sensul propriu al cuvîntului, victima sentimentelor sale. Fiica ei mai trăieşte şi este obiectul întregii noastre solicitudini ; a fost crescută de o soră a nefericitei mame, care a îngrijit-o ca pe propria ei fiică, îndeplinind toate îndatoririle materne faţă de acest copil orfan."

Nu se ştie dacă tînărul Heywood va fi încheiat vreo legătură matrimonială în timpul cît a stat în Tahiti ; totuşi a fost sensibil la farmecele indigenelor : în cîteva poeme pe care le-a scris despre viaţa pe insulă, el se exprimă elogios despre numeroasele lor calităţi.

Îndată ce toţi rebelii aflaţi în Tahiti au fost „adăpostiţi" la bordul *Pandorei*, căpitanul Edwards a început cercetări în privinţa celor plecaţi spre necunoscut cu *Bounty*.

Trebuie să menţionăm că doi din mateloţii care luaseră parte foarte activă la rebeliune, Churchill şi Thompson, au pierit de moarte violentă înainte de sosirea *Pandorei :* ambii primiseră ospitalitatea unui notabil local care era *tayo*, adică prieten pe viaţă şi pe moarte al lui Churchill ; gazda a decedat fără copii, iar Churchill, conform obiceiului locului, i-a moştenit bunurile şi rangul. Pretinzînd că a fost insultat de Churchill, Thompson l-a omorît cu ocazia unei certe. Indigenii s-au adunat, au decis să răzbune victima şi l-au lapidat pe Thompson ; mai tîrziu, în timp ce *Pandora* staţiona acolo, i-au dus craniul la bordul navei. Cu cîtva timp înainte, acest mizerabil de Thompson, fără motiv serios, omorîse un om şi un copil ; scăpase de pedeapsă în urma unei greşeli care ar fi putut deveni fatală tînărului Peter Heywood ;

anume, se dovedise că ucigaşul avea un anumit tatuaj vizibil şi cum Heywood era tatuat la fel ca Thompson, s-a crezut că el este ucigaşul ; indigenii tocmai se pregăteau să-l pedepsească zdrobindu-i capul cu bîta, cînd, din fericire, un bătrîn notabil, care era prieten cu Heywood, a prins de veste şi l-a salvat.

Căpitanul Edwards nu ştia nimic despre ruta urmată de *Bounty* după rebeliune. Dar din scrisorile descoperite în Tahiti, în lăzile lăsate de rebeli, a aflat multe amănunte despre comportarea lui Christian şi a însoţitorilor săi după ce au abandonat în plină mare pe locotenentul Bligh şi ceilalţi optsprezece membri ai echipajului.

Conform informaţiilor culese, mai întîi piraţii s-au îndreptat spre insulele Toubouaï, situate la 20° 13 minute latitudine sud şi 149° 35 minute longitudine vest, unde au acostat la 25 mai 1789. Aruncaseră peste bord majoritatea puieţilor de arbori de pîine şi îşi împărţiseră lucrurile ofiţerilor şi mateloţilor părăsiţi atît de neomenos în derivă.

Prima lor intenţie a fost să înfiinţeze o colonie pe una din acele insule, dar ostilitatea indigenilor, lipsa de materiale necesare şi certurile dintre ei i-au făcut să-şi schimbe planul ; au decis să revină la Tahiti ca să-şi procure cele necesare.

Au părăsit insula Toubouaï în ultima zi a lunii mai şi au ajuns la Tahiti la 6 iunie. Regele Otoo şi ceilalţi nobili ai insulei i-au asaltat cu întrebări pentru a afla ce se întîmplase cu locotenentul Bligh, cu restul echipajului şi ce deveniseră puieţii de arbori de pîine.

Rebelii au minţit, afirmînd că, printr-o fericită întîmplare, au întîlnit pe căpitanul Cook lîngă o insulă pe care o descoperise unde dorea să întemeieze o colonie şi arborii de pîine au fost debarcaţi acolo. Au adăugat că Bligh şi ceilalţi au rămas pentru a ajuta pe căpitanul Cook şi

Christian fusese avansat comandant pe *Bounty*. Au mai afirmat că noul comandant revenea din ordin la Tahiti ca să facă o nouă provizie de purcei, capre, păsări, fructe ale arborelui de pîine și diverse alte obiecte pe care le-ar putea furniza indigenii.

Povestea vicleană i-a impresionat pe indigeni, foarte fericiți să afle că vechiul lor prieten, căpitanul Cook, mai era în viață și urma să se stabilească în apropiere și au declarat că vor face tot posibilul ca să le procure cele solicitate. În cîteva zile, au adus la bordul lui *Bounty* trei sute doisprezece porci, treizeci și opt de capre, opt duzini de păsări, un taur și o vacă, plus o mare cantitate de fructe ale arborelui de pîine, banane sălbatice și dulci, diferite fructe. S-au mai îmbarcat pe *Bounty* cîțiva indigeni : opt bărbați, nouă femei și șapte tineri celibatari, toți din Tahiti.

Rebelii au părăsit insula la 19 iunie, și la 26 iunie au ajuns din nou la Toubouaï. Au acostat nava în port, au debarcat vitele și au început să construiască o mică fortăreață care avea o suprafață de cincizeci yarzi pătrați.

În timp ce se ocupau cu construcția, zilnic izbucneau certuri între ei ; pe de altă parte, luptau continuu cu indigenii localnici care erau îngroziți de violențele la care se dedau intrușii, precum și de prădăciunile ce le comiteau pe terenurile lor. Au fost alungați de rebeli, care, cu armele lor de foc au omorît un mare număr de indigeni.

Dar situația rebelilor devenea din ce în ce mai grea și construcția fortăreței avansa atît de încet, incît, de comun acord, au întrerupt lucrările. De fapt, Christian și-a dat curînd seama că autoritatea îi scădea și că nu va fi posibil să închegheze o colonie pașnică la Toubouaï. A convocat toată lumea ca să discute ce era de făcut. Discuțiile au fost furtunoase, dar s-a realizat totuși o majoritate asupra ur-

mătoarelor hotărîri : 1) să părăsească Toubouaï ; 2) să se reîntoarcă pe *Bounty* la Tahiti ; 3) să se lase la alegerea fiecăruia dacă să debarce la Tahiti sau preferă să rămînă mai departe pe mare, nava urmînd să se deplaseze apoi pînă la un loc ales de echipajul rămas la bord.

În consecință, rebelii au părăsit Toubouaï la 15 septembrie 1789, îndreptîndu-se spre Tahiti unde au ajuns la 20 ale aceleiași luni și au acostat în golful Matavai. Șaisprezece inși și-au manifestat dorința de a coborî pe uscat și, după cum am arătat, dintre aceștia, paisprezece au devenit ulterior prizonieri la bordul *Pandorei*, iar doi au avut parte de moarte violentă. Restul de nouă rebeli au decis să continue călătoria ; înaintea plecării, Christian a împărțit între membrii echipajului armele ușoare, praful de pușcă, textilele și alte mici provizii aflate la bord.

În fine, în seara zilei de 21 septembrie au pornit, și la 22 dimineața au fost pentru ultima oară zăriți la nord-vest de capul Venus al insulei Tahiti. La bord se aflau acum nouă englezi, șapte tahitieni și douăsprezece tahitiene, dar cei rămași la Tahiti nu știau încotro s-au îndreptat cei plecați. Edwards a reușit să afle doar că Christian se exprimase de mai multe ori că urmărea să descopere o insulă necunoscută și nelocuită, fără port pentru acostarea navelor ; apoi să provoace eșuarea lui *Bounty* și să se servească de carcasa acesteia pentru a construi o reședință durabilă. Informațiile erau destul de vagi...

Am arătat că rebelii rămași la Tahiti au construit o goeletă ; cînd a fost gata, s-au îmbarcat pe ea șase din cei paisprezece foști marinari de pe *Bounty* ; sperau să ajungă în Indiile Orientale, dar călătoria lor a fost scurtă : mai întîi au avut parte de vreme foarte rea, apoi, nu aveau încredere în capacitatea de navigator a lui Morrison pe

care îl aleseseră căpitan ca să-i ducă cu bine la destinaţie ; aşa că au hotărît să se întoarcă la Tahiti.

Se pare că ideea construcţiei goeletei a fost a lui Morrison, care era un lucrător îndemînatic şi se pricepea la multe ; a fost ajutat de cei doi dulgheri şi de cîţiva rebeli. Faţă de mica echipă de constructori, Morrison se purta ca şef antreprenor, dar şi ca preot : duminica le citea slujba după ritul anglican şi înălţa pavilionul britanic pe un stîlp de lîngă şantier. Morrison se considera complet nevinovat şi avea o singură dorinţă : să ajungă la Batavia, de unde să se întoarcă în Anglia la bordul unei nave ce se îndrepta spre Europa. După spusele sale, goeleta s-a întors în Tahiti nu din cauza neîncrederii echipajului în capacitatea lui, ci din cauza refuzului indigenilor de a le furniza cele necesare pentru o lungă călătorie ; se pare că tahitienii preferau să-i reţină în insula lor.

Stewart şi tînărul Heywood n-au figurat în echipa goeletei lui Morrison ; ei au decis să rămînă la Tahiti, aşteptînd sosirea unui vas britanic, convinşi că guvernul din Londra nu va întîrzia să trimită în acele locuri o navă în căutare, indiferent de soarta lui Bligh şi a însoţitorilor lui. Dealtminteri, intenţia lor a fost confirmată prin graba de a se urca la bordul *Pandorei*, îndată ce aceasta a sosit.

La 8 mai 1791, *Pandora* a părăsit Tahiti, urmată de mica goeletă construită de rebeli, despre care merită să vorbim mai pe larg :

Dimensiunile ei nu erau mai mari decît cele ale şalupei lui Bligh ; măsura treizeci de picioare lungime de chilă, treizeci şi cinci picioare lungime a punţii, nouă picioare şi jumătate lărgimea cea mai mare şi cinci picioare în adîncimea calei.

Goeleta s-a despărţit de fregată în apropierea insulelor Palmerston, pe care căpitanul Edwards voia să le cerceteze metodic ca să afle urma lui *Bounty*. Echipajul de pe *Pan-*

dora nu a mai avut nici o veste despre goeletă, decît cînd au ajuns la Samarang, în Java, unde au găsit-o ancorată. La bordul goeletei, oamenii suferiseră atît de crud de foame și de lipsa apei potabile, încît unul din cei mai tineri din echipaj își pierduse mintea.

Goeleta era un velier remarcabil de rapid și mai tîrziu a fost afectată vînătorii și comerțului de lutrii de mare ; la activul său, goeleta a înscris un record de viteză între China și insulele Sandwich, în sfîrșit, a fost cumpărată de un căpitan, pe nume Broughton, din Canton, care a folosit-o pentru a studia coasta Tartariei și a participat la salvarea echipajului de pe *Providence*, cînd această navă a Majestății Sale cu o mie doisprezece oameni la bord s-a scufundat în 1797, la est de Formosa.

Să revenim acum la cele ce s-au întîmplat cu *Pandora*. A făcut escale, fără succes, în numeroase insule. Dar, pe un atol aparținînd arhipelagului Palmerston, locotenentul Corner a descoperit o vergă purtînd mențiunea „traversieră de artimon" de pe *Bounty*. Faptul a îndemnat pe căpitanul Edwards să stăruiască în cercetarea acelor locuri și în cursul lor, în timpul unei furtuni pe mare, a pierdut în ceață o ambarcație pentru adus provizii la bord și o barcă, despre care nu s-a mai auzit vreodată ceva.

Incidentul a dat ocazie unui ziarist să-și arate umorul negru într-un articol apărut într-un periodic din acele vremuri în care afirmă că :

„Atunci cînd barca a fost lansată neomenește, cu un aspirant și patru matelotți la bord, nu aveau ca provizii decît o bucată de carne sărată de vită, aruncată de un matelot compătimitor. Cu toate că soarta acelor oameni a fost oribilă, medicul bordului, cu seninătate, comentează actul inuman astfel : «Iată cum s-a populat pămîntul...»

sau ceva asemănător, căci cităm din memorie." Voia să spună că respectivii au dezertat, rămînînd și ei pe vreo insulă, și însoțindu-se cu indigene.

De fapt, pasajul citat se referă la o declarație a doctorului Hamilton care a spus textual următoarele :

„Este greu să faci presupuneri despre soarta pe care fatalitatea a rezervat-o acestor nenorociți. La părăsirea navei, cineva de la bord le-a aruncat o bucată de carne sărată de vită, care a căzut în barcă. În noaptea aceea a plouat mult, la fel și a doua zi, ceea ce le-au permis cel puțin să-și astîmpere setea ; prin astfel de accidente, divinul regizor al universului a populat emisfera sudică."

În orice caz, alineatul nu poate fi considerat ca un reproș adresat căpitanului Edwards.

După zadarnice cercetări timp de trei luni, la 29 august *Pandora* a ajuns în apropierea Marii Bariere de corali care se întinde de-a lungul celei mai mari părți a coastei Noii Olande, la o distanță destul de mare.

Căpitanul Edwards a trimis o barcă în explorare pentru a găsi o trecere prin Marea Barieră ; au găsit-o curînd, dar în cursul nopții *Pandora* a derivat și s-a îndepărtat. Iată explicațiile date de căpitanul Edwards în fața Curții marțiale, cînd a trebuit să se disculpe de pierderea navei :

„În timp ce executam sondaje, s-a abătut asupra noastră o grindină de mari dimensiuni ; înainte de a avea timp să virăm de bord și să manevrăm velele, nava s-a lovit de un recif ; am manipulat velele în fel și chip pentru a degaja nava, dar fără succes ; degeaba le-am strîns și desfășurat, degeaba am coborît vela superioară cît mai jos pe catarg. Am dat ordin să se lanseze la apă ambarcații pentru a fixa un ancorot, dar înainte de a termina operația, nava s-a izbit violent de un recif și dulgherul a venit să mă prevină că *Pandora* lua apă, aceasta inundînd inte-

riorul cu optsprezece inci în cinci minute. Peste alte cinci minute, mi s-a raportat că în cală apa se ridicase cu patru picioare. Nivelul sporea cu asemenea rapiditate, încît am dat ordin să se înceapă pomparea şi să se încerce a se etanşa diferite panouri. Dar apa ne depăşea eforturile : la mai puţin de o oră şi un sfert de la eşuare, în cală apa ajunsese la o adîncime de opt picioare şi jumătate.

Către orele zece seara, am constatat că nava nu mai atingea reciful şi că plutea în zece fathomi adîncime de apă. Am coborît atunci mica ancoră de post, am desfăşurat un cablu şi am lăsat ancora mare pînă la cincisprezece fathomi şi jumătate adîncime pentru a menţine echilibrul navei.

Am pus să se arunce peste bord cîteva tunuri ; apa pătrundea mai încet şi am sperat s-o putem opri cu ajutorul unei vele mari întinsă şi fixată în santină. Dar speranţa ne-a fost repede spulberată, căci nivelul apei a reînceput să crească în asemenea ritm, încît ne-am temut că *Pandora* se va scufunda înaintea zorilor.

Printr-o coincidenţă nefericită, în timpul nopţii s-au stricat două pompe ; am reuşit să reparăm una dintre ele şi am continuat să încercăm a evacua apa şi a etanşa locurile de pătrundere. N-am precupeţit nici un efort pentru a menţine nava în stare de plutire şi s-o salvăm. În fine, cînd s-a făcut ziuă am putut să ne dăm seama mai precis de situaţia în care ne aflam, de pericolele care ne ameninţau. Am constatat că nava se deplasase spre nord din cauza hulei sau a unui curent.

M-am sfătuit cu ofiţerii ; toţi au fost de părere că nu mai era posibil să salvăm nava. Rămînea doar să găsim mijloacele pentru a salva oamenii şi să începem fără întîrziere operaţia. Dispuneam de patru ambarcaţii : o barcă mai mare, una ceva mai mică cu opt rame şi două iole cu cîte şase rame. Am îmbarcat în ele pe oamenii cei mai

pricepuţi şi le-am lansat la apă. Am îmbarcat pe ele ceva pîine, apă potabilă şi diverse obiecte de primă necesitate. Mai aveam la bord două pirogi ; am dat ordin să fie ataşate între ele şi lansate la apă ; am mai confecţionat două plute şi am aruncat peste bord toate obiectele de la bord care puteau pluti.

În ziua de 29 august, la şase şi jumătate dimineaţa, cala era complet inundată, apa pătrunsese între punţi şi curgea prin sabordurile punţii superioare. Era evident că nava era pe punctul de a se scufunda. Am început să sărim peste bord, dar nava s-a scufundat mai înainte ca toţi oamenii s-o fi părăsit. Ambarcaţiile s-au îndepărtat de pupa navei pentru a se feri de unduirile pe care le provoca şi au cules pe cei care se agăţaseră de plute şi de celelalte obiecte plutitoare lăsate la apă în acest scop. Dubla pirogă putea ea singură să transporte un mare număr de oameni, dar a pornit în derivă cu un singur om la bord şi s-a sfărîmat de un recif, aşa că nu ne-a mai fost de vreun folos, cînd noi tocmai contam foarte mult pe ea. Două din ambarcaţii, încărcate cu oameni, s-au îndreptat spre o mică insulă nisipoasă puţin ieşită peste suprafaţa apei, aflată la patru mile de locul naufragiului.

Personal, am rămas lîngă navă într-una din cele două ambarcaţii pentru a salva pe cei aflaţi în apă ; apoi m-am îndreptat şi eu spre aceeaşi insuliţă nisipoasă. Acolo am debarcat oamenii şi am trimis ambarcaţiile înapoi la locul sinistrului pentru a continua salvările ; dar s-au întors fără a mai găsi pe cineva. Am reunit pe cei salvaţi şi am constatat că răspundeau la apel optzeci şi nouă de oameni din echipaj şi zece din rebelii deţinuţi la bord. Dar treizeci şi unu din oamenii echipajului şi patru deţinuţi au pierit odată cu nava."

Este foarte interesant că, în relatarea sa, căpitanul *Pandorei* nu pomeneşte decît foarte puţin de rebelii de-

ţinuţi la bord. Vom reproduce acum un alt raport, după cîte se pare, întocmit de locotenentul Corner, al treilea ofiţer de pe *Pandora* : care este însă o relatare autentică a întîmplărilor. Raportul confirmă categoric lipsa de cea mai elementară umanitate a comandantului Edwards :

„Trei din deţinuţii proveniţi de pe *Bounty* : Coleman, Norman şi M'Intosh au fost eliberaţi din lanţuri şi au primit ordin să lucreze la pompe. Ceilalţi şi-au oferit şi ei ajutorul, şi au rugat să li se lase o şansă de a-şi salva vieţile. În loc să le dea ascultare, comandantul a mai pus încă două santinele pe acoperişul încăperii rotunde în care deţinuţii erau închişi, cu ordinul să ucidă pe oricare dintre deţinuţi care ar încerca să se elibereze din lanţuri. Deţinuţii nu mai întrevedeau vreo posibilitate de a scăpa de pieire, aşa că au început să se roage şi să se pregătească a înfrunta destinul, aşteptînd momentul cînd nava se va sfărîma în bucăţi ; cîrma şi o parte din etambou erau deja smulse."

Pandora s-a scufundat şi se pare că s-a încercat totul pentru a salva echipajul ; dar raportul atribuit locotenentului Corner precizează :

„Contrar afirmaţiilor din lucrarea «Călătoria *Pandorei*», nimeni nu s-a ocupat de deţinuţi, deşi Heywood l-a implorat pe căpitanul Edwards să aibă milă de ei, cînd acesta, în ultimul moment, a trecut peste acoperişul încăperii în care erau închişi, pentru a sări în mare ; nava era deja culcată pe o parte, babordul era complet sub apă. Din fericire întîmplător sau voluntar, instructorul de luptă a lăsat să cadă cheile cătuşelor prin hubloul de intrare în cuşca deţinuţilor, hublou pe care l-a întredeschis înainte de a sări peste bord, astfel că deţinuţii au putut şi ei, în ultimul moment, să se ocupe de propria lor salvare. Au primit îndată ajutorul omenos al şefului adjunct de echi-

paj, William Moulter, care, cu pericolul propriei sale vieți, s-a sprijinit de parapetul punții și a smuls lungile bare care fixau cușca de punte, strigînd : «Sau vă eliberez, sau merg la fund odată cu voi !»

Era tocmai la timp ; îndată, nava s-a scufundat, ne mai rămînînd vizibil decît vîrful arborelui mare. Instructorul de luptă, santinelele care făceau paza au fost antrenate cu nava și au dispărut în adîncuri. Se auzeau strigăte disperate și chemări ale celor ce se înecau. A trecut o jumătate de oră pînă cînd ambarcațiile de salvare au pescuit pe supraviețuitori. Stewart, John Sumner, Richard Skinner și Henry Hillbrant s-au înecat, pierind cu mîinile prinse în cătușe.

Heywood a fost ultimul din cei trei scăpați din cușca rotundă în care apa deja pătrunsese prin hublou ; s-a strecurat prin hublou, a sărit peste bord și s-a agățat de o scîndură, îndreptîndu-se înot spre o mică insulă nisipoasă aflată la vreo trei mile distanță ; l-a pescuit o barcă, aproape în pielea goală. James Morrison a încercat să urmeze exemplul lui, cu toate că avea mîinile încă în cătușe și a reușit să se mențină la suprafață pînă la sosirea unei ambarcații de salvare."

Evident, la o primă vedere, acest raport pare de necrezut. Într-adevăr, sînt cîteodată împrejurări în care oamenii se comportă ca niște monștri, mai ales cînd se află în stăpînirea unei porniri de ură înverșunată. Dar starea nenorociților captivi nu putea stîrni decît mila și umanitatea temnicerilor. Într-o relatare a naufragiului, medicul bordului declară că îndată ce s-au lăsat libere toate scîndurile, ghiurile, cuștile de găini și alte obiecte plutitoare, „s-a dat ordin ca deținuții să fie eliberați din lanțuri." Ce bine ar fi fost, dacă ofițerii de pe *Pandora* s-ar fi opus ca nenorociții să mai fie menținuți în lanțuri atunci cînd a fost evident că nava se scufunda ! Dar, după cum se va vedea din

declarațiile lui Heywood, deținuții au fost pur și simplu menținuți mai departe, aproape toți, în interiorul cuștii rotunde și căpitanul Edwards a avut o comportare complet neomeneoasă.

Este îngrozitor momentul cînd o navă se înclină pentru ultima dată, înainte de a pieri în valuri. În momentul scufundării, medicul bordului scrie că : „echipajul abia a avut timp să sară peste bord, cu un teribil strigăt comun de teroare. S-au mai auzit cîtva timp urlete, dar pe măsură ce oamenii dispăreau sub apă, strigătele încetau."

Cît de sugestiv descrie Byron ultimele momente ale navei ! Parcă ar fi asistat la naufragiul *Pandorei* :

„Nava se înclină, apoi se răstoarnă pe babord,
Și începînd cu prova, se scufundă...
Atunci, dinspre mare spre cer, se ridică o teribilă clamoare;
Atunci timidul strigă și bravul tace.
Unii, vociferînd, au sărit peste bord,
Vrînd, parcă, să-și grăbească moartea.

. . . .

A răsunat apoi un strigăt general,
Mai puternic decît urletul mării,
S-ar fi zis un tunet ; apoi s-a așternut liniște...
Doar vîntul vuia sălbatic și fără remușcări."

Matelotii salvați au tras ambarcațiile pe țărmul insulei nisipoase ; multe dintre ele erau stricate, aveau nevoie de reparații ; au întins vele peste borduri pentru a împiedica pătrunderea valurilor în interior. A început tortura arșiții soarelui reflectată de nisip. Sufereau de o sete îngrozitoare, aveau stomacurile pline cu apa sărată băută în timp ce înotau, înainte de a fi salvați. Hamilton relatează că noaptea a fost îngrozitoare din cauza comportării nedis-

ciplinate a matelotului Connell, bănuit că se îmbătase cu vinul salvat ; dar și-au dat seama că adevărul era altul : torturat de sete, băuse apă de mare, „din care cauză a înebunit și mai tîrziu a murit nebun în cursul călătoriei."

Înainte de naufragiu, se lansase într-una din ambarcații un butoiaș cu apă și ceva pesmeți ; căpitanul Edwards a calculat că le ajungeau pentru șaisprezece zile dacă raționau apa la două pahare pe zi și pesmeții, la greutatea unui glonț de muschetă.

Echipajul și prizonierii au fost repartizați în cele patru ambarcații și au pornit pe mare. Trecînd de-a lungul unei insule botezată de Bligh „Insula Muntelui", au pătruns într-un .golf ; numeroși indigeni adunați pe plajă i-au invitat stăruitor să debarce ; dar căpitanul Edwards a refuzat să ácosteze și unul din indigeni a tras o săgeată care a ajuns pînă la o barcă. Observînd că și alți indigeni își pregăteau arcurile și săgețile, Edwards a ordonat să fie intimidați cu o salvă trasă cu puținele muschete aflate în bărci ; indigenii au fugit.

Cît timp au navigat printre insule, naufragiații de pe *Pandora* s-au oprit de mai multe ori pe coaste pentru a strînge stridii și a-și procura apă potabilă.

La 2 septembrie au trecut în largul capului nord-vest al Noii Olande și s-au lansat în vastul Ocean Indian : mai aveau de parcurs o mie de mile.

Se amintește că însoțitorii căpitanului Bligh au luptat cu frigul muindu-și veșmintele și rufăria în apă sărată. După cum arată doctorul Hamilton, cei de pe *Pandora* au folosit aceeași metodă :

„A-și umezi trupurile cu apă sărată nu este o operație recomandată să se prelungească mai mult de trei sau patru zile ; dacă se depășește acest termen, absorbția realizată prin piele dăunează echilibrului lichidelor din corp din

cauza sărurilor acide din apa de mare, de exemplu, făcînd intolerabilă saliva din gură."

Mai adaugă că gurile oamenilor deveniseră atît de uscate, încît nu mai aveau poftă nici să mănînce mica lor rație de pîine.

Doctorul Hamilton mai face observația că, pe măsură ce li se prelungeau suferințele, starea sufletească a oamenilor se înrăutățea : deveneau iritabili și răi, „adevărați sălbatici", spune el. La bordul ambarcației în care se afla și comandantul, unul din răzvrătiți a început să se roage; dar căpitanului Edwards i-a fost teamă să nu capete prea mare influență asupra celorlalți, așa că a hotărît să recite chiar el însuși rugăciunile.

La 13 mai au ajuns în apropierea insulelor Timor ; a doua zi de dimineață au acostat, au făcut provizie de apă și au obținut cîțiva pești mici de la indigeni. În cursul nopții de 15 mai, au acostat în fața fortului de la Coupang, unde guvernatorul și alte personagii oficiale din această colonie olandeză i-au primit cu extremă generozitate, căutînd prin toate mijloacele să-i ajute în greaua situație în care se aflau.

La Coupang au stat trei săptămîni, apoi, la 6 octombrie, s-au îmbarcat la bordul vasului *Rambang* al Companiei olandeze a Indiilor orientale. La 30 ale lunii au ajuns la Samarang, unde au avut surpriza să reîntîlnească mica ambarcație de aprovizionare a *Pandorei*, despre care pierduseră speranța s-o mai revadă.

La 7 noiembrie au ajuns la Batavia ; acolo, căpitanul Edwards a aranjat cu Compania olandeză a Indiilor orientale ca tot echipajul și deținuții să fie îmbarcați pe patru vase ce plecau spre Europa. Prizonierii au fost mai întîi îmbarcați pe vasul *Vreedenburgh*, dar la Capetown au întîlnit vasul englez *Gorgon* și i-a transferat pe acesta. *Gorgon* a ajuns la destinație la Spithead, la 19 iunie 1792.

În scurta sa relatare, căpitanul Edwards se referă foarte puţin la modul cum s-a comportat cu prizonierii săi la Coupang şi la Batavia, sau cu ocazia naufragiului *Pandorei* ; devine aproape mut în privinţa lor, după ce au fost închişi în „Cutia Pandorei". Indiferenţa lui totală faţă de aceşti nenorociţi, insensibilitatea la suferinţele lor îngrozitoare şi fără precedent demonstrează în mod evident că Edwards nu urmărea decît un singur lucru : să respecte întocmai, cu severitate neînduratoare, instrucţiunile primite în legătură cu ei, considerînd că singura lui datorie era aplicarea lor rigidă.

Era un om rece din fire, flegmatic, nu se emoţiona de nenorocirea cuiva şi sufletul îi era complet insensibil la suferinţele semenilor săi.

Se pare că şi mai înainte, dar mai ales, în cursul dezbaterilor în faţa Curţii marţiale, s-a manifestat un sentiment general de reprobare a severităţii brutale şi excesive a căpitanului Edwards faţă de prizonierii săi.

Este adevărat că un obicei de multă vreme practicat cere ca cei ce se fac vinovaţi de răzvrătire la bordul unei nave militare să fie puşi în lanţuri. Necesitatea unei atari practici este evidentă : este foarte important să se împiedice orice contact între rebeli şi restul echipajului pentru a evita riscul contaminării de la asemenea criminali înveteraţi. Cei declaraţi vinovaţi de crima răzvrătirii au puţine speranţe să scape de pedeapsa capitală, obligatorie conform codului naval ; în cazurile de rebeliune, Curtea marţială nu poate pronunţa decît un verdict de achitare sau unul de pedeapsă cu moartea.

În cazul de faţă, majoritatea prizonierilor se predaseră spontan ; mulţi nici nu luaseră parte activă la rebeliune, iar alţii au fost obligaţi, contrar voinţei lor, să rămînă la bordul lui *Bounty*. Se risca oare ceva dacă li se permitea

ca, pe rînd, să respire din cînd în cînd cîteva ore de aer liber pe punte ? Desigur că nu ! Şi era puţin probabil ca ei să incerce să fugă : încotro să se îndrepte ? Nici nu se punea o asemenea problemă, mai ales cînd *Pandora* se afla pe punctul de a naufragia foarte departe de vreo coastă. Aproape toţi prizonierii, ba chiar toţi, nu doreau decît un singur lucru : să se întoarcă în Anglia şi acolo aveau încredere în soarta pe care patria le-o hărăzea.

Dar căpitanul Edwards nu avea nici un scrupul ; s-a comportat nemilos şi cu un singur scop : să menţină pe prizonieri în lanţuri pe toată durata călătoriei şi în această stare să-i predea guvernului britanic.

Probabil că acuzaţia de piraterie însoţită de răzvrătire îi impresiona firea lui natural rigidă şi-l îndemna să aplice un regim mai sever decît prevedeau litera şi spiritul instrucţiunilor. Poate că a gîndit că în toate epocile şi la toate popoarele (cu excepţia unor antice aşezări greceşti, ca Phoceea, din Asia Mică, ai cărei locuitori practicau obişnuit pirateria, considerată ca o profesiune onorabilă) pirateria a fost socotită ca o crimă foarte odioasă şi cei vinovaţi de ea au fost trataţi cu severitate barbară. Întocmite sub îndrumarea personală a regelui Richard I şi adoptate de majoritatea puterilor ale căror vase străbat mările, legiuirile lui Oleron sînt concepute într-un spirit de cruzime îngrozitoare *. Astfel, un biet pilot care, din întîmplare,

* O carte veche, denumită *Cartea neagră a Amiralităţii*, cuprinde prevederile arătate, imprimate pe hîrtie velină, cu caractere vechi. Pe vremuri, lucrarea a aparţinut Biroului de înregistrare al Înaltei Curţi a Amiralităţii. În 1808, fiind întrebată Academia juriştilor englezi, funcţionarii respectivi au declarat că n-au văzut-o niciodată şi nu ştiau unde există. De fapt, un procuror general a avut-o în mînă şi n-a mai înapoiat-o. Există însă un exemplar la Amiralitate. — N.A.

provoca pierderea unei nave, avea de ales între a despăgubi pe armator de pierderile suferite sau a i se tăia capul.

În cazuri de naufragii, dacă se dovedea că Lordul guvernator al coastei respective era complice cu piloţii şi favoriza eşuări pentru a obţine prima de salvare, atît lordul, cît şi salvatorii şi ceilalţi complici erau declaraţi în afara legii, excomunicaţi şi pedepsiţi ca hoţi şi tîlhari. Pilotul era condamnat să fie spînzurat de un stîlp înalt care rămînea multă vreme pe locul unde a fost ridicat, ca exemplu pentru toate navele care treceau prin acele locuri. Lordul era supus unei pedepse tot atît de barbare : i se confiscau bunurile, el însuşi era legat de un stîlp în curtea locuinţei sale, căreia i se dădea foc din patru părţi, aşa că locuinţa ardea cu lord cu tot, după care pereţii erau dărîmaţi şi locul era destinat să devină piaţă pentru vînzarea porcilor.

Aceste prevederi barbare şi altele la fel sînt incluse într-o colecţie de legiuiri care multă vreme au constituit *jus mercatorum* (codul comercial) şi protejau siguranţa navelor contra rebeliunii echipajului. Cităm cîteva din articolele cuprinse :

„Cine ridică sabia contra căpitanului sau falsifică înregistrările busolei i se va bate în cuie mîna de catarg ; cine îndeamnă la revoltă, va fi închis în cala umedă ; vinovatul de rebeliune va fi aruncat peste bord.“

Pentru a stîrpi cazurile de piraterie, în timpul primelor călătorii spre Indii, portughezii aplicau o pedeapsă sumară, asociată cu o exemplificare oribilă care să descurajeze pe eventualii amatori : de fiecare dată cînd capturau un vas pirat, spînzurau imediat pe toţi membri echipajului, confiscau aparaturile, velele, tot ce era de valoare la bord, apoi lăsau nava în voia valurilor, cu scheletele criminalilor balansîndu-se agăţate de vergi ; era un

spectacol oribil pentru toţi cei ce întîlneau o asemenea navă.

Chiar în epoca noastră *, în codul maritim al naţiunilor europene mai persistă rămăşiţe ale legiuirilor lui Oleron, cel puţin în ceea ce priveşte răzvrătirile şi pirateria. Poate că aceste prevederi ale legiuirilor au îndemnat pe căpitanul Edwards să pună în lanţuri pe prizionieri, aşa cum se stipulează în instrucţiunile pentru rebelii de la bordul unei nave militare. Dealtminteri, tratamentul aplicat lui Bligh de rebelii de pe *Bounty* a provocat culmea indignării poporului englez contra lui Christian şi a complicilor lui, indignare pe care, fără îndoială, o împărtăşea şi Edwards.

Vom transcrie aici scrisoarea pe care Heywood a trimis-o mamei sale, cu descrierea veridică a comportării căpitanului Edwards. Este o povestire patetică, dar realistă, care, după cum se exprimă sensibila soră a autorului, „nu conţine nici o silabă în contradicţie cu adevărul şi onoarea“.

Batavia, 20 noiembrie 1791

„Scumpă şi nepreţuită mamă, iată în fine, că a venit momentul să primeşti din nou veşti de la nefericitul tău fiu. După cîte am auzit, mă tem că purtarea mea cu ocazia capturării de către rebeli a navei *Bounty*, la bordul căreia soarta a făcut să fiu îmbarcat, a fost rău interpretată de locotenentul Bligh, după răspunsul ce ţi-a trimis la scrisoarea ta ; necunoscînd motivul real pentru care am rămas la bordul lui *Bounty*, în mod firesc şi spre nefericirea mea, locotenentul Bligh m-a acuzat că am luat parte la revoltă. După cîte ştiu, cît timp am fost sub comanda lui am corespuns încrederii arătate. La rîndul meu, nu

* Începutul veacului al XIX-lea. — N.T.

m-am îndoit niciodată de onorabilitatea lui Bligh. Nu am comis nici un fapt care să justifice opinia lui despre mine, atît de puţin generoasă şi cu totul nemeritată. Sînt convins că, tot timpul cît am fost sub ordinele lui, nu am dat ocazia să mi se judece atît de sever comportarea. Scumpa mea mamă, cred că nu ţi-ai recunoscut fiul în portretul pe care mi l-a făcut Bligh ! Lasă-mă să-mi justific purtarea şi să arăt adevăratul motiv pentru care am rămas la bord ; vei vedea cît de puţin merit să fiu blamat şi vei înţelege cît de grav m-au rănit sufleteşte calomniile. Voi povesti pe scurt şi concis tot ce mi s-a întîmplat. Dar mă tem că nu voi spune decît a suta parte din ce am pe suflet, căci, nefiind autorizat să scriu prezenta scrisoare, o fac pe ascuns. Doresc din tot sufletul să-ţi parvie această scrisoare ; sper din toată inima că ea va împrăştia eventualele tale îndoieli în privinţa mea, căci jur că sînt nevinovat de crima ce mi se impută. Iată de ce am rămas la bord :

În dimineaţa cînd s-a pus stăpînire pe navă, eu dormeam jos în cabină ; m-am deşteptat îndată după apariţia zorilor, am privit în jurul hamacului şi am ieşit pe punte. Am văzut un om stînd pe lada cu arme, ţinînd în mînă o sabie de abordaj şi, fiindcă nu înţelegeam de ce, am întrebat ce se întîmplă. Omul mi-a răspuns că, cu sprijinul unei părţi din echipaj, Christian arestase pe comandant, luase comanda navei şi voia să-l ducă pe Bligh prizonier în Anglia pentru a-l acuza în faţa Curţii marţiale de crima tiranizării echipajului.

Complet zăpăcit, m-am întors în cabină, am trezit pe un camarad şi l-am pus la curent cu cele aflate. Apoi, m-am îmbrăcat, am urcat pe punte la provă şi am constatat că informatorul meu avea dreptate. Am întrebat pe cîţiva mateloţi înarmaţi ce aveau de gînd să facă cu coman-

dantul care în acel moment se afla la pupă de partea babord, cu mîinile legate la spate. Christian se afla lîngă el, cu un pistol într-o mînă şi cu o baionetă în celaltă. Mi s-a dat o versiune diferită : căpitanul urma să fie îmbarcat într-o barcă, lăsat să se îndrepte spre Tofoa şi toţi cei ce nu voiau să se alieze cu Christian aveau de ales să fie îmbarcaţi cu Bligh sau, puşi în lanţuri, să fie duşi pînă la Tahiti şi abandonaţi acolo. Nu puteam să-mi dau seama care versiune era adevărată, dar m-am lămurit cînd am văzut marinarii lansînd la apă ambarcaţia pregătită pentru Bligh.

În această penibilă situaţie, tînăr şi fără experienţă, fără un sfătuitor (toţi păreau mai mult sau mai puţin zăpăciţi, nu ştiau ce să facă), am stat un timp ca spectator tăcut al dramei ce se desfăşura sub ochii mei. După ce am mai reflectat, m-am decis să optez pentru ceea ce mi se părea a fi calea cea mai bună, adică să rămîn la bordul lui *Bounty* : eram sigur că cei ce vor merge cu Bligh la Tofoa vor fi masacraţi acolo de sălbatici, pe cînd tahitienii, generoşi şi sensibili, speram că vor da ospitalitate celor abandonaţi acolo, pînă la venirea unei nave engleze. Complet deconcertat şi derutat, această soluţie mi s-a părut conformă raţiunii şi onoarei.

În timp ce tot reflectam la calea ce aveam de urmat, am ajutat la lansarea ambarcaţiei ; la bord, domnea confuzie şi dezordine. Am socotit că planul meu era just şi nu mi-a dat prin gînd să mai cer sfatul locotenentului Bligh. În plus, am avut confirmarea justiţiei intenţiilor mele prin faptul că doi ofiţeri mai vechi în serviciu ca mine, destinaţi de Christian să se îmbarce cu Bligh, au cerut autorizaţia să rămînă pe navă (unul dintre ei, era camaradul meu de careu, Hayward). În timp ce descăr-

cam ignamele din șalupa destinată lui Bligh, Hayward m-a întrebat ce aveam de gînd să fac ; i-am răspuns că nu voi părăsi nava. Presupun că, mai tîrziu, el i-a raportat lui Bligh răspunsul și, întrucît nu-i mai adresasem vreun cuvînt în acea dimineață, Bligh s-a îndoit de loialitatea mea și a interpretat comportarea mea într-un fel care nu corespundea deloc cu caracterul meu.

Astfel, dragă mamă, totul a fost consecința tinereții și lipsei mele de experiență, precum și absenței unui bun sfătuitor ; mai tîrziu, faptele mele au fost interpretate ca nelegiuiri și indiferență față de legile țării mele, din care cauză în prezent, și pentru încă cîteva luni, voi avea de suferit un tratament foarte penibil. Dar acum sînt în măsură să îmi restabilesc reputația calomniată, să redobîndesc afecțiunea celei mai blînde dintre mame și să fiu considerat de ea ca un fiu care niciodată nu s-a abătut de la datorie.

Doar mai tîrziu mi-am dat seama că nu luasem o decizie justă ; comandantul Bligh era deja coborît în șalupa destinată lui. În timp ce discutam cu instructorul de arme (unul din principalii autori ai rebeliunii), un alt camarad, Stewart, pe care îl lăsasem în hamacul din cabină, m-a căutat și m-a întrebat dacă plecam cu Bligh ; i-am răspuns că nu. A insistat să nu persist în intenția de a rămîne pe navă, mai bine să urmez sfatul lui și să coborîm împreună în cabină ca să luăm cîteva obiecte de primă necesitate, apoi să ne grăbim a ne alătura grupului lui Bligh. A adăugat că dacă rămîneam la bord, deveneam culpabili la fel ca ceilalți răzvrătiți. L-am ascultat cu neîncredere, repet „cu neîncredere", căci eram lipsit de discernămînt și complet zăpăcit. Vedeam șalupa lui Bligh plină pînă la refuz, intrată adînc în apă, știam că țărmul era departe și gîndeam că indigenii îi vor masacra pe cei ce vor coborî

pe uscat și am ajuns la concluzia că hotărîrea mea era totuși cea mai bună. După astfel de ezitări, am încercat însă să urmez sfatul camaradului, în loc de a mă încrede propriei mele inspirații ; am coborît în cabină ca să luăm ceva lucruri, dar cînd am ajuns acolo, instructorul de arme a postat o santinelă în fața ușii noastre cu ordinul de a nu ne permite să mai ieșim. Am rugat pe instructor să încunoștințeze pe Bligh de intenția noastră de a-l însoți, dar bănuiesc că nu i-a transmis nimic și nu am mai fost autorizați să urcăm pe punte decît atunci cînd șalupa cu Bligh se îndepărtase. Am înțeles atunci, prea tîrziu, eroarea comisă.

La finele lunii mai, am ajuns cu *Bounty* la o insulă situată la sud de Tahiti, denumită Toubouaï ; rebelii plănuiau să înființeze acolo o colonie, dar pe insulă nu existau nici animale și nici un alt fel de posibilități de aprovizionare, astfel că ne-am îndreptat spre Tahiti pentru a procura păsări și purcei, după care rebelii intenționau să se întoarcă la Toubouaï pentru instalare definitivă. Așa că la 6 iunie am acostat la țărmul insulei Tahiti ; nutream speranța să găsesc o ocazie de a fugi de pe navă și a rămîne acolo, dar nu am reușit, căci totdeauna eram supraveghiat să nu mă depărtez ; răzvrătiții juraseră că dacă vreunul din ei evada, vor obliga pe indigeni să-l aducă înapoi și-l vor ucide, ca exemplu. Știau că dacă unul de pe navă rămînea în Tahiti, putea indica primei nave engleze venite locul unde rebelii proiectaseră să se instaleze.

Încercarea de fugă dovedindu-se irealizabilă, nu aveam altă soluție decît să stau liniștit, să mă reîntorc la Toubouaï, apoi să aștept ca *Bounty* să fie scoasă din funcțiune și să iau pe furiș singura barcă existentă cu care să ajung

in Tahiti, privînd pe ceilalţi de orice mijloc de urmărire *. Dar soarta a decis altfel : nu am avut ocazia ca să încerc aventura. Reîntorşi la Toubouaï, am rămas acolo pînă la finele lunii august ; în acest răstimp, aproape am terminat construcţia unei mici fortăreţe, dar la ce bun ? Indigenii ne erau cu totul ostili, în fiecare zi aveam încăierări cu ei, de multe ori abia am scăpat cu viaţă. Apoi, între noi creştea nemulţumirea, dispute infernale se succedau continuu... Cu majoritate de voturi, s-a decis să părăsim Toubouaï şi să revenim la Tahiti.

Am ajuns acolo la 22 septembrie ; am acostat în golful Matavai şi, a doua zi de dimineaţă, împreună cu Stewart, am coborît la uscat şi ne-am dus la un proprietar de pămînt care ne era prieten. Cum acum eram eliberaţi de supravegherea echipajului răzvrătit, ne-am ţinut cît mai deoparte şi aşteptam cu răbdare sosirea unei nave eliberatoare. Alţi paisprezece membri ai echipajului de pe *Bounty* s-au instalat şi ei pe insulă, iar Christian şi opt oameni au pornit din nou cu nava, nu se ştia încotro ! Cît timp am stat în Tahiti, bunii noştri prieteni indigeni ne-au tratat cu multă generozitate ; nu am fi putut spera mai mult, nici de la cel mai civilizat popor.

Am rămas la Tahiti pînă la finele lunii martie 1791, cînd a sosit acolo nava Majestăţii Sale, *Pandora ;* îndată ce a ancorat, împreună cu Stewart ne-am urcat la bord şi am declarat cine eram. Un indigen care, cu piroga sa, ne precedase la bordul Pandorei, ne-a anunţat că fostul nostru camarad, Hayward, avansat între timp locotenent, se afla şi el la bord. Am cerut să luăm contact cu el, gîn-

* În jurnalul său, Morrison relatează un astfel de plan, pus la cale împreună cu Heywood şi Stewart, dar menţionează că „tentativa era de o îndrăzneală nebunească, căci dacă se dezlănţuia o furtună, mica barcă ar fi devenit sicriul nostru". — N.A.

dindu-ne că putea da mărturie de buna noastră credință și nevinovăție. Dar vai ! ca toți cei ce ajung în viață la o situație mai bună, ne-a primit foarte rece și a declarat că nu știe nimic despre întîmplările noastre ; deși, odinioară am fost foarte buni prieteni, legați prin afecțiune reciprocă ! Aparențele fiind contra noastră, s-a dat ordin să fim puși în lanțuri și tratați ca *pirați bandiți* (oribile cuvinte !). Asemenea severitate ar fi fost insuportabilă pentru un om neobișnuit cu încercările soartei ; dar în urma întîmplărilor prin care trecusem, mă resemnasem și mă susținea convingerea că nu meritam tratamentul ce mi se aplicase, așa că am înfruntat totul cu cel mai desăvîrșit calm și cu hotărîrea fermă de a fi răbdător.

Sînt totuși incapabil să descriu suferințele pe care le-am îndurat ; au fost imense, dar am reușit să le suport fără să mă plîng. Trei au fost motivele pentru care am putut să le suport : primul, că fiind nevinovat, nu le meritam ; al doilea, că nu puteau dura prea mult ; al treilea, că soarta mi se va schimba în bine. Primul motiv mi-a întreținut speranțele, al doilea, răbdarea, și al treilea, curajul. Sînt tînăr ca număr de ani, dar adversitățile mi-au copt mintea ; am considerat că la vîrsta mea, primeam o lecție care îmi va fi mai tîrziu de mare folos. Am învățat trei lucruri, destul de puțin cunoscute și puse la îndoială de cei ce nu le-au resimțit consecințele : mai întîi, că există ticăloși totdeauna porniți să critice pe alții ; apoi, vanitatea speranțelor umane, și, în fine, resemnare față de ceea ce îți aduce soarta. Pot să spun că mi-am însușit mai multă filozofie decît dacă aș fi trăit ani îndelungați o viață ușoară și de desfătări.

Probabil că voi fi aspru criticat și acuzat, mai ales din două cauze : mai întîi, fiindcă sînt singurul ofițer supra-

viețuitor, apoi, fiindcă totdeauna are crezare ceea ce a mai fost spus odată. Poate că tot ce voi susține în apărarea mea va fi considerat ca minciună și născocire. Dacă, în cea mai rea alternativă, tribunalul mă va condamna la pedeapsa supremă, ca exemplu pentru posteritate, sper să fiu capabil să-mi suport destinul cu forța sufletească a omului conștient de a fi victima nenorocului și nu consecința unei comportări nedemne. Aveam încredere că providența îmi va atesta inocența și nu trebuia să-mi pierd curajul. Providența, sper, îmi este încă binevoitoare și m-a ajutat în cele mai teribile încercări ; în ea îmi pun încrederea salvării mele. Cu astfel de gînduri am reușit să străbat o perioadă de grele încercări, păstrîndu-mi cugetul liber și inima împăcată.

Alți doisprezece englezi aflați în Tahiti s-au predat și ei. Comandantul *Pandorei* a pus să se construiască la pupă o închisoare unde am fost toți înghesuiți, cu lanțuri la picioare și la mîini. Eram tratați cu extremă asprime și nu am fost lăsați deloc să ieșim la aer. Vă puteți închipui în ce situație oribilă ne aflam, obligați să mîncăm, să bem, să dormim și să ne satisfacem nevoile naturale în această cușcă ! Cu toate că am fost privat de folosirea liberă a mîinilor și picioarelor, am reușit totuși să mă adaptez situației.

La 9 mai am părăsit Tahiti pe *Pandora,* îndreptîndu-ne spre Arhipelagul Amicilor. La începutul lunii august ne-am angajat printre recifele de corali pentru a descoperi o trecere prin Marea Barieră ; dar nu am reușit. Mereu nenorocoasă și parcă hărăzită distrugerii, *Pandora* a fost împinsă de un curent pe un recif ; resacul era violent și fregata a fost serios deteriorată ; s-a produs o spărtură prin care pătrundea apa, o parte din tunuri a

fost aruncată peste bord și, cum tocmai începea mareea, *Pandora* s-a eliberat, aflîndu-se într-un fel de bazin natural unde apa avea o adîncime de paisprezece sau cincisprezece fathomi. Dar cît stătuse eşuată pe recif, nava a fost avariată şi aşteptam dintr-un moment într-altul să se scufunde. Am rugat pe comandant să-i fie milă de noi, să ne elibereze din lanţuri, lăsîndu-ne o şansă să ne salvăm vieţile. Dar totul a fost inutil : comandantul a manifestat o totală lipsă de omenie și a dat ordin să fim mai departe ţinuţi în lanţuri, cu toate că nava era pe punctul de a se scufunda ; toate pompele funcţionau din plin pentru a goli apa ce pătrundea tot mai puternic.

Am petrecut noaptea cu perspectiva unei morţi iminente, fără speranţa vreunui ajutor de undeva, pradă unei spaime atroce. A fost un noroc că nava a mai plutit pînă în zori, permiţînd echipajului să pregătească mijloacele de salvare. Cînd comandantul şi ofiţerii au trecut peste acoperişul închisorii noastre, în momentul abandonării *Pandorei* (apa ajunsese la carlinga punţii), am cerut încă o dată să le fie milă de noi ; comandantul a dat, în fine, ordin unui caporal şi armurierului să elibereze din închisoare pe unii dintre noi, dar numai trei au beneficiat de această graţie, căci hubloul a fost din nou închis, cu instructorul de arme stînd deasupra, de pază mai departe. Din cei rămași în închisoare, numai la doi li se scoseseră lanţurile, alţii s-au eliberat şi ei cum au putut, dar trei au rămas cu cătușele la mîini : doi s-au înecat, iar al treilea s-a putut menţine înot, chiar așa cu cătușe, pînă a fost pescuit din apă.

Cum *Pandora* se înclina tot mai mult de babord, instructorul de arme a alunecat peste bord ; hubloul a rămas degajat și toţi cei dinăuntru am încercat să ieşim. Am fost printre ultimii trei care am reușit, tocmai cînd

apa umpluse nava și abia am ajuns să sar peste bord. Îndată nu s-a mai văzut din navă decît vîrful catargului și în jurul meu se petreceau scene îngrozitoare. Gol pușcă, am reușit să apuc o scîndură și să mă îndrept înot către o insulă aflată la vreo trei mile distanță ; pe parcurs, am fost preluat de una din ambarcații. Cînd am sosit pe plaja micii insule, s-a făcut socoteala celor dispăruți : treizeci și patru se înecaseră, dintre care patru prizonieri, unul din ei fiind nefericitul meu camarad Stewart ; au fost salvați optzeci și nouă de membri ai echipajului *Pandorei* și zece prizonieri.

S-a făcut un inventar al proviziilor scăpate de naufragiu : doi sau trei saci cu pîine, cîteva butoiașe cu apă și unul cu vin. Timp de trei zile am trăit cu cîte două pahare de apă și patru uncii de pîine.

La 1 septembrie am părăsit mica insulă ; la 16 septembrie am ajuns la Coupang, în insula Timor. Optsprezece zile ne-am hrănit doar cu rații extrem de mici de apă și pîine. Ajunși la Coupang, noi deținuții am fost puși în închisoare, unde am stat pînă la 5 octombrie cînd am fost îmbarcați la bordul unei nave olandeze ce mergea la Batavia.

Cu toate că am stat opt luni închis și în climat umed, mi-am păstrat sănătatea intactă ; n-am suferit de nici o boală, mă simt foarte bine fizic, și moral ; dar nu mai am lîngă mine nici un prieten, n-am alt bagaj decît o cămașă și un pantalon, pînă la întoarcerea în Anglia. Totuși, nu sînt nefericit, mă supun în întregime soartei care mi-a dat puterea de a fi deasupra tuturor nenorocirilor."

Într-o scrisoare următoare, adresată surorii sale, Heywood scrie :

„Îți trimit două mici desene în care se arată cum a naufragiat nava Majestății Sale, *Pandora*, la 29 august și

starea în care se aflau supraviețuitori de pe mica insulă nisipoasă, măsurînd nouăzeci de yarzi lungime și șaizeci lățime, pe care se înghesuiau nouăzeci și nouă de oameni. Am stat acolo trei zile, singura noastră hrană fiind alcătuită dintr-o rație zilnică de un pahar de apă sau de vin și patru uncii de pîine, fără nici o apărare față de soarele arzător de amiază. Pentru căpitanul Edwards și pentru echipaj s-au instalat corturi. Noi, prizonierii, am cerut o veche velă neutilizabilă și nefolosită, epavă a naufragiului, dar ne-a fost refuzată. Știi cum ne apăram de arșița soarelui ? Ne îngropam pînă la gît în nisipul cald ! Trupurile ni s-au umplut de bășici și pielea ni s-a jupuit căci eram pur și simplu în pielea goală ; parcă am fi fost muiați în mari bazine cu apă fierbinte. Apoi, am mai îndurat nouăsprezece zile îngrozitoare la bordul ambarcațiilor, pînă am ajuns la Coupang. Pe *Pandora* trăisem vreme îndelungată în lanțuri, cu cătușe la mîini și piedici la picioare, pînă la naufragiul pe care ți-l arăt în desenul alăturat. Precum vezi : doar pupa a mai rămas deasupra mării și apa îmi ajunsese pînă la genunchi, cînd am reușit să mă desfac de lanțuri și să scap."

Ajunși la Batavia, nenorociții prizonieri au fost și acolo maltratați la fel ca la bordul *Pandorei* : închiși, tot în lanțuri, și foarte prost hrăniți.

Și în cursul transportului pe nave olandeze pînă în Anglia au fost supuși la încercări penibile : șaptesprezece luni au dormit pe scînduri acoperite cu o pînză veșnic umedă ; ca hrană, au primit mici rații de alimente dezgustătoare. Pînă în ziua cînd la doi tineri de la bordul navei li s-a făcut milă și i-au dat o cămașă și un pantalon, Peter Heywood a fost gol pușcă. În timpul cît au stat la Batavia, cu cătușe la mîini, Peter a învățat să confecționeze pălării de paie și a vîndut cîteva cu cîte o jumătate

de coroană ; cu banii rezultaţi şi-a procurat veşmintele groase cu care a ajuns la Portsmouth, bucuros şi cu inima uşoară, cu toate suferinţele îndurate. A fost un miracol că s-a menţinut sănătos !

A doua zi după sosirea navei *Gorgon* la Spithead, prizonierii au fost transferaţi pe vasul *Hector*, comandat de căpitanul (mai tîrziu, amiralul Sir George) Montague. Acolo au fost, în fine, trataţi cu omenie şi s-au bucurat de un oarecare confort, în limitele ce puteau fi acordate unor oameni în trista lor situaţie. Apoi, au fost duşi în faţa autorităţii competente pentru a fi judecaţi de revoltă şi piraterie ; dar procesul nu a început decît la 12 septembrie 1792.

În cursul perioadei de aşteptare îngrijorătoare, între acest nefericit tînăr şi mulţi prieteni ai săi s-a purtat o corespondenţă emoţionantă şi interesantă, din care rezultă, în culori delicate şi nobile, personalitatea lui Peter Heywood şi a celor din familia lui, în special a admirabilei sale surori Nessy care, într-una din scrisori explică ataşamentul lor reciproc prin aceea că fiind aproape de aceeaşi vîrstă, se jucaseră împreună în tot timpul copilăriei.

Îndată ce a aflat de sosirea fiului său în Anglia, doamna Heywood i-a trimis următoarea scrisoare :

Insula Man, 29 iunie 1792

„Scumpul meu fiu, atît de drag inimii mele şi atît timp considerat pierdut, cu cîtă nerăbdare am aşteptat o veste de la tine ! Am numărat zilele, orele, şi chiar minutele din momentul cînd am auzit prima dată de acea oribilă revoltă, care m-a privat atîta timp de prezenţa ta, fiul meu scump ! Iată însă că a venit momentul cînd, deşi nu pot încă să te văd şi să te îmbrăţişez, sper că voi obţine

măcar permisiunea de a coresponda cu tine. Nu văd de ce nu s-ar permite corespondenţa între o mamă şi fiul ei, care, sînt convinsă, nu este vinovat de crima de care este acuzat de cei care nu i-au cunoscut niciodată calităţile şi lealitatea. Nu am nici o îndoială că Providenţa, care te-a protejat atîta timp şi te-a ajutat să treci cu bine prin atîtea pericole şi încercări, te va proteja şi de acum înainte şi va face, ca la proces, să apară la lumina zilei întreaga ta nevinovăţie.

Am primit, şi eu şi Nessy, toate scrisorile tale ; ce fericite am fost la primirea lor ! Şi ce bucuroase sîntem că te ştim acum ajuns cu bine în Anglia ! Dragul meu fiu, nu vom precupeţi nici un efort pentru a-ţi ameliora, pe cît posibil, situaţia, căci meriţi toată solicitudinea. Nessy a scris rudei noastre Heywood din Plymouth, întrebîndu-l dacă, fiind soră, poate primi autorizaţia să te vadă ; dacă o va obţine, va pleca imediat. Cît voi fi de fericită să vă ştiu împreună ! Ai o soră, Peter, de o inestimabilă calitate..."

În aceeaşi zi, Nessy îi scria fratelui său :

„Dragul meu frate, slavă Domnului care te-a păzit prin toate cîte ai trecut, un adevărat miracol ! În fine, nefericita ta soră Nessy are permisiunea să-ţi scrie în Anglia ! Minunatul meu erou, cît am suferit din cauza ta ! Dar suferinţele noastre nu contează pe lîngă nenorocirile tale. Sper acum că Providenţa, care te-a protejat atîta vreme, va sfîrşi prin a scoate în evidenţă tăria ta sufletească şi pioasa ta resemnare, acordîndu-ţi pacea şi fericirea pe care le meriţi cu prisosinţă. Nici nu-ţi închipui ce linştire ne-a adus scrisoarea ta din Batavia, deşi era teribilă prin cele relatate. Scumpul meu frate, credeam că nu ţi-ai închipuit nici un moment că te-am con-

siderat capabil de crima de răzvrătire. Nu, nu ! Nici o putere lumească nu ne-ar fi putut convinge că ești în stare să comiți un act contrar onoarei și datoriei. Cunoaștem prea bine fermitatea și calitatea principiilor tale și am fost sigure că ai avut motive valabile (pe care ni le-ai expus în scrisoare) ca să rămîi la bordul lui *Bounty* și sperăm că vei fi redat tuturor acelora care te iubim și care așteptăm să revii printre noi. Ai grijă de sănătatea ta. Am scris domnului Heywood (rudă, dar și excelent amic și protector al tău și al nostru), rugîndu-l să intervină ca să obțin cît mai curînd autorizația să te văd ; căci unchiul Holwell nu vrea să viu să te văd înainte de a obține autorizația necesară ; se teme că demersurile precipitate pot să-ți dăuneze, deocamdată. Aștept, deci să zbor să te îmbrățișez ! Anticipez de pe acum fericirea acelei clipe. Căci nu cunosc nici bucurie, nici liniște, decît în prezența ta și toate speranțele și urările mele de bine se îndreptă spre tine."

Tot cu aceeași afecțiune i-au scris și celelalte surori ale lui Peter. O bătrînă femeie de serviciu a familiei, pe nume Birket, își manifestă și ea sentimentele pline de afecțiune, dovedind ce fericită armonie domnea în familia Heywood înainte de penibila întîmplare în care a fost implicat fiul cel mai vîrstnic. În această privință, doamna Heywood scrie :

„Brava și credincioasa Birket este bine ; ea ne asigură că întoarcerea ta i-a produs cea mai mare bucurie din cursul celor patruzeci și doi de ani petrecuți în familia noastră."

Și Nessy adaugă :

„Fidelă și minunată, biata Birket îmi spune să-ți scriu că a fost cît pe-aci să moară de bucurie cînd a auzit că ai sosit cu bine în Anglia. Cît a mai suferit și ea, gîndin-

du-se la tine ! Te iubește nespus de mult și durerea ei a fost nemărginită ; acum nu trăiește decît pentru a-ți lăuda calitățile tale sufletești."

De la bordul lui *Hector*, prizonierul răspunde „tuturor dragilor surori" :

„Azi a fost o zi de imensă bucurie, căci am primit scrisorile voastre atît de dorite și nu vă puteți închipui fericirea ce mi-au adus. Cînd mi-au fost predate, treceam printr-o perioadă de descurajare și tristețe ; sosirea lor mi-a redat îndată optimism și încredere. De atîta vreme așteptam vești de la voi, cele mai dragi ființe ale mele ; îmi făceam tot felul de gînduri despre viitor. Scrisorile voastre mi-au împrăștiat îngrijorările și sufletul meu și-a regăsit calmul și seninătatea ; credeți-mă, nu eram numai chinuit de nenorocirile mele, dar și de faptul că nu știam nimic despre voi.

Fiți sigure că merit sentimentele ce-mi purtați.

Scumpă Nessy, mi se frînge inima, dar trebuie să te rog să renunți deocamdată la gîndul de a veni să mă vezi ; este o călătorie prea lungă, prea obositoare și dacă ai întreprinde-o, la sosire ți se va refuza bucuria, atît de dorită de mine, ca și de tine, de a vedea pe nefericitul tău frate, și mai ales de a vorbi cu el. Regulamentele sînt foarte stricte, prizonierii nu sînt autorizați să primească vizitatori. Așa că, pentru moment, trebuie să renunț la a vedea pe scumpa mea soră. Bucuria unei convorbiri ne va fi acordată doar atunci cînd (sper, în curînd) vom putea fi împreună fără a fi observați de alți ochi la pîndă, ceea ce nu este posibil în situația mea prezentă.

Sînt tare fericit că bătrîna Birket este încă în viață, spuneți-i că mă gîndesc cu drag la ea și nu cumva să ridice ancora înainte de a o revedea.

Scumpă Nessy, nu te mai gîndi deocamdată la revederea noastră ; mai întîi trebuie ca libertatea să mă scape de lanțurile nedemne pe care le port încă la picioare.

Al tău frate iubitor,
P.H.“

Intr-o scrisoare următoare, el adaugă :

„Să ne resemnăm în fața soartei, să ne mulțumim deocamdată că putem comunica prin scris, ceea ce aduce o mare alinare ; detențiunea mea actuală este acum aproape libertate, în comparație cu cele îndurate în ultimele cincisprezece luni“.

La 15 iulie, comandorul Pasley adresează domnișoarei Heywood o scrisoare foarte lămuritoare :

„Am primit misiva ta, draga mea Nessy, împreună cu relatarea fratelui tău ; dar înainte de a-ți răspunde, am făcut investigații serioase, am reușit să văd personal pe toți principalii martori ai celor întîmplate. Am primit și de la Peter cîteva scrisori ; cu toate că este încă deținut la secret, se bucură de toate atențiile și favorurile posibile din partea căpitanului Mantague, comandantul navei *Hector*, care este un amic personal al meu. Nu mă îndoiesc de veracitatea relatării fratelui tău. Am văzut pe secund, pe șeful echipajului, pe tunarul șef și pe dulgherul de pe *Bounty* și sînt bucuros să-ți comunic că toți mi-au vorbit favorabil despre Peter și spusele lor concordă. Am văzut și pe căpitanul Edwards, căruia nu-i voi ierta niciodată cruzimea manifestată față de prizonieri ; el nu va putea nega că, în mod spontan, din proprie pornire, Peter s-a urcat la bordul *Pandorei* și și-a declarat adevărata sa identitate, ceea ce pledează în favoarea lui. Am fost la Amiralitate și am citit toate depozițiile făcute

la Batavia de Bligh şi ofiţerii săi ; am citit şi ceea ce a declarat Bligh în faţa Curţii marţiale care l-a judecat *. Din toate, nu apare ceva împotriva lui Peter. Curtea marţială se va reuni îndată ce Hayward şi restul echipajului de pe *Pandora* se vor întoarce. Fără îndoială, voi asista la dezbateri, dar va fi necesar să avem un avocat abil căci, scumpă Nessy, nu vreau să te înşel : cu toate că există circumstanţe favorabile, legea marţială este severă, ea stabileşte că, într-o rebeliune, cel ce nu ia parte şi rămîne neutru este tot atît de vinovat ca cel ce ridică braţul împotriva comandantului. Argumentele cele mai solide ale apărării lui Peter, sînt, pe de o parte, extrema sa tinereţe, pe de alta, faptul că s-a predat spontan. Bun rămas, draga mea Nessy ; transmite mamei şi surorilor tale întreaga mea afecţiune şi fii sigură că nu voi precupeţi nici un efort pentru a scoate din nenorocire pe fratele tău. Al tău unchi,

T. Pasley"

Acest admirabil om nu s-a rezumat numai la atît. Ştiind că ofiţerii de marină au mare aversiune faţă de avocaţi, i-a scris lui Peter :

„Un prieten al meu, domnul Graham, care a fost secretarul mai multor amirali în ultimii doisprezece ani şi, în consecinţă, a asistat în calitate de procuror la numeroase procese în faţa Curţii marţiale, s-a oferit să-ţi acorde asistenţă ca apărător. Cunoaşte bine problemele juridice marinăreşti şi este un jurist foarte priceput. A şi luat o parte din dosarul tău pentru a studia cazul. Bun rămas, tinere prieten ! Păstrează moralul ridicat şi fii sigur că

* După cum s-a mai spus, comandantul care îşi pierde nava este automat tradus în faţa Curţii marţiale ; în cazul lui *Bounty*, locotenentul Bligh a fost achitat, şi foarte curînd, a fost avansat căpitan. — N.T.

voi face tot posibilul ca procesul să se termine cu bine. Mărturisesc că voi fi însă mai liniştit, dacă avem concursul prietenului Graham, decît dacă am angaja pe cel mai bun avocat din Anglia.“

Intr-adevăr, Graham a apărat ca avocat pe Peter Heywood şi asistenţa lui s-a dovedit extrem de preţioasă.

Evident, pînă la proces, Nessy Heywood nu a încetat a se preocupa de soarta fratelui ei, după cum reiese şi dintr-o serie de versuri pe care le-a compus în acea perioadă de crudă aşteptare, versuri în care îşi exprimă credinţa în nevinovăţia fratelui şi speranţa că adevărul va ieşi la iveală în cursul procesului.

După cum am mai arătat, Nessy îşi exprimase dorinţa să-şi viziteze fratele încarcerat, dar regulamentele se opuneau ; i s-a mai obiectat că revederea va provoca agitaţie prevenitului, tocmai cînd, în preajma procesului, acesta avea nevoie de calm şi sînge rece.

Acest argument a convins-o pe Nessy. „In ceea ce mă priveşte, scrie ea fratelui, nu m-aş da înapoi de la pericol, oboseală sau obstacol. Sînt tînără, sănătoasă, curajoasă din fire ; aşa că, adăugînd toate acestea la afecţiunea ce-ţi port, mi-ar permite să suport revederea fără rele consecinţe. Chiar dacă nu mi s-ar permite să te văd, simpla mea prezenţă sub acelaşi acoperiş mi-ar da o bucurie de nespus. Dar îmi înfrînez dorul, luînd ca exemplu tăria sufletească şi răbdarea ta.“

Alte rude ale familiei, doamna Heywood şi fiica ei Bertie, locuind la Maristow, i-au recomandat lui Nessy să se abţină de a-l vizita pe Peter, căruia, de la sosirea lui în Anglia i-au arătat multă bunătate, trimiţîndu-i bani şi, lucru mai preţios, punîndu-l în contact cu prieteni

capabili să-i dea sfaturi foarte bune. Iată cum se exprimă Nessy într-o scrisoare adresată lui Bertie :

„Mama a fost foarte emoţionată de veştile primite de la dumneavoastră şi nu este în stare să vă descrie ea însăşi sentimentele sale de gratitudine. De aceea mi-a dat în seamă să vă adresez cele mai sincere mulţumiri pentru minunata scrisoare primită ieri de la dumneavoastră. O scrisoare purtînd aceeaşi dată, primită de la fratele meu, ne informează că domnul Larkham (fără îndoială, persoana despre care ne scrieţi că a-ţi trimis-o să-l viziteze pe Peter) a venit la bordul navei *Hector* şi i-a dat cele mai utile sfaturi în legătură cu actuala sa situaţie ; vă rog să-i prezentaţi acestui domn cele mai calde mulţumiri. De asemenea, cu multă recunoştinţă, Peter ne scrie despre bunătatea tatălui dumneavoastră care are deosebită grijă de el şi a început să-l ajute chiar înainte ca noi să-i fi cerut concursul.

Este o dovadă caracteristică a sentimentelor deosebite care totdeauna au onorat legăturile noastre familiare ! Dar Peter nu ştie că domnul Heywood are o fiică tot atît de generoasă ca şi tatăl, a cărei compasiune va rămîne veşnic în memoria noastră şi nu găsim cuvinte cum să-i mulţumim. Nici nu este cazul să mai adăugăm că bunătatea dumneavoastră a făcut inutile multe din preocupările noastre de a fi de folos fratelui meu ; vă rugăm să-i acordaţi mai departe aceeaşi asistenţă, pentru eventuale dorinţe ce el vi le va adresa, convinsă însă că nu va cere nimic abuziv.

Într-una din scrisorile recente primite, fratele meu ne scrie că nu va fi autorizat să vadă pe cineva din familie, înainte de proces. Totuşi, ne adresăm domnului Heywood, tatăl dumneavoastră, rugîndu-l să-mi obţină permisiunea de-al vedea. Dacă este imposibil să-l văd (chiar în pre-

zenţa altor persoane), aş suporta cu mai multă răbdare interdicţia, dacă cel puţin s-ar permite să văd măcar nava la bordul căreia trăieşte.

Dorinţa de a fi cît mai aproape de fratele meu reflectă afecţiunea pe care o absenţă de cinci ani, devenită mai penibilă din cauza suferinţelor pe care ştim că Peter le-a îndurat, au adus-o la nivelul unei adevărate adoraţii.

Vă rog să-mi permiteţi să alătur şi o scrisoare pentru fratele meu, deschisă ca să puteţi cunoaşte conţinutul ; vă rog să-mi iertaţi termenii exaltaţi în care vorbesc despre generozitatea dumneavoastră ; dar consider necesar ca fratele meu să cunoască cît de preţioasă este protecţia pe care i-o acordaţi.

Rămîn a dumneavoastră recunoscătoare,

Nessy Heywood“

Printre cei numeroşi care se interesau de soarta nefericitului tînăr, unchiul lui, colonelul Holwell, îşi exprimă precum urmează stima faţă de el, stimă împărtăşită de toţi cei care l-au cunoscut de cînd era copil ; scrisoarea este datată cu cincisprezece zile înainte de proces :

21 august, 1792

„Dragul meu Peter, am primit azi scrisoarea ta din 18 şi sînt bucuros să constat din conţinutul ei că, cu toată lunga şi cruda perioadă de recluziune, te menţii în bună sănătate trupească şi sufletească. Persevereazǎ cu curaj pe această cale, dragul meu, oricît de atroce ar fi această perioadă de aşteptare, chiar pentru cel mai nevinovat dintre oameni. Fii încredinţat că toţi cei ce te cunosc nu se îndoiesc că vei ieşi din acest proces alb ca zăpada şi pur ca un nou născut.

Te cunosc de cînd erai în leagăn ; cu plăcere și mirare, în numeroase cazuri am remarcat că din fragedă vîrstă manifestai pietate filială și afecțiune pentru frați și surori, formînd o familie strîns unită de reciproce sentimente.

Ai primit o educație desăvîrșită ; așa că, fără a mă referi la clara evidență a evenimentelor relatate în declarația ta, sînt mai dispus să cred că arhiepiscopul de Canterbury ar da foc Romei, decît că tu, de aproape sau de departe, ai fost amestecat în absurda întîmplare petrecută pe *Bounty*.

Sînt mîhnit că sănătatea nu-mi permite să viu la Portsmouth să prezint mărturie publică în fața respectabilului tribunal care, conform legiuirilor noastre te va judeca. Consideră cele ce ți s-au întîmplat ca o piatră de încercare a calităților tale. Eu însumi am servit șase ani în marină și douăzeci și opt de ani în armata terestră și sînt sigur că opiniile mele vor fi confirmate. Providența nu te va abandona nedreptății. Soția mea este și ea foarte afectată de situația ta actuală dar nu se îndoiește deloc de cele ce vor urma."

Încurajat de mărturii și pronosticuri foarte favorabile exprimate de comandorul Pasley, de reverendul doctor Scott din Insula Man și de alte persoane, tînărul Heywood s-a prezentat înaintea judecătorilor la 12 septembrie ; procesul, așteptat de atîta vreme și cu atîta îngrijorare, a durat pînă la 18 septembrie. Peter a fost apărat și de alți avocați, dar domnul Graham, călduros recomandat de comandorul Pasley, a pledat cu cel mai bun efect. Tînărul Heywood a intervenit pe lîngă ai săi să nu angajeze prea mulți avocați, motivînd astfel într-o scrisoare adresată surorii sale Mary :

„...Nu este vorba de un proces obișnuit ; pentru fapte petrecute pe uscat, concursul avocaților ar fi necesar. Dar

pentru cele petrecute pe o navă militară, eu singur trebuie să lupt; sînt convins că dacă spun tot adevărul simplu, scurt și concis, voi obține victoria ca și cum aș dispune de resursele oratorice ale lui Cicero."

Din numeroasa corespondență schimbată cu familia, reținem următoarele rînduri primite de la Nessy, chiar înainte de începerea procesului:

„Am credința că inimile judecătorilor posedă toate sentimentele de justiție, generozitate și compasiune; că nevinovăția și integritatea faptelor tale te vor susține pînă la capăt! Și că libertatea și onoarea vor fi recompensa!... Cred, în fine, că vei fi redat celor care te iubesc, pentru fericirea inimii mele de soră fidelă și afectuoasă.

Nessy Heywood"

VI. CURTEA MARȚIALA

Actul de acuzare. — Depoziția secundului Fryer. — Depozițiile șefului de echipaj și dulgherului. — Depozițiile locotenenților Hayward și Hallet. — Căpitanul Edwards. — Prizonierii interoghează pe martori. — Heywood ia cuvîntul în apărare. — Scrisoare către Lordul Hood. — Sentința.

„Dacă un marinar sau alt membru al flotei participă sau încearcă să participe la acțiunea rebelilor, indiferent din ce motive, orice individ care contravine în această privință regulamentului și este recunoscut ca vinovat de acest delict, va fi pedepsit cu moartea".

(Codul Marinei militare, art. 19)

La 12 septembrie 1792, Curtea s-a reunit la bordul navei Majestății Sale, *Duke*, pentru a judeca pe acuzați ; ședințele au avut loc în fiecare zi, afară de duminică, pînă la 18 ale lunii.

Compoziția Curții a fost următoarea : Președinte : Vice-amiralul Lord Hood ; judecători, căpitanii : Sir Andrew Snape Hamond, baronet ; John Colpoys ; Sir George Montague ; Sir Roger Curtis ; John Bazeley ; Sir Andrew Snape Douglas ; John Thomas Duckworth ; Jonh Nicholson Inglefield ; John Knight ; Albemarle Bertie ; Richard Goodwin Keats.

Actul de acuzare arată că Fletcher Christian, locotenent la bordul navei *Bounty*, împreună cu alţi ofiţeri şi oameni din echipaj înarmaţi cu muschete şi baionete au sustras nava folosind violenţa şi forţa contra comandantului, locotenentul Bligh ; că acesta, împreună cu secundul, şeful de echipaj, dulgherul şi alţii, în număr de nouăsprezece inşi, au fost obligaţi să coboare într-o şalupă şi abandonaţi în derivă. Ulterior, căpitanul Edwards, comandantul navei *Pandora*, a primit ordin să meargă în Tahiti şi alte insule din mările Sudului, să facă tot posibilul să reia în posesie nava *Bounty* şi să aducă arestaţi pe sus-numitul Fletcher Christian şi complicii lui, atîţi cît va putea captura, pentru a fi supuşi pedepsei cuvenite pentru crima comisă. Că Peter Heywood, James Morrison, Charles Norman, Joseph Coleman, Thomas Ellison, Thomas M'Intosh, Thomas Burkitt, John Millward, William Muspratt şi Michael Byrne au fost aduşi în Anglia şi traduşi în faţa judecăţii.

Primul martor invitat să depună jurămînt a fost secundul de pe *Bounty*, Fryer. Acesta a început prin a relata că era de serviciu în primul cart, că între orele 10 şi 11 seara comandantul Bligh urcase pe punte ca de obicei, că, după o scurtă conversaţie, înainte de a se duce la culcare, Bligh i-a dat ordinele pentru noapte, că la miezul nopţii a fost schimbat de tunarul şef şi s-a coborît în cabină, lăsînd totul calm şi în ordine. Brusc trezit în zori de un zgomot neobişnuit, a vrut să coboare din hamac, dar John Sumner şi Matthew Quintal l-au forţat să rămînă culcat, ordonîndu-i să stea liniştit şi declarîndu-l prizonier. El le-a făcut morală dar i s-a răspuns : „Ţine-ţi gura, altminteri eşti mort ! Dacă stai liniştit, nu vei păţi nimic !"

Apoi a povestit că, ridicîndu-se, l-a văzut pe Bligh în cămașă urcînd scara spre punte, cu mîinile legate la spate cu o frînghie, urmat de Christian care ținea frînghia. Instructorul de arme Churchill a intrat atunci în cabină, i-a luat o pereche de pistoale și o muschetă, spunîndu-i: „Voi avea grijă de ele!" Cum îl văzuse pe Bligh legat, martorul l-a întrebat pe instructor ce aveau de gînd să facă cu comandantul. Sumner i-a răspuns: „Blestematul, să fie pus într-o barcă și să vadă ticălosul, cum se poate trăi cu trei sferturi de livră de igname pe zi!" Martorul le-a reproșat comportarea, dar fără rezultat și i s-a repetat că sigur, Bligh va fi coborît la apă într-o mică barcă; la care, Fryer a exclamat: „Barca aceea mică! Dar fundul ei este mîncat de carii și intră apă ca printr-un ciur!" La care, Sumner și Quintal i-au replicat: „Să-i fie de bine! Nu merită ceva mai bun!"

Martorul a adăugat că a insistat să i se acorde permisiunea să urce pe punte; permisiunea i s-a acordat numai după multe ezitări.

„Cînd am ajuns pe punte, continuă Fryer, Bligh se afla lîngă arborele artimon, cu mîinile legate la spate; Christian ținea frînghia cu o mînă și în cealaltă avea o baionetă. I-am strigat: „Christian, gîndește-te la ce ești pe cale să comiți!" Răspunsul a fost: „Taci! De săptămîni întregi duc o viață de iad; căpitanul Bligh, prin purtarea lui, este vinovat de ceea ce se întîmplă". I-am replicat că o neînțelegere între el și Bligh nu era un motiv suficient pentru a lua nava în stăpînire. „Ține-ți gura!" mi-a răspuns. Apoi, mi-a mai spus: „În tot cursul călătoriei nu a fost nici o neînțelegere între noi, deci pot să vorbesc! Lasă-l pe Bligh să coboare în cabina lui și sînt sigur că împreună noi doi vom găsi o soluție". Atunci

mi-a repetat : „Taci ! E prea tîrziu !" Şi m-a amenințat că nu-mi va fi bine dacă mai insist asupra subiectului."

Cerîndu-i să lase la apă o ambarcațiune mai bună decît mica barcă, Fryer a primit răspunsul : „Nu, barca asta este destul de bună". În acel moment, Bligh i-a spus lui Fryer că matelotul Isaac Martin, care se afla în spatele cuștii cu găini, era de partea lui și i-a cerut lui Fryer să încerce să-l atace și aresteze pe Christian ; probabil că acesta a auzit, dar n-a avut aerul să țină seamă de îndemnul comandantului. Fryer a încercat să treacă pe lîngă Christian pentru a merge să vorbească cu matelotul Martin, dar Christian i-a pus vîrful baionetei în piept și i-a spus : „De mai faci un pas, te străpung cu baioneta !" apoi a ordonat ca Fryer să fie dus de doi oameni jos în cabină.

Ceva mai tîrziu, Fryer a fost chemat pe punte : Christian i-a ordonat să coboare în șalupa pregătită pentru Bligh. Fryer i-a spus : „Dacă nu vezi vreun inconvenient, aș prefera să rămîn pe navă." „Nu, i s-a răspuns, coboară imediat în șalupă." De pe scară, Bligh i-a strigat : „Fryer, rămîi la bord !" Dar Christian a ordonat : „La dracu, coboară în șalupă sau te omor !"

Fryer a mai declarat că în tot acest timp, răzvrătiții îl apostrofau foarte grosolan pe Bligh ; cei destinați să-l însoțească, cu greu au obținut de la Christian să li se permită a lua cu ei cîteva obiecte personale și cîteva provizii. Atunci cînd cei nouăsprezece inși au fost înghesuiți în șalupă, au continuat înjurăturile și amenințările la adresa lor ; s-au auzit chiar strigăte : „Doboară-l ! Omoară-l !" Așa că șeful de echipaj Cole l-a sfătuit pe Bligh să taie parîma care îi lega de navă, fiind singura cale de scăpare, adăugînd că „răzvrătiții vor face sigur o nenorocire", dacă mai rămîneau lîngă navă.

Apoi Fryer a comunicat Curţii numele celor înarmaţi şi a confirmat că preveniţii Joseph Coleman, Thomas M'Intosh, Charles Norman şi Michael Byrne ar fi voit să coboare în şalupă, declarînd că nu erau amestecaţi în rebeliune. În fine, a mai spus că în momentul capturării navei, nu l-a văzut pe Peter Heywood pe punte.

Curtea l-a întrebat ce sens atribuie cuvintelor lui Christian că trăia de cinsprezece zile în iad.

Fryer a răspuns că, după părerea lui, Christian s-a referit la frecventele certuri şi la înjurăturile cu care îl hărţuia Bligh. A mai relatat incidentul din ajunul răzvrătirii, cînd Bligh acuzase pe toţi tinerii ofiţeri şi pe membrii echipajului că i-au furat nucile de cocos.

A urmat depoziţia şefului de echipaj Cole, care a relatat la fel cele întîmplate. Curtea l-a întrebat dacă unii au fost reţinuţi la bord fără voia lor. Răspunsul : „Cred că acesta este cazul lui Heywood. Bănuiesc că a avut tot timpul intenţia să părăsească nava ; nu era înarmat şi a ajutat la lansarea şalupei lui Bligh, apoi a coborît de pe punte. Am auzit pe Churchill strigînd : „Ţineţi-i acolo jos !" Curtea a întrebat dacă această recomandare privea şi pe Heywood. Răspuns : „Nu am nici un motiv să cred altfel".

A urmat interogarea dulgherului Purcell ; după ce a relatat şi el cum s-au petrecut lucrurile, Curtea l-a întrebat : „L-ai văzut pe Heywood în apropierea vergilor ?" Răspuns : „Da, avea în mînă o sabie de abordaj. Am exclamat : „Ce ai de gînd să faci, Peter ?" Îndată, a lăsat sabia din mînă şi a ajutat la lansarea şalupei lui Bligh. precum şi la îmbarcarea celor cîtorva obiecte ce am fost autorizaţi să le luăm cu noi ; apoi, a coborît de pe punte şi am auzit pe Churchill ordonînd lui Thompson să-i pă-

zească pe cei de jos, dar nu pot preciza la cine se referea. Tot ce pot spune, este că, după aceea, nu l-am mai văzut pe Heywood".

— Ce impresie ți-a făcut Heywood cînd, după intervenția dumitale, l-ai văzut că a lăsat din mînă sabia de abordaj ?

— Avea un aer confuz, ca și cum nici nu-și dăduse seama ce ținea în mînă. Mi-a părut surprins, foarte emoționat și a început să ajute la lansarea șalupei. În forul meu interior, am fost convins că nu avea deloc de a face cu complotul. Cred că atunci cînd a coborît de pe punte, a făcut-o tocmai pentru a-și lua cîteva obiecte personale ca să-l însoțească pe Bligh în șalupă.

— Ținînd seama că ai jurat să spui numai adevărul, crezi că atunci cînd luase în mînă sabia de abordaj, sau după vreun alt amănunt în legătură cu faptele și spusele lui Heywood, acesta avea intenții ostile față de cineva care s-ar fi opus rebeliunii ?

— Nu.

— În timp ce Heywood ajuta la pregătirea șalupei, a manifestat în vreun mod oarecare sentimente favorabile rebeliunii ?

— Nu.

— Cînd se desfășurau acele evenimente, își păstrase calmul sau era îngrozit, și cum s-a comportat ?

— Nu l-am putut observa tot timpul, căci eu însumi eram foarte ocupat cu pregătirea șalupei. Nu pot deci să răspund.

— Pe scurt, declară Curții, sub jurămînt, dacă consideri că Heywood s-a comportat ca părtaș la rebeliune, sau ca binevoitor față de Bligh.

— Niciodată nu l-am considerat pe Heywood ca implicat în rebeliune sau la complotarea ei.

A fost apoi chemat la bara locotenentul Thomas Hayward, fost locotenent secund pe *Pandora* și fost aspirant pe *Bounty* ; acesta a declarat :

„Am fost de cart de dimineață. La ora 4, Fletcher Christian a preluat schimbul, ca de obicei. Întrucît eram adjunctul lui, la ora 5 mi-a dat ordin să supraveghez singur mersul navei, el pretextînd că coboară ca să-și pregătească hamacul. În timp ce observam evoluțiile unui rechin în urma vasului, am văzut cu surprindere pe Fletcher Christian, Charles Churchill, Thomas Burkitt, John Sumner, Mathew Quintal, William M'Koy, Isaac Martin, Henry Hillbrand și Alexander Smith apărînd la pupă, înarmați cu muschete și baionete. Le-am ieșit înainte și l-am întrebat pe Christian ce rost avea acea punere în scenă. Mi-a ordonat să tac și, după ce a lăsat pe Isaac Martin de pază pe punte, a coborît cu ceilalți spre cabina lui Bligh. În acel moment, în afară de mine, se mai aflau pe punte John Hallet, Robert Lamb, Thomas Ellison la cîrmă și John Mills la manevrarea velelor. L-am întrebat pe Mills ce anume se întîmpla ; mi-a răspuns că nu știa nimic. Apoi Ellison a abandonat cîrma și s-a înarmat cu o baionetă. După care, punțile s-au umplut cu oameni înarmați. Peter Heywood, James Morrison și George Stewart se aflau, fără arme, lîngă vergi. Puțin timp după coborîrea lui Christian și a bandei sale, am auzit pe locotenentul Bligh strigînd că este amenințat cu moartea. Churchill s-a urcat din nou pe punte, a cerut o frînghie și Mills, ascultînd ordinele și insistențele ce i se adresau, a tăiat saula mare de sondă și i-a adus o parte din ea. Cîteva minute mai tîrziu, Bligh a fost adus pe punte cu mîinile legate la spate și a fost îndată înconjurat de majoritatea celor veniți pe punte."

Heyward a relatat apoi sosirea *Pandorei* în golful Matavai :

„Primul urcat la bord a fost Coleman ; a venit cu o pirogă care s-a răsturnat lîngă navă, dar indigenii l-au ajutat să se urce la bordul *Pandorei*. Cînd vasul a fost ancorat, au venit George Stewart și Peter Heywood. S-au prezentat comandantului Edwards, exprimînd bucuria cauzată de sosirea *Pandorei*. I-am întrebat de ce au rămas la bordul lui *Bounty* : George Stewart mi-a spus că voia să povestească totul, dar comandantul Edwards l-a întrerupt și a dat ordin să fie încarcerați".

Apoi, martorul a relatat cum au fost capturați, în insulă, ceilalți răzvrătiți. La declarația lui că, la bordul lui *Bounty*, cînd a coborît să-și ia unele lucruri din cabină l-a îndemnat pe Heywood să se îmbarce cu Bligh, Curtea l-a întrebat :

— Heywood a fost împiedicat cu forța să urce pe punte ?

— Nu.

— După cum s-a comportat, l-ai considerat ca om al datoriei sau ca participant la rebeliune ?

— Ținînd seama că i-am spus să coboare în șalupă și nu a făcut-o, presupun că era de partea rebelilor ; dar aceasta este doar o părere, căci nu l-am văzut luînd parte activă la rebeliune.

— Ai remarcat pe figura lui sau în comportarea lui semne de bucurie sau de tristețe ?

— De tristețe.

Locotenentul Hallet, fost aspirant pe *Bounty*, a confirmat relatarea lui Hayward în legtăură cu modul cum s-au petrecut evenimentele.

Curtea l-a întrebat dacă în acele momente l-a văzut pe Heywood ; răspunsul :

— O singură dată, pe punte ; stătea imobil și privea atent spre comandantul Bligh. Nu l-am văzut purtînd arme.

— I-ai vorbit ?

— Nu.

La o altă întrebare a Curții, Hallet a declarat că nu știe dacă i s-a propus lui Heywood să plece cu Bligh ; în schimb, știe că Bligh a încercat să-i spuie ceva, dar martorul declară că nu a înțeles despre ce era vorba ; Heywood asista la scenă, a început să rîdă, s-a întors cu spatele și s-a îndepărtat.

A fost apoi audiat căpitanul Edwards ; după ce a depus jurămîntul, Curtea i-a cerut să relateze cele discutate cu Coleman, Heywood și Stewart cînd aceștia s-au prezentat la bordul *Pandorei :*

„Joseph Coleman a încercat să se urce la bord înainte ca nava să fi fost ancorată, dar piroga cu care se apropiase s-a răsturnat și a fost pescuit din apă înainte ca manevrele de ancorare să fie terminate. L-am interogat despre soarta navei *Bounty* și a echipajului ei. Apoi s-au prezentat Stewart și Heywood ; au sosit după ce terminasem manevrele, dar mai înainte de a fi trimis vreo ambarcație la țărm. Am cerut locotenentului Larkin să-i aducă imediat la mine. Peter Heywood a început prin a spune că presupunea că am cunoștință despre cele întîmplate pe *Bounty*. Nu-mi amintesc cum a decurs exact convorbirea ; din cînd în cînd Heywood mă întrerupea, întrebînd dacă locotenentul Hayward se afla și el la bord ; auzise că se afla. Pînă la sfîrșit i-am răspuns afirmativ și l-am chemat pe Hayward. Acesta l-a privit disprețuitor pe

Heywood și a început îndată să-l întrebe despre evenimentele petrecute pe *Bounty* după izgonirea lui Bligh. Atunci am intervenit, am chemat santinela și i-am dat ordin să întemnițeze pe cei doi noi sosiți și să fie puși în lanțuri. În cele cîteva cuvinte schimbate, Peter Heywood a declarat că va fi în stare să justifice comportarea sa pe *Bounty*, în timpul și după rebeliune".

După aceste dispoziții, martorii au fost din nou introduși pentru a răspunde la întrebările acuzaților, în vederea apărării lor.

Secundul Fryer a fost primul întrebat de Heywood:

— Dacă ați fi fost liber să alegeți, ce ați fi preferat: să rămîneți pe navă sau să vă îmbarcați cu Bligh?

Fryer. — Să rămîn pe navă.

Heywood. — Dacă rămîneați pe navă pentru a aștepta o ocazie favorabilă spre a relua nava în stăpînire, comportarea mea, așa cum o apreciați din primul moment cînd ne-am cunoscut v-ar fi îndemnat să vă încredeți în mine pentru a realiza un asemenea plan? Și credeți că aș fi fost de acord cu planul și că v-aș fi dat tot ajutorul de care eram capabil?

Fryer (către Curte). — Cred că așa ar fi făcut. Nu aș fi ezitat nici un moment să-i cer concursul dacă aș fi avut ocazia să mă destăinuesc lui.

Aceeași întrebare a fost pusă pe rînd lui Cole, șeful echipajului, Peckover, șeful tunar și lui Purcell, dulgherul. Toți trei au răspuns afirmativ. Heywood i-a mai întrebat:

— Care a fost în general comportarea și cum m-am manifestat în relațiile cu camarazii și superiorii, în timp ce am fost la bordul lui *Bounty*?

Fryer. — După cite îmi amintesc, toată lumea vă iubea.

Cole. — Totdeauna v-aţi purtat bine cu toată lumea.

Peckover. — Extrem de serviabil, aţi meritat stima tuturora.

Purcell. — În toate privinţele, v-aţi purtat ca un om cumsecade, cîştigînd simpatia tuturora.

A urmat apoi depoziţia lui Cole la bară. La întrebările puse de Heywood şi Morrison, a declarat că nu l-a văzut niciodată pe Heywood purtînd vreo armă ; că nu l-a auzit niciodată exprimîndu-se în favoarea rebelilor, că n-a observat în comportarea lui o lipsă de seriozitate sau că ar fi părut bucuros de cele ce se întîmplau ; că, în timp ce Heywood se afla jos cu Stewart, l-a auzit pe Churchill strigînd : „Păziţi-i bine pe cei de jos !“ ; că era convins că printre cei astfel vizaţi se afla şi Heywood ; că Bligh nu ar fi putut să-i adreseze vreun cuvînt cît timp Heywood se afla lîngă vergi, căci erau prea departe unul de celălalt ; că Hayward era mort de frică şi Hallet la fel ; în fine, că nu considera ca rebeli nici pe Heywood, nici pe Morrison.

În cursul declaraţiilor sale, Purcell a adus cîteva precizări : mai întîi, faptul că Heywood a pus mîna pe o sabie de abordaj nu a însemnat deloc că voia să se înarmeze, să ia parte la rebeliune ; apoi, n-a auzit pe Bligh adresînd vreo vorbă lui Heywood care, fiind prea departe, nici nu ar fi auzit. În nici un moment nu i s-a părut că Heywood era bucuros de cele ce se întîmplau. De asemenea, confirmă că instructorul de arme a dat ordin să fie „păziţi acolo jos“, referindu-se şi la Heywood. A încheiat, recunoscînd că şi el şi Hallet erau morţi de frică şi Hayward era cuprins de o panică asemănătoare.

Curtea. — Dacă nu considerați pe acuzat că urmărea să se înarmeze cu sabia de abordaj, de ce ați exclamat : „La naiba, Peter, ce faci cu sabia ceea ?"

Purcell. — Cred că nu avea intenții agresive, din întîmplare a luat sabia în mînă.

Între căpitanul Edwards și Peter Heywood are loc următorul dialog :

Heywood. — M-am predat la Tahiti îndată ce a sosit *Pandora ?*

Edwards. — Nu am asistat la predare, căci întîi ați luat contact cu locotenentul meu. Am aflat că s-a predat din proprie inițiativă, noi nu lansasem încă vreo ambarcație pe mare.

Heywood. — Relațiile pe care vi le-am dat, despre mine și despre *Bounty*, nu s-au dovedit a fi exacte ?

Edwards. — Mi-ați dat cîteva informații despre fugarii care se mai găseau în insulă, confirmînd ceea ce Coleman îmi spusese mai înainte. Nu-mi amintesc toate amănuntele convorbirii noastre, dar, în general spusele lui Heywood concordau cu declarațiile lui Coleman.

Heywood. — Cînd v-am spus că pornisem prima dată de la Tahiti cu pirații, nu v-am declarat totodată că nu m-am putut despărți de Christian, care, atunci, nu voia ca vreun însoțitor al lui să rămînă pe insulă, de teamă că rebelii de pe *Bounty* vor fi descoperiți unde s-au refugiat, după plecarea din Tahiti ?

Edwards. — Mi-ați spus că nu ați rămas la Tahiti, dar nu mi-ați arătat teama lui Christian că se puteau da informații încotro au luat-o.

Apoi, Fryer și Cole au fost interogați de acuzatul Morrison ; de asemenea a fost interogat locotenentul Hayward care a declarat că i s-a părut că acuzatul era bucuros

de cele ce se întîmplau și a dedus că făcea parte din rebeli.

Morrison. — Poate martorul să jure că declarația sa nu este rezultatul unei antipatii personale ?

Hayward. — Nu este rezultatul unei antipatii personale, ci opinia care mi-am făcut-o după părăsirea navei *Bounty* din cauză că acuzatul a rămas la bord, cînd ar fi putut pleca cu o altă ambarcație care se mai afla pe navă...

Curtea cerîndu-i o precizare, Hayward a răspuns :

— Nu vreau să spun că unii din cei rămași la bord ar fi putut pleca cu mica barcă destinată la început lui Bligh.

Martorul a căutat să nu-și amintească nimic favorabil acuzatului.

Dar declarații favorabile acuzatului Morrison au mai depus Hallet, Fryer, Cole, Purcell și chiar Edwards.

Și pentru acuzatul Muspratt au depus favorabil Cole și Peckover ; din contra, Hayward a declarat că l-a socotit pe Morrison ca făcînd parte dintre rebeli.

În privința acuzaților Ellison, Burkitt și Millward, toți martorii au declarat categoric că i-au văzut înarmați de la începutul rebeliunii și au manifestat o vie animozitate contra lui Bligh.

Curtea a invitat pe acuzați să-și susție pe rînd apărarea și primul a luat cuvîntul Heywood :

„Cred că atenția onorabilei Curți a fost destul de mult pusă la încercare pînă acum de impresionantele dezbateri ale procesului ; voi căuta deci să nu mai abuzez prea mult de această atenție.

Crima de rebeliune pentru care apar înaintea dumneavoastră este atît de gravă în consecințe, încît opinia generală consideră că făptașul trebuie pedepsit exemplar.

Din nefericire aceasta este lumina în care apar înaintea Curții ; fără îndoială, s-a considerat că am instigat și luat parte la rebeliune și sînt unele circumstanțe care ar pleda să apar ca răzvrătit. Sînt, poate, aparențe contra mea ; dar sînt numai aparențe și jur înaintea Curții că sînt nevinovat.

Nu am cunoscut acuzațiile în totalitatea lor decît după ce au fost formulate de procuror, la începutul procesului. Apoi, depozițiile martorilor mi-au dat ocazia să cunosc multe amănunte în legătură cu cele întîmplate și felul cum s-au reflectat faptele în opinia celor prezenți la ele. Mi-am dat seama că, în confuzia ce domnea pe navă în timpul rebeliunii am putut comite erori și imperfecția amintirilor mele a trădat uneori intenția mea de a spune numai adevărul. Este deci momentul să precizez unele lucruri, mai mult de ordin general, și cred că nu mi se va putea reproșa că încerc să mă salvez, înșelînd pe judecători."

Apoi Heywood a rezumat încă o dată evenimentele, arătînd în ce stare îl adusese dezordinea de la bordul lui *Bounty*. Tinerețea și lipsa de experiență, precum și absența unui sfătuitor l-au făcut să ezite mult timp pînă să ia o hotărîre. A mai fost și influențat de atitudinea camarazilor : Hallet era foarte emoționat, iar Hayward, deși avea la activ mulți ani de mare, cînd Christian i-a ordonat să coboare în șalupa lui Bligh, probabil că și-a dat seama de pericolul la care se expunea și, copleșit de brutalitatea ordinului, a început să plîngă.

Într-adevăr, alternativa era teribilă : un om în plus, în șalupa deja înghesuită, sporea șansele unui naufragiu.

Novice fără experiență (era prima lui călătorie pe mare), Heywood nici nu cunoștea regulamentele marinei și a declarat Curții cu naivitate caracteristică : „nici

nu mi-am putut închipui că decizia mea putea fi considerată drept crimă ; în primul rînd, m-am gîndit să-mi salvez viaţa".

De fapt, Bligh dăduse ordin ofiţerilor, prin secundul Fryer, să rămînă la bord, în speranţa unei recuperări a navei, aşa cum chiar secundul şi alţii au declarat în faţa Curţii. „Acest ordin coincidea cu propria mea pornire instinctivă de conservare şi m-am considerat justificat să rămîn la bord, aşteptînd o ocazie ca să ajut la realizarea dorinţei comandantului".

Mai departe, Heywood adaugă :

„În relatarea sa, comandantul Bligh recunoaşte că a lăsat cîţiva oameni care erau de partea lui la bordul lui Bounty ; nici un moment în trecut, comportarea mea nu-i dăduse prilej să mă considere că nu fac parte dintre aceştia. Într-adevăr, ţinînd seama de bunătatea ce Bligh îmi arătase, aş fi fost un monstru dacă l-aş fi trădat. Cred că totdeauna mi s-au recunoscut sentimentele de gratitudine şi umanitate care m-au animat ; domnul Hallet a declarat că m-a văzut rîzînd, într-un moment în care, independent de situaţia comandantului, conflictul ce se desfăşura în mintea mea mă făcea complet incapabil de o asemenea lipsă de decenţă.

Acuzaţia ce mi se aduce este atroce ; şi, cu toate că ferma convingere a nevinovăţiei mele mi-a permis să suport suferinţele ultimelor şaisprezece luni, declar că dacă povara unei acuzaţii atît de grave mi-ar fi apăsat conştiinţa, nu aş mai fi trăit. Îmi amintesc un alt pasaj din declaraţia comandantului Bligh : „Eram ţinut izolat şi tot ce am putut face, a fost să mă adresez, cu glas tare, tuturor ; dar eforturile mi-au fost inutile, eram legat cobză şi nimeni, în afară de cei ce mă păzeau, nu se puteau apropia de mine".

În legătură cu alte acuzații cuprinse în depozițiile martorilor, Heywood adaugă :

„Cred că este mai bine să păcătuiesc prin lipsă de certitudine în ceea ce declar, decît prin exces. Și dacă în cursul obișnuit al vieții, nu este prea ușor ca cineva să-și explice propriile sale acțiuni, ce dificultăți și ce riscuri înfruntă cel ce judecă comportarea altuia, mai ales în împrejurări atît de extraordinare, cînd toate spiritele erau răvășite și frămîntate de pasiuni contradictorii ! Iată deci că doi oameni destul de tineri, mai ales primul, Hallet și Hayward, după patru ani, într-o situație cînd viața mea este în joc, judecă fără ezitare unele acțiuni ale mele făptuite în împrejurări cînd alți ofițeri foarte experimentați, mărturisesc sincer, au fost covîrșiți de dezordinea provocată de rebeliune și sînt incapabili să-și amintească multe din propriile lor fapte din acele momente.

Cît despre sfatul care se pretinde că mi s-a dat de a coborî în șalupa comandantului Bligh, tot ce-mi amintesc este o vagă conversație foarte scurtă avută poate cu Stewart. Conversația a avut loc pe punte, nu jos : căci îndată ce mi s-a atras atenția că aș putea fi considerat vinovat dacă rămîn pe navă, am coborît și trecînd prin fața lui Cole, i-am spus pe șoptite că merg să-mi iau cîteva lucruri și merg împreună cu el în șalupa comandantului ; am avut cert această intenție, dar am fost împiedicat să o aduc la îndeplinire.

Nu pot crede că mi se aplică calificativul de criminal fiindcă am ezitat să cobor într-o ambarcație care ieșea din apă cu numai opt inci. Confruntat cu o situație atît de neașteptată, spaima și confuzia mi-au întunecat rațiunea, așa că rămînerea mea pe navă a avut aparența unei renegări a comandantului, cînd de fapt n-a fost decît o lipsă de

judecată a unei minți prea tinere, nu e faptă oribilă comisă din josnicie.

Eroarea comisă a fost consecința unui amestec de ignoranță și teamă ; trezit brusc din somn, nu m-am dezmeticit complet, ca să judec la rece. Sînt sigur că, în timpul rebeliunii, comandantul Bligh nici nu m-a văzut, căci eram departe de el, pradă dureroaselor mele ezitări ; speranța și teama își disputau sufletul meu și nu știam ce să fac. Mă teroriza ideea că Christian sau Bligh îmi puteau da ordin să cobor în șalupă, dar mă îngrozea și o altă eventualitate, mai rea încă : să nu mă invite Christian să mă alătur rebelilor. Mi-era teamă să dau ochi cu ei și m-am ținut cît mai la distanță, pînă cînd am fost pentru a doua oară închis în cabină și n-am mai putut lua vreo decizie.

Vreau să mai amintesc un amănunt în legătură cu comportarea mea, amănunt care a fost menționat ca blamabil, în timp ce, din contra, eu îl consider lăudabil. Este ajutorul pe care l-am dat la pregătirea șaluptei lui Bligh ; șeful de echipaj a folosit expresia : concurs voluntar, adică nu am refuzat cînd am fost solicitat să iau parte la operație. Mi-e teamă că onorata Curte a interpretat acest concurs ca un ajutor dat rebelilor, nu comandantului. Dar pot da o explicație care să pună lucrurile în adevărata lor lumină. În acest scop, mă voi referi la o mărturie a domnului Hayward, care probabil că și-a cîntărit spusele cînd a răspuns la o întrebare a Curții că, deși mă considera mai mult ca partizan al lui Christian, a declarat că ultimele cuvinte pe care mi le-a adresat au fost : „Peter, coboară în șalupa lui Bligh !“ Așa ar fi vorbit el unui părtaș la rebeliune ? Dealtminteri, după cum el însuși a recunoscut, caracteristica înfățișării mele în acele momente era tristețea și teama, ceea ce nu corespunde deloc imaginii unui rebel.

Apoi, increzător în nevinovăţia mea, nu m-am ascuns deloc, niciodată, cum ar fi făcut un vinovat. Din contra, am salutat cu bucurie sosirea *Pandorei* la Tahiti şi imediat, din proprie iniţiativă, m-am predat comandantului acesteia.

La ordinul comandantului, am fost pus în lanţuri şi menţinut astfel chiar cînd nava era în prejama unui iminent naufragiu. Toţi cei de la bord tremurau de frică şi în van, de repetate ori, am rugat să ni se scoată lanţurile să avem mîinile libere ca eventual să ne putem salva.

Aş putea să mai spun multe pentru a răscoli sentimentele de umanitate ale Curţii şi uşor aş stîrni compasiune pentru suferinţele îndurate. Dar nu cred că severitatea exagerată a căpitanului Edwards a fost inspirată de răutate personală ; căpitanul Edwards este foarte stimat în cadrele Marinei militare britanice atît pentru calităţile sale de ofiţer, cît şi pentru simţul său de echitate şi cred mai curînd că severa lui comportare i-a fost impusă de prevederile riguroase ale legiuirilor marinăreşti.

Am încredere în dreapta judecată a Curţii.

Reputaţia şi viaţa mea sînt în mîinile dumneavoastră şi verdictul va aduce mamei mele şi celor două surori consolare sau o ireparabilă nefericire.

Dacă mă veţi socoti demn de a trăi, voi profita de lecţiile trecutului. Dar dacă nefericita mea imprudenţă merită a fi pedepsită cu moartea, mă voi inclina cu supunere şi respect sentinţei.

În nici un caz, nu mă voi plînge că nu-mi merit soarta; o asemenea atitudine ar fi un afront adus justiţiei şi comportarea atentă şi imparţială a judecătorilor acestei onorabile Curţi merită o reacţie corespunzătoare din partea mea.

Dacă voi fi declarat vinovat, cred că nu se va considera o lipsă de respect dacă declar totuși că, în adîncul sufletului, voi rămîne mai departe convins de nevinovăția mea."

După încheierea dezbaterilor, Heywood a adresat Lordului Hood, președintele Curții, următoarea scrisoare:

„Curtea a ascultat martorii citați și nu cred că ar mai fi ceva de adăugat asupra faptelor expuse sau alte observații pentru lămurirea lor. Cred că au fost înlăturate toate bănuielile cu care am fost împovărat.

Este drept că prezența unor martori importanți, care nu s-au prezentat, ca Bligh, Simpson și Tinkler, mi-ar fi dat argumente suplimentare în susținerea apărării mele. Comandantul lui *Bounty* ar fi trebuit să vină la bară și să recunoască comportarea mea totdeauna respectuoasă; ceilalți doi ar fi recunoscut, fără posibilitate de contrazicere, că am fost pe nedrept acuzat. Regret că am fost judecat în absența lor; dar consider că au fost ascultați destui alți martori ale căror depoziții mi-au permis să lămuresc tot ceea ce era susceptibil de îndoieli.

S-a stabilit cu certitudine că atunci cînd a izbucnit rebeliunea dormeam și că, la trezire, m-am pomenit în plină confuzie și spaimă. S-a dovedit, este drept, că am rămas la bordul navei, dar s-a stabilit că am fost reținut cu forța. Se mai adaugă apoi faptul că, îndată ce a fost posibil, am părăsit pe cei care mă reținuseră fără voia mea și că m-am predat fără ezitare comandantului *Pandorei* cînd aceasta a apărut la Tahiti. Nu numai că m-am predat, dar i-am înmînat și un jurnal pe care l-am ținut cu conștiinciozitate tot timpul, pînă în ajunul predării mele, jurnal care a dispărut în naufragiul *Pandorei*; am dat ast-

fel toate informațiile pe care le posedam în legătura cu evenimentele.

Nu puteam face mai mult ; prima dată, cînd *Bounty* după rebeliune, a revenit la Tahiti, nu m-am putut separa de echipaj, căci eram strict supravegheat, suspectat de rebeli. Informațiile date căpitanului Edwards au fost spontane, sincere și obiective. Așteptam orice mijloc pentru a reveni în Anglia. Dacă o altă navă sosea mai înainte, aș fi profitat de ocazie cu aceeași grabă, căci nu bănuiam că atitudinea mea avea caracter de vinovăție. Soarta a dispus altfel. Victimă a suspiciunilor, sînt pe cale de a fi sacrificat pentru o imprudență. Pînă acum, am rezistat la toate încercările suferite și Curtea are dreptul de a decide dacă cele îndurate nu constituie o pedeapsă suficientă pentru imprudența comisă.

Verdictul va fi cuvîntul oncarei ; trebuie deci să-l accept fără a-l discuta.

P. Heywood"

După Heywood, Curtea a ascultat în apărare pe ceilalți acuzați și, după șase zile de dezbateri, la 18 septembrie 1792, s-a reunit în ultima ședință. Au fost introduși acuzații, o asistență numeroasă umplea sala. Președintele a întrebat pe acuzați dacă mai au ceva de adăugat în apărarea lor, apoi sala a fost evacuată și, cu ceremonialul cuvenit, Curtea a dat următorul verdict :

„...S-a stabilit că sînt juste acuzațiile aduse lui Peter Heywood, James Morrison, Thomas Ellison, Thomas Burkitt, John Millward și William Muspratt ; în consecință, Curtea decide că fiecare dintre ei va fi spînzurat la bordul unei nave a Majestății Sale, la ora și locul pe care cei trei

Comisari îndeplinind funcţia de Lord Mare Amiral al Marii Britanii şi Irlandei, sau unul dintre ei îl va stabili şi desemna în scris cu propria mînă. Ţinînd însă seama de anumite circumstanţe, în mod umil şi foarte grabnic Curtea recomandă clemenţei Majestăţii Sale pe Peter Heywood şi James Morrison. Pe de altă parte, Curtea decide că acuzaţiile aduse lui Charles Norman, Joseph Coleman, Thomas M'Intosh şi Michael Byrne sînt neîntemeiate şi decide achitarea lor".

VII. SE FACE TOTUȘI DREPTATE !

Familia Heywood află funesta veste. — Dureroasă confirmare. — Scrisoarea unui condamnat la moarte. — „Adio Nessy". — Alte scrisori. — Un vocabular de expresii în limba tahitiană. — Patru puncte capitale. — Motivele lui Christian și tăcerea lui Bligh. — Scrisoare către Primul Lord al Amiralității. — „Fericită, prea fericită familie !" — George al III-lea hotărăște... — „Ore de fericire". — „L-am văzut !" — Un om și un creștin. — Onorabila carieră a lui Peter Heywood.

„Și să mă credeți :
Nimic nu împodobește pe un om important :
Nici coroana de rege, nici sabia de conducător,
Nici bastonul de mareșal, nici roba de judecător
Nu-i dau măreția pe care
I-o acordă compasiunea pentru cei în suferință."

LORD BYRON

În general, opinia publică a considerat ca prea aspră sentința prin care Heywood și Morrison, în special primul, erau condamnați la moarte, cu toate că cruzimea ei era atenuată prin recomandare la clemența regelui. Trebuie însă ținut seama că, pentru curte, nu exista decît alternativa : condamnare la moarte sau achitare. Desigur că însăși Curtea inclina pentru achitare, dar nu se putea

trece peste regulile și tradiția Marinei militare. După cum s-a mai arătat, în caz de rebeliune (agravată pe *Bounty* și de capturarea piraterească a unei nave a Majestății Sale) nu este suficient ca unii ofițeri sau mateloți să nu fi luat parte activă la rebeliune : neutralitatea, pasivitatea sînt considerate ca participare și complicitate. Apoi, în cazul respectiv, rămînerea pe navă împreună cu răzvrătiții și faptul că n-au întreprins nimic pentru a se separa de ei putea duce la presupunerea unei adeziuni la acțiunea rebelilor.

În fond, Heywood nu a comis decît o greșeală explicabilă prin tinerețea și lipsa de experiență, anume, el n-a cerut formal lui Christian să i se permită a urma pe Bligh, nu s-a străduit la timp să plece împreună cu ceilalți însoțitori ai lui Bligh. M'Intosh, Norman, Byrne și Coleman au fost achitați tocmai fiindcă își exprimaseră dorința evidentă de a urma pe Bligh și au fost constrînși să rămînă la bord, așa cum au arătat martorii la proces ; în plus, mai posedau o recunoaștere scrisă de mîna lui Bligh. Poate că și tînărul Heywood ar fi beneficiat de o asemenea recunoaștere dacă Bligh, în cursul lungii sale călătorii în derivă, nu s-ar fi lăsat influențat de părerile și spusele unora dintre însoțitorii lui, deși știa că aspirantul fusese consemnat jos, în cabină.

Din nefericire, nu au existat circumstanțe atenuante în favoarea celorlalți patru condamnați la moarte fără recomandare la clemență : Millward, Burkitt și Ellison s-a stabilit precis că au fost tot timpul înarmați, iar ultimul a părăsit cîrma pentru a merge să-și caute arme și s-a repezit la Bligh, strigînd : „Eu am să-i vin de hac blestematului acestuia !" Muspratt, al patrulea condamnat fără recomandare la clemență a fost victima mărturiei dușmănoase a locotenentului Hayward, fapt recunoscut pînă la

sfîrşit de Lorzii comisari ai Amiralităţii, care au manevarat astfel că nenorocitul a fost scăpat de la o moarte dezonorantă.

În timpul procesului, familia tînărului Heywood nu a părăsit deloc domiciliul din Insula Man. Mulţi împărtăşeau cu ei credinţa că Peter va beneficia cert de un verdict de achitare, fapt care le-a susţinut moralul în acele momente de grea încercare. Între 12 şi 24 septembrie n-au primit nici o veste : puternice furtuni au împiedicat comunicaţiile cu Anglia.

Sperau un rezultat fericit, dar într-o seară, un băiat, fiul unor prieteni a venit în fugă şi a anunţat pe doamna Heywood şi fiicele ei că procesul s-a terminat şi toţi acuzaţii au fost condamnaţi, dar Peter benefica de recomandare la clemenţa regelui ; băiatul spunea că deţinea ştirea de la o persoană care, imediat căutată şi întrebată, a declarat că citise vestea într-un ziar din Liverpool, de unde venise la bordul unei mici ambarcaţii de pescari, dar nu se gîndise să aducă ziarul cu el.

Nefericita familie a trăit în această dureroasă incertitudine încă o săptămînă ; greu de găsit cuvinte pentru a descrie cruda lor aşteptare îngrijorată.

Nessy a decis îndată să plece la Liverpool, apoi la Londra şi a rugat pe fratele ei James, de la Liverpool, să se ducă imediat la Portsmouth.

„N-ai grijă de mine, i-a scris Nessy, voi putea călători singură, teama şi disperarea mă vor susţine pe drum. Gîndeşte-te numai la nefericitul nostru frate, nu-ţi pierde timpul ocupîndu-te de mine.

Dacă aş mai fi capabilă să ascult vocea raţiunii, ceea ce este foarte dificil, mi-aş spune că e puţin probabil să se fi produs iremediabilul, căci am fi primit cu siguranţă o depeşă".

Nessy a petrecut patruzeci și nouă de ore pe mare, pe o vreme îngrozitoare : bîntuia o furtună teribilă, dar pentru a cîștiga două ore, s-a îmbarcat pe o barcă de pescari nepuntată, la gura fluviului Mersey ; marea era dezlănțuită, valurile treceau continuu peste mica ambarcație. Totuși, ea notează : „cît timp mai dăinuiește o reconfortantă speranță, am curaj să întreprind orice".

În aceeași seară, de la Liverpool a luat diligența pentru Londra ; la 5 octombrie, a sosit la avocatul Graham care a primit-o cu mare bunăvoință, făcînd-o să se simtă ca acasă.

Pentru restul familiei rămas pe Insula Man, agonizanta așteptare s-a terminat în seara de 29 septembrie cînd a sosit, în fine, poșta, anume, o scrisoare de la Graham către reverendul doctor Scott și pe care acesta a adus-o imediat la cunoștința doamnei Heywood :

Portsmouth, marți 18 septembrie

„Sir, deși nu mă cunoașteți, îmi iau permisiunea să vă scriu. Am asistat la procesul lui Peter Heywood (pe care l-am ajutat pe cît mi-a fost în putință). Procesul s-a terminat, cu o jumătate de oră înainte s-a dat sentința. Înainte de a vă spune verdictul, vreau să vă asigur că a scăpat cu viață, dar așteaptă grațierea regală, căci Curtea a recomandat să i se acorde clemența Majestății Sale.

Pentru a vă evita temeri inutile, țin să vă arăt că Procurorul general regal care a asistat la proces mi-a dat asigurări că Peter este salvat, ca și cum nici n-ar fi fost condamnat. Aș fi preferat să nu fiu obligat să scriu teribilele cuvinte „condamnat la moarte", dar probabil că le-ați auzit deja, cu comentariile respective.

Pentru ca vestea să nu fie prea brutal comunicată doamnei Heywood și fiicelor sale, am preferat să vă co-

munic vestea dumneavoastră. Las la aprecierea dumneavoastră modalitatea de a face vestea cunoscută familiei. Mă rezum a adăuga : deşi sentinţa, ca atare, este teribilă, pot însă să vă asigur că cei ce au asistat la proces sînt perfect convinşi că Peter a fost, după unele aparenţe, vinovat, dar că *intenţiile lui au fost cu totul nevinovate.*

Voi scrie şi comandorului Pasley care, desigur, a fost foarte impresionat de o primă scrisoare ce i-am trimis-o ieri, şi-i voi cere sfat în privinţa celor ce vor trebui întreprinse cînd Peter Heywood va fi pus în libertate. Rămîn aici pînă la acest eveniment şi am de gînd să-l ţin la mine la Portsmouth, unde cred că se va simţi cel mai bine pînă va sosi cineva din familia lui. După toate suferinţele îndurate, va avea nevoie de multă îngrijire şi tandreţe şi ar fi foarte util să se pregătească de pe acum prima lui întrevedere cu doamna Heywood care va fi necesar să fie asistată de fiicele ei într-un moment atît de emoţionant".

A doua zi, Graham a mai adresat o scrisoare doctorului Scott ; între altele, el scrie :

„Familia lui Peter va simţi o mare satisfacţie aflînd că declaraţiile altor acuzaţi, în timpul procesului, au spulberat orice îndoială asupra nevinovăţiei sale. El a fost condamnat doar pe baza unei depoziţii care, spre a nu o califica mai grav, a fost o părere nefericită a martorului, bazată pe amănunte care n-au existat niciodată sau care se refereau la alte persoane rămase la bord şi nu erau în legătură cu atitudinea lui Peter *."

La 20 septembrie, Peter Heywood a scris prima sa scrisoare după verdict, adresată doctorului Scott :

* Probabil că Graham face aluzie la depoziţia lui Hallet. — N.A.

„Scumpe și stimate domn, miercuri la 12 ale lunii în curs a început atrocele proces și în aceeași zi, pe cînd mă aflam în fața Curții, am avut plăcerea să primesc scrisoarea dumneavoastră, caldă și paternă *. Ca răspuns, trebuie să vă fac cunoscut tristul sfîrșit al dezbaterilor ; am rugat pe domnul Graham să vă informeze imediat, așa că vestea nu va fi o lovitură neprevăzută pentru dumneavoastră. Dimineața vieții mele încă nu s-a terminat și toate bucuriile lumii acesteia s-au spulberat. Marți la 18 septembrie s-a dat teribila sentință prin care sînt condamnat la moarte ; fiind o decizie a soartei, care tot ea mi-a dat mai întîi viață, mă înclin supus în fața sentinței cu întreaga putere a sufletului meu, cu resemnare.

S-a recunoscut că nu mi se poate imputa nicidecum cel mai mic act de participare la oribila crimă de rebeliune, dar sînt condamnat pentru că n-am acționat vizibil la reprimarea revoltei. Dacă martorii care au depus în fața Curții ar fi fost și ei judecați, ar fi răspuns și ei ca vinovați de aceeași crimă. Sînt o victimă ispășitoare. Nenorocirile abătute asupra mea sînt însă consecința inexperienței și tinereții mele, nu reflectă o josnicie morală. Departe de a mă lamenta asupra destinului meu, îl accept aproape cu ușurare, cu calm și seninătate, încrezător că sînt doar un instrument al Providenței pentru realizarea unui scop util (deocamdată, imprevizibil), spre binele patriei. De ce atunci să mă plîng dacă sînt sacrificat pentru binele compatrioților ? De ce să fiu trist că părăsesc o lume în care am cunoscut mai mult nenorociri

* Este vorba de o scrisoare foarte călduroasă și plină de încurajare a reverendului Scott, care îl cunoștea pe Peter din copilărie și avea o deosebită stimă pentru caracterul lui. — N.A.

şi un cortegiu întreg de mizerii ? Voi încerca să înăbuş orice dorinţă de uşuratice plăceri lumeşti şi să-mi pregătesc sufletul pentru suprema încercare. Căci, deşi beneficiez de recomandarea Curţii la clemenţa Majestăţii Sale, soarta mea ţine de un singur fir ; conştient de această incertitudine, să mai clădesc speranţe ? Alta este certitudinea la care orice muritor se aşteaptă, mai devreme sau mai tîrziu ; pentru salvarea sufletului meu, sînt necesare eforturi susţinute în scurta perioadă de timp pe care o mai am de trăit pe pămînt.

Subiectul este prea dureros ca să-l aduc eu însumi la cunoştinţa nefericitei mele mame şi surorilor ; de aceea, vă rog pe dumneavoastră să le arătaţi această scrisoare sau să le comunicaţi groaznica veste cu menajamente, ca să poată fi mai uşor suportată. Nu mă interesează pe lume decît fericirea lor, dar în situaţia în care mă aflu, trebuie să-mi smulg şi acest sentiment din inimă, oricît de penibil mi-ar fi. Trebuie să lupt contra tendinţelor mele lumeşti de afecţiune.

Vă rog deci, căutaţi să atenuaţi durerea bietei mele mame. Transmiteţi-i expresiunea respectului meu profund, împărtăşiţi fraţilor şi surorilor mele îndurerate constanta mea tandreţe, precum şi celorlalţi membrii ai familiei. Încurajaţi-i să-mi urmeze exemplul, adică să se supună sorţii cu răbdare şi resemnare, sub povara unor nenorociri a căror greutate depăşeşte mai ales puterile slabe ale femeilor. Arătaţi-le zădărnicia tuturor speranţelor de fericire pămîntească. Cît mă priveşte, suport totul cu perfectă seninătate.

Rămîn, scumpe domn, pentru totdeauna recunoscător şi respectuos, dar nefericit.

Peter Heywood“

Condamnatul la moarte a mai scris o scrisoare și surorii sale:

„Am curaj să-ți scriu prezentele rînduri, convins că ai aflat de la respectabilul reverend Scott concluzia procesului.

Iată-mă sacrificat de regulamente prea rigide și încă o dată cu coasa morții deasupra capului. Dar, ca totdeauna, nici de astă dată nu voi ceda unei spaime nedemne. Conștient că nu am greșit, nu am nici o grijă în privința sufletului meu; din contra, am speranța că, peste cîteva zile poate, voi fi definitiv eliberat de povara nenorocirilor de care am avut parte în ultima perioadă a existenței mele și că voi obține liniște, eliberat de jugul umilitor al tiraniei și opresiunii.

Poate că Majestatea Sa, la a cărei clemență Curtea m-a recomandat, va refuza să-mi acorde izbăvire și să mă scutească de o moarte care, pe nedrept, va fi considerată nedemnă. Mă las cu totul în voia soartei, conștient că sînt nevinovat și că am făcut totul ca s-o demonstrez.

Dar, scumpă Nessy, mi se sfîșie inima cînd mă gîndesc la durerea, indescriptibila durere a respectatei mele mame, cînd va afla trista veste! Numai tu poți să veghezi asupra durerii ei și să i-o ușurezi. De fapt, cred că nici nu este necesar să insist, căci principiile vieții noastre familiale, implantate în inimile noastre, sînt sigur că-ți vor inspira ție și întregii familii forța spirituală și răbdarea ce ni se cer în asemenea situații și nu vă veți revolta contra Providenței.

Am primit toate scrisorile tale, azi dimineață pe ultima, din 17. Ce îmi pot însă ajuta acum? Conținutul lor pune în evidență instabilitatea speranțelor, prevederilor omenești. Scumpă soră, îmi închipui durerea cu care citești frazele prezentei scrisori, atît de descurajantă. Nu

mai insist, căci mi-e teamă că inima ta nu va rezista. Ce contrast între scrisoarea mea de săptămîna trecută și tonul celei de azi ! De ce oare ? Aveam atunci numai speranță. Nu o am și acum ? Desigur că da ! Caută deci, scumpa mea, să trăiești cu această speranță și cu încredere în mizericordia Providenței care acționează doar spre binele nostru, biete creaturi !

Suportă deci încercarea cu răbdare și, prin exemplul tău, încurajează pe celelalte surori ; mai ales, nu lăsa în nici un caz ca disperarea să cuprindă sufletul scumpei noastre mame ! Caută, prin toate eforturile, să-i insufli curaj. Mă opresc aici. Adio, scumpa mea Nessy ! Gîndește-te la nefericitul tău frate, care te va iubi totdeauna.

P.S. Sînt plin de curaj, nu este deci cazul ca suferințele mele să dăuneze sănătății tale, care îmi este mai prețioasă ca viața !"

Într-o scrisoare adresată mamei sale, o asigură de perfecta sa liniște sufletească ; îi recomandă să nu nutrească un optimism excesiv, dar nici să nu se îngrijoreze peste măsură.

La o scrisoare a surorii sale, care îl încurajează să aibă speranțe, îi răspunde :

„Speranța mea este ca un toiag uzat pe care, cînd m-am sprijinit, s-a rupt. Am avut atîtea decepții, încît greu mai pot avea speranță ; mă mărginesc a aștepta, cu răbdare și liniște sufletească, împlinirea sorții. Doamna „Speranță" este o prietenă neloială și ingrată cu care am rupt relațiile. Caut să cultiv o prietenie mai puțin frivolă și mai sigură, cu „Răbdarea", care, sper, îmi va fi mai fidelă".

Își exprimă apoi dorința ca Nessy să-i scrie numai prin intermediul fratelui lor James care se află la Portsmouth și vine în fiecare zi să-l vadă. Îi explică de ce i-a cerut să

nu-i scrie prea des : se teme că prin aceasta ea își sporește suferința. Și adaugă :

„Apoi, pentru că sînt de părere că sentimentele tale atît de exaltate nu trebuie să fie cunoscute de inchizitorii care îmi controlează corespondența. Dar tu procedează cum crezi de cuviință ; sînt sigur că bunul tău simț îți va dicta atitudinea justă“.

La care, Nessy îi răspunde cu următoarele rînduri ce îi reflectă caracterul :

„Dragul meu, îți scriu pentru că, lipsită de prezența ta, aceasta constituie singura mea bucurie. Și de ce să nu las să apară sentimentele mele, indiferent de ochii inchizitori ce le-ar citi. Scrisorile mele exprimă tandrețea și afecțiunea frățească ce-ți port. Și de ce să nu le proclam ? De ce să-mi ascund sentimentele, al căror obiect este o persoană care, sînt sigură, le merită și toți cei ce mă înconjoară și te cunosc mă asigură că ți se cuvin. Sînt mîndră că țin la tine și laudele tale îmi măgulesc vanitatea. În consecință, dragul meu frate, nu-ți scriu din datorie, nu consider că este o datorie și urăsc orice prefăcătorie ; știu că și tu ești de aceeași părere“.

Tot Nessy scrie surorii sale Mary :

„A fost uimitoare îndrăzneala acelui mizerabil de Hallet în fața Curții. Înaintea lui, mulți martori se declaraseră categoric în favoarea lui Peter și arătaseră atît de evident nevinovăția lui, că toată lumea era convinsă că va fi achitat ; dar cînd i-a venit rîndul, Hallet a declarat, chiar fără să i se ceară așa ceva, că în timp ce Bligh se afla pe puncte, l-a văzut privind spre Peter și vorbindu-i. Ce i-a spus ? Hallet pretinde că n-a putut auzi, căci se găsea la douăzeci de picioare distanță de Bligh, și Peter, la încă douăzeci de picioare mai departe, deci, în total, patruzeci de picioare separau pe Bligh de Peter. Ba încă,

Hallet pretinde că, auzind ce-i spune Bligh, Peter a început să rîdă și i-a întors spatele cu dispreț. În afară de Hallet, nici un alt martor nu l-a văzut rîzînd pe Peter. Dimpotrivă, toți ceilalți martori au declarat că Peter era foarte trist în acea zi. Această depoziție răutăcioasă a avut însă o influență extraordinară asupra Curții ; de aceea s-a pronunțat teribila sentință, însoțită totuși de recomandarea ca regele să acorde grațierea. Fiți siguri, voi toți cei de acasă, că onoarea lui Peter n-a fost cîtuși de puțin pătată (dețin această apreciere chiar din partea domnului Graham), că toți cei ce cred în justiție, toți cei dotați cu bun simț și sensibilitate îi păstrează lui Peter întreaga lor stimă, că unchiul Pasley (aflat aici din ajunul sosirii mele) îi recunoaște toate calitățile și că, pe scurt, avem toate motivele să așteptăm cu încredere viitorul".

Începînd din acel moment, s-a stabilit o corespondență zilnică între Peter și sora sa Nessy : ea plină de speranță și cu credința că nu va fi dezamăgită ; el, plin de răbdare și resemnare, pe deplin încrezător în nevinovăția și dreptatea sa.

„Sus inima, dragă Nessy ! îi scrie el ; leagănă-ți *speranțele*, eu îmi întrețin *răbdarea*".

—

Cu toată teribila amenințare ce plana asupra capului său, tînărul era atît de calm, încît, la cîteva zile după condamnare, James, fratele lui, putea scrie surorilor :

„În timp ce scriu prezenta, Peter șade lîngă mine și lucrează la un vocabular al graiului tahitian ; pare atît de antrenat și interesat, încît abia mă lasă să pronunț un cuvînt ; are moralul excelent și sînt convins că i se ameliorează zilnic".

Vocabularul era o lucrare foarte interesantă : o sută de pagini cu scris îndesat, cuvintele plasate alfabetic și silabele prevăzute cu accentele respective. Mai tîrziu, în lucrarea „Călătoria navei *Duff*" se menționează că un exemplar din acel vocabular a fost foarte util pentru misionarii pe care numita navă i-a dus la Tahiti.

În perioada imediat următoare sentinței, comandorul Pasley, Graham și alți amici ai condamnatului au fost neobosiți în demersuri ; au verificat progresele realizate pentru obținerea unui deznodămînt fericit, atît de dorit și în concordanță cu recomandarea Curții. Nessy Heywood nu a fost mai puțin activă ; Graham i-a arătat care au fost principalele elemente ale depozițiilor care au dus la condamnare ; ea a transmis lui Peter patru capete de acuzare care, după părerea lui Graham, motivau hotărîrea Curții, rezumate astfel : Peter a ajutat la pregătirea șalupei lui Bligh ; dulgherul l-a văzut cu sabia de abordaj în mînă ; cînd Bligh l-a chemat, Peter a început să rîdă ; a rămas pe *Bounty* în loc de a însoți pe Bligh.

Luînd cunoștință, Peter a redactat următoarele observații în legătură cu cele patru puncte :

1) *Am ajutat la pregătirea șalupei lui Bligh :* acea șalupă a fost cerută chiar de Bligh și ofițerii care au participat la lansarea ei erau prieteni de-ai lui ; dacă comandantul ar fi fost obligat să plece în mica barcă ce Christian inițial i-o destinase, nu ar fi putut lua cu el decît nouă sau zece însoțitori, în timp ce în șalupă au încăput nouăsprezece. După depozițiile secundului, șefului de echipaj, șefului tunar și dulgherului, prin această acțiune am adus un important ajutor comandantului ;

2) *Dulgherul m-a văzut cu o sabie de abordaj în mînă :* singur dulgherul m-a văzut în această postură, nimeni

altul nu a fost intimidat de gestul meu. Dulgherul a fost oare intimidat ? Nu ; în loc să-i fie frică, nici nu m-a considerat ca om înarmat, mi-a semnalat numai pericolul ca alții să mă considere astfel ; pentru care, imediat am lăsat sabia din mînă, pe care o luasem în mod mecanic, fără să-mi dau seama de gest, în starea de confuzie în care mă aflam. Curtea a fost foarte circumspectă în întrebările puse relativ la acest incident ; a somat pe dulgher să declare sub jurămînt și după matură gîndire dacă în acel moment, și în toate împrejurările rebeliunii, puteam fi considerat ca *un om înarmat*. Fără ezitare, martorul a răspuns : *nu* și a arătat motivele (se găsesc în depoziție) pentru care consideră că, în timpul rebeliunii, nu am căutat deloc să mă înarmez. Secundul Fryer, șeful echipajului, tunarul șef, Hayward, Hallet și John Smith (adică toți martorii care, împreună cu dulgherul se aflau la bordul lui *Bounty)* au declarat că nici un moment nu m-au văzut înarmat. Șeful echipajului și dulgherul au mers și mai departe : au spus categoric că mă considerau ca partizan al comandantului și *deloc* partizan al răzvrătiților. În fine, secundul, șeful de echipaj, dulgherul, tunarul șef, toți au declarat că, după comportarea mea în cursul revoltei și după cum mă purtasem de la începutul călătoriei, erau convinși că le-aș fi dat tot ajutorul dacă se ivea o ocazie pentru recuperarea navei ;

3) *Am rîs cînd m-a chemat comandantul :* dacă Curtea ar fi luat drept adevărată această mărturie, faptul ar fi fost decisiv în judecata ce și-a format despre mine. Într-adevăr, dacă mărturia ar fi fost considerată ca serioasă, pe baza ei ar fi clădit un ansamblu de amănunte care, luate izolat, puteau duce la anumite capete de acuzare. Nu mă îndoiesc că depoziția a fost ascultată cu prudență și apreciată fără părtinire. Sînt convins că în unele cazuri, un joc

de fizionomie poate constitui un temei pentru a deosebi binele sau răul ce există în suflet. Dar cînd e vorba de viață și de moarte, nu se poate da importanță unui lucru atît de imprecis și inconsistent ca jocul de fizionomie. Diversele moduri de a exprima sentimente sînt diferite, după figurile prin care se produce jocul fizionomiei. Deseori lacrămile reflectă un exces de bucurie ; din contra, de multe ori descurajarea se ascunde sub un surîs. Și foarte des se întîmplă că un rîs convulsiv reflectă disperarea unei inimi pe punctul de a se frînge. În consecință, este eronat și absurd a judeca o stare sufletească prin barometrul fizionomiei.

Dar se mai poate discuta și dintr-un alt punct de vedere : Hallet spune că, fiind chemat de comandant, am început să rîd ; or, acesta se afla în spatele arborelui artimon, în timp ce eu eram pe punte aproape de tambuchiul din prova, cu alte cuvinte ne separa o distanță de cel puțin treizeci de picioare. Dacă comandantul dorea să-l aud, și fără îndoială că dorea, și dacă mi s-ar fi adresat, ar fi ridicat tonul, ar fi strigat din toate puterile, dat fiind împrejurările și situațiile respective. Hallet, care se afla pe puntea pupa, deci la jumătate distanță între comandant și mine, totuși nu a auzit ce-mi spunea comandantul ! Cum ar fi fost deci posibil să-l aud eu, în mijlocul acelei confuzii zgomotoase ce domnea pe navă ? Și dacă nu l-am auzit (ceea ce jur solemn că este adevărul), chiar admițînd că am rîs (ceea ce poate inconștient am făcut, în teribilele frămîntări în care mă zbăteam), nu am făcut-o ca răspuns la ceea ce comandantul mi-ar fi spus.

Aș mai putea întreba pe Hallet, de ce nu m-a avertizat că comandantul dorea să-mi vorbească ? Din datorie față de comandant, dacă nu din prietenie pentru mine, ar fi trebuit s-o facă, în împrejurările cu totul neobișnuite în

care ne aflam *. Mă voi limita la a observa că șeful de echipaj, dulgherul și Hayward, care au avut mai multe ocazii să mă vadă în timpul răscoalei, au declarat că păream trist și abătut ;

4) *Am rămas la bordul lui Bounty, în loc de a însoți pe comandant* : nu neg că la început, am fost îngrozit de perspectiva de a coborî în șalupa lui Bligh. Dar din depozițiile mai multor martori a reieșit clar că mai tîrziu am vrut să însoțesc pe comandant și aș fi făcut-o, dacă nu eram împiedicat de Thompson, la ordinul lui Churcill.

Ce a declarat șeful de echipaj ? Că înainte ca el să părăsească nava, am coborît de pe punte și, în trecere, i-am șoptit ceva despre un sac ; de fapt, i-am spus că voi băga unele obiecte personale într-un sac și îl voi urma. Ce declară dulgherul ? Că m-a văzut coborînd jos, chiar în acel moment ; și amîndoi martorii afirmă că au auzit pe instructorul de arme ordonînd lui Thompson : „Ține-i acolo jos"

---

* Bligh arată în jurnalul său că tot timpul cît a fost menținut prizonier de Christian, niciunul din ofițerii săi nu au fost lăsați să se apropie de el. Fără îndoială, Hallet a comis o eroare ; el povestise la bordul șalupei în derivă această întîmplare și n-a vrut să se dezică în fața Curții.

Se spune că, mai tîrziu, cînd se afla la bordul navei *Penelope*, într-o călătorie în cursul căreia a murit, Hallet a exprimat un profund regret cu privire la depoziția sa la proces, afirmînd că s-a înșelat asupra celor întîmplate în realitate.

Autorul prezentei lucrări a întreprins o anchetă personală, întrebînd pe un distins amiral al Marinei militare britanice, fost prim locotenent pe *Penelope* ; acesta a confirmat că, în numeroase ocazii, Hallet și-a manifestat regretul în privința depoziției sale, spunînd că, ulterior, și-a dat seama că relatarea sa era inexactă, atribuind faptul emoției simțite în fața Curții ; apoi, a mai spus că l-a confundat pe Heywood cu altcineva, din cauza dezordinei și confuziei ce domneau la bord în timpul rebeliunii. — N.A

Întrebarea este la cine se referea acest ordin ; șeful de echipaj și dulgherul răspund că, fără îndoială, după părerea lor eram inclus și eu printre cei la care ordinul se referea. Voi demonstra că, logic, ei nu se înșeală :

După separarea șalupei de navă, rămîneau la bordul lui *Bounty* douăzeci și cinci de oameni, dintre care optsprezece înarmați : Christian, Hillbrant, Millward, Burkitt, Muspratt, Ellison, Sumner, Smith, Young, Skinner, Churchill, M'Koy. Quintal, Morrison, Williams, Thompson, Mills și Brown. Conform declarației secundului Fryer și celor afirmate în relatarea scrisă a lui Bligh, la aceștia se mai adaugă și Martin, ridicînd numărul celor înarmați la nouăsprezece. Nu se poate presupune că ordinul de „a-i ține acolo jos" se referea la unu sau mai mulți dintre acești nouăsprezece. După spusele lui Hayward, se aflau pe punte cel puțin optsprezece oameni înarmați cînd a coborît în șalupa lui Bligh ; dacă se mai adaugă și Thompson care sta de pază pe lada cu arme, totalul corespunde exact. Rămîn deci șase oameni cărora li se poate aplica ordinul „ține-i acolo jos", și anume : Heywood, Stewart, Coleman, Norman, M'Intosh și Byrne.

Byrne putea fi unul dintre ei ? Nu, căci se afla într-o barcă, alături de navă ; dar Coleman ? Nu, căci se afla pe puntea de comandă cînd comandantul și însoțitorii lui au coborît în șalupă, apoi se găsea la pupă cînd șalupa a fost dirijată într-acolo. Norman putea fi printre ei ? Nu, căci tocmai vorbea cu ofițerii. Dar M'Intosh ? Nu, căci se afla cu Coleman și Norman și insista ca ofițerii și comandantul izgonit să știe că el nu participase la rebeliune.

Evident, ordinul nu se putea referi decît la Stewart și la mine. Și din cauza acestui ordin al lui Churchill, n-am putut însoți pe comandantul Bligh.

Cred că prin cele de mai sus sînt lămurite punctele pe baza cărora s-a întemeiat sentința Curții. Apărarea mea este, cred, completă, depozițiile în favoarea mea sînt prea numeroase ca să mă refer la fiecare în parte și dacă cineva dorește să-și facă o opinie obiectivă, găsește destul material în procesele verbale ale ședințelor curții.

P. Heywood"

În lucrarea *Naval Biography* de Marshall se află o notă a căpitanului Heywood referitoare la motivele pentru care Stewart și el au fost menținuți la bordul lui *Bounty*:

„Îndată ce a fost liber s-o facă, după ce șalupa lui Bligh s-a îndepărtat, Stewart a întrebat pe Christian de ce a fost reținut jos sub punte. Christian i-a răspuns că nu dăduse nici un ordin în acest sens.

Faptul a fost confirmat de Churchill care a declarat că îl menținuse jos, ca și pe Heywood, pentru că știa că ambii aveau intenția să plece cu Bligh. „Și, în acest caz, adăuga rebelul instructor de arme, ce deveneam, dacă plecau? În afară de cei desemnați deja să însoțească pe Bligh în șalupă, Stewart și Heywood erau singurii care se pricepeau să manevreze nava!"

Nu este sigur că Christian și Churchill s-ar fi pronunțat astfel. Dar dosarul întocmit pentru dezbaterile Curții, în legătură cu comportarea lui Heywood în timpul rebeliunii, îi era mult mai consistent favorabil acestuia și dacă Bligh nu se manifesta ca un om necinstit, plin de ranchiună contra lui, Curtea l-ar fi achitat și pe Heywood, la fel ca pe Coleman, Norman, M'Intosh și Byrne, pe considerentul că a fost reținut pe navă contra voinței lui.

Am mai avut ocazia să amintim că jurnalul manuscris al lui Bligh conținea multe lucruri care n-au mai figurat în relatarea publicată de același autor. Astfel, asupra

acestei probleme precise și capitale, găsim în jurnal un pasaj care, surprinzător, a fost omis în rapoartele și relatările publicate de Bligh ; iată-l :

— „Cît despre ofițerii aflați în cocpit, nu puteam conta pe ei : *au încercat să-mi vină în ajutor, dar nu li s-a permis să scoată capul prin tambuchi*".

În consecință, ar fi o apreciere prea indulgentă să spunem, simplu, că Bligh a cedat ranchiunelor sale și a suprimat în mod intenționat acest pasaj. „Omisiunea" lui seamănă mai mult cu o manifestare de pură răutate calculată, deoarece, prin aceasta doi nevinovați riscau să sufere o moarte dezonorantă, de care, dealtfel, unul a fost amenințat prin proces, în timp ce celălalt a scăpat numai pentru că a pierit anterior procesului.

Se naște însă o întrebare : cum putea ști Bligh că Stewart și Heywood au încercat să-i vină în ajutor dar au fost împiedicați ? Izolat cum era la pupă, cum putea ști ce se petrecea jos sub punte ? Nu este decît un singur răspuns : cunoștea faptele chiar de la Christian. Fără nici o îndoială, Churchill a acționat după ordinele lui Christian ca să rețină pe cei doi sub punte și Christian nu putea da ordine decît în prezența lui Bligh, căci nu l-a părăsit nici un moment, ținînd capătul frînghiei cu care Bligh era legat tot timpul, pînă cînd acesta a fost obligat să coboare în șalupă. Explicația dată de Churchill era firească, pentru că astfel justifica de ce a ținut jos pe cei doi tineri. Dar Christian mai avea un alt motiv imperios să procedeze astfel : era conștient că va trebui să realizeze un fel de barieră între el și banda de rebeli ; și era prea inteligent pentru a nu simți că marinarii ar asculta mai repede și cu mai multă tragere de inimă de ofițeri de viță nobilă, decît de ofițeri ieșiți din rîndul mateloților. Este răspîndită opinia că în Marina regală britanică ofițerii proveniți

dintre mateloți se comportă ca adevărați tirani *. Din păcate, Bligh nu-și făcuse educația profesională printre tineri gentlemeni în cocpitul unei nave de război, care, pentru marină, este universitatea celor ce vor evolua spre vîrful piramidei sociale. Ce penibile suferințe ar fi fost evitate lui Peter Heywood, de cîte disperări ar fi fost scutită familia lui, crud încercată, dacă Bligh nu ar fi suprimat acest pasaj din jurnalul manuscris și l-ar fi lăsat inserat în raportul către Amiralitate !

„Observațiile" mai înainte arătate, redactate de tînărul Heywood, au fost primite de sora lui, Nessy, care îndată le-a transmis contelui Chatham, pe atunci Prim Lord al Amiralității, însoțite de următoarea scrisoare :

Great Russell Street, 11 oct. 1792

„My Lord, îndrăznesc să sper că înaintea nobilei persoane cu inimă generoasă care este Senioria Voastră, un nefericit nu pledează în van. Profund emoționat și cu cel mai mare respect pentru personalitatea Voastră, sper că mi se va ierta îndrăzneala de a supune atenției Voastre imparțiale „Observațiile" alăturate. Sînt redactate de nefericitul și dragul meu frate Peter Heywood și prin ele încearcă să elucideze unele puncte din depozițiile înregistrate de Curtea marțială recent întrunită la Portsmouth pentru a-l judeca, pe el și alți acuzați, care au aparținut navei Majestății Sale, *Bounty*.

---

* Cunosc unii comandanți care aveau obiceiul să predea spre judecată pe un delicvent camarazilor lui de careu ; dacă acuzatul era recunoscut vinovat, pedeapsa pronunțată de camarazi era mult mai severă decît ar fi fost pe căi normale. Această practică, foarte blamabilă, prin care se acorda un vot deliberativ echipajului, a fost, sper, pentru totdeauna abolită. — N.A.

Vă rog să credeți, my Lord, că fratele meu îmi este mai drag ca orice pe această lume și că a-l pierde ar fi pentru mine și familie o lovitură insuportabilă, mai ales pentru biata noastră mamă. Sînt deci încredințată că nu veți fi surprins, și nici nu veți lua în nume de rău îndrăzneala de a conjura pe Senioria Voastră să vă aplecați cu toată obișnuita Voastră imparțialitate și bunăvoință asupra „Observațiilor pe care le fac să vă parvină, precum și asupra penibilei condiții a nefericitului meu frate.

Cu tot respectul,

Nessy Heywood"

A produs oare această scrisoare un efect asupra contelui de Chatham? Nu se poate răspunde nici afirmativ, nici negativ. În orice caz, Nessy Heywood nu a primit răspuns și nu s-a luat o decizie imediată. Încă cincisprezece zile, sensibila fată, familia și prietenii au trecut printr-o teribilă stare de tensiune.

Cu patruzeci și opt de ore înainte de apariția decretului de aplicare a sentinței, excelentul domn Graham a adresat doamnei Heywood următoarea scrisoare:

„Mult stimată doamnă, inima mea a luat atît de mult parte la nenorocirile dumneavoastră și acum se bucură atît de mult de perspectiva fericirii dumneavoastră, încît vă rog să considerați aceste rînduri ca o expresie a prieteniei ce vă port și care mă obligă să vă comunic cît mai curînd că, deși oficial nu s-a publicat încă nimic, rezolvarea cu bine a problemei care vă frămîntă este certă; ieri, încă mai aveam îndoieli, dar azi am obținut o asigurare formală, în privința celor hotărîte. Fericită, prea fericită familie! Primiți, vă rog, urările mele de bine și per-

miteți să împărtășesc și eu ceea ce știu că veți simți cînd veți afla că iubitul dumneavoastră Peter vă va fi în curînd redat, complet reabilitat".

La finele scrisorii, Nessy a adăugat :

„Domnul Graham are dreptate să ne califice ca familie fericită ; într-adevăr, nici o altă bucurie lumească nu o poate egala pe a noastră ! Să nu aștepți azi de la mine fraze frumos ticluite, nu sînt în stare, căci aproape înnebunesc de bucurie !"

La 24 octombrie, prin grija Amiralității, a fost expediat decretul regal : acorda grațiere totală lui Heywood și Morrison, o amînare a executării pedepsei lui Muspratt (curînd a fost și el grațiat) dar confirma sentințele pronunțate pentru Burkitt, Ellison și Millward.

Execuția acestor trei a avut loc la 29 octombrie la bordul navei Majestății Sale, *Brunswick,* în rada portului Portsmouth. Se relatează că „criminalii au manifestat o profundă căință și s-au comportat destul de demn, recunoscînd că au fost just condamnați pentru crima de care erau învinuiți și au îndemnat pe camarazii lor să mediteze și să nu uite niciodată, indiferent de încercările prin care trec, că trebuie să asculte de superiori, ceea ce constituie o datorie față de rege și patrie". Delegați din toate echipajele navelor militare aflate în port au fost prezente la execuție ; se pare că exemplul a produs o profundă impresie asupra asistenței.

Același decret care aducea durere pentru rudele și prietenii nefericiților executați a fost un mesaj de bucurie pentru familia și prietenii tînărului Heywood. La 26 octombrie, Nessy a și comunicat buna veste într-o scrisoare adresată mamei sale la care s-a asociat și domnul Graham cu cîteva fraze emoționante. Dealtminteri, el s-a și hotărît să meargă

la Portsmouth, de unde s-a întors cu nevinovata victimă, la 29 octombrie dimineaţa.

Iată cum a fost anunţat mamei evenimentul, din iniţiativa lui Nessy ;

„Great Russel Street, luni dimineaţa, 29 octombrie, ora zece şi jumătate, cel mai frumos moment al vieţii noastre !

„Dragă mamă, l-am văzut, l-am îmbrăţişat şi nu-mi găsesc cuvinte pentru a-mi exprima fericirea ! Fiziceşte, se prezintă destul de bine, iar sufleteşte este un înger ! Nu mai pot scrie decît că, în acest moment cele mai fericite fiinţe de pe lume sînt copiii tăi respectuoşi şi plini de afecţiune,

Nessy Heywood
Peter Heywood
James Heywood"

Tînăra Nessy, cu inima atît de sensibilă, nu a mai trăit mult după întoarcerea fratelui său ; suflet pasionat şi afectuos, a fost victima excesului său de sensibilitate. În acele luni groaznice de frămîntări, fragila ei minte a fost brutal încercată, o crudă boală de piept a secerat-o la mai puţin timp de un an de la eliberarea fratelui.

Cînd căpitanul Montague a citit decretul de graţiere totală şi l-a însoţit de sfaturile şi bunele cuvinte cuvenite, Peter Heywood s-a adresat comandantului navei *Hector* în termeni demni de nobleţea sufletească pe care a manifestat-o de-a lungul numeroaselor luni de suferinţe îndurate :

„Sir, am primit vestea condamnării mele de Curte ca un adevărat bărbat. Dacă aş fi fost executat, cred că aş fi

făcut față ca un adevărat creștin. Sfaturile dumneavoastră îmi vor rămîne gravate în memorie. Primesc cu recunoștință iertarea Suveranului și mă voi dedica fidel servirii Lui“.

Și Peter Heywood s-a ținut de cuvîntul dat căpitanului Montague. Debuturile sale nu prevestiseră o frumoasă carieră : doi ani petrecuți împreună cu răzvrătiții și sălbaticii, apoi optsprezece luni închis, în lanțuri, perioadă în care a naufragiat și s-a aflat la doi pași de moarte ! După grațiere a fost reintegrat în Marina Regală, cu sprijinul unchiului său, comandorul Pasley și a Lordului Hood care a prezidat Curtea marțială ; ambii l-au sfătuit să se îmbrace fără întîrziere ca aspirant. Lord Hood i-a oferit un asemenea post chiar sub ordinele sale, la bordul navei *Victory*.

Reluînd serviciul pentru a-și deschide calea către promovarea la gradul de locotenent, Heywood a navigat sub ordinele a trei sau patru ofițeri foarte reputați dintre cei care făcuseră parte din juriul Curții marțiale ; toți i-au acordat cele mai bune calificative, precum și stima și încurajarea lor. Sir Thomas Pasley l-a recomandat pentru avansare printr-o scrisoare adresată Lordului Spencer, personaj foarte circumspect în privința onoarei și intereselor Marinii regale, dar și atent la drepturile fiecăruia. Răspunsul a fost de mare reconfortare pentru Heywood și familia sa :

Amiralitatea, 13 ianuarie 1797

„Sir, aș fi răspuns mai curînd la scrisoarea dumneavoastră din 6 ale acestei luni, dar am dorit mai întîi să examinez procesele verbale ale ședințelor Curții marțiale ținute în 1792, cînd a condamnat pe Peter Heywood pen-

tru participare la revolta de pe *Bounty*. Doream neapărat, deoarece mă întrebam dacă era just ca o persoană în asemenea situaţie să fie promovată la posturi importante în Marina Regală. Dar după ce, cu multă atenţie, am citit documentele, am satisfacţia de a vă exprima părerea că, date fiind circumstanţele, nu văd vreun obstacol la avansarea lui Heywood, mai ales că, după sentinţă, excelenta sa comportare merită toate elogiile. Nu văd deci nici o dificultate să-l semnalez comandantului şef al unităţii de care depinde ca ofiţer, cu recomandarea de a fi promovat, la prima ocazie ivită, ceea ce îmi este foarte agreabil, mai ales că dumneavoastră îi sînteţi rudă destul de apropiată. Rămîn al dumneavoastră,

Spencer"

Nu vom mai urmări aici desfăşurarea onorabilei cariere a lui Heywood în cursul aprigului război dus cu Franţa* şi în diversele comandamente ce i-au fost încredinţate. Cînd nava *Montague* a fost dezarmată în iulie 1816, Heywood a părăsit activitatea după un serviciu de douăzeci şi şapte de ani, o săptămînă şi cinci zile petrecute *chiar pe mare*, dintr-un total de douăzeci şi nouă de ani, şapte luni şi o zi servite în Marina Regală. Devenise unul din cei mai consideraţi comandanţi din marina engleză şi a murit în 1831, lăsînd amintirea unui ofiţer foarte stimat, inteligent şi distins.

---

*Războaiele napoleoniene. — N.T.

VIII. MIRACOLUL DIN INSULA PITCAIRN

O descoperire extraordinară. — Război !... — „O insulă care nu este menţionată pe nici o hartă". — „Nu vreţi să ne aruncaţi o parimă ca să urcăm la bord ?" — Joi Octombrie Christian. — O capră mare sau un porc cu coarne ? — Bătrînul Adams, alias Alexander Smith. — Nefericitul destin al lui Christian. — Patruzeci şi şase de suflete. — Virtute şi bună înţelegere. — Satul de pe Pitcairn. — Moda la Pitcairn. — O insulă fortificată. — Dar au aşteptat pînă în 1825... — Primele contacte ale navei *Blossom* cu pitcairnienii. — Adams povesteşte. — O experienţă de viaţă colectivă care nu sfîrşeşte bine. — Sîngeroasa revoltă a indigenilor. — Tristul sfîrşit al lui M 'Koy şi Quintal. — Young moare în pocăinţă. — Adams se bucură de indulgenţa generală, totuşi !... — Adams nu are o părere certă despre Christian. — Pot fi invocate circumstanţe atenuante pentru o crimă de rebeliune ? — Cum l-au primit pitcairnienii pe căpitanul Beechey. — Moravuri la Pitcairn. — Locuinţa, hrana şi animalele domestice. — Exerciţii de pietate. — Dansul este suspect. — Căsătoriile la Pitcairn. — Guvernul britanic decide să se intereseze de mica colonie. — Predica capelanului. — Calităţile fizice şi morale ale pitcairnienilor. — Medicină şi sănătate. — Au apărut trei englezi... — Cine va succeda lui Adams ? — Codul lui Adams. — Rapida sporire a populaţiei. — Să fie deportaţi pitcairnienii ? — Climatul. — „Adio, Pitcairn !"

Au trecut aproape douăzeci de ani şi de multă vreme *Bounty*, Fletcher Christian şi echipajul de rebeli care l-au urmat nu mai preocupau opinia publică. În această perioadă, fertilă în evenimente, atenţiunea Europei a fost acaparată de spectacolul marilor schimbări intervenite : apar noi imperii şi se prăbuşesc altele ; pretutindeni se fac preparative de război ; armate inamice se înfruntă ; se dau bătălii pe mare şi pe uscat, cu „toată măreţia şi faptele războaielor glorioase".

Doar din cînd în cînd se mai menţiona în conversaţii numele lui *Bounty*, emiţîndu-se, simplu, părerea că nava se scufundase cu toţi cei de pe ea sau că sălbaticii din insule aplicaseră rebelilor pedeapsa cuvenită pentru crima lor. Hazardul însă a condus o navă comercială americană la o descoperire pe cît de neaşteptată, pe atît de interesantă. Vasul a acostat în preajma uneia din nenumăratele insule ale Pacificului, insulă ale cărei coaste abrupte sînt continuu lovite de brizanţii care se izbesc cu extremă violenţă, ca şi cum ar vroi să facă imposibilă orice debarcare.

•

Prima veste despre această extraordinară descoperire a fost transmisă de Sir Sydney Smith, din Rio de Janeiro şi primită de Amiralitatea britanică la 14 mai 1809 ; vestea îi fusese comunicată din Valparaiso de locotenentul Fitzmaurice în termenii următori :

„Căpitanul Folger, de pe nava americană *Topaz,* din Boston, raportează că, debarcînd pe insula Pitcairn (latitudine 25° 2' sud, longitudine 130° vest), a găsit acolo pe un englez, pe nume Alexander Smith, singur supravieţuitor din cei nouă oameni despre care nu se mai ştia nimic, de cînd dispăruseră cu nava Majestăţii Sale, *Bounty,* co-

mandată de locotenentul Bligh. Acest Smith a povestit că după ce s-au debarasat de Bligh, expediindu-l cu o șalupă în derivă, Christian, șeful rebeliunii, a luat comanda navei și a dirijat-o spre Tahiti unde a coborît majoritatea echipajului ; iar Christian, Smith și alți șapte au pornit însoțiți de femei tahitiene și de șase servitori indigeni și au ajuns la sus-numita insulă Pitcairn ; acolo au eșuat nava și au demontat-o ; acestea se petreceau în 1790.

După patru ani de la sosire (ani plini de dispute între membrii micii comunități), tahitienii s-au revoltat și au exterminat pe englezi, scăpînd cu viață doar Alexander Smith și el grav rănit la gît de un glonț de pistol. În noaptea următoare evenimentului, văduvele indigene ale englezilor masacrați s-au revoltat și au omorît pe toți tahitienii. Smith a rămas singurul bărbat în viață pe insulă, cu opt sau nouă femei și mai mulți copii. După ce Smith s-a însănătoșit, a început să cultive pămîntul care azi produce o mare cantitate de igname, nuci de cocos, banane dulci și sălbatice ; se cresc din abundență porci și păsări. Pe insulă mai trăiesc cîțiva bărbați și femei, copii de-ai rebelilor ; populația numără treizeci și cinci de suflete, toți recunoscînd pe Smith drept părinte și șef ; toți vorbesc engleza și (după spusele căpitanului Folger) Smith le-a dat o educație religioasă și morală.

Locotenentul secund de pe *Topaz* certifică cum că Christian, instigatorul revoltei, a înnebunit la scurt timp după sosirea în insulă și s-a aruncat de pe stînci în mare. Altul dintre rebeli murise de friguri înainte de masacrul suspomenit al celor șase supraviețuitori. Pe insulă se află doar atîta apă potabilă cît au nevoie actualii locuitori și nu există loc de acostare pentru nave.

Smith a predat căpitanului Folger un cronometru Kendall, dar guvernatorul din Juan Fernandez și l-a însușit. Extras din jurnalul de bord al navei *Topaz,* la 29 septembrie 1808.

William Fitzmaurice, locotenent,
Valparaiso, 10 octombrie 1808."

Raportul conținea două elemente care confirmau autenticitatea celor expuse : 1) numele lui Alexander Smith care, într-adevăr, era al unuia dintre rebeli ; 2) numele fabricantului cronometrului cu care într-adevăr *Bounty* fusese dotată.

Este lesne de înțeles ce interes a stîrnit această descoperire în Anglia ; se pare că nu s-au luat măsuri imediate. La acea epocă, guvernul era probabil prea absorbit de desfășurările războiului cu Napoleon.

Așa că nu s-a mai auzit vorbindu-se de acea mică comunitate descoperită (totuși demnă de interes), decît spre finele lui 1814 ; contra-amiralul Hothman, care conducea o croazieră în largul coastelor americane, a transmis o misivă scrisă chiar de Folger, datată mai 1813, prin care se confirma extrasul citat din jurnalul de bord.

În cursul anului 1814, două fregate engleze au efectuat călătorii în Pacific : *Briton*, comandat de Sir Thomas Staines, și *Tagus*, comandat de căpitanul Pipon.

La începutul lui 1815, Amiralitatea a primit următoarea scrisoare de la Sir Thomas Staines :

„*Briton,* Valparaiso, 18 oct. 1814

„Am onoare a vă informa că în cursul călătoriei de la Insulele Marchize pînă la Valparaiso, în dimineața zilei de 17 septembrie am ajuns în preajma unei insule, într-un punct unde, pe hărțile Amiralității și pe nici o altă hartă,

nu figurează vreo insulă. Am stopat deci la răsăritul soarelui şi ne-am apropiat pentru a cerceta dacă era locuită ; am aflat că existau oameni acolo, dar spre marea mea surpriză am constatat că toţi locuitorii insulei (vreo patruzeci) vorbeau foarte bine engleza. Întrebîndu-i, m-am convins că erau descendenţii echipajului rebel de pe *Bounty,* sau cel puţin ai celor care plecaseră de la Tahiti şi s-au ascuns în insula sus-menţionată, unde au distrus nava capturată.

Se pare că Christian a fost şeful şi unul dintre instigatorii revoltei. Un bătrîn venerabil, pe nume John Adams, este singurul supravieţuitor din grupul celor care au părăsit Tahiti la bordul navei capturate, *Bounty ;* acesta a avut în insulă o comportare exemplară, acordînd micii comunităţi o solicitudine paternă care nu poate stîrni decît admiraţie. Toţi cei născuţi pe insulă au crescut în pietate, bătrînul Christian insuflînd tinerelor spirite sentimente religioase, aşa că amintirea lui Christian a rămas neprihănită.

Primul născut pe insulă din căsătoria cu o tahitiană venită împreună cu rebelii, a fost un fiu al lui Christian şi se numeşte Joi Octombrie Christian. Tatăl său a căzut victima geloziei unui tahitian, la trei sau patru ani după ce s-au stabilit pe insulă. Cînd au sosit iniţial, rebelii erau însoţiţi de şase tahitieni şi douăsprezece tahitiene ; tahitienii au fost pe rînd suprimaţi în cursul disputelor înverşunate dintre ei şi englezi ; dintre coloniştii iniţiali nu a mai rămas acum decît Adams şi şapte femei.

Fără îndoială, insula este cea denumită Pitcairn, cu toate că amplasarea ei pe hărţile noastre nu corespunde cu realitatea. Am determinat înălţimea maximă a soarelui foarte aproape de insulă şi am aflat, cu cronometrele de pe *Briton* şi *Tagus,* că se găseşte la 25° 4' latitudine sud şi 130° 25' longitudine vest.

Pe insulă sînt din abundență igname, bananieri sălbatici, purcei, capre și păsări. Dar litoralul nu oferă nici un loc pentru acostarea unei nave, chiar de categorie mică. Și aprovizionarea cu apă este foarte dificilă.

Nu mă pot totuși opri de a exprima o părere : descoperirea merită să fie semnalată atenției organizațiilor religioase, în special acelora care au drept scop propagarea religiei. Toți locuitorii vorbesc dialectul tahitian, precum și limba engleză.

În cursul multor ani de cînd coloniștii se află pe insulă, o singură navă a mai intrat în comunicație cu ei, acum șase ani : nava americană *Topaz,* din Boston, comandant Mayhew Folger.

Insula este în întregime mărginită de stînci înalte și de o coastă abruptă ; debarcarea cu bărci este dificilă în orice epocă, dar navele se pot apropia fără dificultate, pînă la o distanță destul de mică.

T. Staines"

Acesta a fost primul raport oficial primit în Anglia, cu privire la mica comunitate. Cum era foarte de dorit să se obțină mai multe amănunte despre această neobișnuită așezare, s-a cerut căpitanului Pipon să redacteze o dare de seamă mai precisă ; relatarea sa, din care vom da extrase, reflectă curiozitatea și interesul stîrnit de descoperirea unei lumi noi.

Căpitanul Pipon începe cu observația că atunci cînd omul de veghe a semnalat prima dată insula, locația calculată de *Tagus* a fost de 24° 40' latitudine sud și 130° 24' longitudine vest, navele se aflau între ele la o distanță de cinci sau șase leghe marine. Cum pe nici o hartă nu se semnala existența unei insule cu aceste coordonate și nici în apropiere, foarte nedumeriți, ofițerii nu știau cum s-o

identifice ; pe hărţi, cea mai apropiată insulă semnalată era cea denumită Pitcairn, dar aceasta figura la 130° 24' longitudine vest *.

Bineînţeles, descoperirea a stîrnit curiozitatea echipajelor celor două nave engleze. Dar ceea ce a surprins şi mai mult, a fost faptul că, a doua zi, cînd au ancorat în apropierea ţărmului, au observat cîteva locuinţe destul de bine construite şi nu fără gust, în mijlocul unor plantaţii ce păreau bine întreţinute. Cum să creadă că se aflau în faţa insulei Pitcairn, pe care navigatorii o semnalaseră ca nelocuită ?

Apoi, s-au arătat cîţiva localnici care au coborît curînd o pantă foarte abruptă purtînd pe umeri pirogi ; una din acestea a fost lansată la traversul resacului şi s-a dirijat propulsată cu rame către cele două nave britanice. Vă în-

---

* Pînă la acea epocă, singura determinare a poziţiei insulei Pitcairn fusese stabilită de căpitanul Carteret, care primul o descoperise în 1767. „Este atît de înaltă, spune el, încît a fost observată de la o distanţă de peste cincisprezece leghe marine ; întrucît primul care a observat-o a fost un tînăr, fiul maiorului de marină Pitcairn, pierit din nefericire în naufragiul navei *Aurora*, am hotărît să o denumim insula Pitcairn". Căpitanul Carteret a situat-o la 25° 2' latitudine sud şi 130° 30' longitudine vest, adică cu o diferenţă de 3° faţă de longitudinea reală. Astăzi, o eroare de 3 minute ar fi considerată enormă... Acesta este rezultatul progreselor realizate în arta navigaţiei.

Multă vreme s-a crezut că insula Pitcairn ar fi aceeaşi cu insula Encarnacion, situată de navigatorul spaniol Quiros la 24° 30' latitudine şi la o mie de leghe marine de la coasta Perului ; dar cum acesta o descrisese ca „insulă joasă, nisipoasă, aproape de nivelul mării, pe care se văd cîţiva arbori", probabil că Encarnation a lui Quiros este în altă parte. Poate că este vorba de insula Ducies, situată cam la acea latitudine, foarte joasă, la mai puţin de 5° longitudine faţă de insula Pitcairn şi a cărei topografie seamănă destul de mult cu cea descrisă pentru insula Encarnacion. N.A.

chipuiţi stupoarea echipajului cînd, acostînd la flancul lui *Tagus*, cei din pirogă au strigat în engleză : „Nu vreţi să ne lansaţi o parîmă ca să urcăm la bord ?“

Primul urcat cu multă agilitate la bord a fost un tînăr care s-a prezentat ofiţerilor adunaţi pe punte ; căpitanul Pipon l-a întrebat :

— Cine eşti ?

— Mă numesc Joi Octombrie Christian.

Au continuat alte întrebări la care a răspuns cu amabilitate surîzătoare.

Era fiul răposatului Fletcher Christian şi al unei tahitiene, primul născut pe insulă ; primise acest prenume, deoarece se născuse într-o joi din luna octombrie.

Spusele lui au părut foarte stranii pentru Sir Thomas Staines şi căpitanul Pipon ; dar au fost obligaţi să recunoască adevărul celor declarate : tînărul nu putea fi decît cel ce pretindea că este şi cunoştea în amănunte evenimentele de pe *Bounty.*

Fiul lui Fletcher Christian avea atunci douăzeci şi patru de ani ; zvelt, înalt de cinci picioare, avea părul brun, aproape negru, o figură sinceră, foarte interesantă. Drept veşmînt, avea o bucată de stofă înfăşurată în jurul mijlocului, iar pe cap o pălărie de paie ornamentată cu pene negre de cocoş. Silueta lui fină şi membrele musculoase au făcut admiraţia tuturora. Pielea îi era frumos bronzată prin expunere la aer liber, faţa îi era brună, dar fără nuanţele arămii caracteristice de obicei la indigenii din insulele Pacificului.

„Am fost foarte bucuroşi, spune căpitanul Pipon, să regăsim acolo, departe, trăsăturile unei veritabile figuri engleze, ca şi o bună doză de umor naţional“.

Tînărul le-a spus că era însurat ; soţia era mult mai în vîrstă ca el, una din indigenele care plecaseră cu rebelii

din Tahiti. Sinceritatea cu care a răspuns la toate întrebările puse, precum și atitudinea lui față de ofițeri au produs un sentiment de extremă bunăvoință ; îl admirau, dar încercau și o oarecare compasiune. Tînărul se exprima într-o engleză agreabilă, cu pronunție foarte corectă și fără greșeli de gramatică. Era însoțit de un frumos băiat de șaptesprezece sau optsprezece ani, pe nume George Young ; era fiul lui Young, unul din aspiranții de pe *Bounty*.

Ofițerii de pe cele două nave au fost convinși că ei erau primii care făceau această senzațională descoperire (ignorau raportul locotenentului Fitzmaurice) și au fost impresionați auzind pe progenitura rebelului vorbind atît de corect, dar și mai surprinși au fost cînd Sir Thomas Staines a invitat pe cei doi tineri la o masă îmbelșugată : înainte de a se așeza, cu devoțiune și solemnitate cei doi au mulțumit Domnului.

La rîndul lor, tinerii au fost foarte minunați de multe obiecte noi pentru ei : nava atît de mare, aparatele de la bord etc. Cînd au văzut o vacă, la început s-au speriat și au întrebat dacă era o capră mare sau un porc cu coarne, căci nu mai întîlniseră un asemenea patruped. I-a amuzat grozav un cățel : „Ce mic și drăguț animal, a exclamat Young ; știu că este un cîine, am auzit vorbindu-se despre acest animal“.

Cei doi tineri au povestit lui Sir Thomas Staines și căpitanului Pipon numeroasele dispute izbucnite între primii coloni, sau între rebeli și tahitienii ce-i însoțiseră ; dar pentru mai multe amănunte, ei au recomandat să se ia contact cu un bătrîn din insulă, John Adams, ultimul supraviețuitor pe atunci dintre rebelii de pe *Bounty*, pe numele inițial Alexander Smith.

Cei doi ofițeri au coborît la uscat pentru a afla cu precizie ce deveniseră Christian și complicii lui.

Debarcarea a fost foarte dificilă, dar cu ajutorul celor doi tineri, îndemînatici și experimentați, au reușit să străbată brizanți și au ajuns la țărm fără alte inconveniente decît că au fost muiați pînă la piele de stropii valurilor.

Cînd bătrînul Adams s-a asigurat că numai cei doi ofițeri au debarcat și fără arme, a înțeles că nu aveau intenția să-l captureze ; în consecință, a îndrăznit să coboare pe plajă, i-a întîmpinat și i-a condus la el acasă. Era de față și soția lui, foarte vîrstnică și aproape oarbă. Se pare că la început cei doi soți au fost foarte speriați : uniforma Marinei Regale, revăzută după atîția ani, i-a readus lui Adams în memorie episoadele revoltei de pe *Bounty*, în care avusese un rol important.

Pentru a-l liniști, Sir Thomas Staines i-a spus că nu venise pe insulă cu intenția de a-l aresta și că, dealtminteri, pînă în ziua precedentă îi ignora existența. „Cu toate că, după lege, observă căpitanul Pipon, nu-l puteam considera decît ca un criminal vinovat de o oribilă faptă, am fi comis un act de extremă cruzime dacă l-am fi răpit familiei sale, care, fără el, ar fi rămas expusă mizeriei și nenorocirilor și, fără îndoială, ar fi murit de foame".

Dealtfel, Adams a declarat de la început că avusese un rol destul de neînsemnat în desfășurarea revoltei ; a afirmat că la izbucnirea rebeliunii era bolnav, culcat în pat, și că a fost obligat să se scoale și să se înarmeze cu o muschetă. A adăugat că era gata să se reîntoarcă în Anglia la bordul uneia din cele două nave ; părea sincer în cele ce spunea.

Cînd și-a exprimat această dorință, în fața membrilor micii comunități, cei doi căpitani au fost martorii unei întristări generale : fiica lui Adams, o tînără și frumoasă femeie, s-a agățat de gîtul tatălui, rugîndu-l să nu-i aban-

doneze, pe ea și pe nepoți, ca să se expună poate la moarte Toate femeile prezente au început să plîngă, iar tinerii pă reau consternați și îndurerați. Cînd cei doi ofițeri i-au pro mis că nu i se va întîmpla nimic rău, „nu pot descrie bucu ria generală, notează căpitanul Pipon, manifestată de bieți oameni și manifestările de recunoștință ce ne-au aräta pentru bunătatea cu care îl tratam pe Adams".

„Dar ce devenise Christian ?", l-au întrebat pe Adam și iată ce au aflat :

Fletcher Christian nu a găsit un loc de acostare conve nabil la țărmul Insulei Pitcairn și, pe de altă parte, ajun sese la convingerea că, cu cei cîțiva oameni rămași la bord nu mai era în stare să pornească mai departe, în largu mării ; așa că a decis să eșueze nava lîngă faleza unui mi golf și a ales această soluție pentru a utiliza cît mai cu folos diferite obiecte de la bord care îi puteau servi la amenajarea unei așezări pe insulă, permițîndu-i totodată să debarce fără pierderi porcii, caprele și păsările aduse din Tahiti. Apoi a aranjat să se dea foc navei, operație bine motivată : mai întîi ca să împiedice orice mijloc de evadare, apoi ca să dispară un obiect care putea atrage atenția vaselor în trecere ; Christian urmărea să nu i se descopere ascunzișul.

La început, treburile păreau a merge bine. Adams a povestit însă că în curînd, s-a văzut că tînărul Christian rău inspirat și născut sub o stea nenorocoasă, nu avea parte de liniște după criminala acțiune întreprinsă. De venise posac, morocănos, și foarte curînd n-a mai rezista la tentația de a abuza de autoritate ; a stabilit un regim de dictatură care i-a atras ura și repulsia vechilor lu complici, atitudine care semăna foarte de aproape cu inca lificabila comportare pe care chiar Christian o reproșase odinioară locotenentului Bligh.

Scopul fixat cînd părăsise definitiv Tahiti era realizat : descoperise o insulă nelocuită, în afara rutelor obişnuite ale navelor şi împreună cu însoţitorii întemeiase o colonie. Se creaseră premise ca să scape de urmăritori ; dar cum să scape de bicele de oţel care îi flagelau conştiinţa ?

Nefericitul Christian a avut parte de un sfîrşit tragic, rezultat al răului tratament pe care l-a impus camarazilor şi indigenilor aduşi de la Tahiti la Pitcairn : după spusele lui Adams, l-a omorît un indigen în timp ce îşi lucra cîmpul, cam la optsprezece luni după întemeierea coloniei. Dar moartea lui n-a folosit la nimic : a fost începutul unei perioade de duşmănii şi omoruri, sfîrşind cu exterminarea rebelilor şi tahitienilor, cu excepţia lui Adams, Young şi a cîtorva tahitiene. Adams relatează că primii coloni s-au împărţit în două clanuri şi certurile dintre ei îi aduseseră la o asemenea stare, că nu se mai gîndeau decît cum să se extermine cu prima ocazie. Bătrînul Adams a fost şi el rănit de un glonţ care îi străbătuse gîtul dar nu i-a atins vreun organ vital, a scăpat şi s-a ascuns de furia agresorilor.

Adams a mai povestit că omorîrea lui Christian a fost cauzată de faptul că îşi însuşise prin forţă şi violenţă femeia unui tahitian. Acest act a fost picătura care a făcut să se verse paharul de amare resentimente : indigenii au fost atît de iritaţi şi exasperaţi, încît căutau să se răzbune nu numai pe vinovatul de omor dar şi pe alţii pe care îi credeau capabili să imite pe şef.

Interesantă din multe puncte de vedere, mica colonie se compunea acum din patruzeci şi şase de suflete, majoritatea adulţi şi cîţiva copii. Tinerii născuţi pe insulă aveau o înfăţişare frumoasă, erau rasaţi, atletici, cu fizionomii agreabile reflectînd generozitate. Dar mai ales femeile au

reținut atenția admirativă a englezilor : erau înalte, robuste, cu forme admirabile, mereu surîzătoare ; se descurcau în toate împrejurările, în maniere și atitudini manifestau o modestie și o pudoare care ar fi făcut onoare celor mai virtuoase și civilizate femei din lume. Fără excepție, toate aveau danturi albe ca fildeșul pur, perfect implantate. Atît bărbații, cît și femeile aveau figuri cu trăsături tipic engleze, dar lipsite de roz-albul care distinge de obicei pielea britanicilor, carnația lor fiind brună. Căpitanul Pipon și-a exprimat părerea că, dintr-o rasă atît de originală, compusă din tineri înalți, bine dezvoltați și din femei de o reală frumusețe, nu puteau rezulta decît ființe de mare vigoare fizică, cu o perfectă simetrie de forme și o plăcută regularitate de trăsături ale figurii.

Dar calitățile fizice ale locuitorilor insulei Pitcairn, destul de impresionante, au fost socotite mai puțin demne de laudă, în comparație cu moravurile lor. Adams a făcut elogiul virtuților localnicilor ; a afirmat vizitatorilor că, de la întemeierea coloniei, printre cei tineri nu s-au mai ivit cazuri de depravare sau imoralitate, nu se auzea vreodată spunîndu-se (și nici nu credea că ar fi posibil) ca o tînără fată să permită unui băiat să se manifeste cu ușurință față de ea. Modestia naturală, întărită prin regulile morale pe care le sădise în tinerele spirite, îi ferea de orice abatere de la bunele moravuri. Cu simplitate, femeile tinere au explicat căpitanului Pipon că încă nu se măritaseră pentru că tatăl (astfel îl numeau ele pe bătrînul Adams) le-a spus că ar face mai bine ca mai întîi să-și procure suficiente bunuri pentru întemeierea unui cămin, apoi să se mărite ; și au adăugat că totdeauna urmau sfaturile lui Adams, știind că erau cele mai bune.

În cursul conversațiilor ce au avut loc între membrii coloniei și englezi, a reieșit că, începînd din momentul cînd Adams a rămas singurul supraviețuitor dintre tahitienii și europenii debarcați de pe *Bounty*, pe insulă a domnit cea mai desăvîrșită armonie. Toți au declarat că n-au mai fost certuri grave, doar, uneori, mici schimburi mai vii de cuvinte și adăugau, rîzînd, că erau simple certuri fără importanță.

Adams a afirmat vizitatorilor că toți se comportau cu onestitate scrupuloasă în relațiile dintre ei : cînd își împrumutau sau schimbau diversele lor produse agricole sau animale o făceau în modul cel mai amical. Dacă se iveau contestații, reușeau fără dificultate să îndrepte eroarea și să lichideze neînțelegerea respectivă și totdeauna apelau la judecata lui Adams care satisfăcea cele două părți.

Între ei, localnicii vorbeau engleza, chiar bătrînele tahitiene sporovăiau în limba lui Shakespeare. Tinerii, băieți sau fete, se exprimau cu un accent fermecător, cu o voce cu timbru extrem de armonios.

Căpitanul Pipon spune că mica așezare de pe Pitcairn avea în centru o frumoasă piațetă pătrată. Casa lui John Adams, cu dependințele, ocupa partea din fund, lîngă un mare smochin, în direcție tocmai opusă cu locuința lui Joi Octombrie Christian. În centrul pătratului se afla o frumoasă peluză degajată în care puteau pătrunde găinile, dar înconjurată cu un gard care împiedica intrarea porcilor și a caprelor. După felul cum se repartizase solul și cum erau dispuse plantațiile, reieșea evident că mîna de lucru europeană nu economisise nici îndemînare, nici eforturi pentru amenajarea micii colonii.

Casele erau mobilate destul de confortabil : paturi, lavițe, cuverturi, mese și lăzi mari pentru păstrarea veșmin-

telor. Lenjeria era obținută țesînd fibrele unei scoarțe de arbore, confecționarea ei era opera femeilor bătrîne care astfel se făceau utile pentru coloni. Scoarța de arbore era mai întîi îmbibată cu apă, apoi bătută cu un fel de maiuri pătrate confecționate din lemn ; lemnul respectiv era crestat și operația se continua pînă se obțineau fire de dimensiunea necesară, procedeul semăna cu cel folosit în Tahiti în același scop.

Cele mai tinere femei, împreună cu bătrînul Adams și cu frații lor, se ocupau de muncile agricole. Căpitanul Pipon crede că din această cauză, venerabilul șef nu încuraja căsătoriile precoce : îndată ce deveneau mame, tinerele femei nu se mai ocupau cu munci mai grele, ca cele agricole, trebuind să-și vadă de copii. După aparențe, căpitanul Pipon le considera pe femei ca foarte fecunde : „cum ar putea fi altfel, spune el, cînd duc o viață normală, simplă și frugală, cu hrană vegetariană, rareori consumînd o bucată de carne de porc sau de pește".

Pentru îmbrăcăminte, tinerele din Pitcairn nu aveau alte modele decît veșmintele mamelor lor ; erau simplu îmbrăcate, cu o bucată de stofă de fabricație locală, înnodată în jurul șoldurilor și coborînd pînă la genunchi ; cîteodată poartă și un fel de pelerină, aruncată neglijent peste umeri, ajungînd uneori pînă la glezne, dar de îndată ce este posibil renunță la acest veșmînt care servește doar pentru a se feri de căldura soarelui sau de intemperii și nu pentru a-și ascunde cu pudoare sînii pe care nici nu gîndesc să-i ferească de priviri. Căpitanul Pipon susține că acest „decolteu" punea în evidență forme extrem de perfecte.

Același observator notează : „cu deosebit bun gust și iuțeală, ele își confecționează umbrele din frunze mari pe

care le poartă pe cap ca un fel de pălării spre a-şi feri ochii de strălucirea directă a soarelui. Am urmărit cum o fată şi-a confecţionat aşa ceva chiar în faţa mea ; a depus atîta eleganţă, atîta îndemînare ca cea mai reputată modistă din Londra, care, sînt sigur, s-ar fi minunat de simplitatea şi siguranţa gustului acestei tinere". Mai departe, căpitanul adaugă că aceeaşi tînără fată i-a acompaniat pînă la ţărmul unde acostaseră barca, purtînd pe umeri un mare coş plin cu igname, „pe poteci şi pante abrupte, bune numai să se caţere caprele pe ele, obligîndu-ne deseori să o urmăm în patru labe ; tînăra sărea de pe stîncă pe stîncă, ca o căprioară, cu toată povara de pe umeri".

Dar ceea ce ne-a impresionat cel mai mult, notează căpitanul Pipon, a fost faptul că John Adams reuşise să sădească în spiritele acestor tineri sentimente de recunoştinţă către cel Atotputernic pentru binefacerile cu care îi copleşea. Înainte şi după fiecare masă se închinau, seara şi dimineaţa se rugau, rostind „Tatăl nostru" şi „Crezul".

Căpitanul Pipon estimează că insula măsura trei sau patru mile lăţime şi şase mile lungime şi era acoperită de pădure ; la prima vedere, solul părea foarte fertil, cu produse variate de excelentă calitate, dar era nevoie de multă muncă pentru a degaja terenul de arborii şi mărăcinişul cu care era în cea mai mare parte acoperit.

Trebuie însă să precizăm că dimensiunile estimate de el au fost foarte optimiste, în realitate suprafaţa insulei Pitcairn fiind mult mai mică.

Ofiţerii englezi le-au dăruit pitcairnienilor cîteva unelte, apoi oale pentru preparat mîncare şi alte obiecte utile, dar violenţa brizanţilor nu le permitea să încarce prea mult ambarcaţiile cu care se apropiau de coastă. La întoarcerea spre navă, valurile furioase le-au dat mult

de lucru și tinerii din insulă le-au fost din nou foarte utili. După ce s-au despărțit de localnici, englezii au făcut cu nava înconjurul insulei și au constatat că natura clădise din Pitcairn o adevărată fortăreață care constituia o barieră de netrecut pentru orice inamic ; n-au descoperit nici o trecere care să permită acostarea în siguranță a unei nave ; cel mult, în cîteva locuri, o mică barcă avea șanse să ajungă la țărm. Pe toate părțile insulei, se rostogolea hula perpetuă a oceanului, spărgîndu-se spumegînd de litoralul stîncos.

Acestea au fost primele informații despre tînăra colonie de pe Pitcairn. Mai adăugăm că la epoca cînd Folger a vizitat insula Pitcairn, Alexander Smith mai purta încă adevăratul său nume pe care și l-a schimbat în perioada dintre vizita acestuia și cea a lui Sir Thomas Staines ; nimeni nu știe de ce și-a schimbat numele, căci fostul rebel nu încerca să se ascundă și a povestit întîmplările atît lui Folger, cît și celorlalți vizitatori care s-au perindat.

Raportul din 1814 al căpitanilor Sir Thomas Staines și Pipon nu a provocat vreo reacție din partea guvernului englez, cum nu produseseră nici informațiile lui Folger. Au mai trecut încă aproape doisprezece ani pînă s-a vorbit din nou despre Adams și familia lui ; în 1825, căpitanul Beechey, comandantul navei *Blossom* a călătorit în Pacific într-o expediție de explorări și a petrecut citeva zile pe insula Pitcairn.

Între timp, la țărmul insulei mai făcuse escală un balenier care a debarcat acolo pe un anume John Buffet, rămas printre localnici.

„Din fericire, spune căpitanul Bechey, acesta s-a dovedit a fi un învățător capabil și plin de bunăvoință ; făcuse parte din echipajul unui vas care acostase la țărmul

insulei şi a fost atît de entuziasmat de modul de viaţă al micii comunităţi, încît s-a decis să rămînă la Pitcairn. Este un om pios şi serios, a dat copiilor de acolo o învăţătură de care duceau multă lipsă şi a îndeplinit oficiul de pastor. A devenit oracolul insulei".

În timp ce *Blossom* se apropia de insulă, au observat că o mică ambarcaţie cu toate velele întinse de vînt se grăbea în direcţia lor ; au crezut la început că este o barcă aparţinînd unui balenier oarecare, dar curînd au putut distinge că echipajul ei era foarte bizar înveşmîntat ; era bătrînul Adams, însoţit de vreo doisprezece tineri de pe insulă. Pitcairnienii nu au îndrăznit să abordeze nava, decît după ce au întrebat dacă puteau urca la bord ; cînd li s-a dat autorizaţia, s-au precipitat să se urce pe navă, unde au strîns călduros mîinile celor din echipaj, părînd foarte bucuroşi de vizită. Cu agilitate, tinerii pitcairnieni au întrecut în iuţeală pe Adams, acum în vîrstă de şaizeci şi cinci de ani şi care se cam îngrăşase ; purta o cămaşă şi pantaloni de marinar, iar pe cap o pălărie cu calotă joasă ; s-a descoperit şi a aşteptat pînă ce căpitanul Beechey l-a invitat să-şi repună pălăria pe cap. Păstrase modul de comportare al unui marinar : îşi descoperea capul chel de fiecare dată cînd unul din ofiţerii de pe *Blossom* îi adresa cuvîntul.

Tinerii din insulă erau înalţi, bine făcuţi, respirau sănătate, fizionomiile le erau plăcute, manierele simple şi manifestau o aversiune instinctivă de a comite ceva care ar fi contrariat pe vizitatori.

Îmbrăcămintea le era bizară : unii purtau un fel de mantie lungă, dar nu aveau pantaloni, alţii doar o fîşie de pînză înfăşurată peste coapse. Nici unul nu purta

ciorapi sau încălţăminte şi „după cîte părea, observă căpitanul Beechey, nu aveau obiceiul să-şi îngrijească părul".

Căpitanul Beechey a obţinut şi el de la bătrînul Adams o versiune a rebeliunii, dar împănată cu multe inexactităţi. De asemenea, a povestit cu amănunte certurile şi altercaţiile care au dus la moartea violentă a rebelilor, în afară de Young şi Adams, şi a tuturor indigenilor bărbaţi care l-au însoţit pe Christian pe *Bounty*, din Tahiti, la insula Pitcairn.

Amintim că *Bounty* părăsise Tahiti cu nouă rebeli la bord : Fletcher Christian, ofiţer secund ; Edward Young, aspirant ; Alexander Smith (devenit apoi John Adams), matelot ; William M'Koy, matelot ; Mathew Quintal, matelot ; John Williams, matelot ; Isaac Martin, matelot ; John Mills, adjunctul şefului tunar ; William Brown, grădinar.

Au mai luat cu ei şase bărbaţi şi douăsprezece femei, originari din Toubouaï. Cînd au debarcat, prima lor grijă a fost să împartă insula în nouă părţi egale, excluzînd de la împărţeală pe bieţii indigeni, deşi le făcuseră o mulţime de promisiuni ca să-i decidă să vină cu ei ; se pare chiar că unii au fost pur şi simplu luaţi cu forţa din familiile respective.

Iniţial, englezii i-au tratat bine pe indigeni, dar curînd au început a-i folosi ca sclavi. Indigenii i-au ajutat să cultive pămîntul, să construiască locuinţe, îndeplineau tot felul de corvezi pentru aprovizionare cu lemne şi apă ; docili, indigenii n-au murmurat, nu s-au plîns. Timp de doi ani, pacea şi prosperitatea a domnit în mica lor comunitate. Apoi...

Ce anume s-a întîmplat ? Se pare că la o lună de la sosirea pe insulă, Williams și-a pierdut soția tahitiană (a căzut de pe o stîncă, culegînd ouă de păsări), a devenit tăcut, morocănos, veșnic nemulțumit și a căutat să obțină altă soție, amenințînd că altfel părăsește insula cu una din bărcile rămase de pe *Bounty*. Dar Williams era un bun armurier și englezii nu doreau să-l vadă plecînd. Persistînd fără rost în cererea sa, Williams a comis nedreptatea de a obliga pe unul dintre tahitieni să-i cedeze soția.

În fața acestui act flagrant de tiranie, ceilalți indigeni au luat partea compatriotului ofensat și au pus la cale un plan de exterminare a europenilor. Dar femeile tahitiene au denunțat cele plănuite, fredonînd un cîntec cu refrenul : „De ce omul negru își ascute toporul ? Ca să omoare pe omul alb". Complotul a fost dezvăluit, indigenul a cărui femeie îi fusese luată a fugit însoțit de un altul asupra căruia Christian a tras un foc de muschetă, e drept, cu glonț orb ; cei doi fugari s-au refugiat în pădure unde au fost mișelește asasinați de compatrioți de-ai lor, cărora li se promisese că vor fi iertați și de complot și de omorul celor doi fugari.

Calmul a fost astfel restabilit și lucrurile au mers nu prea bine încă un an sau doi. Dar indigenii suportau din ce în ce mai greu tirania și răul tratament la care îi supuneau europenii, mai ales matelotii Quintal și M'Koy, care avuseseră rol preponderent în revolta de pe *Bounty* ; indigenii au urzit o nouă conspirație cu scopul de a se debarasa de opresor, și au reușit din plin.

Au decis să atace într-o zi și să-i omoare pe toți englezii, în timp ce lucrau în plantațiile respective. Primul a fost asasinat Williams, apoi tahitienii au mers la Christian care tocmai săpa o tarla de igname și l-au omorît.

Mills s-a încrezut în fidelitatea unui prieten tahitian şi a ţinut piept agresorilor, dar a fost asasinat chiar de prietenul în care se încredea. Martin şi Brown au fost şi ei atacaţi şi omorîţi, primul cu o lovitură de ciocan, celălalt cu un glonţ de muschetă. Adams a fost rănit la umăr, dar a reuşit să ajungă la o înţelegere cu tahitienii care l-au transportat în locuinţa lui Christian, unde a fost bine tratat. Young era marele favorit al femeilor de pe insulă ; ele l-au ascuns în timpul atacului şi l-au adus tot în casa lui Christian. M'Koy şi Quintal, cei mai înverşunaţi din grupul de englezi, au reuşit să scape şi s-au adăpostit în partea muntoasă a insulei.

„Aşa că, încheie căpitanul Beechey, acea zi sîngeroasă s-a soldat cu cinci englezi omorîţi, din cei nouă coloni iniţiali nemairămînînd decît patru în viaţă. Pentru indigeni a fost o zi de emancipare căci deveneau stăpînii insulei, iar pentru albi, o zi de umilinţă şi pedeapsă".

Indigenii au început apoi să-şi dispute femeile ai căror soţi fuseseră omorîţi. Rezultatul a fost cu totul neprevăzut : femeile i-au exterminat pe toţi, în afară de unul care a pierit de mîna lui Young ; fostul aspirant de pe *Bounty* l-a ucis cu sînge rece şi, se pare, după o acţiune bine chibzuită. Adams a plecat apoi în munţi, i-a găsit pe cei doi fugari englezi M'Koy şi Quintal şi i-a convins să se întoarcă acasă. Toate aceste evenimente s-au petrecut la începutul lunii octombrie 1793.

Se pare că pînă în 1798 englezii supravieţuitori au trăit fără întîmplări deosebite, afară de cîteva dispute între ei şi cele zece femei tahitiene, sau între acestea. Tahitienele trăiau în promiscuitate cu bărbaţii, schimbînd des locuinţa, trecînd dintr-o casă în alta.

Young avea o oarecare instrucţiune ; el a ţinut un fel de jurnal, dar acesta este de un interes mediocru : practic, se referă doar la ocupaţiile zilnice, cu amănunte în privinţa împrumuturilor şi schimburilor de provizii, date de fătare a scroafelor, numărul peştilor pescuiţi etc. Dealtminteri, jurnalul nu începe decît din perioada cînd Young şi Adams au devenit oarecum stăpînii insulei.

Cele de mai sus au fost relatate de Adams şi nu li se poate da completă crezare, căci multe din fapte sînt în contrazicere sau diferite de alte relatări.

Se pare că, înainte de îmbarcarea pe *Bounty*, M'Koy lucrase într-o distilărie din Scoţia. Acolo prinsese gust pentru rachiurile tari ; pe insulă, a făcut diverse experienţe cu o rădăcinoasă *(Dracoena terminalis)* şi, spre nenorocul lui, a reuşit să extragă o licoare alcoolică. Succesul l-a îndemnat pe Quintal să-şi transforme ceainicul în alambic ; rezultatul a fost că ambii se aflau într-o stare de beţie permanentă, mai ales M'Koy, căruia băutura i-a provocat accese de delir ; într-o criză, s-a aruncat de pe înălţimea falezei şi s-a strivit de stînci. Căpitanul Beechey adaugă : „tristă soartă a avut acest individ şi faptul a produs o teribilă impresie asupra celorlalţi coloni care s-au jurat să nu mai pună nici o picătură de alcool în gură ; şi cred, că pînă azi, Adams şi-a ţinut jurămîntul".

Apoi Beechey continuă :

„Am aflat de la Adams că în cursul anului următor, adică în 1799, soţia lui Quintal a murit, căzînd de pe înălţimea unei faleze unde strîngea ouă de păsări. Devenit văduv, Quintal s-a declarat incapabil să suporte singurătatea ; cu toate că pe insulă erau mai multe femei fără bărbat şi cu toate că cunoştea consecinţele fatale ale

unei fapte asemănătoare, a încercat să ia cu forța pe una sau alta din soțiile celor doi englezi, Young și Adams care, natural, s-au opus. Quintal a hotărît atunci să-i omoare pe amîndoi. A lipsit puțin ca prima tentativă să reușească și a spus că va recidiva. Adams și Young îl cunoșteau : știau că se va încăpățîna și se temeau că, cu altă ocazie, va izbuti. Au ajuns deci la concluzia că, atît timp cît va trăi Williams, propriile lor existențe vor fi continuu amenințate și aveau dreptul legitim de a-l suprima : l-au omorît ca pe o vită, cu lovituri de secure".

Și căpitanul Beechey comentează :

„Aceasta a fost soarta nefericită a șapte dintre principalii rebeli : au scăpat de justiție, dar au adăugat omorul la crima lor precedentă".

Dar, adăugăm noi, cu toată ascendența pîngărită de crime de rebeliune, piraterie și asasinat, a rezultat totuși o progenitură inocentă de pitcairnieni. După părerea noastră, faptul cel mai extraordinar este acela că datorau formația lor morală lui Adams, unul din principalii rebeli, dintre cei mai înverșunați, purtînd răspunderile cele mai împovărătoare ale revoltei de pe *Bounty*.

Din cei cincisprezece oameni debarcați pe insulă, singurii supraviețuitori mai erau acum Adams și Young. După numeroase mărturii, Young era inteligent și avea preocupări serioase. Beechey are dreptate cînd spune : „Ar fi fost de necrezut că, după scenele teribile și atroce la care au fost martori, solitudinea și liniștea ulterioară să nu-i îndemne spre pocăință". Aveau o Biblie și o carte de rugăciuni, luate de pe *Bounty* ; în fiecare duminică oficiau serviciul religios pentru toți. Curînd au decis ca dimineața și seara să se roage în comun și să dea copiilor o învățătură religioasă rudimentară. Cînd a sosit Beechey

pe insulă, se aflau acolo nouăsprezece băieţi şi fete, majoritatea între şapte şi nouă ani.

Dar Young nu a supravieţuit mult timp pocăinţei ; la un an după moartea lui Quintal, o infecţie pulmonară i-a pus capăt existenţei. Adams a rămas atunci singurul supravieţuitor dintre rebelii de pe *Bounty*.

Trebuie remarcat că numele lui Young nu a fost menţionat decît o singură dată în diversele relatări despre rebeliune : locotenentul Hayward l-a citat, printre alţii, în cursul depoziţiei în faţa Curţii marţiale. El nu a fost văzut printre cei înarmaţi, nici printre rebelii fără arme, nu a apărut deloc pe punte, în consecinţă a făcut parte dintre cei care au rămas păziţi jos, sub punte. Iar Bligh l-a caracterizat : „La început, Young s-a arătat un marinar bun şi muncitor, dar mai tîrziu s-a dovedit a fi o canalie şi un scelerat".

Oare pocăinţa sinceră a lui Adams şi eforturile lui de a antrena tînăra generaţie de pe insulă la pietate şi virtute pot fi considerate ca o ispăşire a greşelilor săvîrşite ? Dacă da, atunci acest supravieţuitor dintre rebelii de pe *Bounty* merită din plin a fi iertat. Şi chiar i s-a acordat o indulgenţă totală din partea echipajelor de pe navele care au acostat la Pitcairn şi au constatat simplitatea de moravuri, moralitatea şi bunele obiceiuri care caracterizau acea comunitate fericită şi sănătoasă. Opinia a fost unanimă : realizările sale în propovăduirea unei morale sănătoase, obţinute de el în ultima parte a existenţei, au răscumpărat cu prisosinţă vechea greşeală, şi nu mai trebuia acuzat, ci mai curînd încurajat în eforturile sale ; dacă nu din îngăduinţă faţă de propria lui persoană, cel puţin din compasiune pentru tinerii inocenţi din colonie care mai aveau nevoie de învăţătura lui.

Nu trebuie totuşi uitat că a fost unul din rebelii cei mai activi în cursul revoltei şi pirateriei şi că, dacă rămînea la Tahiti şi era adus în Anglia cu ceilalţi de la bordul *Pandorei,* nu ar fi scăpat de condamnare la o moarte nedemnă.

El a pretins că atunci cînd a izbucnit revolta era bolnav, culcat în hamac şi că a fost obligat să se înarmeze ; dar poate că nu a fost decît o simplă scuză faţă de englezii care l-au vizitat la Pitcairn. Este însă sigur că relatarea lui despre evenimentele de pe *Bounty* nu corespunde întocmai cu adevărul ; este sigur că a fost al treilea care a apărut înarmat pe puntea navei şi a păzit pe Bligh cu muscheta şi baioneta la ţeavă.

Cît despre cele spuse lui Beechey despre sfatul pe care Stewart l-ar fi dat lui Christian de „a pune stăpînire pe navă", am văzut ce valoare avea : era o pură invenţie. Poate că memoria nu l-a ajutat ; dacă un asemenea sfat a fost dat, e mult mai de crezut că a venit din partea lui Young.

Pe de altă parte, Adams a relatat în două variante comportarea lui Christian. Lui Sir Thomas Staines şi căpitanului Pipon, el l-a descris pe Christian ca neputîndu-şi găsi linişte după actul comis, că devenise tăcut şi morocănos şi s-a făcut vinovat de acte atît de crude, încît şi-a atras ura răzbunătoare a foştilor săi complici.

În contrast, căpitanului Beechey i-a spus că Christian era mereu bine dispus şi vesel, un adevărat exemplu pentru ceilalţi locuitori ai insulei, că avea un caracter bun şi sincer, obţinînd respectul şi consideraţia tuturor celor aflaţi sub ordinele sale. Ca cel mai bun exemplu de modul de comportare a lui Christian, a relatat că, în împrejurări foarte dificile, a ştiut pînă la moarte să-şi păstreze stima şi respectul celor care îl urmaseră. Dealtminteri în convor-

birile cu căpitanul Beechey, Adams se exprima totdeauna denumindu-l „domnul Christian" ; dată fiind deosebirea de grad militar dintre Adams și Christian, acest mod de exprimare era foarte natural.

Rămînea un punct de lămurit : de ce a fost asasinat Christian la doi ani (conform altei versiuni, la nouă luni) după sosirea în insula Pitcairn ? Căpitanul Beechey afirmă categoric : fiindcă tiraniza și maltrata pe indigenii veniți cu rebelii, din Tahiti *.

Departe de a fi vesel și bine dispus, din contra, Christian era continuu îngrijorat în privința securității

* Întrucît împrejurările în care a murit Christian au fost relatate de Adams în mod diferit diverșilor vizitatori și cum, pe de altă parte, Adams, trei sau patru tahitieni și cîțiva tineri erau singurii martori în viață, cititorul va fi poate interesat de unele întîmplări curioase petrecute în Anglia, cam în epoca în care Folger vizita insula Pitcairn, întîmplări care duc la unele îndoieli asupra circumstanțelor în care Christian a decedat pe insulă.

În 1808 sau 1809, în zona lacurilor Cumberland și Westmoreland circula zvonul că Christian se afla pe acolo și vizita frecvent pe o mătușă a lui ce trăia prin acele locuri. Rudă apropiată a unui Christian Curwen, originar din regiune și reprezentînd-o în Camera Comunelor, Christian Fletcher era și el binecunoscut de localnici. Zvonurile puteau fi considerate ca trăncăneli fără temei, dacă nu ar fi avut loc, în aceeași epocă, un incident a cărui autenticitate autorul o garantează :

Pe Fore Street, de pe cheiul portului Plymouth, căpitanul Heywood mergea într-o zi în urma unui om care, după siluetă și mers, semăna atît de mult cu Christian Fletcher, încît căpitanul, involuntar, a grăbit pasul ca să-l ajungă. Ambii mergeau foarte repede ; cînd necunoscutul a auzit pași urmărindu-l de aproape, a întors brusc capul, l-a privit pe Heywood și a fugit cît îl țineau picioarele. Cum și figura necunoscutului semăna mult cu cea a lui Christian, Heywood a alergat după el. Cursa a durat cîtva timp, dar necunoscutul a reușit să se distanțeze de urmăritor, a cotit pe unele străduțe întortocheate și a dispărut.

Bineînțeles, Heywood nu prea credea că șeful rebelilor îndrăznise să vină în Anglia, dar la urma urmelor, era totuși posibil.

sale personale ; dovadă este faptul că a ales o peşteră la extremitatea crestei munţilor rîpoşi ce traversează insula de la un cap la altul, pentru a se ascunde în cazul cînd o navă britanică descoperea refugiul rebelilor, decis să-şi dea viaţa cît mai scump posibil. În ascunzătoare păstra în permanenţă o mare cantitate de alimente şi alte provizii ; chiar în apropiere construise o cabană ascunsă cu grijă printre arbori, destinată ca post de pîndă.

„Accesul la peşteră era atît de dificil, arată căpitanul Beechey, încît dacă un detaşament de urmăritori încerca să escaladeze creasta abruptă, Christian putea să le ţină piept cît timp avea muniţii".

Christian era obsedat de gîndul că expediase în derivă, spre o moarte sigură, nouăsprezece oameni, din care, cu excepţia lui Bligh, nici unul nu-i dăduse vreun motiv de a se plînge. În asemenea condiţii, putea el să mai aibă bună dispoziţie ?

Adevărul reiese însă, fără îndoială, din jurnalul lui Morrison : în cursul scurtei perioade petrecută la Toubouaï şi pînă cînd rebelii s-au despărţit în două grupe (nouă au rămas la Tahiti şi numai opt l-au urmat pe Christian în căutarea unui ascunziş), acesta s-a comportat ca un tiran mult mai neîndurător ca Bligh care, pretindea Christian, l-a împins la comiterea crimei de rebeliune.

In acea vreme, nu mai auzise nimic despre Christian, de cînd se despărţiseră în Tahiti. În orice caz, asemănarea, precum şi emoţia şi eforturile de a fugi ale necunoscutului erau circumstanţe prea impresionante ca să nu-l tulbure. Pe moment, s-a gîndit să semnaleze faptul pentru anchetă şi cercetări ; mai reflectînd însă la necazurile pe care o asemenea descoperire îi puteau pricinui, a hotărît să se abţină. Dar pînă la sfîrşitul vieţii a invocat incidentul faţă de mulţi interlocutori. — N.A.

După ce relatează cum li s-a povestit moartea lui Christian, căpitanul Beechey declară :

„Astfel a pierit acest om, instigatorul necontestat al revoltei, cucerind o celebritate deloc invidiată şi a cărui crimă poate ar beneficia de circumstanţe atenuante din cauza tiraniei la care a fost supus".

Dar este oare cuvenită o asemenea judecată pentru o crimă ca cea a lui Christian ?

Dacă se admite că o rebeliune poate beneficia de circumstanţe atenuante, prin aceasta s-ar da o lovitură mortală nu numai disciplinei, dar existenţei însăşi a marinei ; orice abatere de la aplicarea pedepsei exemplare celor recunoscuţi ca rebeli, n-ar face decît să slăbească, pînă la sfîrşit să distrugă eficacitatea acestei mari şi puternice organizaţii care este marina militară.

Aşa că, pentru crima de rebeliune, este perfect justificată o pedeapsă necruţătoare, fără circumstanţe atenuante. *

De fapt, dacă se dedă la acte de tiranie, de cruzime inutilă şi dacă asemenea acte se pot dovedi, comandantul făptaş va fi pedepsit cu toată severitatea pe care o merită comportarea lui ; pedeapsa va fi grea şi în raport cu actele comise.

Dacă Christian ar fi aşteptat cu răbdare reîntoarcerea lui *Bounty* în Anglia şi dacă comportarea odioasă a comandantului faţă de ofiţeri şi echipaj ar fi fost dovedită, fără îndoială că Bligh ar fi fost scos din cadrele marinei Majestăţii Sale.

În ceea ce priveşte pe Adams, cu toată comportarea lui ulterioară meritorie (căci numai lui i se datoreşte starea

---

* Severitatea cu care autorul judecă se explică prin aceea că era secretar permanent al Amiralităţii britanice. — N.T.

relativ bună a micii comunităţi de la Pitcairn), nici crima lui, egală cu cea a lui Christian, nu va putea fi iertată vreodată. Astfel, Sir Thomas Staines, primul ofiţer britanic debarcat în insulă, a fost frămîntat de conflictul dintre principii şi sentimente : datoria îi ordona categoric să-l pună pe Adams în lanţuri şi să-l aducă în Anglia pentru a fi judecat şi, fără îndoială, condamnat pentru o crimă pentru care mulţi din complicii lui, mai puţin vinovaţi au suferit pedeapsa capitală ; este adevărat că trecerea timpului şi anumite circumstanţe i-ar fi adus poate iertarea Regelui.

Pe scurt, Adams a avut norocul că acest ofiţer inimos a oscilat (se ştie că mult timp a ezitat în luarea unei hotărîri) între sentiment şi datorie, că pînă la sfîrşit sentimentul a fost mai puternic, principiul justiţiei a cedat în faţa milei. Dacă în locul lui ar fi fost Bligh sau Edwards, este aproape sigur că primul ar fi acţionat îmboldit de vechile ranchiune şi al doilea ar fi procedat cu inflexibilitate, că şi unul şi altul ar fi pus pe criminal în lanţuri, lăsînd pe cei patruzeci de localnici inocenţi lipsiţi de sprijin şi sfaturi, adică pradă nenorocirilor şi distrugerii ; ambii ar fi urmat litera legiuirilor. Dar, *dis aliter visum...* *

Toate aceste destăinuiri despre primii pitcairnieni, John Adams le-a făcut căpitanului Beechey la bordul lui *Blossom,* cînd încă nava nici nu ancorase, căci au fost necesare ore întregi de manevre pînă cînd nava a reuşit să se apropie suficient de ţărm.

Blossom era prima navă militară britanică la bordul căreia Adams urca, după revolta de pe *Bounty*. Căpitanul

* „Zeii au hotărît altfel", versuri din *Eneida* de Vergiliu. — N.T.

Beechey a observat că, în mod firesc, vizita i-a readus în memorie multe amănunte care probabil l-au impresionat, dar nici un moment Adams nu a părut că se teme în privința propriei sale securități. Dealtfel, toți l-au asigurat că nu avea de ce să se teamă și curînd s-a simțit în largul său.

Din cauza stîncilor și a formidabilei bariere de brizanți, grupul însărcinat să meargă la țărm a trebuit debarcat pe rînd, cîte doi inși, cu ajutorul și în luntrea tinerilor din insulă.

„Dificultățile debarcării, povestește căpitanul Beechey, au fost mai mult decît compensate de primirea prietenească ce ni s-a făcut pe plajă de către Hannah Young, fica lui Adams, o femeie foarte interesantă. Nerăbdătoare să întîmpine pe tatăl ei la întoarcerea pe insulă, ea a întrecut în fugă pe celelalte tinere fete, pe care le-a scuzat spunînd că au rămas în urmă, în munți, cu John Buffet pentru a admira de departe nava. În realitate, John Buffet, care fusese marinar, recunoscuse îndată că *Blossom* era o navă militară și se speriase fără motiv, crezînd că poate Adams a fost reținut prizonier și din această cauză nu vroia sau nu era în stare să răspundă la întrebările fetelor, de ce nu merge în întîmpinarea vizitatorilor. Tăcerea lui misterioasă le-a impresionat și au început să plîngă, crezînd că probabil se întîmplase ceva grav patriarhului insulei. În sfîrșit, insistențele lor l-au decis să vorbească, dar înainte ca Buffet să le explice motivele atitudinii sale ele au observat bărcile lăsate la apă care se depărtau de navă și se îndreptau spre coastă. Atunci Hannah a luat-o la fugă pînă la plajă, unde a ajuns tocmai cînd Adams debarca și l-a îmbrățișat cu căldură. Nici n-a apucat bine să scuze pe celelalte fete, căci ele au și apărut coborînd pe panta abruptă a munților și au ajuns toate pe plajă unde ne-au salutat pe fiecare în parte cu o simpli-

tate și drăgălășenie care nu ne-a lăsat nici o îndoială despre sinceritatea sentimentelor lor".

Toți locuitorii din Pitcairn i-au invitat pe vizitatori să petreacă mai multe zile la ei ca oaspeți. Englezii și-au manifestat dorința să ajungă la așezarea de locuințe înainte de înserare și să-și instaleze un cort. Îndată indigenii s-au precipitat și s-au încărcat cu obiectele și uneltele aduse de englezi în acest scop, cărîndu-le pe poteca abruptă care ducea la așezarea ascunsă printre cocotieri. Tinerele fete duceau și ele poveri grele pe umeri, dar au urcat coasta cu agilitate de căprioare.

Așezarea consta din cinci case situate pe o parcelă de teren degajat și înclinat spre mare. În timp ce bărbații ajutau la instalarea cortului, femeile se agitau pregătind masa. Făceau bucătărie ca la Tahiti, adică coceau alimentele pe pietre calde așezate într-o groapă. Acasă la tînărul Christian, pe masă se aflau farfurii, cuțite și furculițe. John Buffet a rostit *benedicite* cu mare evlavie și l-a repetat de fiecare dată cînd un nou conviv se așeza la masă. În această privință, s-au arătat foarte stricți, recitînd rugăciuni înainte și după fiecare masă. „Odată, relatează căpitanul Beechey, cînd aveam o discuție cu Adams și acesta a luat prima îmbucătură fără a recita rugăciunea, dar înainte de a o înghiți, și-a adus aminte și, ca și cum ar fi comis un mare păcat, a scos ceea ce avea în gură și a spus rugăciunea".

Seara, încăperile și masa erau luminate cu torțe făcute din nuci „doodoe" *(Aleurites triloba)* suspendate cu fibre de foi de palmier.

Am mai arătat, în legătură cu Tahiti, dar revenim acum și pentru Pitcairn : femeile sînt foarte respectate de bărbați, doar într-un singur caz se face distincție între cele două sexe, anume, în toate insulele mărilor din Sud, de

fapt în toată lumea orientală, femeia nu mănîncă în prezența bărbatului său, regulă respectată fără abatere. La Pitcairn însă, această regulă nu era aplicată prea strict: doar cînd nu erau destule locuri, femeile se dădeau deoparte. Oare să fie acest obicei o interpretare a ziselor că bărbatul a fost primul creat? Ar fi o explicație a acestei priorități masculine...

„Dar acest obicei ne-a privat de prezența la mese a femeilor, suspină Beechey, pentru tot timpul cît am stat pe insulă. Ele nu se considerau însă deloc ofensate: se instalau în spatele scaunelor noastre, conversau cu cea mai desăvîrșită amabilitate, goneau muștele și se comportau în mod cu totul natural, fără nici o părere de rău". Cînd bărbații au terminat masa, femeile au consumat bucatele rămase.

După ce s-a terminat cina de onoare pentru musafirii englezi, ele au pregătit locurile de dormit: au așezat saltele îndesate cu frunze de palmier, cuverturi și cearceafuri țesute din fibre de coajă de dud, care invitau la odihnă, și pe care vizitatorii le-au găsit foarte confortabile.

Primul somn nu le-a fost întrerupt, doar întîrziat, căci atunci cînd s-au stins luminile toată familia a intonat rugăciuni de seară, în mijlocul încăperii. Iar în zori, au fost treziți de rugăciunile de dimineață, după care toți pitcairnienii au plecat la ocupațiile zilnice. Cîteva femei au luat lenjeria englezilor pentru a o spăla; altele au început să confecționeze țesături.

Ingenuitatea și simplitatea tinerelor pitcairniene sînt ilustrate prin următoarele fapte:

„La capătul paturilor, au așezat fructe bine coapte; ne-au încununat pălăriile cu ghirlande de flori proaspete de „nono" *(Morinda citrifolia)* culese în ora răcoroasă a rouăi de dimineață. Privind în încăpere, am văzut mai multe paturi, fără pereți despărțitori sau perdele, fără nici un fel de ecran protector al pudorii europene; foarte

simplu, femeile din Pitcairn nu le găseau necesare. Și, departe de a se retrage sau a întoarce ochii cînd ne-am pregătit să ne spălăm, ele s-au adunat în jurul nostru pentru a ne ura bună dimineața și a căuta să ne fie agreabile ; ne-au întrebat ce puteau face ca să ne simțim cît mai bine și ne-au oferit mici cadouri, produse autentice ale insulei. În alte împrejurări, ne-am fi jenat să ne îmbrăcăm în fața atîtor fete tinere cu ochi negri, grupate în mijlocul încăperii, acum însă nu ne-am simțit stingheriți și am profitat de bunăvoința lor de a ne fi de folos : le-am cerut să ne aducă apă și rufăria pe care o spălaseră și se uscase la soare".

Locuințele lor sînt spațioase, solid construite din lemn, în formă ovală, cu acoperiș din frunze de palmier îndoite în jurul unei ramuri, înghirlandate orizontal pînă la căpriori și dispuse pentru a se da acoperișului înălțimea necesară. Un etaj superior este rezervat orelor de somn ; cuprinde patru paturi, cîte unul în fiecare colț al încăperii ; fiecare pat este destul de lat pentru ca să se odihnească cîte trei sau patru persoane. La parter este sufrageria : o masă mare, înconjurată de taburete. O scară solidă, situată în centru, face comunicația între etaj și parter.

În împrejurimile imediate ale locuințelor sînt spații îngrădite pentru porcii puși la îngrășat, pentru capre și păsări. Mai departe se întind terenurile cultivate, pe care se recoltează banane dulci și sălbatice, pepeni galbeni, igname, patate dulci, tot felul de rădăcini comestibile, diverși arbuști cu fructe cărnoase. Lîngă fiecare locuință se află un hangar pentru confecționarea țesăturilor, un cuptor, un coteț de porci și unul de păsări.

În timpul cît au stat pe insulă, englezii au luat mesele invitați cînd la un indigen, cînd la altul, dar meniurile erau invariabile ; friptură de porc, igname și patate dulci.

Se aflau multe capre la Pitcairn, dar locuitorii nu le apreciau nici carnea, nici laptele. Se hrăneau mai ales cu igname fierte, fripte sau amestecate cu miez de nucă de cocos, sau sub formă de prăjituri coapte şi îndulcite cu melasă extrasă din rădăcina de *tee (Sida alliotii)*, o plantă locală. O altă rădăcină de plantă locală, *taro, (Colocasia antiquorum)* înlocuia pîinea. Dulci sau sălbatice, bananele sînt fructe sănătoase şi nutritive şi erau foarte apreciate. În general, pitcairnienii beau apă şi îşi preparau ceai din foi de *tee*, parfumat cu ghimber şi îndulcit cu suc de trestie de zahăr.

Rareori tăiau un porc; mîncau mai mult fructe şi legume. Regimul aproape exclusiv vegetarian, sculatul de dimineaţă, multe exerciţii fizice, toate îi fereau de boli. Căpitanul Beechey constată că erau „mai rasaţi şi mai atletici decît ceea ce în mod obişnuit se întîlneşte în diverse comunităţi umane".

Copiii asistau, fără absenţe la cursurile ţinute de John Buffet care îi învăţa să citească, să scrie şi să numere. Lecţiile erau completate cu percepte religioase şi morale, luate mai ales din biblie şi din cartea de rugăciuni. Erau singurele două cărţi educative aflate pe insulă, aşa că locuitorii nu aveau la îndemînă alte lecturi care să le semene îndoieli în spirite cu privire la religie.

Rareori locuitorii insulei glumeau şi se dădeau la manifestări uşuratice. Beechey relatează că obişnuiau să ia foarte în serios ceea ce li se spunea şi nu înţelegeau ironia, chiar dacă le era explicată; vroiau să cunoască totdeauna adevărul şi considerau minciuna o necuviinţă.

Duminica era în întregime consacrată slujbei religioase, rugăciunilor, lecturii şi meditaţiilor serioase. Nu se lucra nimic duminica, chiar mîncarea se prepara seara în ajun.

Beechey povestește :

„Am asistat apoi la slujba religioasă într-un local destinat acestui scop ; totul s-a petrecut foarte demn. S-au intonat imnuri, Adams a citit rugăciuni, apoi Buffet le-a comentat. Întreaga asistență era cucernică, chiar copiii aveau o seriozitate pe care aș dori s-o constat și la tineretul din Anglia. S-au recitat rugăciuni pentru suveran și familia regală, cu convingere și loialitate. Apoi s-au rostit rugăciuni pentru diferite ocazii din viața familială. Adams a urmărit să nu se uite nici o frază din rînduielile slujbei. A urmat o predică a lui Buffet, cu o temă foarte bine aleasă. De teamă ca auditorii să nu fi înțeles o parte din predică și să nu se uite prea curînd tema, predica a fost repetată. Slujba religioasă s-a terminat cu intonări de imnuri de către adulți, reluate în cor de copii. A durat foarte mult, dar pe toate figurile se citea evlavie și nici copiii n-au dat vreun semn de dezinteres. Peste o jumătate de oră, ne-am adunat din nou pentru rugăciuni și la apusul soarelui a mai avut loc o slujbă. Ținînd seama și de alte rugăciuni recitate în cor în cursul zilei, se poate spune că în acea duminică pitcairnienii au avut parte de cinci slujbe religioase".

Din cele relatate mai sus s-ar putea trage concluzia că pitcairnienii exagerau seriozitatea și mai ales că tineretul nu avea parte de recreații suficiente. Un lucru este cert : practica și plăcerea dansului, atît de obișnuite în majoritatea insulelor Pacificului, erau aproape excluse din distracțiile pitcairnienilor. Vizitatorii englezi au trebuit să insiste mult, să se roage, pentru ca trei femei destul de vîrstnice să accepte a face o exhibiție de dansuri tahitiene și se vedea că au consimțit să danseze doar pentru a răspunde dorinței musafirilor. Exhibiția a fost foarte sumară : au executat cîțiva pași în cadență și s-au mișcat

ritmic, una în fața celorlalte. Apoi s-au așezat repede, părînd a disprețui vădit această manifestare ușuratică. Și în afară de cele trei „artiste", nimeni nu și-a mai arătat talentele. Nici muzica, instrumentală sau vocală, nu părea să-i intereseze prea mult.

Cînd Adams a petrecut două sau trei zile la bordul lui *Blossom,* nu a pregetat să danseze împreună cu mateloții și chiar a arătat mult antren ; dar nici în acest răstimp nu a uitat să rostească rugăciunile cuvenite. Căpitanul Beechey a fost perfect convins de sinceritatea evlaviei sale. Adams a dormit în cabina lui și nu s-a culcat decît după ce gazda părea adormită și atunci s-a retras într-un colț, a căzut în genunchi și și-a spus rugăciunile ; dimineața, se scula primul pentru aceeași manifestare de pietate.

Într-o zi, patriarhul Adams a mărturisit lui Beechey că un singur lucru îi lipsea pentru a fi complet fericit ; întrebat despre ce era vorba, Adams l-a rugat să-i citească rugăciunile de căsătorie pentru el și soția lui căci, spunea el, gîndul că trăia cu ea fără să fi fost uniți prin ceremonia respectivă îi era insuportabil. De mult timp vroia să îndeplinească acest ritual și acum se prezenta cea mai bună ocazie *.

Cu toată vîrsta înaintată a lui Adams și cu toate că bătrîna sa soție era oarbă și stătea în pat de mulți ani, dorința lui de a fi căsătorit după datină a fost exprimată cu atîta stăruință sinceră, încît ar fi fost o cruzime să nu i se satisfacă. Beechey a acceptat deci să oficieze și ceremonia

* Pe navele britanice, în lipsa acestuia, căpitanul face și oficiul de pastor. — N.T.

a avut loc a doua zi, evenimentul fiind consemnat într-un registru ţinut de John Buffet.

Între tinerii de pe insulă, Adams celebra căsătoriile ; în acest scop folosea un inel cu care unise perechile de la începuturile coloniei. Pentru a li se admite căsătoria, bărbatul trebuia să aibă douăzeci de ani şi soţia cel puţin optsprezece. Respectau aceleaşi restricţii în privinţa legăturilor de sînge ca în ţările civilizate şi Adams veghea ca nu cumva să se căsătorească copii de acelaşi sînge. Tot el oficia botezurile.

Căpitanul Beechey a remarcat că pitcairnienii îşi respectau scrupulos cuvîntul dat, chiar în cazuri în care europeni destul de corecţi s-ar fi considerat dezlegaţi. Astfel s-a întîmplat că un tînăr, George Adams, s-a amorezat de o fată, Polly Young, ceva mai în vîrstă ca el ; pentru un fleac, Polly s-a jurat, imprudentă, că nu va consimţi să-i fie soţie. George a sperat că mai tîrziu ea va reveni asupra hotărîrii şi nu a renunţat la eforturile de a-i fi pe plac ; şi nu s-a înşelat : constanţa sentimentului său şi frumuseţea lui virilă pe care o etala mereu în faţa ei au sfîrşit prin a îmblînzi inima lui Polly, care ar fi fost gata să-i acorde mîna. Dar jurase să n-o facă şi nu putea deveni sperjură. Aşa că, cu toată dragostea reciprocă, perechea devenea tot mai melancolică. Cazul a fost supus judecăţii vizitatorilor englezi ; aceştia au decis în unanimitate că era mai bine să se căsătorească decît să vegeteze separaţi, dorindu-se reciproc, din pricina unui jurămînt făcut fără rost. Dar Polly nu şi-a învins uşor scrupulele şi englezii au plecat fără să aibă loc căsătoria. Totuşi, mai tîrziu, căpitanul Beechey a primit vestea că George şi Polly s-au căsătorit pînă la sfîrşit şi că erau fericiţi ; aceeaşi veste mai spunea că John Adams decedase în martie 1829.

Dispariţia patriarhului a fost o gravă pierdere pentru această colonie, încă în vîrsta copilăriei. Căci armonia perfectă şi atmosfera morală sănătoasă ce domneau în comunitate, simplitatea şi naivitatea moravurilor, afecţiunea ce unea pe soţi şi, reciproc, pe părinţi şi copii, comportarea lor virtuoasă, aversiunea faţă de vicii, toate se datorau exemplului şi învăţăturilor lui John Adams.

La cinci ani de la plecarea lui *Blossom* şi la un an după decesul lui Adams s-a aflat însă că în mica colonie continua să domnească aceeaşi pace fraternă.

În urma unui raport al căpitanului Beechey, în care îşi arăta teama că dispariţia lui Adams putea aduce confuzie şi în acelaşi timp semnala că, mica comunitate era lipsită de numeroase lucruri de primă necesitate, guvernul britanic s-a decis, în fine, să facă un gest : a expediat la Valparaiso vestoane şi pantaloni de marinari, flanele, ciorapi şi încălţăminte, rochii, apoi cazmale, hîrleţe, sape, topoare, mistrii, greble, în cantităţi suficiente pentru şaizeci de inşi. De la Valparaiso, încărcătura urma a fi transportată la Pitcairn ; nava Majestăţii Sale. *Seringatapam*, comandată de căpitanul William Waldegrave a preluat încărcătura şi a ancorat în faţa insulei Pitcairn în martie 1830.

Îndată ce a sosit nava, s-a apropiat într-o pirogă George Young, iar în urma lui, în altă ambarcaţie, au venit Joi Octombrie Christian şi mulţi alţii ; toţi s-au urcat la bord, unde au fost invitaţi la micul dejun, precedat şi urmat de obişnuitele rugăciuni.

Comandantul, pastorul şi cîţiva alţi ofiţeri de pe navă au însoţit pe indigeni, coborînd la uscat unde, pe un teren plat înconjurat de o mică pădure de cocotieri, erau adunate soţiile şi mamele pentru a-i primi.

— V-am adus un pastor, a anunţat comandantul.

— Dumnezeu să te binecuvînteze ! au răspuns în cor ; dar va rămîne la noi ?

— Nu.

— De ce nu vrea să rămînă ?

— Nu pot să mă lipsesc de el ; este pastorul navei. V-am mai adus însă şi veşminte şi alte obiecte, trimise de regele George.

— Dar, a insistat Kitty Quintal, noi avem nevoie de hrană spirituală !

Şi căpitanul Waldegrave adaugă :

„Am fost primiţi cu multă cordialitate. Dar pastorul Watson a fost cel mai sărbătorit. Multe perechi şi-au manifestat bucuria de a fi religios reunite de un pastor, după ce atîta vreme trăiseră fără binecuvîntarea cuvenită. Bărbaţii s-au urcat pe arbori pentru a scutura nuci de cocos, alţii le desfăceau coaja şi ne ofereau să bem laptele. Ne-au dus în casele lor, unde am prînzit şi am dormit".

Căpitanul Waldegrave arată cît a fost de bucuros observînd simplitatea lor naturală, complet lipsită de orice artificialitate ; ospitalitatea de care s-au bucurat a fost nelimitată, casele s-au deschis pentru toţi vizitatorii, i-au invitat la mese unde le-au pus la dispoziţie tot ce aveau ca provizii. Apoi au tăiat porci şi păsări cu care femeile au început să pregătească masa. Cînd s-au aşezat la masă, un localnic a rostit rugăciunea de mulţumire pentru hrana ce le sta în faţă şi solicitarea unei hrane spirituale ; toată lumea a rostit „amin". De fiecare dată cînd un nou venit lua loc la masă, toţi încetau să mănînce pînă ce noul sosit îşi recita rugăciunea cuvenită.

La căderea nopţii, s-au adunat într-o locuinţă pentru slujba de seară. Pastorul Watson a oficiat şi căpitanul Waldegrave descrie scena ca foarte emoţionantă.

Locul ales a fost camera de culcare, deci la etaj, unde se ajungea printr-o scară și o trapă. Pastorul a luat loc între două paturi, cu o lampă arzînd chiar în spatele lui. În patul din dreapta, trei copii dormeau un somn de plumb ; la un capăt al patului din stînga, erau așezați trei inși. De fiecare parte și înaintea pastorului se aflau bărbații ; unii purtau o simplă bucată de stofă înfășurată în jurul coapselor, denumită *mara*, permițînd ca trupurile lor bine făcute să se arate în libertate ; alții purtau un veston și un pantalon, cu gîtul degajat și picioarele goale. Femeile erau grupate în spate, purtînd rochii modeste de fabricație locală, care le acopereau în întregime, lăsînd libere doar picioarele și capul. Fetele purtau pe deasupra o bucată de țesătură drapată ca o togă romană, aruncată peste umărul drept și trecută pe sub brațul sting. A început slujba : toți au îngenunchiat, orientați spre pastor, cu mîinile la piept, în atitudine de rugăciune, repetînd rar și distinct versetele, după cel ce oficia. S-au rugat pentru regele Angliei, considerat ca suveranul lor. Apoi, pastorul a ținut o predică cu subiect de circumstanță. La sfîrșit, localnicii au cerut permisiunea să intoneze în cor finalul slujbei.

Ca și alți vizitatori care l-au precedat, căpitanul Waldegrave descrie amabilitatea și bunăvoința neostenită a pitcairnienilor ; copiii sînt drăguți și cuminți, părinții afectuoși și buni față de ei. Nici un englez de pe *Seringatapam* n-a auzit un schimb de cuvinte grosolane. Niciodată nu vorbesc de rău pe altul, nu calomniază. La o întrebare despre comportarea cuiva, răspunsul a fost : „Aș răspunde bucuros dacă aceasta ar servi binelui comun ; dar cum nu este cazul, nu are rost să spun ceva". Iar cînd întrebarea s-a referit la făptașul unei greșeli, răs-

punsul a fost: „Nu se cuvine să umilesc pe aproapele meu“.

Sentimente de bunăvoință și caritate se manifestă și față de văduvele tahitienilor omorîți pe insulă; ele ar fi pierit de durere și disperare, dacă cei din jurul lor nu le-ar fi arătat respect și atenție.

Femeile poartă îmbrăcăminte dintr-o țesătură albă obținută din fibre de scoarță de dud; rochiile sînt drapate de la umeri pînă la picioare, în cute atît de ample, încît silueta propriu-zisă este invizibilă. Cît timp alăptează, mamele țin copilul în interiorul acestei rochii largi; cînd copilul a devenit mai mare, se menține oblic pe coasta mamei și se agață cu mînuța de umărul acesteia care își trece un braț în jurul lui.

Bărbații și băieții poartă în general *mara*, trecută peste coapse și printre picioare, apoi înodată în talie; duminica însă poartă veșminte engleze. De fapt, climatul este prea cald pentru veșminte incomode. La lucru, femeile poartă o fustă și un fel de pînză care le servește drept cămașă și bluză.

Bărbații sînt înalți de la cinci picioare și șase inci pînă la șase picioare și dotați cu mare forță musculară, admirabili legați.

„N-am văzut, precizează căpitanul Waldegrave, nici un infirm sau anormal; cu excepția unui băiat fără un ochi (nici Waldegrave nu avea unul), și care i-a fost prezentat în glumă: „Trebuie că sînteți frați, căci amîndoi ați pierdut ochiul drept!“ Cu bună dispoziție, am admis înrudirea și, fără îndoială, de atunci înainte copilul a fost denumit „căpitanul“.

Beechey a mai dat și alte amănunte despre calitățile fizice ale pitcairnienilor. I-a descris ca înalți, robuști, plini de sănătate. După măsurători făcute de el, înălțimea lor medie era de cinci picioare și zece inci, cel mai înalt fiind

de şase picioare şi un sfert de inci, iar cel mai scurt adult, de cinci picioare, nouă inci şi o optime. Membrele le sînt bine proporţionate, drepte, cu tălpile picioarelor uşor arcuite. Un băiat de opt ani era înalt de patru picioare şi trei inci, un altul de nouă ani, doar cu doi inci mai înalt. Datorită alimentaţiei frugale şi sportivităţii practicate din fragedă copilărie, bărbaţii sînt musculoşi şi agili, de o supleţe incomparabilă, putînd purta şi transporta poveri foarte grele. În apă, înoată ca peştii şi pot rămîne o zi întreagă în mare. Deseori înconjoară înot mica insulă, parcurgînd cel puţin şapte mile ; femeile înoată la fel de bine ca bărbaţii.

Descendentele femeilor venite din Tahiti sînt tot atît de atletice ca progenitura lor bărbătească şi mai înalte decît sînt în general reprezentantele sexului lor. Polly Young nu era cea mai înaltă de pe insulă, dar avea cinci picioare şi nouă inci jumătate înălţime. Bărbaţii şi femeile au trăsăturile figurii regulate şi bine desenate, ochi vioi, în general castanii (cîţiva au ochi albaştri), sprîncene subţiri, neîmbinate, nasul puţin turtit cu nări largi (moştenire tahitiană), buzele groase şi cărnoase, urechile bine proporţionate cu lobul aproape totdeauna perforat din prima copilărie pentru a putea petrece cozi de flori : este un obicei foarte răspîndit la indigenii din mările Sudului. Părul le este negru, uneori creţ, dinţii albi, bine implantaţi. În ansamblu, întreaga populaţie are o înfăţişare foarte plăcută.

Căpitanul Beechey mai relatează că toate femeile se pricep la obstetrică. Naşterile au loc aproape totdeauna noaptea, avorturile sînt numai accidentale. Copiii mici sînt scăldaţi de trei ori pe zi în apă rece şi frecvent se întîmplă să fie înţărcaţi doar la patru ani ; după înţărcare,

sînt hrăniţi cu *popee*, un fel de terci compus din banane sălbatice coapte şi rădăcini de *taro* fierte.

Sănătatea tuturor copiilor a frapat în special pe Collie, medicul de pe *Blossom* : dinţii copiilor le cresc fără necazuri, nu se plîng niciodată de colici, nu se molipsesc de bolile contagioase care afectează copiii din alte părţi. Medicul a propus să vaccineze pe copii şi pe adulţi ; i s-a răspuns că pericolul variolei era prea redus pentru a merita să se suporte injecţia.

Totul dovedeşte că regimul alimentar foarte frugal şi frecventele exerciţii fizice contribuiau la menţinerea corpului în perfectă sănătate. Deşi sînt robuşti, pitcairnienii au o piele mai delicată decît a europenilor şi pulsul le este mai lent. Doctorul a examinat pulsul la mai mulţi din ei : dimineaţa, George Young avea şaizeci ; după prînz, la trei inşi a găsit între şaizeci şi opt şi şaptezeci şi şase, în timp ce ofiţerii englezi, chiar cei care suportau mai uşor căldura climatului, aveau pulsul peste optzeci.

Întreaga situaţie a micii comunităţi din Pitcairn provoacă interesul vizitatorilor care toţi doresc s-o vadă prosperînd. În acea vreme, plana însă temerea intervenţiei unor factori care puteau tulbura armonia şi distruge simplitatea moravurilor.

Temerea a fost justificată : căpitanul Waldegrave arată că în această paşnică comunitate s-au insinuat trei englezi : unul a fost John Buffet, menţionat de Beechey încă din 1825, un element activ care, am văzut, a adus multe servicii pitcairnienilor în dubla lui calitate de pastor şi învăţător ; este şi un priceput mecanic şi dulgher de nave, precum şi bun tîmplar ; toate aceste calităţi i-au stabilit o bună reputaţie în cadrul comunităţii, unde este foarte iubit şi respectat.

Apoi, alți doi englezi în trecere au voit să rămînă pe insulă : primul, pe nume John Evans fiul unui fabricant de trăsuri dintr-un oraș din Anglia, s-a căsătorit pe insulă cu o fată a lui John Adams, devenind astfel proprietarul unui teren pe care îl cultivă ; altul este un anume George Hunn Nobbs care să dă drept pastor, grefier, arhivar, învățător, făcînd concurență lui John Buffet. Foarte deștept și îndrăzneț, i-a luat numeroși elevi lui Buffet, creînd disensiuni printre membrii comunității.

Buffet și Evans își agonisesc existența prin muncă manuală, dar Nobbs se declară scutit de așa ceva, fiind pastor ; pretinde să fie întreținut de comunitate. S-a căsătorit cu o fiică a lui Charles Christian, adică cu nepoata lui Fletcher Christian și descendenții acestuia, pe baza tristului titlu de șef de rebeli al bunicului, pot revendica o superioritate recunoscută de toți, dacă posedă și unele calități. Se pare însă că Joi Octombrie și Charles, cei doi fii ai lui Christian, nu au fost elemente prea strălucite ca educație și cunoștințe. Există însă speranța ca pacea să dureze în insulă, datorită faptului că Nobbs nu este agreat, precum și datorită progresului intelectual crescînd al noii generații *.

Pe patul de moarte, Adams a convocat pe șefii de familii și le-a cerut să aleagă o nouă căpetenie. Dar dorința lui nu a fost ascultată și sînt temeri că, în această situație, Nobbs să nu ajungă el căpetenie, datorită calităților și mai ales abilității sale.

---

* Acest Nobbs este probabil pe jumătate nebun și își închipuie că este „chemat" să predice absurdități și să împuie capetele enoriașilor cu prostii. Păstrarea inocenței, simplității și fericirii populației din insulă reclamă îndepărtarea neîntîrziată a acestui Nobbs.

Căpitanul Waldegrave crede că Edward Quintal este cel mai inteligent de pe insulă și că el va ajunge să ocupe situația de căpetenie ; deși nu a avut la îndemînă pentru studii decît o biblie, este de mirare cîte cunoștințe a acumulat. Soția lui este și ea o femeie superioară, iar fiul lor mai în vîrstă, William, a fost crescut cu multă atenție și se remarcă printre ceilalți tineri din generația lui.

După cum s-a mai spus, nu mai puțin surprinzător este faptul că patriarhul Adams a reușit să cultive principii morale în spiritele locuitorilor. El știa să citească, dar n-a învățat să scrie decît spre sfîrșitul vieții. Îndată ce a fost în stare să scrie, el a redactat un fel de cod de legi pentru comportarea tovarășilor săi.

Ceremonia căsătoriei și botezului se face strict după riturile Bisericii anglicane, dar nu se practică confirmări și împărtășanii. A învățat pe copii catehismul, cele zece porunci, „Tatăl nostru“ și „Crezul“, convins că astfel se desăvîrșea educația lor religioasă. Cu ajutorul preceptelor extrase din biblie și din cartea de rugăciuni, după masacrul tovarășilor săi, a reușit să crească pe copii după principiile creștinismului și într-o simplitate de moravuri care a minunat pe toți străinii vizitatori ai insulei.

Căpitanul Waldegrave își exprimă părerea că sînt atît de atașați de rugăciunile și ritualele Bisericii anglicane, încît nu există temeri că s-ar putea pripăși printre ei un pastor dizident.

Să sperăm că nu se înșeală. Dar nu se știe dacă vor rezista momelilor lui George Hunn Nobbs. Sînt indicii că acesta încearcă să le impună un cod de legi al lui, în care se referă la crime ca adulterul și omorul, cu totul necunoscute în insulă de cînd au trăit sub conducerea spirituală a lui Adams, unic legislator și patriarh.

Conform legislației lui Nobbs, adulterul se pedepsește prima dată cu lovituri de bici aplicate ambilor vinovați ; la recidivă, dacă vinovații refuză să se căsătorească, sînt pedepsiți cu confiscarea pămînturilor, obiectelor personale și cu gonirea din insulă. Vinovații vor fi judecați de trei bărbați în vîrstă care vor pronunța sentința. Este evident că Nobbs este mult prea sever cu acest gen de greșeli. În ceea ce privește cotropirea unui teren de-al altuia, din fericire, cazul era prevăzut și înainte de venirea lui Nobbs pe insulă : după cît se pare, întreaga suprafață a insulei fusese împărțită de Adams între familiile primilor coloni, așa că un nou venit nu putea obține nici o bucată decît cumpărînd-o sau prin căsătorie cu o moștenitoare.

După căpitanul Waldegrave, unsprezece douăsprezecimi din insulă sînt necultivate ; dar populația sporește foarte repede și înainte de o sută de ani va număra o mie de suflete, adică maximum pe care îl poate hrăni și adăposti insula.

Proporția probabilă de creștere a populației se poate calcula precum urmează :

La început, în 1790 s-au instalat pe insulă cincisprezece bărbați și douăsprezece femei, adică douăzeci și șapte de persoane. Dintre acești primi coloni, în 1800 n-au mai rămas decît un bărbat și cinci femei, plus nouăsprezece copii din care cel mai în vîrstă de nouă ani, deci un total de douăzeci și cinci de inși. În 1808, Folger dă numărul locuitorilor : treizeci și cinci, adică zece inși mai mult în opt ani. În 1814, adică peste șase ani, Sir Thmas Staines numără populația adultă ; dar cifra de patruzeci indicată de el este probabil eronată, căci cu paisprezece ani înainte, nouăsprezece din cei douăzeci și cinci de locuitori erau

copii. În 1825, căpitanul Beechey relatează că populaţia număra în total şaizeci şi şase de suflete, din care treizeci şi şase de sex masculin şi treizeci, de sex feminin. În fine, în 1830, căpitanul Waldegrave numără şaptezeci şi nouă de suflete ; deci în cinci ani, creşterea a fost de 20%, mai puţin rapidă decît ar fi fost de aşteptat. Este însă sigur că în viitor, proporţia de creştere a populaţiei va fi mai mare, dacă locuitorii din Pitcairn vor avea mijloacele de subzistenţă necesare.

Căpitanul Waldegrave afirmă că insula este suficient de întinsă pentru a permite traiul a o mie de locuitori ; dar porneşte de la premise inexacte : dacă o douăsprezecime din terenul insulei asigură subzistenţa a optzeci de persoane, nu rezultă neapărat că întreaga insulă va produce mijloace de existenţă pentru nouă sute şaizeci de persoane.

Suprafaţa insulei nu depăşeşte patru mile pătrate, adică două mii cinci sute şaizei de acri. Şi cum este traversată de un lanţ de munţi stîncoşi de la nord la sud, cu două vîrfuri înalte de peste o mie de picioare, rezultă că cel mult jumătate din sol este cultivabil.

Dealtfel, pe insulă s-au făcut descoperiri interesante care modifică situaţia : s-au găsit mai multe vechi *morais*-uri în partea muntoasă, lîngă care s-au aflat şi topoare de piatră sau toporişti din lavă bazaltică compactă, foarte dură, care se poate bine ascuţi. S-au mai găsit şi patru statui sculptate în piatră, înalte de şase picioare, aşezate pe o platformă, cam la fel, dar mai mici ca cele descoperite pe Insula Paştelui ; din statuile găsite, una, mai bine conservată, reprezintă o siluetă omenească de la coapse în sus, sculptată dintr-un bloc de lavă roşie. Toate aceste vestigii dovedesc că odinioară insula a fost locuită, dar

populația a părăsit-o fiindcă nu avea cele necesare pentru existență. Căpitanul Beechey se exprimă astfel : „aceste statui sculptate și enormele grămezi de pietre situate pe înălțimi unde au fost ridicate numai cu prețul unei trude considerabile, duc la concluzia că, în trecut, cîndva, insula a fost un timp locuită ; osemintele găsite, îngropate sub grămezile de piatră, destul de adînc de la suprafața solului, ne autorizează să deducem că supraviețuitorii au părăsit insula în pirogi, căutînd azil în altă parte".

Adams se arătase și el îngrijorat de perspectiva creșterii populației, dat fiind mijloacele de subzistență limitate ; a rugat pe căpitanul Beechey să informeze guvernul britanic de situație ; căpitanul afirmă că a sesizat guvernul și că, prin Amiralitate și Colonial Office s-au luat măsuri pentru a se transfera pitcairnienii în altă parte, la alegerea lor. Nu este însă cazul să se precipite operația, căci cel puțin încă o jumătate de secol locuitorii insulei nu sînt amenințați de foamete.

S-a făcut totuși o asemenea tentativă, la propunerea unui oarecare Nott, misionar stabilit în Tahiti. Trecînd prin Londra, el a primit autorizație ca la întoarcerea în mările Sudului să ia măsuri pentru transferarea în Tahiti a locuitorilor din Pitcairn, dacă aceștia consimt și dacă Pomaré, regele din Tahiti, acceptă să-i primească. Misionarul a dus acestui rege o scrisoare în care i se făceau cunoscute intențiile guvernului englez și se exprima speranța că va binevoi să primească sub protecția sa o populație cu moravuri și pietate recunoscute. Din fericire, misionarul a trecut în largul insulei Tahiti fără să se oprească. Mai tîrziu, un oarecare Joshua Hill a propus să fie transferați în New South Wales, dar nava cu care călătorea a

fost socotită ca prea mică pentru o asemenea operație de deportare.

Cum tot felul de dificultăți întîrziau realizarea acestor proiecte, forurile guvernamentale au decis să nu mai amîne ajutorarea pitcairnienilor ; s-au dat instrucțiuni să li se acorde pe loc toată asistența posibilă, făcîndu-li-se traiul pe insulă cît mai confortabil, în așteptarea posibilităților de a fi în viitor instalați fie în Insulele Societății fie în noile așezări engleze din Australia. Din acest program de asistență au făcut parte, așa cum s-a arătat, cele aduse la Pitcairn de nava Majestății Sale, *Seringapatam*.

Să sperăm că proiectul deportării va rămîne în dosarele guvernamentale și nu se va realiza. Căpitanul Waldegrave a părăsit pe pitcairnieni mulțumiți, chiar fericiți de soarta lor ; nu au solicitat nimic, nu s-au plîns, nu s-au arătat îngrijorați de lipsa celor necesare subzistenței.

După întoarcerea sa în Anglia, căpitanul Beechey a primit o scrisoare de la John Buffet, în care i se comunica din partea lui Nott : aflat în Tahiti, el arăta că regele Pomaré ar primi bucuros pe pitcairnieni și că se vor lua măsuri pentru deportarea lor. Dar, adăuga John Buffet, locuitorii din Pitcairn erau atît de atașați de insula lor natală și atît de mulțumiți de situația lor, încît nu aveau nici o dorință s-o părăsească. Nu credem că ar fi cazul să se distrugă această mică comunitate fericită, inocentă, naivă, printr-o măsură necugetată de transfer în acele adevărate locuri de infamie din Australia sau din Țara lui Van Diemen și nici să se amestece cu bețivanii, sectarii religioși și depravații din Tahiti *. Consecința ar fi că pit-

* În acele timpuri, noile colonii engleze aveau o populație destul de interlopă, formată în majoritate din aventurieri, fugari etc. — N.T.

cairnienii şi-ar pierde tocmai caracteristicile care le-au adus simpatia, chiar afecţiunea celor din metropolă, în urma relatărilor vizitatorilor. Sperăm că consulul englez din Tahiti va primi instrucţiuni, nu pentru a pune în aplicare, ci pentru a interzice ca misionarii să înceapă deportarea pitcairnienilor ; păcat şi de banii cheltuiţi pentru o asemenea operaţie care nu poate avea decît un sfîrşit nefast.

Va veni o vreme cînd pitcairnienii vor emigra de bună voie ; cînd un stup e prea plin, albinele roiesc. După spusele căpitanului Beechey se pare că lectura cîtorva cărţi cu descrieri de călătorii pe mare, aparţinînd lui Bligh şi rămase pe *Bounty*, au creat tentaţii pentru unii pitcairnieni să părăsească insula. Dar legăturile familiale, sentimentele ce au unit pe locuitorii insulei, ataşamentul de pămîntul natal i-au reţinut de a realiza asemenea dorinţe, atunci cînd rarele ocazii favorabile s-au prezentat. Este adevărat că, de exemplu, George Adams (înainte de căsătoria cu Polly Young) şi-a destăinuit vizitatorilor de pe *Blossom* dorinţa de a se îmbarca pe această navă pentru a cunoaşte lumea de dincolo de limitele înguste ale insulei ; Beechey l-ar fi luat cu el, dar mama tînărului a venit plîngînd şi rugîndu-se ca, dacă îi ia fiul, să-l readucă cît mai curînd înapoi. Beechey nu a fost în stare să-i asigure reîntoarcerea şi nu l-a mai luat pe tînăr.

Pitcairn este situată la extremitate sud-estică a unui arhipelag care, împreună cu Insulele Societăţii şi ale Amicilor numără peste o sută de insule, majoritatea nelocuite ; iar acolo unde sînt locuite, se vorbeşte o limbă pe care şi pitcairnienii o vorbesc, pe lîngă engleză.

Natura a binecuvîntat toate aceste insule cu o abundenţă de produse ce cresc spontan peste cerinţele omeneşti.

Pentru a migra de la o insulă la alta, nu este nevoie de nave de mari dimensiuni ; pirogi și alte ambarcații rudimentare au străbătut și străbat sute de mile pe întinderea Pacificului. Pitcairnienii au renunțat de pe acum la pirogi, folosesc ambarcații mai robuste cu rame și, în mod firesc, curînd vor reuși să-și construiască mici vase puntate. Așa că progenitura rebelilor de pe *Bounty*, într-un viitor nu prea îndepărtat, va ajunge să răspîndească civilizația în multe din insulele Pacificului de Sud. Din contra, a-i deporta fără voia lor, înseamnă a-i da pradă mizeriei morale și fizice.

După cum s-a arătat, pitcairnienii au cu ce să trăiască destul de bine grație numeroaselor plante localnice sau care au fost importate.

Iată o listă a acestora, departe de a fi exaustivă :

Produse originare

Cocos nucifera	Cocotier
Musa paradisiaca	Banane sălbatice
Musa sapientum	Banane dulci
Discorea sativum	Igname
Convolvulus batatas	Patate dulci
Arum esculentum	Rădăcină de *taro*
Arum costatum	*Yappa*
Broussonetia papyfera	Specie de dud fibros
Dracoena terminalis	Plantă producătoare de *tee*
Alcurites triloba	*Doodoe*
Morinda citrifolia	*Nono*, sau *Toonena*
Ficus indica	Smochin
Morus Chinensis	Dud
Pandanus odoratisimus	Plantă tropicală monocotiledonată

Precum și un mare număr de plante indigene utilizabile în scopuri practice sau ornamentale.

Produse importate

Artocarpus incisa . .	Fructul arborelui de piine
Curcubita citrullus . .	Pepene verde
Curcubita pepo . . .	Grepuri
Solanum esculentum .	Cartofi
Nicotiana tabaccum .	Tutun
Citrus lemonocum . .	Lămii
Citrus aurantium . .	Portocale.

În plus, pitcairnienii au primit din Europa mazăre, fasole și ceapă, apoi din alte părți trestie de zahăr, ghimber, piper și curcuma. Trebuie spus că, dată fiind situația geografică a insulei, climatul temperat, deși sub tropice, cantitatea abundentă de ploaie căzută, practic nu există vegetală care să nu poată fi cultivată ; de exemplu, porumbul ar fi o resursă prețioasă, atît pentru locuitori, cît și pentru păsări și porci.

În prezent insula este în mare parte împădurită și pentru dezvoltarea viitoare a culturilor, va trebui sacrificată o parte din pădure ; căpitanul Waldegrave își exprimă temerea că prin aceasta, aversele de ploaie vor fi mai puțin frecvente, dar nu este probabil să se ajungă la secetă, deoarece lanțul muntos central, cu înălțime de pînă la o mie o sută de picioare va atrage și condensa norii mult mai bine decît arborii situați la poale, care ar urma să fie tăiați. Apoi, este sigur că există apă multă în subsol, care s-ar putea extrage prin puțuri săpate la poalele colinelor și în apropierea litoralului.

Climatul este excepţional prin aceea că este foarte constant. În timpul celor şaisprezece zile de decembrie (plină vară, acolo), pe care *Blossom* le-a petrecut lîngă insulă, termometrul a indicat pe ţărm, de la ora 9 dimineaţa pînă la 3 după amiază o temperatură medie între 78 şi 71 grade, iar la bord, între 75 şi 78 grade Fahrenheit*. Beechey mai adaugă că iarna, vînturile suflă din sud-vest şi sînt reci, rareori cade zăpadă.

Toţi vizitatorii care s-au succedat au încercat un profund regret cînd au părăsit insula Pitcairn şi pe agreabilii ei locuitori.

„Cînd am început să ne luăm rămas bun, spune căpitanul Beechey, prietenii noştri s-au adunat pentru a-şi exprima regretul ce le pricinuia plecarea noastră. Fiecare a adus un mic dar şi ne-au rugat să-l primim ca amintire. Apoi ne-au urmat pe plajă unde ne-am despărţit de femeile şi fetele din comunitate. Adams şi tinerii au lansat pirogile la apă şi s-au îndreptat spre nava noastră; erau decişi să ne însoţească în largul mării, atît cît o puteau face fără pericol. Trişti că-i părăseam, ne-au însoţit pînă am ajuns destul de departe de ţărm; înainte de a coborî de la bordul navei noastre, ne-au strîns călduros mîinile manifestînd regretul ce le provoca plecarea noastră, ne-au urat călătorie bună şi şi-au exprimat dorinţa să ne mai reîntîlnim cîndva. Au coborît în pirogi şi cînd s-au depărtat de navă s-au ridicat în picioare şi au strigat de trei ori „ura" iar noi le-am răspuns la fel din toată inima. Vremea devenea ceţoasă, o şalupă de pe navă le-a remorcat pirogile mai aproape de ţărm şi ne-am luat rămas bun definitiv; abia la despărţire ne-am dat seama de sentimentele pe care ni le inspirase situaţia lor neobişnuită şi, mai ales, comportarea lor admirabilă."

---

* Corespunde cu 25...27°C, respectiv 24...26°C. — N.T.

Fericit popor, de trei ori fericit! Să sperăm că mica voastră comunitate paşnică şi împăcată cu soarta să nu sufere intervenţii dezastruoase! Fie ca Providenţa, care pînă acum v-a protejat, să continuie a vă acorda binefacerile ei pe care le apreciaţi atît de just şi de care sînteţi recunoscători! Fie ca Providenţa să trimită în jurul litoralului micului vostru Eden „un heruvim cu sabie de foc" pentru a apăra insula de cei care ar urmări să vă tulbure pacea! Şi mai ales, să vă protejeze de cei care ar semăna îndoieli în spiritele voastre atît de puţin sofisticate, prin doctrine confuze pe care nici ei nu le înţeleg! Fiţi siguri că, atît timp cît nu vă veţi abate de la linia de comportare actuală, atît timp cît veţi fi mulţumiţi de starea voastră actuală, vă veţi salva fericirea. Dar în ziua cînd veţi admite printre voi învăţători ignoranţi sau ipocriţi, va fi începutul unei ere de nenorociri şi mizerie!

CONCLUZIE

Din dramatica relatare a evenimentelor de pe *Bounty* se pot extrage multe învățături utile și salutare, în special pentru ofițerii de marină tineri și bătrîni, ca și pentru subordonații lor.

În primul rînd, se pun în lumină teribilele consecințe ce au decurs neîndoielnic din actul de insubordonare și revoltă la bordul unei nave militare ; este un exemplu de urmările inevitabile care, mai curînd sau mai tîrziu, afectează pe toți cei care au avut nenorocul de a fi amestecați în comiterea unei asemenea fapte.

Se arată urmările nefericite care se abat, într-un chip sau altul, asupra făptașilor și oferă marinarilor un subiect de meditație instructivă ; pot afla, dacă n-au știut, că deși vinovații reușesc uneori să scape de pedeapsa stabilită de legile ultragiate ale societății, nu pot spera să evite sancțiunea divină.

Amintim că numărul celor rămași pe *Bounty* după piraterie și în consecință acuzați de rebeliune se ridică la douăzeci și cinci și că aceștia s-au împărțit ulterior în două grupe, șaisprezece debarcînd la Tahiti și luați mai tîrziu captivi de *Pandora*, iar nouă au mers la Pitcairn cu *Bounty*. Iată soarta celor șaisprezece repatriați cu *Pandora* :

1) Peter Heywood, aspirant, condamnat la moarte, apoi graţiat ;
2) James Morrison, ajutorul şefului de echipaj, condamnat la moarte, apoi graţiat ;
3) William Muspratt, ordonanţă a comandantului, condamnat la moarte apoi graţiat ;
4) Thomas Burkitt, matelot, condamnat la moarte şi spînzurat ;
5) John Millward, matelot, condamnat la moarte şi spînzurat ;
6) Thomas Ellison, matelot, condamnat la moarte şi spînzurat ;
7) Joseph Coleman, armurier, judecat şi achitat ;
8) Charles Norman, ajutor de dulgher, judecat şi achitat ;
9) Thomas M'Intosh, dulgher pentru cabinele echipajului, judecat şi achitat ;
10) Michael Byrne, matelot, judecat şi achitat ;
11) Georges Stewart, aspirant, înecat cu lanţuri la mîini şi picioare, cu ocazia naufragiului *Pandorei ;*
12) John Sumner, matelot, înecat cu lanţuri la mîini şi picioare, cu ocazia naufragiului *Pandorei ;*
13) Richard Skinner, matelot, înecat cu lanţuri la mîini şi picioare, cu ocazia naufragiului *Pandorei ;*
14) Henry Hillbrant, matelot, înecat cu lanţuri la mîini şi picioare, cu ocazia naufragiului *Pandorei ;*
15) James Churchill, instructor de luptă cu arme, asasinat de Matthew Thompson ;
16) Matthew Thompson, matelot, asasinat la Tahiti de prietenii lui Churchill.

Iată acum soarta celor nouă debarcaţi pe insula Pitcairn :

1) Fletcher Christian, cu funcţiune de secund, asasinat de tahitieni ;
2) John Williams, matelot, asasinat de tahitieni ;
3) Isaac Martin, matelot, asasinat de tahitieni ;
4) John Mills, ajutor de şef tunar, asasinat de tahitieni ;
5) William Brown, grădinar, asasinat de tahitieni ;
6) Matthew Quintal, matelot, ucis de Young şi Adams aflaţi în stare de legitimă apărare ;
7) William M'Koy, matelot, şi-a pierdut mintea şi s-a sinucis aruncîndu-se de pe înălţimea unei faleze ;
8) Edward Young, aspirant, mort de tuberculoză ;
9) Alexander Smith, alias John Adams, matelot, mort în 1829.

Este sigur că tinerii ofiţeri de marină ca şi simpli mateloţi pot găsi subiect de meditaţie : îşi vor da seama de efectele nefericite pe care, inevitabil, le antrenează cea mai mică încurajare ca mateloţii să se abată de la linia dreaptă a datoriei şi să refuze a asculta ordinele superiorilor (ascultare, care singură permite să se menţină disciplina) ; vor cunoaşte pericolul adus de neglijenţă şi uşurinţă în executarea ordinelor, precum şi comiterea de exemple rele pentru camarazi.

Relatarea evenimentelor de pe *Bounty* îi va face să înţeleagă necesitatea absolută de a evita să pară că simt repulsie sau revoltă faţă de regulamentele marinăreşti. Mai ales, vor fi puşi în gardă contra oricărei manifestări prin care se diminuează sau se ştirbeşte autoritatea superiorilor, fie prin cuvinte, fie prin acte.

Cititorii care analizează faptele expuse nu mai au nici o îndoială asupra perfectei nevinovăţii a celor doi tineri

aspiranți, Stewart și Heywood, care nu au participat la prepararea și desfășurarea rebeliunii. Din cauză însă că au rămas pe navă, nu numai contra voinței lor, dar ținuți cu forța sub punte, unul a pierit înecat cu lanțuri la mîini și picioare, iar celălalt, condamnat la moarte, nu a scăpat de pedeapsa capitală decît prin acordarea clemenței regale.

Singurul reproș valabil ce li se poate aduce acestor doi ofițeri este că nu au cerut imediat permisiunea să însoțească pe comandant, în timp ce mai erau autorizați să circule pe punte și aveau posibilitatea s-o facă. Comportarea bărbătească a tînărului Heywood, de-a lungul suferințelor nemeritate, constituie un exemplu de tărie sufletească, de fermitate și resemnare, care depășește orice elogiu ; de fapt, conștiința nevinovăției sale i-a dat puterea să suporte teribilele încercări prin care a trecut.

Cauza și consecințele rebeliunii de la bordul lui *Bounty*, așa cum au fost expuse mai înainte, sînt un exemplu desăvîrșit al efectelor teribile pe care le produce o comportare tiranică, un limbaj grosolan și insultător, o rea dispoziție scăpată de sub control, un caracter irascibil și pisălog al unui comandant de navă, ceea ce duce la revolta celor supuși unui asemenea regim de despotism arbitrar și capricios. O atare comportare nemulțumește și îndîrjește pe ofițerii subalterni și îndeamnă echipajul să se asocieze la nemulțumire (acesta este cazul lui Christian) și îl dispune favorabil pentru orice plan avînd de scop să împiedice pe tiran de a mai comite nedreptăți.

De asemenea, mai rezultă că un comandant de navă nu-și va crea credit la Amiralitate sau față de opinia publică cînd, ca cel de pe *Pandora*, își îndeplinește serviciul la bord cu insensibilitate glacială și nepăsătoare, manifestînd completă indiferență față de toată lumea, inclu-

siv față de presupușii vinovați, pe care îi supune la o încarcerare inutilă și la un regim extrem de aspru care, deși strict conform cu litera regulamentului, nu contribuie deloc la menținerea disciplinei și nu ajută justiției.

Oricare au fost erorile în modul cum a comandat oamenii și ofițerii de pe navă, comportarea lui Bligh în timpul călătoriei periculoase dusă la bun sfîrșit într-o șalupă nepuntată, în plină mare, cu atît de puține provizii și pe o vreme îngrozitoare, a fost din cele mai exemplare. Succesul obținut trebuie să constituie o încurajare prețioasă pentru toți marinarii, ofițeri sau matelotți, întrucît dovedește că prin curaj și perseverență, prin executare fermă în ciuda oricărei opoziții, cea mai disperată acțiune poate fi încununată de izbîndă.

Un ultim punct : soarta de care au avut parte aproape toți cei implicați în rebeliunea și pirateria de la bordul navei Majestății Sale, *Bounty*, constituie un avertisment pentru bravii noștri oameni ai mării, ca niciodată să nu se abată de la linia dreaptă a regulamentelor, urmînd ordinele sau sfaturile unor capete zvăpăiate sau ale unor complotiști conștienți, indiferent că sînt superiorii sau egalii lor. În toate împrejurările, să rămînă fideli comandantului ! Altminteri pot fi siguri că vor avea de suferit consecințele inevitabile ale oricărei rebeliuni : își vor salva poate viețile, dar vor pierde cel puțin pensia pe care la bătrînețe guvernul britanic o acordă marinarilor săi, ca recompensă pentru serviciul lor loial, de lungă durată.

P.S. În timp ce prezenta lucrare era sub tipar, cu viu și sincer regret autorul a citit în presă o informație reluată după un ziar american : o navă trimisă de misionari ar fi transferat toată colonia la Tahiti. Dacă faptul este adevărat (menționarea numelui lui Nott mă face să cred că informația este exactă). probabil că „heruvimul“ a

adormit, „sabia de foc“ a fost în teacă și un nou Eden a fost desființat. Mai rău încă : s-a irosit acea simplitate naturală de moravuri, acea puritate morală, acea fraternitate de inimi care caracteriza atît de specific mica comunitate. Pitcairnienii se vor dispersa acum între diferite organizații de misionari, devenind umili discipoli obișnuiți ; acolo, Kitty Quintal și alții vor obține „hrană spirituală“ sau așa-zisă, în schimbul bunurilor spirituale naturale de care se bucurau în trecut pe insula lor.

Lucrarea lui Sir John Barrow, apărută în 1831, cuprinde pe larg evenimentele de pe *Bounty* şi consecinţele lor pînă la acea vreme; credem că cititorul va fi curios să cunoască unele fapte în legătură cu acele evenimente, sau ulterioare, necuprinse în lucrare şi relatate mai jos după documente şi publicaţii ale vremii. — N.T.

Aşa cum s-a arătat, locotenentul Bligh a fost achitat de Curtea marţială pentru pierderea navei *Bounty*, a fost înaintat căpitan şi a primit alte sarcini de explorări în Insulele Societăţii. Mai tîrziu, în 1798 a primit misiunea de a reprima o revoltă a unor mateloţi englezi, pe un vas aflat la gura Tamisei; era, desigur, o sarcină care i se potrivea!

În timpul războiului contra Franţei, a comandat o navă care a participat la bătălia de la Camperdown, apoi o alta, sub ordinele lui Nelson, la Copenhaga; în ambele s-a remarcat prin acte de bravură. În 1805, a fost numit guvernator în New South Wales, unde despotismul lui a provocat revolta populaţiei şi a armatei; insurgenţii l-au arestat şi l-au închis la Botany Bay, de unde a fost eliberat de un regiment trimis din ordinul guvernatorului britanic. La întoarcerea în Anglia, a fost pensionat şi a decedat în 1817.

Cu tot protestul cu care se încheie lucrarea lui Sir John Barrow, pînă la sfîrşit mica colonie, condusă acum de George Hunn Nobbs, a fost transferată de la Pitcairn la Norfolk, insulă izolată din Pacific, la jumătatea drumului dintre Noua Caledonie şi Noua Zeelandă. Acolo, nivelul moral al coloniei a decăzut, mai ales din cauza contactului cu lumea exterioară ; în special a fost nefastă acţiunea unor evanghelişti veniţi din Statele Unite ale Americii care au semănat discordie printre ei.

Mai tîrziu, o parte din cei transferaţi au cedat nostalgiei şi s-au reîntors la Pitcairn, constituind o posesiune britanică care dăinuieşte şi astăzi.

Sir John Barrow a judecat foarte sever pe George Hunn Nobbs. Evenimentele ulterioare care au afectat pe descendenţii rebelilor de pe *Bounty* contrazic însă această apreciere ; dealminteri, în 1831, Sir Barrow nu avea încă destule informaţii asupra evoluţiei situaţiei din Pitcairn.

Iată, după relatări mai recente, o caracterizare a acestui personaj şi o descriere a unor evenimente ulterioare.

George Hunn Nobbs a fost fiul ilegitim al unui marchiz, mamă fiindu-i fiica unui baronet. A luat numele unei familii umile în care şi-a petrecut o parte din tinereţe. Nemulţumită de purtarea neomenoasă a tatălui copilului, mama a refuzat ofertele de ajutor primite din partea lui : ea s-a străduit şi a reuşit ca fiul ei să fie admis în Marina Regală britanică, dar a trebuit să-l retragă după scurt timp, din lipsă de resurse materiale. Există dovezi că George Nobbs a primit o instrucţie şi o educaţie cel puţin tot atît de bună ca majoritatea tinerilor din vremea lui.

Cînd a părăsit Marina Regală, Nobbs a intrat în marina comercială, apoi s-a angajat în flota insurgenţilor din coloniile sud-americane revoltate contra Spaniei.

Pios din fire, s-a interesat de comunitatea de pe insula Pitcairn şi, după ce a stat acolo destul de mult timp, a fost ales de pitcairnieni ca şef şi, hirotonisit pastor de Biserica anglicană, s-a dovedit foarte capabil să continuie opera începută de John Adams.

Cînd pitcairnienii au fost deportaţi pe insula Norfolk, el i-a urmat, continuîndu-şi păstoria. Deşi încă venerat, el îmbătrînise şi, după cum s-a arătat, mica comunitate a decăzut.

În 1897, atenţia lumii a fost din nou atrasă de Pitcairn ; s-a comis acolo o crimă oribilă : un strănepot al lui Fletcher Christian şi-a asasinat soţia şi copilul pentru a se căsători cu altă femeie. Aşa ceva nu s-ar fi întîmplat în timpul lui John Adams sau al lui George Hunn Nobbs.

În fine, în acelaşi timp cu alte periodice din întreaga lume, ziarul „România Liberă" (23 decembrie 1971) a publicat următoarea informaţie :

„Patriarhul" insulei Pitcairn, Frederick Martin Christian, descendent direct al lui Fletcher Christian, căpetenia faimoasei răscoale de pe *Bounty*, a murit zilele trecute în ajunul celei de a 88-a aniversări. Decesul acestui locuitor din Pitcairn a fost anunţat de fiul său prin radio, legătură ocazională a micului arhipelag din sud-estul Polineziei cu o localitate din California".

ANEXA 2

Sir John Barrow și-a completat lucrarea cu o notă adițională în care descrie, pentru comparație, alte aventuri extraordinare prin care au trecut supraviețuitorii unor naufragii, cunoscute în vremea sa. Această notă adițională este redată mai jos. — N.S.

Căpitanul George Pollard a pierdut pentru a doua oară nava sa în largul insulelor Sandwich și relatarea lui a fost publicată în periodicul „The Journal of Voyages and Travels" :

„Primul meu naufragiu a avut loc în largul mării la 20 noiembrie 1820, în apropierea ecuatorului, la aproximativ 118° longitudine vest ; nava mea era un balenier pentru mările Sudului, pe nume *Essex*. Vînam cașaloți, tocmai harponasem doi pe care echipajul îi ridica la bord, cînd am observat încă unul enorm, lung de optzeci sau nouăzeci de picioare și care străbătea apa cu o viteză formidabilă, îndreptîndu-se chiar către nava noastră. Am sperat că ne va ocoli sau va plonja pentru a trece pe dedesuptul nostru ; dar nu ! Animalul a izbit cu toată forța etamboul, nava s-a cutremurat sub șoc de la pupă pînă la etravă, dar a rezistat.

Cașalotul și-a scuturat enormul său cap, a virat spre larg, depărtîndu-se și cîtva timp l-am pierdut din vedere;

vă închipuiţi că eram încîntaţi de dispariţia lui, gîndind că scăpasem uşor. Dar peste o oră, caşalotul a reapărut, revenind din direcţia în care dispăruse. Din nou s-a repezit drept asupra noastră ; ne-am dat seama de pericol, dar cum să-l evităm ? Caşalotul s-a lansat cu capul înainte contra laturii navei şi a sfărmat-o ; nava a început să ia apă şi să se scufunde. Am înţeles că naufragiam, am lăsat la apă cele trei bărci de salvare în care s-a îmbarcat în grabă tot echipajul : cîte şapte inşi în două bărci, şase în a treia. După cîtva timp, cum nava nu se scufundase încă, am mai urcat la bord şi, spărgînd puntea, am reuşit să scoatem biscuiţi, carne conservată, apă, rom, un sextant, un cvadrant şi trei busole, cîteva muschete, pulbere şi vele de schimb. Am împărţit îndată proviziile între cele trei bărci, precum şi instrumentele, una din bărci rămînînd însă fără sextant şi fără cvadrant. Apoi, în loc să ne îndreptăm imediat spre un port oarecare, eram atît de dezorientaţi şi zăpăciţi, că am stat pe loc să privim nava, de care toţi eram atît de ataşaţi. Nu ne puteam lua ochii de la ea ; în fine, după cîteva ore, *Essex* s-a înclinat şi s-a scufundat. Imposibil să descriem ce am resimţit ; ne priveam în tăcere unii pe alţii, apoi locul unde dispăruse nava şi, în fine, ne-am dat seama de situaţia noastră grea, am ieşit din starea de descurajare şi am început să ne gîndim serios la salvarea noastră.

Ne-am sfătuit în ce direcţie să ne îndreptăm : la vest, spre India ; la est spre America de Sud ; la sud-vest spre Insulele Societăţii ? Ştiam că nu eram departe de Tahiti, dar ignoram complet ce fel de locuitori trăiau acolo şi ne era teamă să nu fim devoraţi de canibali, dacă puneau mîna pe noi. Aşa că am pus capul către America de Sud care, după calculele noastre, se afla la o distanţă de două

mii de mile ; ne-am îndreptat deci spre est. Cu toate aversele, cîteva zile am reuşit să navigăm în bune condiţii. Dar curînd am descoperit că una din bărci avea o planşă prost îmbinată şi pătrundea apă ; n-am fost prea surprinşi, ştiam că planşele bărcilor de pe baleniere nu sînt prea bine îmbinate ; pentru a face faţă, am împărţit oamenii şi încărcătura în celelalte două bărci şi am încercat să reparăm planşa deteriorată. Printre altele, incidentul a avut ca rezultat că o parte din biscuiţi s-au muiat cu apă de mare şi în această stare i-am redistribuit între cele trei echipaje.

Cu toată economia, proviziile şi apa potabilă scădeau şi curînd, s-au terminat. Puterile noastre scădeau şi ele căci mîncam din ce în ce mai puţin şi făceam eforturi fizice pentru a menţine ambarcaţiile în stare de plutire, cu toate furtunile ce ne asaltau continuu. Într-o seară, vremea rea ne-a despărţit, a doua zi am reuşit să regăsim una din bărci, dar n-am mai avut nici o veste despre a treia, probabil rătăcită, fără sextant sau cvadrant.

După mai mult de trei săptămîni de navigaţie în largul mării, nu mai aveam de nici unele ; din fericire, ne-a redat curaj faptul că am zărit, în fine, o insulă ce părea nelocuită ; am acostat plini de speranţe, dar ce decepţie ! În acel loc pustiu nu creşteau decît cîteva buruieni, ici şi colo, pe stînci goale. Am găsit doar puţine păsări şi ouăle lor. Şi acestea au fost repede epuizate : speriate, păsările au fugit şi cuiburile au rămase goale. Suferеam mai ales de lipsa de apă dulce. Nu descopeream nicăieri o picătură, o singură dată, cu ocazia refluxului maxim, am aflat un mic izvor în nisip, dar apa lui n-a reuşit să ne potolească setea căci foarte curînd a fost reinundat de maree.

Pe această insulă, singura noastră perspectivă era să murim de foame, aşa că am decis să reluăm călătoria pe mare. Totuşi trei din camarazii noştri au preferat să rămînă acolo şi le-am jurat să le trimitem o navă ca să-i salveze îndată ce ajungeam la un port. Cu o minusculă provizie de biscuiţi şi cu puţină apă am pornit din nou în aventură, în largul mării. Curînd, proviziile s-au terminat, doi dintre noi au murit ; n-am avut încotro şi ne-am hrănit cu cadavrele lor pe care le-am lăsat să se usuce şi bucăţi din ele le-am fript pe pietrele de lest aflate la fundurile celor două bărci *. Dar curînd s-a terminat şi această provizie de hrană. Ne priveam unii de alţii, cu gînduri oribile, dar fără să pronunţăm un cuvînt. Este sigur că în acea perioadă atroce ne iubeam ca fraţii ; dar fizionomiile noastre nu lăsau nici o îndoială despre ceea ce consideram inevitabil.

Am tras la sorţi şi aceştia au indicat să fie sacrificat un biet elev marinar. Am sărit în sus şi am strigat : „Dragul meu, dacă nu eşti de acord cu soarta, voi omorî pe primul care te va atinge". Bietul băiat, scheletic şi transfigurat, a ezitat cîteva clipe, apoi şi-a pus capul pe marginea bărcii şi a răspuns : „Îmi este egal, la fel ca oricărui altuia care i-ar fi căzut sorţii..." A fost îndată omorît şi devorat. A mai murit un matelot, cred, de moarte naturală şi l-am mîncat şi pe el. Nu pot să spun mai mult ; simt că înnebunesc de oroare cînd mă gîndesc la cele întîmplate.

Am uitat să arăt că, între timp, am pierdut şi a doua barcă. Am trăit multe zile de disperare. Mulţi dintre noi

---

* Căpitanul Pollard nu arată ce combustibil au folosit pentru această înfiorătoare operaţie. — N.A.

zăceau pe fundul bărcii fără să se poată ține pe picioare, cînd... a apărut o navă. Ne-au luat la bord și ne-au tratat cu toată bunătatea. A fost găsită și a doua barcă, fiind salvați și supraviețuitorii ei. Mai tîrziu, la cererea noastră, un vas a mers și a preluat pe camarazii abandonați pe insula pustie".

Căpitanul Pollard și-a terminat groaznica relatare, adăugînd, cu un ton de profundă amărăciune :

„După cîtăva vreme, am ajuns în Statele Unite și mi s-a încredințat o nouă navă. Pe aceasta am pierdut-o într-un naufragiu în largul insulelor Sandwich. Sînt complet distrus ; nici un armator nu-mi va mai încredința o balenieră, căci pentru toți am devenit căpitanul Nenoroc !"

Să vedem acum ce s-a întîmplat cu cei trei rămași pe insula pustie ; avem unele informații despre existența lor acolo, într-o revistă apărută în acea vreme :

„La 26 decembrie au rămas singuri pe insulă. Momentul a fost greu pentru toți : de ambele părți s-au făcut urări reciproce : majoritatea pornea din nou în aventură în largul mării cu perspectiva unei morți aproape sigure ; trei rămîneau pe acea insulă stîncoasă, fără apă potabilă și aproape fără nici un mijloc de supraviețuire. Cei trei nenorociți aveau în față un viitor sinistru și limitat. Au încercat să sape un puț, dar fără succes ; pierduseră orice speranță cînd, din fericire, au avut parte de o aversă de ploaie care i-a scăpat de amenințarea unei morți iminente de sete. Au căutat ceva de mîncare dar au întîmpinat dificultăți de netrecut : principala resursă consta din păsări de mărimea unei mierle, pe care le prindeau noaptea cînd ele dormeau. În fiecare seară se

cățărau pe cei cîțiva arbori pentru a le prinde și, cu penibile eforturi, și-au procurat cîteva, abia suficiente ca să-și ducă zilele. Pe unii arbori creșteau fructe cărnoase, din păcate, foarte puține. Au căutat în zadar crustacee; de pe un mal înalt, au zărit în mare numeroși rechini și diverse specii de pește, dar n-au fost capabili să prindă ceva. Au apărut mai multe broaște țestoase și au reușit să prindă cinci; dar și ele erau aproape uscate și pînă au mîncat pe prima, celelalte nu au mai fost bune de nimic.

Lipsa de apă i-a torturat cel mai mult. Singura resursă era ceea ce rămînea în găurile stîncilor, după averse; treceau cîte cinci sau șase zile fără să bea ceva; își potoleau setea doar cu sîngele păsărilor capturate, un lichid dezgustător pe care după ce îl beau se simțeau rău.

Printre stînci, au găsit cîteva peșteri unde se adăposteau de ploaie și vînt. Într-una din ele au descoperit opt schelete omenești; probabil osemintele unor bieți marinari naufragiați, refugiați pe insulă unde au murit de foame și de sete. Scheletele erau culcate unul lîngă altul, probabil că au hotărît de comun acord locul unde să moară împreună! Descoperirea i-a impresionat teribil: și ei erau în aceeași situație și aveau motive să se teamă de un sfîrșit asemănător. De multe ori s-au culcat seara cu limba umflată și gîtul uscat de sete, nefiind siguri că vor mai revedea soarele a doua zi. Și este ușor de conceput ce simțeau în zori, cînd constatau că speranțele nu le-au fost deșarte și plouase peste noapte.

Au îndurat toate acestea pînă la 5 aprilie din anul următor. În dimineața acelei zile, ca de obicei, se aflau printre arbori în căutare de ceva de mîncat și de băut (umblau,

cît le permitea starea lor de slăbiciune), cînd au auzit un zgomot ca de un tunet îndepărtat. Au scrutat marea şi au zărit o navă în larg care trăsese o lovitură de tun. Greu de descris bucuria ce i-a cuprins ! Au coborît în grabă spre litoral : o barcă cu rame se şi îndrepta spre ei. Cum acostarea bărcii era periculoasă, unul din cei trei, bun înotător şi mai robust decît ceilalţi doi, s-a aruncat în apă ; este o minune că nu s-a înecat, tocmai cînd salvarea era sigură ! Ceilalţi doi s-au urcat pe stîncile de pe mal şi, după răbdătoare eforturi echipajul bărcii i-a recuperat. Scurt timp după aceea, toţi trei se aflau la bordul navei *Surrey*, comandată de căpitanul Raine. Au primit îndată îngrijirile pe care le reclama starea sănătăţii lor, curînd şi-au revenit complet după privaţiile şi spaimele îndurate.

Iată acum o altă întîmplare oarecum asemănătoare cu aventura trăită de cei de pe şalupa în derivă a comandantului Bligh.

Cînd nava *Centaur* s-a scufundat, căpitanul Inglefield şi unsprezece membri ai echipajului s-au salvat într-o mică barcă lată de cinci picioare şi care lua apă căci avea o planşă crăpată. Se aflau în mijlocul Atlanticului, fără busolă, fără cvadrant sau vele ; erau foarte uşor îmbrăcaţi, nu aveau mantale. Vîntul sufla cu putere, marea era agitată, se apropia iarna. Uneori se întîmpla că douăzeci şi patru de ore nu vedeau nici soare, nici stele care să le permită să-şi stabilească poziţia.

Nenorociţii au înfruntat valurile furioase ale Atlanticului pe o distanţă de aproape o mie de mile. În fundul bărcii, au găsit din întîmplare o pătură, care le-a servit drept velă. Graţie ei, au navigat cu vînt din pupă, aş-

teptîndu-se să fie înghiţiţi de fiecare val mai mare. Au trebuit să golească continuu apa din barcă. Majoritatea stăteau, pe jumătate submersaţi în fundul bărcii, în timpul ce alţii goleau apa.

Cînd au abandonat nava naufragiată, se aflau la aproximativ nouă sute de mile de Funchal. Proviziile constau dintr-un sac cu pîini, o bucată de şuncă, o altă bucată de carne de porc conservată, o jumătate de galon de apă şi puţin coniac. La micul dejun, sinistraţii împărţeau un biscuit în douăsprezece bucăţele, iar ca dejun, aceeaşi raţie. Gîtul unei sticle sparte, înfundată încă cu dop, servea drept pahar : plin cu apă, reprezenta raţia zilnică a fiecăruia.

În a cincisprezecea zi, nu mai aveau raţii de pîine decît pentru douăzeci şi patru de ore şi o sticlă de apă colectată din ploaie. În acea zi, caporalul de marină Matthews, unul din cei mai robuşti din grup, a murit de foame şi de frig. În ajun, bietul om s-a plîns că-l durea gîtul şi nu putea înghiţi nimic ; în timpul nopţii, a băut apă de mare, a avut un acces de delir şi s-a stins fără nici un geamăt.

Pînă atunci, moralul oamenilor rezistase la disperare şi descurajare ; pe rînd, în fiecare seară cîntau sau povesteau cîte ceva, spre a-şi amăgi foamea la vremea cinei. Dar, relatează comandantul, „în seara aceea mi-a fost imposibil să-i fac să se mai distreze“.

Căpitanul Inglefield a hotărît să fie dezbrăcat corpul lui Matthews şi veşmintele să fie date celor ce sufereau mai mult de frig ; dar aspectul scheletic al corpului dezbrăcat a impresionat profund pe supravieţuitori. A doua zi, a şaisprezecea de călătorie, în timp ce luau micul dejun cu ultimele resturi de apă şi pîine, caporalul de ma-

rină John Gregory a anunțat că se vede un țărm la sud-est : era Funchal.

Tot într-o revistă apărută în acea vreme se mai povestește o altă întîmplare :

„Dintre toate isprăvile navigatorilor relatate în analele marinei, cea mai extraordinară este aceea a portughezului Diogo Botelho Perreira, care a avut loc în anii 1536... 1537.

Fiul unui comandant de marină stabilit în India, Botelho a primit o educație aleasă și de tînăr a devenit expert în navigație și în confecționarea de hărți marine. Făcînd o vizită în Portugalia, a fost primit la Lisabona de către rege, care îi aprecia cunoștințele. Solicitînd regelui comanda unei fortărețe din India, regele l-a refuzat, spunîndu-i că nu era o situație pentru un expert în navigație. Tînărul a spus unor cunoscuți că se va adresa în altă parte ; faptul a ajuns la urechile regelui, care a ordonat să fie închis într-o temniță din Lisabona, de teamă să nu repete exemplul lui Magellan care, refuzat în Portugalia, și-a organizat călătoria în jurul lumii cu sprijin spaniol. Junele a stat cîtva timp în închisoare, apoi a fost autorizat să se întoarcă în India cu condiția expresă de a nu-i mai călca piciorul în Portugalia, decît cu permisiunea regelui. Ajuns în India, tînărul a căutat o ocazie ca să se distingă pentru a fi din nou autorizat să revină în Portugalia.

Tocmai atunci, sultanul Badur, suveranul din Cambay, a dispus să se ridice o fortăreață pe insula Diu, pentru protecția posesiunilor portugheze din India. Botelho și-a dat seama că era ocazia să recîștige încrederea regelui Portugaliei ; a hotărît să plece îndată spre Lisabona, la bordul unei nave atît de mici și neobișnuite pentru o ase-

menea călătorie, încît să stîrnească mirarea şi admiraţia tuturor.

Fără să-şi împărtăşească planurile cuiva, şi-a procurat o ambarcaţie specială, lungă şi cu bord jos, propulsată cu velă sau cu rame ; a comandat să i se adauge o punte de la pupă pînă la provă, a echipat-o cu catarg şi vele de schimb şi cu două mari rezervoare pentru apă.

Îndată ce musonul a început să sufle în direcţie favorabilă, s-a îmbarcat cu cîţiva oameni angajaţi, spunîndu-le că merge la Maliudi ; pentru a simula că urmează direcţia declarată, a mers pînă la Baticaloa unde a cumpărat bucăţi de stofă şi sticlărie pentru tîrgul din Maliudi şi şi-a împrospătat proviziile. S-au mai îmbarcat şi cîţiva negustori indigeni din Ceylon care doreau să viziteze şi ei tîrgul din Maliudi ; Botelho n-a obiectat la ambarcarea lor, pentru a nu da de gîndit mateloţilor angajaţi.

Au pornit cu musonul din est, la începutul lui octombrie şi au ajuns cu bine la Maliudi. Acolo, negustorii pasageri au debarcat ; s-au aprovizionat cu lemne, apă şi altele necesare şi au repornit pe mare, Botelho anunţînd acum echipajul că se vor îndrepta spre Kiloua. Cînd s-au depărtat de coastă, se pare că o parte din echipaj a vrut să se revolte, dar Botelho prevăzuse pericolul şi era pregătit : a pus în lanţuri cîţiva mateloţi, restului echipajului i-a promis o bună recompensă, declarînd că mergea la Sofala pentru a face comerţ cu aur. După mai multe escale la care şi-a procurat mari cantităţi de provizii la preţuri foarte reduse, au acostat într-adevăr la Sofala. De acolo, au reluat călătoria de-a lungul coastei, au ocolit capul Correntes, apoi au navigat tot aproape de litoral, ba chiar au pătruns pe oarecare distanţe în amonte, pe unele fluvii. În ianuarie 1537 au trecut în largul Capului Bunei Speranţe.

De acolo, Botelho a decis să se îndrepte în plin larg al mării ; profitînd de brize favorabile, s-a dirijat spre insula Sfînta Elena unde s-a oprit pentru reparaţii la mica sa navă şi pentru a acorda puţin repaos echipajului. Trebuie spus că, pe drum, cîţiva mateloţi au murit de frig, cu toate veşmintele groase cu care îi echipase.

Plecînd de la Sfînta Elena, s-a angajat în plin ocean, punînd capul micii sale ambarcaţiuni spre Sâo Thomé, unde s-a aprovizionat din nou cu lemne, provizii şi apă dulce. De acolo, s-a îndreptat spre Lisabona, unde a ajuns în mai. Dar regele era plecat la Almeyrin. A pătruns cu ambarcaţia în amonte pe fluviul Tajo, cu ajutorul ramelor ; mica sa navă era decorată cu tot felul de flamuri şi pavilioane. A ancorat în faţa localităţii Salvaterra, căci nu mai putea pătrunde mai în amonte pe Tajo. Sosirea navei sale a provocat mare rumoare la Lisabona, aşa că la Almeyrin a fost întîmpinat de numeroase ambarcaţii pline de curioşi. Coborînd la ţărm, Botelho a cerut să fie primit de rege pentru a-i da raportul asupra călătoriei întreprinse şi pentru a-i comunica vestea că acum Majestatea Sa poseda o fortăreaţă pe insula Diu.

Regele s-a arătat încîntat de veste, dar cum nu aducea şi o scrisoare de confirmare din partea guvernatorului, Botelho nu a fost primit chiar atît de călduros cum sperase, ba chiar cu oarecare răceală. Totuşi, regele a vizitat mica lui ambarcaţie, a examinat-o cu amănuntul şi s-a declarat satisfăcut de a vizita o navă de o formă atît de puţin obişnuită. A dăruit bani şi veşminte marinarilor şi a lăudat pe Botelho pentru curajul şi spiritul său întreprinzător şi pentru caracterul său hotărît, demn de încredere.

A dat ordin ca mica navă să fie ridicată pe ţărm la Sacabem, unde a fost expusă mulţi ani, pînă s-a ruinat.

Din toată Europa au venit vizitatori s-o admire. După scurt timp, regele a primit şi confirmarea din partea guvernatorului din Diu. Dar Botelho n-a fost prea mult recompensat pentru isprava sa ; pînă la sfîrşit, a fost numit guvernator la Sâo Tomė, apoi i s-a dat o funcţiune în India, mai mult ca să fie îndepărtat din Portugalia.

Ambarcaţia lui Botelho era de formă alungită, aproape plată, şi pe vreme bună utiliza vele latine. Semăna cu unele ambarcaţii indiene dar acestea nu sînt puntate, aşa cum Botelho îşi amenajase nava sa.

GLOSAR

Termeni marinărești, date biografice, denumiri geografice

A

ABLUȚIUNE: spălarea corpului după prescripțiile igienei, sau ale unor religii, pentru purificare.

ACRU : unitate de măsură pentru suprafețe de teren, egală cu 0,404,686 ha.

ALMEYRIN : mică localitate în Portugalia, pe fluviul *Tajo*.

AMARA (a) : a lega o ambarcație cu *parîma* de țărm sau de altă navă ; a fixa un obiect de pe o ambarcație, astfel ca acesta să nu se deplaseze din cauza balansului.

AMICILOR, INSULELE : vezi *Tonga*.

ANAMOOKA : insulă din arhipelagul *Tonga*.

ANCORA DE POST : una din cele două ancore principale ale unei nave ; se află în prova, gata de a fi lansată în orice moment.

ANCOROT : ancoră mică, folosită la manevrarea ambarcațiilor.

ANSON, LORDUL : navigator britanic, a executat o călătorie în jurul lumii în 1740—1744, a cărei relatare a publicat-o în 1748.

ANTILE : arhipelag între Oceanul Atlantic și Marea Caraibelor, format din Antilele Mari (Cuba, Haiti, Portorico și Jamaica) și o serie de insule mai mici, formînd Antilele Mici.

ARBORADA: ansamblul *arborilor* și *vergilor*.

ARBORE : (sau catarg), construcție de lemn sau metalică, verticală sau ușor încli-

nată, care pe *veliere* susține *velatura*.

ARBORELE ARTIMON : *arborele* (catargul) din *pupa*.

ARHIPELAGUL MALAEZ : grup de insule incluzînd Sumatra, *Java*, Borneo, Celebes, *Timor* etc., situat în sud-estul Asiei, între Oceanele Indian și Pacific.

ASPIRANT : grad în marina britanică, corespunzînd cu cel de elev-ofițer îmbarcat în vederea practicii pentru obținerea brevetului de ofițer de marină.

ARUM : plantă cu mici flori dispuse în spice învelite cu un fel de bractee (frunzișoară).

AVA : specie de arbust de piper care crește în insulele Pacificului.

AVENTUREI, GOLFUL : golf la țărmul insulei Tahiti.

B

BANKS, SIR JOSEPH : (1743—1820) explorator și botanist, a acompaniat pe *Cook* în călătoria făcută în jurul lumii și a mai participat la alte călătorii ; a publicat o relatare despre călătoria lui *Cook*.

BATAVIA : vechea denumire a *Djakartei*.

BATICALOA : oraș și port pe coasta vestică a Ceylonului (azi republica Sri Lanka).

BYRON, JOHN : (1723—1786) bunicul lui *Lord Byron*, a participat pe una din navele expediției condusă de *Lordul Anson* și a publicat în 1768 o relatare a naufragiului unui vas pe care se afla.

BYRON, LORD : (1788—1824) celebru poet englez ; printre numeroasele sale opere este și poemul „The Island" care se referă la răzvrătirea de pe *Bounty*.

BEECHEY, CĂPITANUL : a vizitat, la bordul navei *Blossom*, *Tahiti* și *Pitcairn* (prin 1825).

BENEDICITE : rugăciune rostită de catolici înainte de masă.

BOTANY BAY : golf pe coasta de est a statului *New South Wales*, unde exista o închisoare din 1788.

BOUGAINVILLE, LOUIS ANTOINE de : (1729—1811)

navigator francez, a publicat „Călătorie în jurul lumii", relatare a unui voiaj executat în 1766—1769.

BRADLEY, JAMES dr.: (1693—1762) astronom englez.

BREVET DE CĂPITAN (DE CURSĂ LUNGĂ): certificat acordat de o autoritate competentă unui ofițer de marină; posesorul are drept să preia comanda unei nave maritime.

BRIZANT: val care se sparge în apropierea țărmului, lovindu-se de fundul puțin adînc al mării, sau de stînci.

C

CALA: încăpere situată sub puntea principală a unei nave cu o singură punte, sau între fund și primul nivel de punte, în care se depozitează diferite materiale.

CALYPSO: personaj din Odiseea: regină a bogatei insule Ogigia, a reținut prin farmecele ei pe Ulise șapte (sau zece) ani, încercînd să-l decidă să se căsătorească cu ea.

CAMBAY: port în India, în golful Bengal.

CAMBUZA: magazie de alimente pe navă, amplasată sub punte.

CAMBUZIER: persoană avînd sarcina administrării *cambuzei* la bordul navei.

CAMPERDOWN: mică localitate pe coasta Olandei, în largul căreia în 1797 englezii au învins flota olandeză (aliata Franței), prevenind o invazie proiectată în Irlanda.

CANARE: arhipelag în Oceanul Atlantic, la 100... 120 km de țărmul Africei.

CANTON: denumirea engleză a orașului chinez Guanciou, port la Marea Chinei de Sud, care face parte din Oceanul Pacific.

CAPE TOWN: port la Oceanul Atlantic.

CARAIBELOR, MAREA: este separată de Oceanul Atlantic prin lanțul Antilelor, mărginită la vest și sud de America Centrală și America de Sud, iar la nord și est de *Golful Mexic*.

CAREU : sala de mese a ofiţerilor sau a echipajului, la bordul unei nave.

CAPUL BUNEI SPERANŢE : cap în Sudul Africii, denumit iniţial Capul Furtunilor.

CARLINGA : grindă longitudinală situată pe fundul navei, de care se leagă toate elementele componente ale scheletului.

CAROL II : rege al Angliei (1660—1685) ; cu el s-a restaurat monarhia în Anglia, după perioada în care ţara a fost condusă de Oliver Cromwell, cu titlul de Lord Protector.

CART : interval de timp (4 ore), cît durează serviciul unui schimb la bordul navei.

CARTAGINA : oraş-stat întemeiat, potrivit tradiţiei, în 814 î.e.n., pe coasta mediteraneeană a Africii (Tunisia) de colonişti fenicieni ; a fost dărîmată de romani în urma războaielor punice, refăcută drept capitală a Africii Romane, apoi distrusă de arabi în secolul VII.

CARTERET, PHILIP : navigator englez, a efectuat o călătorie în jurul lumii (1766—1769), explorînd mai ales Pacificul ecuatorial.

CAŞALOT : cetaceu din mările calde, lung de 15...20 m, asemănător cu balena, cu cap mare şi dinţii pe falca inferioară ; este vînat mai ales pentru uleiul de spermanţet ce se extrage din capul lui, ulei folosit în cosmetică.

CATEHISM : expunere a principiilor religioase creştine sub formă de întrebări şi răspunsuri.

CÎINE DE MARE : peşte de mare, cu piele foarte aspră.

CHILA : piesă principală din osatura navei, situată longitudinal la fundul acesteia.

CICERO, MARCUS TULLIUS : (106—143 î.e.n.) om politic, orator, filozof şi scriitor roman ; celebru prin discursuri împotriva lui Catilina, autorul unei conspiraţii împotriva Senatului roman.

COCOTIER : palmier cu un buchet mare de frunze penate în vîrful unei tulpini înalte,

ale cărui fructe sînt nucile de cocos.

COCPIT: pe vechile nave, cabinele ofiţerilor inferiori.

COLONIAL OFFICE: Ministerul Coloniilor al Marii Britanii.

COMODOR: ofiţer din marina britanică, de grad imediat inferior celui de contraamiral.

COMPANIA OLANDEZĂ A INDIILOR ORIENTALE: companie comercială întemeiată în 1602 pentru comerţul cu India; a avut rol hotărîtor la crearea imperiului colonial olandez; şi-a încetat activitatea în 1798.

COOK, JAMES: (1728—1779) navigator şi explorator englez, a întreprins trei expediţii succesive în jurul globului pămîntesc (1768—1779), făcînd numeroase descoperiri geografice şi publicînd relatări despre aceste călătorii.

COROANA: unitate monetară engleză veche, de aur sau argint, avînd o coroană pe una din feţe.

CAPENHAGA. BĂTĂLIA DE LA: a avut loc în 1801, între flota engleză condusă de Nelson şi flota aliată (Rusia, Suedia, Danemarca) care a fost învinsă.

COUPANG sau KUPANG: port în vestul insulei *Timor*.

CURCUMA: plantă din India, cu rizom comestibil, are şi aplicaţii terapeutice.

CUTIA PANDOREI: în mitologia greacă, Pandora a fost prima femeie creată de zei; ajunsă pe pămînt, a deschis, din curiozitate, o cutie dăruită de Zeus, din care cauză s-au răspîndit în lume toate relele, rămînînd pe fund numai Speranţa.

CUMBERLAND: peninsulă pe coasta nord-vestică a Angliei.

CORRENTES, CAPUL: pe coasta orientală a Africii, în Mozambic (astăzi, Corrientes).

CVADRANT: instrument de navigaţie cu reflexie, folosit pentru măsurarea unghiurilor de pînă la 90°; a precedat *sextantul*, cu care a fost înlocuit.

CYTHERA: (în greceşte, Kythira) insulă greacă în Ma-

rea Egee, renumită prin frumusețea și bogăția naturală ; în mitologia greacă, în dispută cu Cipru, insula zeiței Afrodita ieșită din spuma mării

D

DALRYMPLE, ALEXANDER : (1737—1808) hidrograf și navigator britanic, autor renumit de hărți. Pe baza lucrărilor sale, și-a organizat Cook prima sa călătorie, în 1768.

DAMPIER, WILLIAM : (1652—1715) explorator și corsar, a cutreierat Pacificul, cu escale în Australia și Indiile de Est ; a publicat relatări despre călătoriile sale.

DEPTFORD : suburbie a Londrei, pe țărmul sudic al Tamisei.

DERIVĂ : vezi *în derivă.*

DIDONA : prințesă feniciană, întemeietoare legendară a *Cartaginei.* În *„Eneida"* lui *Vergiliu,* se îndrăgostește de *Enea,* naufragiat pe țărmul Africii ; părăsită de acesta, se sinucide.

DJAKARTA : oraș și port în nord-vestul insulei *Java.*

DIU : insulă la capătul peninsulei Kathiawara, din vestul Indiei.

DOLAR SPANIOL : monedă veche spaniolă.

E

EFEMERIDE : tabele cu observații astronomice cuprinzînd date precise referitoare la mișcarea și situația în timp a Soarelui, Planetelor și altor aștri ; sînt folosite pentru calcule de navigație.

ELDORADO : țară imaginară, fabulos de bogată, presupusă a fi situată în nord-estul Americii de Sud.

ENDEAVOUR, STRÎMTOAREA : strîmtoare între Peninsula Capului York (nordul Australiei) și Insula Prince of Wales.

ENEA : erou legendar, fiu al zeiței Venus cu un muritor personaj central al *Eneidei.*

ENEIDA : poem epic de Vergiliu.

ETAMBOU : piesă masivă cu care *chila* navei se termină spre *pupa.*

F

FALKLAND, INSULELE: arhipelag în sudul Oceanului Atlantic la 500 km de țărmul Americii de Sud.

FATHOM: (sau braț) unitate de măsură marină pentru adîncimi de apă, egală cu 1,82 m.

FICUS: denumire generală a unor plante lemnoase tropicale și subtropicale, din familia moraceelor (600 specii).

FIDJI, ARHIPELAGUL: numeroase insule, în majoritate vulcanice, din sud-vestul Oceanului Pacific.

FOCEENII: locuitori din Focida, regiune a Greciei, la nord de Corint.

FRANKLIN, SIR JOHN: (1786—1847) explorator polar englez, a dispărut în cursul unei călătorii.

FREGATĂ: navă militară britanică de mărime medie.

FUNCHAL: port în insula portugheză *Madeira.*

G

GEORGE III: regele Angliei (1760—1820); în timpul domniei sale au fost pierdute coloniile engleze din America; a luptat cu înverșunare împotriva revoluției franceze, apoi contra lui Napoleon.

GHIMBER: drog aromatic extras din rizomul plantei tropicale *Zingiber officinale.*

GHIU: denumire generală a unei bile de lemn cu capăt articulat, folosită în diverse dispozitive pe navă.

GÎSCA DE MARE: palmiped care trăiește în apropierea coastelor unor mări calde, se remarcă prin mișcările dezordonate ale zborului.

GOELETA: *velier* cu 2 pînă la 6 *arbori.*

GROG: băutură alcoolică, din rom, apă fierbinte, coniac sau rachiu, zahăr și lămîie.

GUAM: insulă vulcanică, în vestul Oceanului Pacific, face parte din *Arhipelagul Mariane.*

GUINEE: veche monedă de aur engleză.

GUVERNA (a): a menține sau schimba direcția de mers a navei cu ajutorul cîrmei.

HACKNEY : suburbie a Londrei.

HARPONA (a) : a vîna cu harponul pe mare ; harponul este o unealtă în formă de lance compusă dintr-o bară metalică sau de lemn cu vîrf metalic, în formă de săgeată ; este legat de o frînghie.

HAWAII : arhipelag vulcanic în *Oceania*, în centrul Pacificului.

HAWKESWORTH, JOHN : (1715—1773) directorul periodicului englez „The Adventurer", în care au fost publicați numeroși autori englezi renumiți (1752—1754).

HIBISCUS TILIACEUS : specie de malvacee, plante dicotiledonate, dipetale din regiuni temperate și calde.

HORN, CAPUL : situat la extremitatea sudică a Arhipelagului Țara de foc, despărțit prin *Strîmtoarea Magellan* de America de Sud.

HUAHEINE : una din *Insulele de Sub Vînt*, la vest de *Insulele Societății*.

IGNAMA : plantă din regiunile calde, cu tuberculi bogați în amidon.

INCI : (în engleză „inch") unitate de măsură anglo-saxonă corespunzătoare cu 25,4 mm. Se mai traduce și prin cuvîntul „țol".

INDIILE ORIENTALE : denumire veche a Indoneziei.

INSULA MAN : situată în Marea Irlandei, dependentă de Anglia (1765).

INSULA PAȘTELUI : insulă în Oceanul Pacific la peste 3000 km distanță de America de Sud ; renumită prin numeroase statui gigantice monolitice, a căror origine este foarte controversată.

INSULELE DE SUB VÎNT : fac parte din *Polinezia*, la nord de insula *Tahiti*.

INSULELE MARCHIZE : Arhipelag vulcanic în centrul Oceanului Pacific, alcătuit din unsprezece insule.

INSULELE ROTTERDAM ȘI AMSTERDAM : se află în zona centrală a Oceanului Indian, la jumătate distanță

între capetele meridionale ale Africii şi Australiei.

IOLA: mică ambarcaţie lunguiaţă cu *pescaj* redus, propulsată cu pînze.

ÎNALŢIMEA SOARELUI: sau altui astru, este unghiul vertical măsurat de la orizontala observatorului pînă la astru (0...90°); determinarea unghiului foloseşte la stabilirea poziţiei unui punct în coordonate longitudine—latitudine.

ÎN DERIVĂ: în voia valurilor, vîntului şi curenţilor.

J

JAMAICA: insulă din *Arhipelagul Antilelor* din *Marea Caraibelor*.

JAMBOSA VULGARIS: arbore exotic, specie de mirtaceu, cu fructe mari ca merele, zemoase, combestibile, cu miros de trandafir.

JAVA: insulă în arhipelagul de insule ce formează azi Indonezia.

JUAN FERNANDEZ: arhipelagul vulcanic subtropical, în estul Oceanului Pacific, în dreptul coastei chiliene.

JUSTIN: istoric latin din secolul II.

K

KOTOO: insulă din arhipelagul *Tonga*.

KEW: suburbie vestică a Londrei.

KILOUA: port african la sud de Dar-es-Salaam, în Tanganyika, regiune a republicii de azi, Tanzania.

L

LA TRAVERS: perpendicular pe...

LEGHE (marină) unitate de măsură pentru distanţe pe apă, egală cu 5,555 km.

LIVRA: sau funt, unitate de măsură engleză, egală cu aproximativ 0,5 kg.

LOCH: instrument pentru măsurarea distanţei parcursă de navă.

LUTRU DE MARE: vidră care trăieşte la malul mării.

M

MAHIE : denumire tahitiană a fructului unei plante tropicale locale.

MADEIRA : arhipelag vulcanic în Oceanul Atlantic, în apropierea coastei portugheze, constituind chiar o provincie a .Portugaliei.

MALINDI : port african, pe coastă statului actual Kenya.

MAREA BARIERĂ DE CORALI : lanț de recife cu insule coraligene care se întind pe circa 2300 km în lungul coastei de nord-est a Australiei.

MARIANE, INSULELE : arhipelag în Oceanul Pacific, în nordul *Microneziei*.

MELANEZIA : regiune geografică în vestul *Oceaniei*, formată din arhipelagurile din nordul și nord-estul Australiei.

MERSEY, FLUVIUL : Curge în vestul Angliei, trece prin Liverpool și se varsă în Marea Irlandei printr-un estuar lung de 25 km.

MEXIC, GOLFUL : la extremitatea occidentală a Oceanului Atlantic, între Statele Unite, Mexic și Cuba.

MICRONEZIA: regiune geografică a *Oceaniei*, formată din mai multe arhipelaguri situate în Oceanul Pacific.

MILA (MARINĂ) : unitate de măsură pentru distanțe folosită în navigație, egală cu 1852 m.

MORAI : loc sepulcral (de înmormîntare) în insulele Oceanului Pacific.

MUSCHETA : armă de foc cu fitil, portativă, folosită începînd din 1525, pînă la inventarea puștii.

N

NEPUNTATĂ : fără despărțire printr-o punte, adică navă fără nici un acoperiș.

NEW SOUTH WALES : stat în sud-estul Australiei.

NORE : banc de nisip la gura Tamisei, unde în 1797 a izbucnit o rebeliune în cadrul flotei engleze staționate acolo din cauza plății reduse și a alimentației necorespunzătoare.

NORFOLK, INSULA : mică insulă izolată din Oceanul Pa-

cific, la jumătatea distanței dintre *Noua Caledonie* și *Noua Zeelandă*.

NOUA CALEDONIE : arhipelag în sud-vestul Oceanului Pacific *(Melanezia)* la 1400 km de Australia, format dintr-o insulă mare și numeroase mici.

NOUA GUINEE sau IRIAN: insulă în vestul Oceanului Pacific făcînd parte din arhipelagul indonezian.

NOUA OLANDĂ : vechea denumire a Australiei.

NOUA ZEELANDĂ : formează în prezent un stat compus din două mari insule, situate la 2000 km sud-est de Australia.

NUCA DE BETEL : fructul unui arbust tropical din familia piperaceelor ; frunzele sînt folosite la mestecat și în vopsitorie pentru a colora în roșu.

O

OCEANIA : totalitatea insulelor din centrul și sud-vestul Oceanului Pacific, cuprinzînd *Micronezia* (nord-vest) ; *Melanezia* (vest) ; *Polinezia* (centru și est) ; și *Noua Zeelandă* (sud-vest).

OLERON, LEGIUIRILE LUI : culegere de decizii de drept maritim stabilind felurite legiuiri uzuale maritime, datînd din secolul XI sau XII ; s-au bucurat de mare autoritate.

ORCADE, INSULELE: (sau Orkney), arhipelag în Oceanul Atlantic, la nord de Scoția

P

PALMERSTON, INSULELE : atoli în centrul Pacificului.

PANDANUS : arbore sau arbust din regiunile calde, asemănător palmierului.

PARÎMĂ : cablu vegetal (cînepă, manila sau in) sau metalic (sîrmă de oțel) folosit la bordul navei pentru diverse legături.

PAPARRÉ : așezare de indigeni pe insula Tahiti.

PARRY, SIR WILLIAM EDWARD : (1790—1855) explorator arctic englez, în 1827 a încercat să ajungă la Polul Nord.

PATATA : tubercul comestibil dulceag al unei plante din regiunile calde.

PICIOR : unitate de măsură engleză pentru lungimi, egală cu 0,3048 m.

PEDEAPSA BICIULUI: pedeapsă corporală, folosită odinioară în marina engleză ; se efectua cu un bici format dintr-un suport la care erau atașate curele prevăzute cu bile de plumb.

PENCE : pluralul cuvîntului englez „*penny*", monedă divizionară care reprezintă a douăsprezecea parte dintr-un *shilling* care, la rîndul său era a douăsprezecea parte dintr-un *pound* (lira engleză). În prezent, se trece treptat la sistemul zecimal, un pound a devenit egal cu o sută pence.

PESCAJ : adîncimea de cufundare în apă a unei nave, măsurată de la punctul cel mai de jos al navei pînă la linia de plutire.

PINTA : unitate de măsură pentru lichide, egală cu 0,568 l (Anglia).

PIROGA : ambarcație lungă și îngustă, construită dintr-un trunchi de copac scobit sau din scoarță de copac.

PISICA CU NOUĂ COZI : biciul cu care se aplicau pedepse corporale în armata terestră și marina engleză, pedeapsă interzisă începind din 1881.

PITCAIRN : mic arhipelag format din patru insule, aflat în sud-estul *Polineziei ;* în prezent arhipelagul este posesiune britanică.

PLYMOUTH : port englez la Canalul Mînecii.

POLINEZIA : grup de arhipelaguri și insule dispersate în partea centrală a Oceanului Pacific.

PORTSMOUTH : port englez la Canalul Mînecii.

POSTUL (PUNTEA) ECHIPAJULUI : amplasarea pe navă a cabinelor și popotei echipajului.

PROVA : partea din față a unei nave.

PUNTATĂ : la nave : prevăzută cu unul sau mai multe nivele de punți.

PUPA : partea din spate, terminală a unei nave.

Q

QUIROS, FERNANDEZ DE sau *QUEIROS, PEDRO FERNANDEZ DE:* (1560—1614) navigator portughez, descoperitorul insulei Tahiti și al altor insule din Pacific.

R

RELEVMENT : unghiul în plan orizontal format între o direcție de referință și direcția unui astru, a unui obiect pe uscat sau a unei nave pe mare.

REVEREND : titlu dat pastorilor anglicani.

RESAC : val marin sau oceanic de interferență care, izbindu-se de un obstacol, se combină continuu cu valul direct, luînd aspecte de explozie.

REYNOLDS, SIR JOSHUA : (1723—1792) celebru pictor portretist englez, a scris și lucrări critice despre artă.

RICHARD I : supranumit „Inimă de Leu", rege al Angliei între 1189 și 1199.

RICHARDSON, SIR JOHN : (1787—1865) naturalist și explorator englez.

RÎNDUNICA DE MARE : pasăre palmipedă trăind pe coaste de mare și în apropierea rîurilor.

ROLUL ECHIPAJULUI : act în care este înscris nominal întregul echipaj al navei, cu funcțiunile respective etc.

ROYAL SOCIETY : Academia engleză pentru științele naturii, înființată în 1662.

RULIU : mișcare alternantă a navei față de axa sa transversală provocată de valuri.

S

SABIE DE ABORDAJ : sabie grea, folosită în trecut în lupta corp-la-corp între echipajele a două nave adverse abordate, adică alăturate.

SABORD : deschidere în pereții laterali ai navei, folosită pentru aerisire, încărcare, descărcare, scurgerea apei etc.

SAHALIN : insulă în apropierea țărmului de est al Asiei.

SAMARANG : oraș și port în *Java*.

SANDWICH, INSULELE : vechea denumire a insulelor *Hawaii*.

SANTINĂ : spațiu la fundul navei, unde se colectează apa provenită prin infiltrații, condensare sau din atmosferă.

ȘCONDRU : piesă de lemn cilindrică, de lungime mare, utilizată la construcția *arboradei*.

SAO TOMÉ : insulă în Oceanul Atlantic, în apropierea țărmului vestic al Africii.

SAULĂ : *parîmă* subțire (1,5—3,5 cm).

SAULĂ DE SONDĂ : *saulă* lungă de pînă la 50 m de care se leagă plumbul sau greutatea folosită la sondaje pentru determinarea adîncimii apei.

SEXTANT : (vezi *cvadrant)* instrument pentru măsurarea unghiurilor, anume se măsoară unghiurile orizontale între două obiecte și unghiurile verticale sub care se vede un obiect sau un astru deasupra orizontului vizibil; citirea se face pe un limb gradat în 60° (a șasea partea dintr-o circumferință — sexta — de unde vine și numele instrumentului).

SHILLING : monedă engleză (vezi *pence)*.

SIFLEE sau SIFLEIE : fluier folosit la bordul navelor pentru comenzi (manevre, onor etc.).

SOCIETĂȚII, INSULELE : grup de insule vulcanice, coraligene în estul *Poliheziei* (Oceanul Pacific).

SOFALA : port pe coasta estică a Africii, în Mozambic.

SPITHEAD : bază navală, la extremitatea orientală a strîmtorii *Solent*, între insula *Wight* și portul *Portsmouth.*

SOLENT : strîmtoare în sudul Angliei, pe care o desparte de insula *Wight* din Canalul Mînecii.

STRAI : *parîmă* fixă folosită pentru fixarea *arborelui* în planul diametral al navei.

STRÎMTOAREA MAGELLAN : este situată între extremitatea sudică a Americii de Sud și Insula Țara de Foc, unind Oceanul Atlantic cu cel Pacific.

ȘALUPĂ : barcă de capacitate mare, de regulă cu fund

plat și pescaj redus, acționată în trecut cu rame și vele, în prezent cu motor.

T

TAHITI : insulă vulcanică în Oceanul Pacific, cea mai importantă din arhipelagul *Insulelor Societății (Polinezia* franceză).

TAJO : fluviu în Peninsula Iberică, străbate Spania și Portugalia și se varsă în Oceanul Atlantic.

TAMBUCHI : deschidere în puntea unei nave pentru acces la încăperile de sub punte, prevăzută cu capac pentru a o apăra contra intemperiilor.

TANGAJ : mișcare de balans longitudinal al unei nave, în mers sau staționară, datorită valurilor sau vîntului.

TANTAL : personaj mitologic, osîndit la foame și sete veșnică în infern pentru vina de a fi servit pe propriul său fiu drept fel de bucate la un ospăț în cinstea zeilor.

TARTARIA : strîmtoare în Oceanul Pacific, între Asia și insula *Sahalin*.

TASMANIA : insulă în apropierea țărmului sud-estic al Australiei.

TENERIFE : insulă vulcanică, posesiune spaniolă făcînd parte din Arhipelagul *Canare*.

TERRA AUSTRALIS INCOGNITA : (în latinește) Ținuturi australe necunoscute aflate în emisfera sudică a Pămîntului.

„THE ISLAND" : poem de *Lord Byron* referitor la răzvrătirea de pe *Bounty* și viața rebelilor pe insula *Tahiti*.

TOFOA : insulă din arhipelagul *Tonga*.

TONGA : arhipelag în *Polinezia*, cunoscut și sub denumirea de *Insulele Amicilor*.

TIMOR : insulă situată la sud-estul Asiei, între Oceanul Indian și Oceanul Pacific.

TOPINAMBUR : nap porcesc *(Heliantus tuberosus)*.

TRAVERSIERA DE ARTIMON : *parîmă* de legare a *arborelui artimon*.

TOUBOUAÏ : arhipelag în Oceanul Pacific, în *Polinezia*.

ŢUTUN DE MESTECAT: tutun în formă de pastă pentru mestecat în gură.

ŢARA DE FOC: arhipelag în extremitatea sudică a Americii de Sud.

ŢARA LUI VAN DIEMEN: vechea denumire a *Tasmaniei*.

ŢOL (INCI) PATRAT: unitate de măsură pentru suprafeţe, egală cu 6,5 cm².

U

UNCIE: unitate de măsură engleză, pentru greutăţi, egală cu 28,35 g.

V

VALPARAISO: oraş în Chile, port la Oceanul Pacific.

VELAR: matelot care confecţionează şi repară velele.

VELATURA: totalitatea *velelor* unei nave, asupra cărora acţionează vîntul şi cu ajutorul lor se deplasează şi *guvernează* nava.

VELA: pînză rezistentă, confecţionată din fîşii, de in sau bumbac, cusute între ele; serveşte pentru deplasarea ambarcaţiei sub acţiunea curenţilor de aer.

VELA FOC: *velă* triunghiulară, aflată la *prova*.

VELA LATINĂ: *velă* triunghiulară, întinsă pe *straiurile arborilor*.

VELIER: navă propulsată cu *vele*.

VERGA: bară de lemn sau metalică, fixă sau mobilă, montată orizontal la partea anterioară a unui *arbore*, printr-un dispozitiv care-i permite mişcarea în planul orizontal sau de-a lungul *arborelui*.

VERGILIU: (70—19 î.e.n.) poet latin, a scris între altele epopeea Eneida.

VÎNT DIN PUPA: vînt suflînd din spate în raport cu direcţia de marş a navei; pentru *veliere*, nu este prea favorabil, necesitînd o *guvernare* dificilă.

W

WALLIS, SAMUEL: (1728—1795) navigator englez, a descoperit insula *Tahiti*, denu-

mită mai întîi Insula Regelui George III (1767).

WESTMORELAND : comitat în nord-vestul Angliei.

WIGHT, INSULA : insulă engleză în Canalul Mînecii.

Y

YARD : unitate de măsură engleză pentru lungimi, egală cu 0,914,4 m.

YARD PATRAT : unitate de măsură engleză pentru suprafețe, egală cu 0,836 m^2.

CUPRINS

ÎN COLECȚIA „DELFIN"
AU APĂRUT :

MAXIME DELAMARE — *Triplu salt mortal*

FRÉDÉRIC DARD — *Dinamita Cocteil*

GUY DE LUHANDRE — *Flăcări sub ocean*

JEAN AMILA — *Luna la Omaha*

GUY LESPIG — *A șaptea joncă*

PIERRE NEMOURS — *Detașamentul setei*

GIL DELAMARE — *Meseria mea e riscul*

PIET LEGAY	— *Furtună la Tobruk*
HENRI CHARRIÈRE	— *Papillon* — 2 volume
JEAN LOUIS LAFITTE	— *Dezertorul*
AGATHA CHRISTIE	— *Hotelul Bertram*
* * *	— *Miros de praf de puşcă*
IULIAN SEMENOV	— *Maiorul Vifor*
SVEN HASSEL	— *Gestapo* — 2 volume
SVEN HASSEL	— *Monte Cassino*
MILOSLAVL STINGL	— *Aventura marilor căpetenii indiene*
MARC S. TRENNERY	— *Operaţiunea „Carul mare"*

PAUL BONNECARRÈRE — *Îndrăzneții înving* — 2 volume

ODILON CABAT
JAQUES LEVY — *Cascadorii*

BOGOMIL RAINOV — *Un naiv între două vîrste*

NICHOLAS MONTSARRAT — *Marea crudă* — 2 volume

IURI KOROLKOV — *În caz de pericol, arde !*

B. TRAVEN — *Comoara din Sierra Madre*

Redactor : VIOREL HAROSA
Tehnoredactor : NICOLAE M. MIHĂILESSCU

Bun de tipar : 05.05.1976. Apărut 1976 : coli de tipar 10,25 ; C.Z. pentru bibliotecile mari 8.9 ; C.Z. pentru bibliotecile mici 8. Tirajul : 173 300+90 ex.

Comanda nr. 60 183
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", București — Piața Scînteii nr. 1,
Republica Socialistă România

EDITURA MERIDIANE
Lei 11